

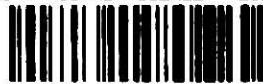

รายงานการวิจัย

ปัญหาการขาดแคลนเกษตรกร

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961122185

ที่ 5029/2532

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนอุทองใน กท.10300

20 ตุลาคม 2532

เรื่อง การพิจารณาศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขหนี้สินเกษตรกร

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ 1 ชุด

ตามที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาญัตติ เรื่อง ขอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินของเกษตรกร (นายสมศักดิ์ ช่างด้วยกิจ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ญัตติเรื่อง ขอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกร (นายจรูญ กุวานนท์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และญัตติเรื่อง ขอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาและพิจารณาปลดปล่อยหนี้สินของเกษตรกร (นายชัยวัฒน์ ทรัพย์รวงทอง กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และลงมติมอบหมายให้คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์พิจารณาเรื่องดังกล่าว ซึ่งกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

1. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ	ประธานคณะกรรมการ
2. นายวโรทัย ภิญโญสาสน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
3. นายทรงศักดิ์ สิงห์โตทอง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
4. นายจำนงค์ โพธิสาโร	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
5. นายชวลิต มหาจันทร์	6. นายเชาวลิต สุขสวัสดิ์
7. นายแถม คีบุญมี ณ ชุมแพ	8. นายธนิต ไตรวุฒิ
9. นายบุญเกิด นากดี	10. นายปภิต พัฒนกุล
11. นายประชา บุญยเนตร	12. นายไพจิต ศรีวรรณ
13. นายวีระ ไชยะเคชะ	14. นายสนธิ จันทร์วงศ์
15. นายสมุทร มงคลกิติ	
16. นายเสนาะ พึ่งเจียม	เลขานุการคณะกรรมการ

(2)

17. นายชาติ พิริยะกิจไพบูลย์ ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ
18. นายสุธี ภูวนันท์ โฆษกคณะกรรมการ
19. นายพยอม ชำชอง ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาเรื่องตามญัตติดังกล่าว และได้จัดทำรายงานสรุปผลการพิจารณา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการเสร็จเรียบร้อยแล้ว

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอสภาเพื่อพิจารณารายงานของคณะกรรมการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายสุเทพ เทือกสุบรรณ)

ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

กองกรรมการ

โทร. 2810058

รายงานของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

ตามที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 16/2531 (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ 13 ตุลาคม 2531 ได้พิจารณาญัตติ เรื่อง ขอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาเกี่ยวกับ หนี้สิน ของเกษตรกร (นายสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ญัตติเรื่อง ขอให้ตั้งคณะกรรมการ วิสามัญเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกร (นายจรรุณ กุวานนท์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และญัตติเรื่อง ขอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาและพิจารณาปลดปล่อยหนี้สิน ของเกษตรกร (นายชัยวัฒน์ ทรัพย์รวงทอง กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และลงมติให้ส่งคณะกรรมการการเกษตรและ สหกรณ์ พิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าว โดยกำหนดระยะเวลาปฏิบัติงานตามภารกิจไว้ 30 วัน ต่อมา คณะกรรมการได้ขอขยายเวลาพิจารณาออกไปอีกระยะหนึ่ง ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่คณะกรรมการ ต้องรับฟังข้อมูลและข้อเท็จจริงจากส่วนที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานอีกทั้งปัญหานี้สินของเกษตรกรเป็น ประเด็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนอันมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศโดยทั่วไป และเป็นปัญหาที่ได้มีการสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน ดังนั้น การแสวงหาแนวทางในการกำหนดมาตรการ และวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาด้วยความละเอียดรอบคอบ ซึ่งต้อง ใช้เวลาพิจารณาพอสมควร โดยเฉพาะคณะกรรมการได้รับความกรุณาจากที่ประชุมสภาผู้แทน ราษฎร และประธานสภาผู้แทนราษฎรที่ได้กรุณาอนุญาตให้ขยายเวลาพิจารณาเรื่องดังกล่าวตาม ที่คณะกรรมการได้ร้องขอ บัดนี้ การพิจารณาได้เสร็จสิ้นแล้ว จึงขอรายงานต่อสภาผู้แทน ราษฎรตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2528 ข้อ 84 ดังนี้

1. ในการดำเนินการพิจารณาเรื่องดังกล่าว คณะกรรมการได้มีมติแต่งตั้งอนุ กรรมการชั้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณา ซึ่งอนุกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

1.1 นายแถม คุ้มภูมิ ฅ ชุมแพ	เป็นประธานคณะอนุกรรมการ
1.2 นายสนธิ จันทรวงค์	เป็นอนุกรรมการ
1.3 นายชวลิต มหาจันทร์	เป็นอนุกรรมการ
1.4 นายพยุ่ง ชำช่อง	เป็นอนุกรรมการ
1.5 นายสมุทร มงคลกิติ	เป็นอนุกรรมการ

(4)

- 1.6 นายประพันธ์ โกยสมบูรณ์ เป็นอนุกรรมการ
- 1.7 นายเชิง ชินบุญดัมภ์ เป็นอนุกรรมการ
- 1.8 นายดิรวีร์ สุพานิช เป็นอนุกรรมการ
- 1.9 นายคำรงค์ จิระสุทัศน์ เป็นอนุกรรมการ
- 1.10 นายฤชาชัย วรอาภรณ์ เป็นอนุกรรมการ
- 1.11 นายนาม ทิริเสถียร เป็นเลขานุการคณะอนุกรรมการ

2. ผู้ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาเห็นสมควรแต่งตั้งให้เป็นเลขานุการประจำคณะกรรมการตามประกาศสภาผู้แทนราษฎร เรื่องหลักเกณฑ์ และวิธีการแต่งตั้งผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมการสามัญ ประจำสภาผู้แทนราษฎร เพื่อทำงานทางด้านวิชาการ รวบรวมข้อมูล เอกสารข้อเท็จจริง พร้อมทั้งทำการวิเคราะห์ วิจัย และเข้าร่วมประชุม กับคณะกรรมการ ซึ่งเป็นเลขานุการประจำคณะกรรมการ ประกอบด้วย

- 2.1 นายประพันธ์ โกยสมบูรณ์
- 2.2 นายนาม ทิริเสถียร
- 2.3 นายดิรวีร์ สุพานิช
- 2.4 นายสุนทร รั้งรองธานินทร์
- 2.5 นายเชิง ชินบุญดัมภ์
- 2.6 นายคำรงค์ จิระสุทัศน์
- 2.7 นายฤชาชัย วรอาภรณ์

3. คณะกรรมการได้มีการประชุมเพื่อพิจารณา โดยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาแถลงข้อเท็จจริง และชี้แจงแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีรายนามดังต่อไปนี้

3.1 กรมส่งเสริมการเกษตร

- 3.1.1 นายชม วัชรจักร ผู้อำนวยการกองคลัง
- 3.1.2 นางอรวรรณ ประธานธรรักษ์ หัวหน้าฝ่ายการบัญชีและงบประมาณ
- 3.1.3 นางนฤมล บุรณะพิมพ์ นักวิชาการเงินและบัญชี 6
- 3.1.4 นายฐิติวงศ์ รุ่งรอด เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบาย 6

3.2 องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

3.2.1	นางวราภรณ์ เวทย์วัฒนะ	ผู้ช่วยหัวหน้ากองบัญชี
3.2.2	นางสาวจารุณี รัตนางกูร	พนักงานบัญชี
3.2.3	นายจุฑา หญิงประยูร	หัวหน้างานกฎหมาย

3.3 องค์การสะพานปลา

3.3.1	นายเชิงชาย บุณยะพุทระนะ	รองผู้อำนวยการองค์การสะพานปลา
3.3.2	นายกิติศักดิ์ บัวสรวง	ผู้อำนวยการกองพัฒนาการประมง
3.3.3	นายอาทิตย์ แก้วสมบูรณ์	หัวหน้างานสินเชื่อ

3.4 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.4.1	นายบุญธรรม พรหมณี	ผู้อำนวยการกองวิจัยและเศรษฐกิจการเกษตร
3.4.2	นางสาวสุกัญญา สุกใส	เศรษฐกร 6
3.4.3	นายอำนาจ สองเมือง	เศรษฐกร 6

4. คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่าเพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และรายละเอียดต่าง ๆ ให้ครบถ้วน จึงเห็นสมควรจัดให้มีการสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ซึ่งคณะกรรมการได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 23-24 มิถุนายน 2532 ณ ห้องประชุมมงประมาณ ชั้น 3 อาคารบี รัฐสภา ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในอันที่จะใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ และเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร สำหรับใช้เป็นแนวทางในการที่จะหาทางแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ซึ่งผู้เข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนจากสถาบันการเงินธนาคารพาณิชย์ภาคเอกชน ผู้อำนวยการองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนประธานกลุ่มเกษตรกร ประธานสหกรณ์การเกษตร ซึ่งมาจากภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศและผู้สนใจโดยทั่วไป ซึ่งการจัดสัมมนาในครั้งนั้น ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลและธุรกิจภาคเอกชนหลายหน่วยงาน

5. ในการดำเนินการพิจารณา นอกจากจะได้เชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาแถลงข้อเท็จจริง

(6)

และชี้แจงแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการจักสัมมนาแล้ว คณะกรรมการฯ ได้ศึกษา โดยการวิเคราะห์จากเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ

6. นอกจากนั้น คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาศึกษาโดยการเดินทางไปศึกษา ข้อเท็จจริง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการศึกษาเรื่องนี้รวม 2 ครั้ง คือ

6.1 วันที่ 30 เมษายน-2 พฤษภาคม 2532 เดินทางไปพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของเกษตรกร และเยี่ยมเยือนเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ และขอนแก่น

6.2 วันที่ 7-9 กรกฎาคม 2532 เดินทางไปพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของเกษตรกร และเยี่ยมเยือนเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี พิษณุโลก และเพชรบูรณ์

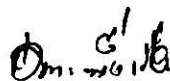
7. ผลการพิจารณา

คณะกรรมการฯ ขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาในเรื่องปัญหา และแนวทางแก้ไข ตลอดจนการปลดปล่อยหนี้สินของเกษตรกร โดยแยกเป็นประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะ ตามหัวข้อต่าง ๆ รวม 6 หัวข้อ ดังนี้

- (1) ความเป็นมา
- (2) ลักษณะหนี้สินของเกษตรกร
- (3) การศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร
- (4) ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเป็นหนี้
- (5) ความจำเป็นที่รัฐต้องเร่งรัดแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร
- (6) แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

รายละเอียดปรากฏตามรายงานที่ได้แนบมาท้ายนี้

คณะกรรมการฯ การเกษตรและสหกรณ์ จึงขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษาปัญหา และแนวทางการแก้ไขหนี้สินเกษตรกร พร้อมด้วยข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการฯ มา เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรได้โปรดพิจารณา หากสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยก็ขอได้โปรดแจ้งไปยัง คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการในเรื่องนี้เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนสืบไป

(นายเสนาะ ตั้งเจียม)

เลขาธิการคณะกรรมการฯ

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ
ประธานคณะกรรมการ
ส.ส.สุราษฎร์ธานี พรรคประชาธิปัตย์

นายวโรทัย ภิญโญสาสน์
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
ส.ส.จันทบุรี พรรคประชาธิปัตย์

นายทรงศักดิ์ สิงห์โตทอง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
ส.ส.ชลบุรี พรรคเอกภาพ

นายจ่านงค์ โภธิสาร
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
ส.ส.ศรีสะเกษ พรรคเอกภาพ

นายชวลิต มหาจันทร์
กรรมาธิการ
ส.ส.ชัยภูมิ พรรคชาติไทย

นายเชาวลิต สุขสวัสดิ์
กรรมาธิการ
ส.ส.อุตรดิตถ์ พรรคชาติไทย

นายฉยม ติบุญมี ณ ชุมแพ
กรรมาธิการ
ส.ส.ขอนแก่น พรรคชาติไทย

นายณิศ ไตรวุฒิ
กรรมการ
ส.ส.ตราด พรรคชาติไทย

นายบุญเกิด นาคดี
กรรมการ
ส.ส.สุรินทร์ พรรคชาติไทย

นายปิติ พิฒนกุล
กรรมการ
ส.ส.กรุงเทพมหานคร พรรคประชากรไทย

นายประสา บุญเนตร
กรรมการ
ส.ส.เลย พรรคปวงชนชาวไทย

นายไพจิต ศรีวรชาน
กรรมการ
ส.ส.นครพนม พรรคราษฎร์

นายวีระ ไชยะเคชะ
กรรมการ
ส.ส.ศรีสะเกษ พรรคชาติไทย

นายสนธิ จันทรวงศ์
กรรมการ
ส.ส.อุบลราชธานี พรรคกิจสังคม

นายสมุท มงคลกิติ
กรรมการ
ส.ส.กรุงเทพมหานคร พรรคพลังธรรม

นายเสนาะ พึ่งเจียม

เลขานุการคณะกรรมการ
ส.ส.กำแพงเพชร พรรคประชาธิปัตย์

นายชาตรี พิริยะกิจไพบูลย์

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
ส.ส.อุบลราชธานี พรรคกิจสังคม

นายสุธี ภูวพันธุ์

โฆษกคณะกรรมการ
ส.ส.สุรินทร์ พรรคเอกภาพ

นายพอง ชำชอง

ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ
ส.ส.มหาสารคาม พรรคกิจสังคม

คณะเลขาธิการประจำคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สภาผู้แทนราษฎร

รศ.ประพันธ์ โกยสมบุรณ์
ประจำภาควิชาอนุรักษ์วิทยา
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ.นาม ศรีเสด็จ
ประจำภาควิชาสัตวบาล
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นายเชิง สินบุปถัมภ์
เลขาธิการกรม
กรมวิชาการเกษตร

นายนิธิรวีร์ สุพานิช
หัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์สถิติและทะเบียนที่ดิน
สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นายดำรงค์ จิระสุทัศน์
นักวิชาการเกษตร
กรมวิชาการเกษตร

นายฤชาชัย วรอาภรณ์
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เจ้าหน้าที่ประจำคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สภาผู้แทนราษฎร

นายณัฐ ผาสุข

วิทยาการ

งานประชุมด้านเศรษฐกิจและการคลัง
กองกรรมาธิการ

นางสาวรุ่งทิพย์ ยิ้มแย้ม
เจ้าหน้าที่กองกรรมาธิการ

นายสมเจตน์ กอนแก้ว
เจ้าหน้าที่กองกรรมาธิการ

สารบัญ

	หน้า
สารบัญเรื่อง	(2)
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(10)
สารบัญผนวก	(11)
คำนำ	(12)
การศึกษาปัญหาหนี้สินจากเอกสาร	1
การศึกษาปัญหาหนี้สินจากเจ้าหน้าที่ที่มาชี้แจงและสภาพข้อเท็จจริงในต่างจังหวัด และจากการสัมภาษณ์	80
ปัจจัยและความจำเป็นที่รัฐต้องเร่งแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	95
แนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	109
เอกสารอ้างอิง	131
ภาคผนวก	132

สารบัญเรื่อง

	หน้า
คำนำ	
1. ความเป็นมา	1
2. ลักษณะหนี้สินของเกษตรกร	2
2.1 เกษตรกรเป็นหนี้กับสถาบันการเงินในระบบ	3
2.1.1 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	4
2.1.2 ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ	39
2.2 เกษตรกรเป็นหนี้นอกระบบ	60
2.3 เกษตรกรเป็นหนี้กับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น	65
2.3.1 กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	70
2.3.2 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย	74
2.3.3 กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	74
2.3.4 องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	75
2.3.5 องค์การสะพานปลา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	76
2.3.6 ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด	78
3. การศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	80
3.1 การประชุมของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์	80
3.2 การศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดต่าง ๆ	85
3.3 ข้อคิดเห็นของวิทยากรในการสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	89
3.4 ผลการสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	91
4. ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเป็นหนี้	95
4.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	95
4.1.1 ปัญหาด้านการผลิต	95
4.1.2 ปัญหาด้านการตลาด	98
4.1.3 ปัญหาด้านเงินทุน	100

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

4.2	ปัจจัยด้านสังคม	100
4.2.1	ปัญหาด้านการศึกษา	100
4.2.2	ปัญหาด้านสาธารณสุข	101
4.3	ปัจจัยด้านการเมือง	102
4.4	ปัจจัยด้านอื่น ๆ	103
5.	ความจำเป็นที่รัฐต้องเร่งรัดแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	104
5.1	ด้านการเมือง	105
5.2	ด้านเศรษฐกิจ	105
5.3	ด้านสังคม	107
5.4	ด้านความเป็นธรรม	107
5.5	ด้านอื่น ๆ	108
6.	แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	109
6.1	มาตรการระยะสั้น	109
6.2	มาตรการระยะยาวหรือต่อเนื่อง	110
6.2.1	การจัดตั้งสภาการเกษตรแห่งชาติ	110
6.2.2	การจัดตั้งตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรกรรมล่วงหน้า	110
6.2.3	การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการประชาสัมพันธ์	111
6.2.4	การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	112
6.2.5	การสนับสนุนด้านพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์	113
6.2.6	การลดภาษีวัสดุอุปกรณ์การเกษตร	113
6.2.7	การจัดตั้งโรงงานปุ๋ยแห่งชาติ	114
6.2.8	การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการขยายสินเชื่อและลดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อ	114
6.2.9	การปฏิรูปที่ดิน	114
6.2.10	การสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันเกษตรกร	115
6.2.11	มาตรการอื่น ๆ	117

สารบัญตาราง

	หน้า
1. ตารางที่ 1 สถิติฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ๗ วันสิ้นปีบัญชี 2527-2531	6
2. ตารางที่ 2 สถิติการดำเนินงานเงินกู้ของ ธ.ก.ส.ปีบัญชี 2517-2531	9
3. ตารางที่ 3 การดำเนินงานเงินกู้ของ ธ.ก.ส.ปีบัญชี 2531 จำแนกตามประเภท ลูกค้าและประเภทเงินกู้	13
4. ตารางที่ 4 จำนวนเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ทรูลูกค้า ธ.ก.ส. ปีบัญชี 2527-2531	23
5. ตารางที่ 5 การดำเนินงานให้สินเชื่อในรูปแบบวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ๗ วันสิ้นปีบัญชี 2527-2531	26
6. ตารางที่ 6 ปริมาณสินเชื่อการเกษตรจากสถาบันการเงินในระบบ (ไม่รวมธุรกิจการเกษตร)	41
7. ตารางที่ 7 การให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ (รวมทั้งผ่าน ร.พ.ช.)	45
8. ตารางที่ 8 การรับช่วงซื้อลดหัวสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการผลิตทางการเกษตร หรือเกี่ยวเนื่องกับการเกษตร	46
9. ตารางที่ 9 เป้าหมายและการให้สินเชื่อการเกษตรของสถาบันการเงิน (ยกคงค้างเมื่อสิ้นปี)	48
10. ตารางที่ 10 เป้าหมายสินเชื่อเพื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์	50
11. ตารางที่ 11 จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ จำแนกรายภาคในเขตอำเภอ เมืองและอำเภอรอบนอก	52
12. ตารางที่ 12 สัดส่วนสินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์ต่อสินเชื่อทั้งหมดของ ธนาคารพาณิชย์ ผลผลิตกัญชวมวลรวมในประเทศและผลผลิตกัญชวมวลรวม ภาคการเกษตร	54

สารบัญตาราง (ต่อ)	หน้า
13. ตารางที่ 13 จำนวนคดีฟ้องร้องและจำนวนหนี้ค้างชำระของสินเชื่อเกษตรกร ของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง	57
14. ตารางที่ 14 แหล่งสินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์	58
15. ตารางที่ 15 จำแนกการกู้ยืมเงินของเกษตรกรแต่ละราย	59
16. ตารางที่ 16 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินเป็นรายภาค มีการผลิตปี 2529/2530	61
17. ตารางที่ 17 จำนวนเงินที่เกษตรกรกู้ระหว่างปีเพาะปลูก แยกตามแหล่งเงินกู้ ปี 2529/2530	66
18. ตารางที่ 18 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยต่อปี แยกตามแหล่งเงินกู้ปีเพาะปลูก 2529/2530	67
19. ตารางที่ 19 จำนวนเงินที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีการเพาะปลูกแยกตามประเภท และวัตถุประสงค์เงินกู้ปีเพาะปลูกปี 2529/2530	69
20. ตารางที่ 20 แสดงจำนวนเงินการขาดทุนของ ชสท.ปีต่าง ๆ	79
21. ตารางที่ 21 ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรของประเทศไทย	96
22. ตารางที่ 22-27 แสดงลักษณะของโครงการผลการดำเนินงานพร้อมด้วยอุปสรรค ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สินของ เกษตรกรของ	120-130
ตารางที่ 22 กรมส่งเสริมการเกษตร	120
ตารางที่ 23 กรมการปกครอง	125
ตารางที่ 24 กรมส่งเสริมสหกรณ์	126
ตารางที่ 25 องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร	127
ตารางที่ 26 องค์การสะพานปลา	128
ตารางที่ 27 ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย	130
23. ตารางที่ 28 รายละเอียดของโครงการและผลการดำเนินงานขององค์การ สะพานปลา	162

สารบัญตาราง (ต่อ)	หน้า
24. ตารางที่ 29 แสดงบัญชีการเงินของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ตั้งแต่ปี 2512-2529	169
25. ตารางที่ 30 เปรียบเทียบรายได้-รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนในปีที่มีการ สำรวจปี 2521-2526	172
26. ตารางที่ 31 ต้นทุนในการทำนปี 2521-2531	173
27. ตารางที่ 32 ครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้สินเฉลี่ยเมื่อวันสิ้นปี 2521-2530	175
28. ตารางที่ 33 แสดงจำนวนลูกหนี้ย่อย อ.ท.ก.แยกตามภูมิภาคปี 2531	188
29. ตารางที่ 34 รายงานความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับลูกหนี้ อ.ท.ก. ปี 2531 แยกตามโครงการ	189
30. ตารางที่ 35 แสดงผลการประเมินผลการสัมมนา	200
31. ตารางที่ 36 แสดงแนวความคิดเห็นการปลดปล่อยหนี้สินของเกษตรกร	201
32. ตารางที่ 37 การดำเนินงานเงินกู้ของ ธ.ก.ส.ปีบัญชี 2531 จำแนกเป็นรายสาขาและประเภทลูกค้า	251
33. ตารางที่ 38 การดำเนินงานเงินกู้ด้านเกษตรกร จำแนกตามประเภทเงินกู้ ปีบัญชี 2527-2531	259
34. ตารางที่ 39 การจ่ายเงินกู้ระยะสั้น เพื่อผลิตผลหลักและเงินกู้ระยะสั้นเพื่อ การอื่น ๆ จำแนกตามประเภทผลิตผล ปีบัญชี 2527-2531	265
35. ตารางที่ 40 เปรียบเทียบต้นทุนเงินกู้ระยะสั้น (ด้านเกษตรกร) ถึงกำหนดชำระกับ ต้นทุนที่ได้รับชำระปีบัญชี 2527-2531	267
36. ตารางที่ 41 เปรียบเทียบต้นทุนเงินกู้ระยะปานกลาง (ด้านเกษตรกร) ถึงกำหนดชำระกับต้นทุนที่ได้รับชำระปีบัญชี 2527-2531	268
37. ตารางที่ 42 การดำเนินงานเงินกู้ด้านสหกรณ์การเกษตร ปีบัญชี 2527-2531	269
38. ตารางที่ 43 เปรียบเทียบหนี้ถึงกำหนดชำระกับหนี้ที่ได้รับชำระจากสมาชิกสำหรับ เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรที่กู้เงินจาก ธ.ก.ส.ปีบัญชี 2527-2531	271

สารบัญตาราง (ต่อ)	หน้า
39. ตารางที่ 44 อัตราการชำระหนี้ของสหกรณ์การเกษตรต่อ ธ.ก.ส.เปรียบเทียบกับ การชำระหนี้ของสมาชิกต่อสหกรณ์สำหรับเงินกู้ที่ใช้เป็นทุนให้กู้ แก่สมาชิกปีบัญชี 2527-2531	272
40. ตารางที่ 45 การดำเนินงานเงินกู้ด้านกลุ่มเกษตรกร ปีบัญชี 2527-2531	273
41. ตารางที่ 46 เปรียบเทียบหนี้ถึงกำหนดชำระกับหนี้ที่ได้รับชำระจากสมาชิก กลุ่มเกษตรกรสำหรับเงินกู้ เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก ปีบัญชี 2527-2531	275
42. ตารางที่ 47 อัตราการชำระหนี้ของกลุ่มเกษตรกรต่อ ธ.ก.ส.เปรียบเทียบกับ การชำระหนี้ของสมาชิกต่อกลุ่มเกษตรกรสำหรับเงินกู้ที่ใช้เป็น เงินทุนให้กู้แก่สมาชิกปีบัญชี 2527-2531	276
43. ตารางที่ 48 การจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรให้แก่ลูกค้าประจำ ปีบัญชี 2527-2531	277
44. ตารางที่ 49 การดำเนินงานสินเชื่อในรูปโครงการจนถึงสิ้นปีบัญชี 2531	279
45. ตารางที่ 50 โครงการพิเศษที่ดำเนินการก่อนปีบัญชี 2531	280
46. ตารางที่ 51 โครงการพิเศษที่เริ่มดำเนินงานในปีบัญชี 2531	281
47. ตารางที่ 52 ทุนดำเนินงานและอัตราส่วนของทุนดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ๗ วันสิ้นปีบัญชี 2527-2531	286
48. ตารางที่ 53 ส่วนของผู้ถือหุ้นของ ธ.ก.ส. ๗ วันสิ้นปีบัญชี 2527-2531	287
49. ตารางที่ 54 เงินกู้คงเป็นหนี้ที่ ธ.ก.ส.กู้จากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ แยกตามสัญญา เงินกู้ ๗ วันสิ้นปีบัญชี 2530 และ 2531	288
50. ตารางที่ 55 สัดส่วนของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรผู้เป็นหนี้ หนี้สินเฉลี่ย สถานภาพของหนี้และแหล่งสินเชื่อ ๗ วันที่ 31 มีนาคม 2530 รายภาค	299
51. ตารางที่ 56 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ครัวเรือนเกษตรกรผู้มีหนี้ ค้างชำระปลายปีและหนี้สินเฉลี่ยปีเพาะปลูก 2529/30 รายภาค เขตและจังหวัด	300

(8)

สารบัญตาราง (ต่อ)	หน้า
52. ตารางที่ 57 หนี้สินค้างชำระปลายทางของเกษตรกรปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตามแหล่งสินเชื่อรายภาค (นอกสถาบันการเงินและ สถาบันการเงิน)	306
53. ตารางที่ 58 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตาม แหล่งสินเชื่อระยะเวลาการกู้ยืมและชนิดสินเชื่อทั้งประเทศ	307
54. ตารางที่ 59 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตาม แหล่งสินเชื่อระยะเวลาการกู้ยืมและชนิดสินเชื่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	308
55. ตารางที่ 60 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตาม แหล่งสินเชื่อระยะเวลาการกู้ยืมและชนิดสินเชื่อ ภาคเหนือ	309
56. ตารางที่ 61 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตาม แหล่งสินเชื่อระยะเวลาการกู้ยืมและชนิดสินเชื่อ ภาคกลาง	310
57. ตารางที่ 62 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตาม แหล่งสินเชื่อระยะเวลาการกู้ยืมและชนิดสินเชื่อ ภาคใต้	311
58. ตารางที่ 63 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตาม ประเภทสัญญาค้ำประกัน รวมทั้งประเทศ	312
59. ตารางที่ 64 อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตามแหล่งสินเชื่อนอกสถาบันการเงิน	313
60. ตารางที่ 65 การส่งออกผลิตภัณฑ์การเกษตรที่สำคัญปี 2531 เปรียบเทียบกับ กับปี 2530	314
61. ตารางที่ 66 มูลค่าส่งออก นำเข้า การค้าสินค้าสาขาเกษตรกรรมและนอก เกษตรกรรม	315
62. ตารางที่ 67 การใช้ที่ดินของประเทศไทยปี 2518-2529	316
63. ตารางที่ 68 อัตราส่วนเปรียบเทียบเนื้อที่ชลประทานต่อเนื้อที่การถือครอง ที่ดินเพื่อการเกษตร	317

สารบัญตาราง (ต่อ)	หน้า
64. ตารางที่ 69 แสดงแหล่งน้ำของประเทศไทย	318
65. ตารางที่ 70 พื้นที่ป่าชายเลน พ.ศ.2504-2529	319
66. ตารางที่ 71 เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเกษตรกรเป็น รายภาค	319
67. ตารางที่ 72 การจำแนกใช้ที่ดินทางการเกษตร	320
68. ตารางที่ 73 จำนวนประชากรทั้งหมดและประชากรในวัยทำงานปี 2520-2531	321
69. ตารางที่ 74 จำนวนผู้มีงานทำและจำนวนผู้ว่างงานในสาขาเกษตรกรรม	322
70. ตารางที่ 75 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรแยกเป็นรายภาค	323
71. ตารางที่ 76 รายได้เฉลี่ยต่อคนของประชากรเกษตรและนอกเกษตร	324
72. ตารางที่ 77 รายได้เฉลี่ยต่อคนของประชากรเกษตรกรรมและนอกเกษตร แยกเป็นรายภาค	324
73. ตารางที่ 78 จำนวนสมาชิกประจำปี 2530 และ 2529	
74. ตารางที่ 79 แสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ประจำปี 2530 และ 2529	338
75. ตารางที่ 80 ฐานะการเงินของสหกรณ์ประจำปี 2530 และ 2529	339
76. ตารางที่ 81 เงินกู้ยืมและเงินเบิกเกินบัญชีของธนาคารประจำปี 2530	341

สารบัญภาพ

	หน้า
1. ภาพชาวนา กำลังทำนา	95/1
2. ภาพสภาพบ้านของชาวนาไทย	100/1
3. ภาพ ชาวนา ชาวไร่ กำลังปลูกบ้าน	100/1
4. ภาพพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาปรับปรุง มีคลองชลประทาน	112/1
5. ภาพ ทพทฯ นายกรัฐมนตรีมอบ ส.ป.ก.4-01 ให้แก่ราษฎร	114/1
6. ภาพ ชาวนาในเขตพื้นที่ก้าวหน้าปลูกข้าวได้ผลดี และขายข้าวก็ได้ราคา	117/1
7. ประมวลภาพกิจกรรมของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์	343

สารบัญแนวนว

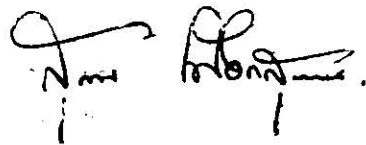
(11)

	หน้า
หน่วยงานที่ช่วยให้เกษตรกรเป็นหนี้	133
1. กรมส่งเสริมการเกษตร	133
1.1 โครงการช่วยเหลือเกษตรกร (ชาวนาเดิม)	133
1.2 โครงการช่วยเหลือพันธุ์ข้าวปลูก	135
1.3 โครงการช่วยเหลือส่งเสริมทำนาครั้งที่ 2	136
1.4 โครงการช่วยเหลือพันธุ์พืชเศรษฐกิจ	137
1.5 โครงการช่วยเหลือยุยงสาคัดแปลงใหญ่	138
1.6 โครงการช่วยเหลือผู้ประกอบการ	139
1.7 โครงการช่วยเหลือพืชหมุนเวียนในนา	141
1.8 โครงการช่วยเหลือข้าวพันธุ์หลัก	142
1.9 โครงการช่วยเหลือข้าวไร่	143
2. กรมการปกครอง	144
3. กรมส่งเสริมสหกรณ์	146
4. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.)	150
5. องค์การสะพานปลา	152
6. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสท.)	161
7. เอกสารประกอบการสัมมนา	171
7.1 หนี้สินของเกษตรกรไทย	171
7.2 ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรกับ อ.ต.ก.	180
7.3 ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร	190
7.4 สรุปผลการสัมมนากลุ่ม	192
7.5 สรุปการสัมมนาปัญหานี้สินของเกษตรกร	199
7.5.1 จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา	199
7.5.2 ผลการประเมินผลสัมมนา	200

สารบัญแนวก (ต่อ)	หน้า
7.5.3 แนวความคิดเห็นการปลดปล่อยหนี้สินของเกษตรกร	201
7.5.4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	201
8. สรุปยอดเงินจัดสรรและเงินค้างชำระแต่ละโครงการ	206
9. ลูกหนี้เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรในโครงการต่าง ๆ ของกรมส่งเสริมการเกษตรและกรมการปกครองจังหวัดต่าง ๆ	209
10. ลูกหนี้การค้าแต่ละโครงการของ อ.ต.ท.	213
11. โครงการพัฒนาการประมง องค์การสะพานปลา	153
12. สรุปมูลเหตุและอุปสรรคในการเร่งรัดหนี้สินจากเกษตรกร	216
13. การแต่งตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการเพื่อเร่งรัดหนี้สินจากเกษตรกร	219
14. การสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	222
14.1 หลักการและเหตุผลการสัมมนา	222
14.2 คำกล่าวรายงานของประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์	224
14.3 คำกล่าวตอบของประธานสภาผู้แทนราษฎร	225
15. แบบสอบถามปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	227
16. รายชื่อคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์	229
17. รายชื่ออนุคณะกรรมการฯ การศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรและผู้ร่วมงาน	230
18. รายงานสรุปหนี้สินของเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมส่งเสริม จ. พิษณุโลก	231
19. รายงานสรุปหนี้สินของเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมส่งเสริม สหกรณ์ จ. เพชรบูรณ์	237
20. สรุปข้อมูลการศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดขอนแก่น ชัยภูมิ เพชรบูรณ์ พิจิตร พิษณุโลก และ อุตรดิตถ์	240
21. รายละเอียดของตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้าซีคาโก้	290
22. สรุปหนี้สินเกษตรกรปีเพาะปลูก 2529/30 ฝ่ายวิจัยธุรกิจและสังคมเกษตรกร กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตร และสหกรณ์	295
23. รายงานสรุปสถิติการเงินของสหกรณ์แต่ละประเภทประจำปี 2530	325

คำนำ

การเกษตรเป็นอาชีพหลักของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศยังมีฐานะยากจน และมีความเป็นอยู่อย่างขัดสน เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้ น้อย ขาดการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีมาก ประกอบกับไม่มีที่ดินที่จะประกอบอาชีพเป็นของตนเอง หรือมีน้อยต้องเช่าที่ดินของผู้อื่น วิธีการผลิทยังล้าหลัง ต้องเสี่ยงต่อความผันผวนของสภาวะตลาด และสภาพดินฟ้าอากาศ การปลูกพืชส่วนใหญ่ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก บางปีผลผลิตได้ผลดี บางปีก็น้ำท่วม หรือฝนแล้ง จึงทำให้รายได้ไม่พอจ่าย มีหนี้สินสะสมพอกพูนมากขึ้น รัฐบาลทุกสมัยได้ตระหนักถึงปัญหาความยากจนของเกษตรกรดี จึงได้พยายามหาทางให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่องกันมา แต่เกษตรกรก็ยังคงมีหนี้สินอีกเป็นจำนวนมาก และไม่มีแนวโน้มว่าหนี้สินจะลดลง ปัญหาเรื่องหนี้สินของเกษตรกรนี้เป็นปัญหาสำคัญที่หลายฝ่ายพยายามหาแนวทางแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกท่านมีโอกาสสัมผัสใกล้ชิดกับเกษตรกร ทำให้ทราบว่าปัญหาเรื่องนี้เป็นเรื่องเร่งด่วนที่สมควรจะได้ระดมความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์จากหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อหาแนวทางและมาตรการในการจะช่วยแก้ไขปัญหานี้สินดังกล่าวนี้ให้ลดน้อยลง เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อันจะทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศชาติ โดยส่วนรวมดีขึ้น คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมกันหลายครั้งได้เชิญหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ออกไปสำรวจเยี่ยมเยียนเกษตรกรในพื้นที่เพื่อทราบปัญหาจริง ๆ และจัดสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร โดยมีเกษตรกร นักวิชาการ ครู อาจารย์ และนักกฎหมายต่าง ๆ มาสัมมนากัน เพื่อรวบรวมความคิดที่หลากหลายเพื่อหาแนวทางวิธีการที่จะช่วยเหลือ ปลดเปลื้องหนี้สินของเกษตรกรที่มีอยู่ได้หมดไปและหาแนวทางที่จะพัฒนา อาชีพให้เกษตรกรได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไปอีกด้วย

(สุเทพ เทือกสุบรรณ)

ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

1. ความเป็นมา

1.1 การเกษตรเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปัจจุบันมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศทางการเกษตรสูงกว่าสองแสนล้านบาทต่อปี ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรนอกจากใช้บริโภคภายในประเทศแล้ว ยังสามารถส่งออกจำหน่ายนำเงินตราเข้าประเทศไม่น้อยกว่าปีละ 1.5 แสนล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 50 ของมูลค่าสินค้าออกทั้งหมด นอกจากนี้ภาคการเกษตรยังเป็นแหล่งวัตถุดิบและตลาดสินค้าประเภทอุตสาหกรรมที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากประชากรของประเทศไทยกว่าร้อยละ 70 อยู่ในภาคการเกษตร ดังนั้นการพัฒนาการเกษตรจึงมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยโดยตรง

1.2 รัฐบาลในอดีตจนถึงปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรตลอดมา แต่การพัฒนาในอดีตมักเป็นการพัฒนาเพื่อเพิ่มปริมาณและมูลค่าสินค้าการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรยังคงมีฐานะยากจน อาทิในปี 2526 ประชากรในภาคเกษตรมีรายได้ 5592 บาทต่อคน แต่ประชากรนอกภาคเกษตรมีรายได้ถึง 40,851 บาทต่อคน มากกว่ารายได้ของประชากรภาคเกษตรถึง 7.3 เท่าตัว ต่อมาในปี 2530 ประชากรภาคเกษตรมีรายได้ 5,727 บาทต่อคน ในขณะที่ประชากรนอกภาคเกษตรมีรายได้เฉลี่ยสูงขึ้นเป็น 52,272 บาทต่อคน สูงขึ้นกว่า 9 เท่าตัว และประการสำคัญเกษตรกรเกือบทุกครอบครัวมีภาระหนี้สินอยู่เป็นจำนวนมาก

1.3 จากสภาพหนี้สินที่เกษตรกรประสบอยู่เป็นปัญหาผูกพันเรื้อรังไม่มีที่สิ้นสุด บางรายตั้งแต่เกิดมาต้องรับสภาพหนี้สินของบิดา มารดา บางรายมีหนี้สินจนไม่สามารถชำระได้ ทำให้ต้องอยู่ในวัฏจักรแห่งความยากจนตลอดไป ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจึงเป็นปัญหาสำคัญของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ ที่รัฐบาลจำเป็นต้องเร่งรัดแก้ไข -เพื่อที่จะทำให้เกษตรกรเหล่านี้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และสามารถ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นนั้น หมายถึงประเทศไทยจะสามารถพัฒนาประเทศไปได้ โดยประชาชนในประเทศไม่มีความแตกต่างในฐานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตมากนัก

2. ลักษณะหนี้สินของเกษตรกร

ลักษณะการเป็นหนี้ของเกษตรกร จำแนกตามแหล่งของเจ้าหนี้ได้ดังนี้ คือ

1. การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งรวมถึงสถาบันเกษตรกรที่ ธ.ก.ส. ให้อำนาจเพื่อเป็นทุนให้สมาชิกกู้ยืม
2. การเป็นหนี้นอกระบบ ซึ่งเจ้าหนี้ ได้แก่ พ่อค้า นายทุน และผู้ให้กู้อื่น ๆ ที่มีชื่อสถาบันการเงินในระบบ
3. การเป็นหนี้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีชื่อสถาบันการเงิน ซึ่งเกษตรกรเป็นหนี้ตามโครงการต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือเกษตรกร

สภาพปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินของเกษตรกรดังกล่าว กล่าวได้ 2 ประการ คือ

1. การที่เกษตรกรมีหนี้สินค้างชำระ (หนี้สินที่ถึงกำหนดเวลาชำระแต่เกษตรกรไม่สามารถชำระให้แก่สถาบันการเงินในระบบ และหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีชื่อสถาบันการเงิน)
2. การที่เกษตรกรต้องพึ่งพิงเงินกู้นอกระบบและถูกเอารัดเอาเปรียบต่าง ๆ อาทิ การเอารัดเอาเปรียบในเรื่องของอัตราดอกเบี้ย การสร้างข้อผูกมัดในการขายผลผลิตให้กับเจ้าหนี้ เป็นต้น

จากสภาพปัญหาทั้ง 2 ประการดังกล่าว อธิบายโดยสรุปได้ ดังนี้

ความปกติเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการสินเชื่อเพื่อลงทุน หรือใช้จ่ายในการผลิตในแต่ละรอบปี การผลิต แหล่งสินเชื่อส่วนใหญ่เกษตรกรจะได้รับจากสถาบันการเงินในระบบ ได้แก่ ธ.ก.ส. (รวมถึงสถาบันเกษตรกร) และธนาคารพาณิชย์ นอกจากนั้นก็จะเป็นเงินกู้นอกระบบ ซึ่งปรากฏว่าสัดส่วนสินเชื่อจากแหล่งสินเชื่อจากสถาบันการเงินในระบบมีแนวโน้มสูงขึ้นจากร้อยละ 64 ในปี 2521/22 เป็นร้อยละ 73 ในปี 2529/30

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแง่ความสามารถของเกษตรกรในการชำระคืนเงินกู้ ปรากฏว่าเกษตรกรบางส่วนมีปัญหาในการชำระหนี้คืน เช่น ในปี 2527 เกษตรกรลูกค้าของ ธ.ก.ส. สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร มีอัตราการชำระคืนต่อต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระเป็นร้อยละ 73, 44 และ 28 ตามลำดับเท่านั้น

สำหรับเกษตรกร ที่มีหนี้ค้ำชำระปรากฏว่าในปี 2529/30 จากจำนวนเกษตรกรทั้งหมด ประมาณ 5 ล้านครัวเรือน มีเกษตรกรที่มีหนี้ค้ำชำระเมื่อสิ้นปีการเพาะปลูกถึง 1.1 ล้านครัวเรือน และเฉลี่ยจากครัวเรือนที่เป็นหนี้ เกษตรกรจะมีหนี้สินค้ำชำระเฉลี่ยกว่า 16,000 บาทต่อครัวเรือน

จากสภาพดังกล่าว สำหรับเกษตรกรที่เป็นลูกค้าสถาบันการเงินในระบบ ย่อมส่งผลกระทบต่อ ให้เกษตรกรที่มีหนี้ค้ำชำระไม่สามารถกู้ยืมสินเชื่อเพื่อการผลิตในปีต่อไปได้ หรือกู้ยืมได้น้อยลงจนไม่พอเพียงต่อการใช้จ่ายในการผลิตและส่งผลให้เกษตรกรต้องหันไปพึ่งพิงเงินกู้นอกระบบและต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ค่อนข้างสูง คือ กว่าร้อยละ 20 ถึงเกือบร้อยละ 60 ต่อปี ต้องเผชิญปัญหาการผูกขาดการซื้อผลผลิตของเจ้าหนี้ เป็นต้น

นอกจากนั้นสำหรับ เกษตรกรที่ไม่มีโอกาส เข้าสู่วงจรของสินเชื่อในระบบ แต่มีความจำเป็นต้องอาศัยเงินกู้ยืมเพื่อการลงทุนหรือผลิต จึงหนีไม่พ้นการต้องพึ่งพิงเงินกู้นอกระบบและต้องเผชิญกับการเอาเปรียบเปรียบดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งจำเป็นที่รัฐต้องเข้าไปแก้ปัญหาดังกล่าว ของเกษตรกรกลุ่มนี้ด้วยเช่นกัน

สำหรับหนี้สินที่เกษตรกรค้ำชำระต่อหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีใช้สถาบันการเงินตามโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ ในระยะที่ผ่านมา เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการปกครอง องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร องค์การสะพานปลา เป็นต้น หนี้สินค้ำชำระเหล่านี้รวมกันกว่า 1,700 ล้านบาท ซึ่งเป็นความจำเป็นที่รัฐต้องพิจารณาแก้ไขปัญหานี้ด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้รายละเอียดเกี่ยวกับหนี้สินของเกษตรกรในระบบสถาบันการเงินและนอกระบบสถาบันการเงิน และหนี้สินที่มีต่อหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินมีดังนี้

2.1 เกษตรกรเป็นหนี้กับสถาบันการเงินในระบบ

ตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่หนึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2504 กำหนดให้ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้ความร่วมมือในการจัดบริการสินเชื่อการเกษตรขึ้น โดยให้มีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าการปล่อยสินเชื่อประเภทอื่น ๆ แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าการอำนวยการสินเชื่อเกษตรตามนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมา ไม่ได้ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากในระยะดังกล่าว สถาบันการเงินของรัฐที่ได้ให้สินเชื่อเกษตร มีเพียงธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแห่งเดียว และการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรก็ผ่านสหกรณ์การเกษตรเท่านั้น การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรจึงอยู่ใน

ขอบเขตจำกัด รวมทั้งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รวมตัวเป็นสหกรณ์ และเกษตรกรยังไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ต่อมาในปี 2509 รัฐบาลได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยพัฒนามาจากธนาคารเพื่อการสหกรณ์ เริ่มให้การสินเชื่อการเกษตร ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดให้เงินกู้แก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรโดยตรง แม้รัฐบาลจะกำหนดให้สถาบันการเงินทั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อแก่เกษตรกร แต่ก็ยังไม่สามารถสนองความต้องการของเกษตรกรที่มีจำนวนมากได้อย่างทั่วถึง

ในส่วนของธนาคารพาณิชย์ ในยุคแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นสถาบันการเงินของเอกชน ยังไม่ได้เริ่มต้นการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรจะมีแต่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด เพียงแห่งเดียวที่เริ่มให้บริการด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตรในปี พ.ศ. 2506 แต่การให้สินเชื่อด้านนี้ยังอยู่ในวงจำกัด จนกระทั่งปี พ.ศ. 2518 รัฐบาลโดยธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดเป็นนโยบาย กำหนดมาตรการให้ธนาคารพาณิชย์เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างจริงจัง ด้วยการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องอำนวยความสะดวกตามอัตราและเป้าหมายที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด เช่น ในปี พ.ศ. 2518 กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์จัดสรรสินเชื่อแก่เกษตรกรในอัตราร้อยละ 5 ของยอดสินเชื่อที่ปล่อยไปในปี พ.ศ. 2517 และเปลี่ยนแปลงเป็นอัตราร้อยละ 7 ร้อยละ 9 และร้อยละ 11 ของยอดเงินฝากในปีที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2519 2520 และ 2521 ตามลำดับ จนปี พ.ศ. 2530 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องอำนวยความสะดวก สู้ชนบทในอัตราร้อยละ 20 ของยอดเงินฝาก ณ วันสิ้นปี พ.ศ. 2529 โดยกำหนดให้ร้อยละ 14 เป็นสินเชื่อการเกษตรและอุตสาหกรรมขนาดย่อมในชนบท และร้อยละ 6 เป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นให้มีการขยายการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ได้แก่ อุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน หากธนาคารใดไม่สามารถดำเนินการให้สินเชื่อได้ตามเป้า ก็ให้นำเงินส่วนนี้ไปฝากไว้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนำไปให้สินเชื่อแก่เกษตรกรแทน จากการกำหนดเป้าหมายขยายวงเงินสินเชื่อเป็นร้อยละ 20 ของยอดเงินฝากทำให้วงเงินสินเชื่อเพิ่มขึ้นถึง 86,000 ล้านบาท (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด 2530)

2.1.1 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ธ.ก.ส. ได้ให้บริการด้านการเงินแก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

เพื่อส่งเสริมอาชีพการเกษตรตั้งแต่ปี พ.ศ.2509 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลา 22 ปี สำหรับการดำเนินงานในรอบปีบัญชี 2531 (1 เมษายน 2531-31 มีนาคม 2532) สรุปผลได้ดังนี้

1. ปริมาณการให้สินเชื่อ

ในรอบปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ให้สินเชื่อทุกประเภทรวมกันเป็นจำนวนเงิน 25,501 ล้านบาท มากกว่าปีบัญชีที่แล้วถึง 3,705 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.00 แยกเป็นสินเชื่อที่ให้เกษตรกร ลูกค้าโดยตรงจำนวน 21,149 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 82.93 ของการให้สินเชื่อทั้งหมด และให้สินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกร ซึ่งได้แก่ สหกรณ์การเกษตรจำนวน 4,314 ล้านบาทและกลุ่มเกษตรกร จำนวน 38 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 16.92 และร้อยละ 0.15 ของปริมาณการให้สินเชื่อทั้งหมด ตามลำดับ เปรียบเทียบกับเป้าหมายการจ่ายเงินกู้ในปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส.สามารถจ่ายเงินกู้ได้สูงกว่าเป้าหมายประมาณ 2,000 ล้านบาท รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1, 2

การกระจายของสินเชื่อไปตามภาคต่าง ๆ มีลักษณะดังนี้ คือ ภาคเหนือได้รับบริการสินเชื่อ จำนวน 6,062.3 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 23.77 ของปริมาณสินเชื่อทั้งหมด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 7,450.2 ล้านบาท (ร้อยละ 29.22) ภาคกลางจำนวน 3,103.2 ล้านบาท (ร้อยละ 12.17) ภาคตะวันออกจำนวน 3,019.9 ล้านบาท (ร้อยละ 11.84) ภาคตะวันตก จำนวน 3,025.6 ล้านบาท (ร้อยละ 11.86) และภาคใต้จำนวน 2,839.5 ล้านบาท (ร้อยละ 11.13) รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 37

2. จำนวนทองที่ดำเนินงาน จำนวนลูกค้า และจำนวนสาขาที่ให้บริการแก่เกษตรกร

ธ.ก.ส. ได้พยายามขยายเขตทองที่ดำเนินงานออกไปให้กว้างขวาง เพื่อให้เกษตรกรในทองที่ห่างไกลได้มีโอกาสใช้บริการของธนาคารได้มากขึ้น โดยในปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้ขยายทองที่การดำเนินงานเพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 4 อำเภอ รวมเป็นทองที่ดำเนินงานทั้งหมด 719 อำเภอ และได้เพิ่มการให้บริการแก่เกษตรกรจาก 2:48 ล้านครัวเรือน ในปีบัญชี 2530 เป็น 2:58 ล้านครัวเรือน ในปีบัญชี 2531 หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 100,000 ครัวเรือน

สำหรับจำนวนสาขาก็ได้ขยายเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วอีก 15 สาขา รวมเป็นสาขาที่สามารถให้บริการรับจ่ายเงินได้ทั้งสิ้น 96 สาขา ซึ่งแยกเป็นสาขาอิสระ 71 สาขา สาขาย่อย 23 สาขา และ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	เฉลี่ย		2529	2530	2531	อัตราเพิ่ม	
	2522-2525	2527				เฉลี่ย 5 ปี (ร้อยละ)	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
14. จำนวนสมาชิกสหกรณ์การเกษตร สุทัก (ครัวเรือน)	778,421	768,686	765,754	791,561	803,214	0.92	1.47
15. จ่ายเงินกู้ให้สหกรณ์การเกษตร ระหว่างปี (ล้านบาท)	2,413	2,857	3,658	3,913	4,314	10.86	10.25
16. ต้นเงินกู้ที่สหกรณ์การเกษตร คงเป็นหนี้ (ล้านบาท)	3,785	3,875	3,923	3,564	3,281	-4.54	-7.94
17. จำนวนกลุ่มเกษตรกรสุทัก (สถาบัน)	1,323	862	691	657	614	-8.31	-6.55
18. จำนวนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรสุทัก (ครัวเรือน)	229,446	136,438	113,985	112,826	101,442	-7.24	-10.09
19. จ่ายเงินกู้ให้กลุ่มเกษตรกร ระหว่างปี (ล้านบาท)	87	39	24	30	38	0.92	26.67
20. ต้นเงินกู้ที่กลุ่มเกษตรกรคงเป็นหนี้ (ล้านบาท)	373	277	225	219	221	-5.41	0.91

หมายเหตุ * รวมสาขาย่อย 11 สาขา

** รวมสาขาย่อย 23 สาขา และสาขาย่อย 2 สาขา

สาขาอำเภอ 2 สาขา การเพิ่มสาขาที่ทำหน้าที่รับจ่ายเงินมากขึ้น ทำให้เกษตรกรได้รับความสะดวก ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการติดต่อธุรกิจกับ ธ.ก.ส. และ ธ.ก.ส. มีนโยบายที่จะจัดตั้งสาขาระดับอำเภอให้ได้ครบทุกอำเภอภายใน 10 ปี

3. การปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของ ธ.ก.ส.ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจการเกษตรในปัจจุบัน

ในสภาพเศรษฐกิจการเกษตรในปัจจุบัน การแข่งขันทั้งด้านราคาและคุณภาพของสินค้ามีความรุนแรงค่อนข้างสูง ธ.ก.ส. ในฐานะที่มีหน้าที่ช่วยเหลือเกษตรกร จึงพยายามปรับปรุงรูปแบบการให้บริการสินเชื่อเพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพดี และมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยต่ำ โดยได้นำเอารูปแบบการเกษตรครบวงจรมาใช้ คือ การให้สินเชื่อควบคู่กับการพัฒนาการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้วยการควบคุมและแนะนำการผลิต โดยนักวิชาการตลอดจนการจัดตลาดเพื่อรองรับผลผลิต ในการนี้ ธ.ก.ส. ดำเนินการโดยร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและเอกชน ซึ่งงานลักษณะนี้ ธ.ก.ส. ได้ดำเนินการมาหลายปีแล้ว ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีขอบเขตของงานได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นตลอด และ ธ.ก.ส. จะพยายามผลักดันให้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต นอกจากนั้น ธ.ก.ส. ได้ให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารการตลาดแก่เกษตรกร ทั้งโดยพนักงานของ ธ.ก.ส. เอง และโดยผ่านสื่อมวลชน เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ ยิ่งกว่านั้น ธ.ก.ส. ยังช่วยเหลือเกษตรกรในการขยายผลผลิตเพื่อให้ราคาดีขึ้น เช่น การจัดทำโครงการรับจำนำผลผลิตการเกษตร การรวบรวมผลผลิตการเกษตรเพื่อนำไปจำหน่ายให้กับผู้รับซื้อรายใหญ่ การจัดตั้งตลาดกลางเกษตร และการจัดหาผู้รับซื้อล่วงหน้า ให้แก่เกษตรกร ลูกค้า เป็นต้น

4. การระดมเงินฝาก

แหล่งเงินทุนที่ ธ.ก.ส. นำมาให้เกษตรกรกู้ยืม นอกจากเป็นส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งได้แก่ ทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้ว กู้ไรสะสม เงินสำรอง และส่วนเกินทุนแล้ว ทุนดำเนินงานที่สำคัญที่ได้จากแหล่งอื่น ก็คือ เงินฝากจากประชาชน เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ เงินกู้ และอื่น ๆ ในปัจจุบันเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์มีอัตราส่วนเกือบร้อยละ 40 ของทุนดำเนินงานทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องให้สินเชื่อแก่ภาคเกษตรกรรม ตามอัตราส่วนของ

ตารางที่ 2 สถิติการค้าเป็นงานเงินกู้ของ ธ.ก.ส. ปีบัญชี 2527-2531

การให้เงินกู้และค้ำ แยกตามปีบัญชี	ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ เมื่อต้นปี (ล้านบาท)	จ่ายเงินกู้ระหว่างปี (ล้านบาท)	รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี		ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ เมื่อสิ้นปี (ล้านบาท)
			จำนวนเงิน (ล้านบาท)	% รับชำระต่อต้นเงิน ถึงกำหนดชำระ	
ปี 2527 - เกษตรกร	12,331	13,525	10,912	73.98	14,944
- สถาบันการเกษตร	3,792	2,857	2,774	-	3,875*
- กลุ่มเกษตรกร	294	39	56	-	277*
รวม	16,417	16,421	13,742	-	19,096
ปี 2528 - เกษตรกร	14,944	14,143	12,055	72.50	17,032
- สถาบันการเกษตร	3,875	3,181	2,988	-	4,068*
- กลุ่มเกษตรกร	277	26	60	-	243*
รวม	19,096	17,350	15,103	-	21,343
ปี 2529 - เกษตรกร	17,032	19,537**	14,680	77.10	21,889
- สถาบันการเกษตร	4,068	3,658	3,803	-	3,923*
- กลุ่มเกษตรกร	243	24	42	-	225*
รวม	21,343	23,219	18,525	-	26,037
ปี 2530 - เกษตรกร	21,889	17,853**	18,228	79.51	21,514
- สถาบันการเกษตร	3,923	3,913	4,272	-	3,564*

ตารางที่ 2 (ต่อ)

การให้เงินกู้ยืมและหัก แยกตามบัญชี	คืน เงินกู้ยืมเป็นต้น เมื่อสิ้นปี (ล้านบาท)	จ่าย เงินกู้ยืมระหว่างปี (ล้านบาท)	รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี		คืนเงินกู้ยืมเป็นต้น เมื่อสิ้นปี (ล้านบาท)
			จำนวนเงิน (ล้านบาท)	% รับชำระต่อคืนเงิน ถึงกำหนดชำระ	
- กลุ่มเกษตรกร	225	30	36	-	219*
รวม	26,037	21,796	22,536	-	25,297
ปี 2531					
- เกษตรกร	21,514	21,149**	18,700	82.72	23,963
- สภาเกษตรกรเกษตร	3,564	4,314	4,597	-	3,281*
- กลุ่มเกษตรกร	219	38	36	-	221*
รวม	25,297	25,501	23,333	-	27,465
อัตราเพิ่มเฉลี่ย 5 ปี (ร้อยละ)					
- เกษตรกร	16.12 (-1.71)	11.93 (18.45)	16.08 (2.59)	-	12.50 (11.38)
- สภาเกษตรกรเกษตร	-1.11 (-9.15)	10.86 (10.25)	14.66 (7.61)	-	4.54 (-7.94)
- กลุ่มเกษตรกร	-7.66 (-2.67)	0.92 (26.67)	-13.02 (0)	-	-5.41 (0.91)
รวม	12.47 (-2.84)	11.72 (17.0)	15.71 (3.54)	-	9.38 (8.57)

หมายเหตุ: * ให้ความคงเป็นต้นคืน และ/หรือโอนหนี้ให้สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร ไร่ด้วย

** รวมการจ่ายเงินกู้ตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือก หัวเลขใบวงเดิม คือ อัตราเงินของปี 2531 จากปี 2530

เงินฝากเมื่อสิ้นปี ในสัดส่วนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด แต่ถ้าธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถดำเนินการเองได้ หรือได้ไม่ครบตามจำนวนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ ก็ให้นำเงินส่วนที่ไม่สามารถดำเนินการได้ฝากไว้กับ ธ.ก.ส. จึงทำให้เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์กลายเป็นแหล่งเงินทุนดำเนินงานที่สำคัญของ ธ.ก.ส. แต่ด้านนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับเรื่องนี้ในอนาคตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่เอื้ออำนวยต่อ ธ.ก.ส. หรือ ธนาคารพาณิชย์เพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานสินเชื่อการเกษตรได้มากขึ้นจำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์จะนำมาฝากไว้กับ ธ.ก.ส. จะลดน้อยลง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ได้

ธ.ก.ส. มองเห็นความสำคัญของแหล่งเงินทุนอื่นที่จะมาทดแทนเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นดังกล่าว และเห็นว่าแหล่งเงินทุนดำเนินงานที่เหมาะสมและอยู่ในสภาพที่มีความมั่นคง หนี้จะเป็นเงินฝากจากประชาชน ดังนั้น ธ.ก.ส. จึงได้เริ่มโครงการรณรงค์หาเงินฝากจากประชาชนขึ้นตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา จากการดำเนินการรณรงค์หาเงินฝากอย่างจริงจังทำให้ยอดเงินฝากจากประชาชนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จากจำนวนเพียง 4,498 ล้านบาท เมื่อสิ้นปีบัญชี 2527 เพิ่มขึ้นมาเป็น 11,123 ล้านบาท เมื่อสิ้นปีบัญชี 2531 หรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 147.3 ภายในระยะเวลาเพียง 4 ปี และทำให้อัตราส่วนของเงินฝากจากประชาชนต่อทุนดำเนินงานทั้งหมดของ ธ.ก.ส. เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 17.69 ในปีบัญชี 2527 เป็นร้อยละ 28.62 ในปีบัญชี 2531

5. การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้สามารถรองรับภารกิจของ ธ.ก.ส.อย่างมีประสิทธิภาพ

ทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์กร เพราะหากปราศจากบุคคลที่มีประสิทธิภาพแล้ว ก็ยากที่จะพัฒนาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย แม้ว่าจะมีทรัพยากรอย่างอื่นอยู่อย่างสมบูรณ์ก็ตาม ธ.ก.ส. ได้ตระหนักถึงความสำคัญในตัวบุคลากรเป็นอย่างมาก การเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงานจึงเป็นเรื่องที่ ธ.ก.ส. ได้ดำเนินการมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้ว่าทุกปี ธ.ก.ส. ได้ตั้งงบประมาณสำหรับการศึกษาคูงานและฝึกอบรมพนักงานไว้โดยเฉพาะ ทั้งพนักงานระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติการ เช่น การส่งพนักงานระดับบริหารและพนักงานระดับกลางไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโท การส่งพนักงานทุกระดับเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังจัดให้มีการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้แก่พนักงานให้กว้างขวางขึ้น

เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อให้พนักงานสามารถให้บริการแก่เกษตรกรได้ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรให้เจริญก้าวหน้าเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของเกษตรกรตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ธ.ก.ส.

ก. การดำเนินงานสินเชื่อด้านเกษตรกร

การดำเนินงานสินเชื่อด้านเกษตรกร คือ การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรรายคนที่ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขาของ ธ.ก.ส. ทั้งนี้ไม่รวมถึงการให้สินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกร ซึ่งได้แก่ สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรสินเชื่อที่ ธ.ก.ส. ให้แก่เกษตรกรลูกค้า มีทั้งสินเชื่อที่เป็นเงินสดและสินเชื่อในรูปของวัสดุ และอุปกรณ์การเกษตร เมื่อสิ้นปีบัญชี 2531 มีเกษตรกรที่ ธ.ก.ส. รับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าโดยตรงประมาณ 1.68 ล้านครัวเรือน (ไม่รวมเกษตรกรซึ่งได้รับสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ผ่านทางสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร) หรือคิดเป็นร้อยละ 33.9 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งประเทศซึ่งจำนวนประมาณ 4.94 ล้านครัวเรือน

ในระหว่างปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้ให้เงินกู้แก่เกษตรกรลูกค้ารายคนเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 21,149 ล้านบาท มากกว่าปีบัญชี 2530 ถึง 3,296 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.46 โดยมีรายละเอียดของเงินกู้แยกแต่ละประเภทได้ดังนี้

1. เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตทางการเกษตร

เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตทางการเกษตร เป็นเงินกู้ที่เกษตรกรกู้มามากกว่าเงินกู้ประเภทอื่น ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนประมาณร้อยละ 40 ของเงินกู้ทุกประเภท เงินกู้ประเภทนี้มีกำหนดชำระคืนภายในเวลา 12 เดือน เว้นแต่กรณีพิเศษมีกำหนดชำระคืนได้ไม่เกิน 18 เดือน วัตถุประสงค์ของเงินกู้ระยะสั้น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการในการเกษตรสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพันธุ์พืช บุ๋ย ยากกำจัดศัตรูพืช และโรคพืช อาหารสัตว์ วัสดุการเกษตรอื่น ๆ ค่าจ้างแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการเตรียมผลผลิตเพื่อขายและการแปรรูป ค่าเช่าเกี่ยวกับการเกษตร ค่าภาษีอากรเกี่ยวกับการเกษตร ค่าบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกษตรและค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในระหว่างทำการผลิตทางการเกษตรตามที่เป็น

ตารางที่ 3 การดำเนินงานเงินกู้ของ ธ.ก.ส.ปีบัญชี 2531 จำแนกตามประเภทลูกหนี้และประเภทเงินกู้

(หน่วย : ล้านบาท)

	สิ้นเงินกู้เป็นต้น เมื่อสิ้นปี	จ่ายเงินกู้ ระหว่างปี	รับชำระคืนเงินกู้ ระหว่างปี	บุคลล้อนรับใช้ต้น เมทสุทธิเต็ม	สิ้นเงินกู้คงเป็นต้น เมื่อสิ้นปี
ด้านเกษตรกร					
ระยะสั้น	7,705	9,620	9,218	10	8,097
ระยะปานกลาง	968	1,204	459	2	1,711
เงินกู้เกษตรกรเงินฝาก	7,486	6,961	6,889	2	7,556
ระยะยาวเพื่อชำระหนี้เงิน	23	1	9	-	15
ระยะยาวเพื่อการเกษตร	5,211	3,363	2,109	3	6,462
บุคลล้อนรับใช้ต้น	121	-	16	17	122
รวม	21,514	21,149	18,700	-	23,963
(ร้อยละของเงินกู้ประเภท)	(85.04)	(82.93)	(80.14)	-	(87.25)
ด้านสหกรณ์การเกษตร					
เพื่อใช้เป็นทุนใช้แก่สมาชิก	3,449	4,054	4,466	-	3,037
เพื่อจัดทำวัตถุประสงค์สหกรณ์การเกษตร	30	38	42	-	26
เพื่อขายผลิตภัณฑ์สหกรณ์การเกษตร	71	215	82	-	204
ระยะยาวเพื่อการเกษตร	14	7	7	-	14
รวม	3,564	4,314	4,597	-	3,281
(ร้อยละของเงินกู้ประเภท)	(14.09)	(16.92)	(19.70)	-	(11.95)

	ค้ำเงินกู้คงเป็นต้น เมื่อต้นปี	จ่ายเงินกู้ ระหว่างปี	รับชำระคืนเงินกู้ ระหว่างปี	บุคคลอื่นรับใช้หนี้ แทนผู้กู้เงิน	ค้ำเงินกู้คงเป็นต้น เมื่อสิ้นปี
กลุ่มเกษตรกร					
เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้ยืมสมาชิก	208	21	35	-	194
เพื่อจัดทำวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	1	1	1	-	1
ระยะยาวเพื่อการเกษตร	10	15	-	-	25
เพื่อทุนผลิตผลการเกษตร	-	1	-	-	1
รวม	219	38	36	-	221
(รวมเงินกู้ยืมประเภท)	(0.87)	(0.15)	(0.16)	-	(0.80)
รวมทั้ง 3 ด้าน	25,297	25,501	23,333	-	27,465
(ร้อยละ)	(100.00)	(100.00)	(100.00)	-	(100.00)

เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตทางการเกษตรแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก และเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก หมายถึง เงินที่นำไปใช้เพื่อการผลิตพืชผลที่ลูกค้าส่วนใหญ่ในกลุ่มนั้นดำเนินการผลิตเหมือน ๆ กัน โดยทำสัญญากู้เงินแบบรับรอง รับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกัน (ลูกค้าแต่ละกลุ่มมีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป) สำหรับเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น ได้แก่ เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชผลที่มีใช้ผลผลิตหลักของกลุ่มลูกค้า

1.1 การจ่ายเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตทางการเกษตร

ในปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลักจำนวน 8,533 ล้านบาท มากกว่าปีที่แล้วจำนวน 1,085 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.57 การจ่ายเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่นมีจำนวนเพียง 1 ล้านบาท เท่ากับปีที่แล้ว เหตุที่การจ่ายเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่นมีจำนวนน้อย เนื่องจาก ธ.ก.ส.ได้เปลี่ยนวิธีการให้กู้เป็นแบบสัญญากู้เงินเครดิตเงินสดแทนการจ่ายเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น จึงทำให้การจ่ายเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่นลดเหลือเพียง 1 ล้านบาท ในปีบัญชี 2531

การจ่ายเงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลักและเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น จำแนกตามประเภทผลิตผลในปีบัญชี 2531 ได้ดังนี้ คือ เป็นการจ่ายเงินกู้เพื่อการผลิตพืชจำนวน 8,107 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 95.00 ของการจ่ายเงินกู้ระยะสั้นทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นการจ่ายเงินกู้เพื่อการผลิตข้าว ซึ่งมีเงินกู้จำนวน 4,786 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 56.08 ของการจ่ายเงินกู้ระยะสั้นทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การจ่ายเงินกู้เพื่อการผลิตมันสำปะหลังจำนวน 1,009 ล้านบาท (11.82%) และการจ่ายเงินกู้เพื่อการผลิตข้าวโพดจำนวน 997 ล้านบาท (11.68%) การจ่ายเงินกู้เพื่อการผลิตสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์มีจำนวน 195 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 2.28 ของการจ่ายเงินกู้ระยะสั้นทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจ่ายเงินกู้เพื่อการผลิตโค กระบือ และสุกร ส่วนการจ่ายเงินกู้เพื่อการเลี้ยงสัตว์น้ำและการประมง มีจำนวนเพียง 180 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.11 ของการจ่ายเงินกู้ระยะสั้นทั้งหมด และมีการจ่ายเงินกู้สำหรับประเภทผลิตผลอื่น ๆ อีกจำนวน 52 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.61 ของการจ่ายเงินกู้ทั้งหมด รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 39

1.2 การรับชำระคืนเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตทางการเกษตร

ในระหว่างปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้รับชำระคืนเงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก

จำนวน 8,254 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตรากារชำระคืนร้อยละ 82.75 ของต้นเงินถึงกำหนดชำระ สูงกว่าอัตรากារชำระหนี้ในปีก่อน ซึ่งได้รับชำระร้อยละ 77.09 สำหรับเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น ได้รับชำระคืนจำนวน 128 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตราการชำระคืนร้อยละ 30.48 ของต้นเงินถึงกำหนดชำระต่ำกว่าอัตราการชำระคืนในปีก่อน ซึ่งชำระได้ร้อยละ 34.27 อย่างไรก็ตาม เมื่อรวมผลการชำระคืนเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตทั้งหมดแล้วยังอยู่ในเกณฑ์สูงคือมีมาตรการ ชำระคืนร้อยละ 80.64

2. เงินกู้ระหว่างรอการขายผลิตผล

เงินกู้ระหว่างรอการขายผลิตผลเป็นเงินกู้ระยะสั้น โดยมีกำหนดชำระคืนภายในระยะเวลา 6 เดือน วัตถุประสงค์ของเงินกู้ประเภทนี้ เพื่อให้ผู้กู้สามารถชะลอการขายผลิตผลเพื่อรอราคา โดยเกษตรกรสามารถกู้เงินได้ภายในวงเงินไม่เกินร้อยละ 80 ของมูลค่าของผลผลิตที่จำหน่ายให้กับ ธ.ก.ส. ในช่วงสามปีที่ผ่านมาได้มีการจ่ายเงินกู้ประเภทนี้เป็นจำนวนค่อนข้างมากภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายและมาตรการข้าวของรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้ขายข้าวเปลือกได้ราคาดี ในฤดูกาลผลิต 2531/32 ซึ่งเป็นปีที่ 3 ของการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. ตามนโยบายของรัฐบาล เนื่องจากข้าวเปลือกยังคงมีราคาสูง และสูงกว่าฤดูกาลผลิตปีที่แล้ว จึงทำให้เกษตรกรสนใจจำนำข้าวเปลือกกับ ธ.ก.ส. ไม่มากนัก เพราะเกษตรกรสามารถขายข้าวเปลือกได้ราคาดีตั้งแต่ต้นฤดูเก็บเกี่ยว อย่างไรก็ตามเกษตรกรนำข้าวเปลือกจำหน่ายกับ ธ.ก.ส. มากกว่าปีที่แล้ว เพราะคาดว่าข้าวเปลือกคงจะมีราคาสูงขึ้นไปกว่าตอนต้นฤดูอีก และเกษตรกรเริ่มเคยชินกับการเก็บข้าวไว้รอราคา ตั้งแต่เริ่มดำเนินการตามโครงการเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2532 จนถึงวันที่ 31 มีนาคม 2532 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 76,069 ราย (ไม่รวมสถาบันเกษตรกร) จำนำข้าวเปลือกรวม 442,614 ตัน ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้จำนวน 1,086.0 ล้านบาท (ถ้านับรวมสถาบันเกษตรกร คือ มีสหกรณ์การเกษตรเข้าร่วมโครงการ 169 สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร 5 กลุ่ม จะรวมเป็นข้าวเปลือกที่รับจำนำทั้งสิ้น 513,384 ล้านตัน และจ่ายเงินกู้รวมทั้งสิ้น 1,285.5 ล้านบาท)

การชำระหนี้ของเกษตรกรตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปรากฏว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ มีอัตราการชำระคืนร้อยละ 98.99 ในปีแรกและร้อยละ 99.76 ในปีที่สอง สำหรับโครง

การรับจำนำในปีที่ 3 คือ ปี 2531/32 กำหนดการชำระหนี้จะอยู่ในช่วงของปีบัญชี 2532 ดังนั้น จึงยังไม่ทราบผลการรับชำระหนี้

3. เงินกู้ระยะปานกลาง

เงินกู้ระยะปานกลาง เป็นเงินกู้เพื่อการลงทุนในสินทรัพย์การเกษตร ซึ่งโดยปกติใช้ประโยชน์ได้เกินกว่าฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ ซึ่งได้แก่เงินกู้เพื่อนำไปใช้จ่ายในการบุกเบิกที่ดินเพื่อใช้ทำการเกษตร การซื้อที่ดิน การลงทุนปรับปรุงแหล่งน้ำ คัน คูน้ำ และงานปรับปรุงที่ดินอย่างอื่น การทำสวน การวางรูปประกอบการเกษตรใหม่ การซื้อเครื่องจักรหรือปรับปรุงเครื่องมือการเกษตรขนาดใหญ่ การสร้างหรือปรับปรุงบ้านและโรงเรือนการเกษตร การลงทุนเลี้ยงปศุสัตว์ สัตว์ปีก สัตว์น้ำ และการชำระหนี้สินเดิมเกี่ยวกับการเกษตร การชำระคืนเงินกู้ระยะปานกลางมีกำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นรายงวดมีกำหนดชำระคืนเสร็จภายในสามปี เว้นกรณีพิเศษให้ชำระคืนเสร็จภายในระยะเวลาห้าปี

3.1 การจ่ายเงินกู้ระยะปานกลาง

ในปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้ระยะปานกลางจำนวน 1,204 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว ซึ่งมีการจ่ายเงินกู้ระยะปานกลางไปเพียง 4 ล้านบาท การจ่ายเงินกู้ในปีนี้จึงสูงกว่าปีก่อนถึง 1,200 ล้านบาท เหตุที่การจ่ายเงินกู้ระยะปานกลางในปีนี้มีจำนวนมากเป็นเพราะในตอนกลางปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้แยกเงินกู้ระยะปานกลางออกจากเงินกู้เครดิตเงินสด ดังนั้นเกษตรกรที่ต้องการกู้เงินเพื่อการลงทุนตั้งแต่เดือนกันยายน 2532 เป็นต้นไป จะกู้เงินแบบเครดิตเงินสดไม่ได้ ต้องกู้เงินประเภทระยะปานกลางแทนเพราะธ.ก.ส. เห็นว่าลักษณะของเงินกู้เพื่อการลงทุนควรอยู่ในประเภทเงินกู้ระยะปานกลางมากกว่าอยู่ในประเภทเงินกู้เครดิตเงินสด

การจ่ายเงินกู้ระยะปานกลางจำแนกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ คือ เป็นเงินกู้เพื่อลงทุนในการเลี้ยงปศุสัตว์และสัตว์ใช้งานจำนวน 433 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 35.96 ของเงินกู้ทั้งหมด เงินกู้เพื่อการลงทุนในที่ดินการเกษตรจำนวน 396 ล้านบาท (ร้อยละ 32.89) เงินกู้เพื่อการลงทุนในโรงเรือนและอุปกรณ์การเกษตรจำนวน 304 ล้านบาท (ร้อยละ 25.25) และเงินกู้เพื่อลงทุนในด้านอื่น ๆ จำนวน 71 ล้านบาท (ร้อยละ 5.90)

3.2 การรับชำระคืนเงินกู้ระยะปานกลาง

ในระหว่างปีบัญชี 2531 เกษตรกรชำระหนี้ระยะปานกลางได้จำนวน 459 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการชำระคืนต่อจำนวนหนี้ถึงกำหนด (ตามงวดที่ถึงกำหนด) เท่ากับร้อยละ 50.22 ต่ำกว่าอัตราการชำระคืนในปีที่แล้วเล็กน้อย

4. เงินกู้เครดิตเงินสด

เงินกู้เครดิตเงินสดเป็นประเภทเงินกู้หรือวิธีการให้กู้ ซึ่งอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรผู้กู้ โดย ธ.ก.ส. ให้เกษตรกรลูกค้าทำสัญญาเงินเครดิตเงินสดโดยกำหนดวงเงินกู้และระยะเวลาแห่งสัญญาเงินเครดิตเงินสดไว้ไม่เกิน 5 ปี ในระหว่างที่สัญญาเครดิตเงินสดยังไม่หมดอายุ เกษตรกรสามารถทำรายงานเบิกรับเงินกู้ได้เลย โดยไม่ต้องทำสัญญาเงินทุกครั้งที่ต้องการกู้เงิน เงินกู้เครดิตเงินสดเป็นได้ทั้งเงินกู้ระยะสั้นและเงินกู้ระยะปานกลาง ดังนั้นการจ่ายเงินกู้จึงมีทั้งเงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตและเงินกู้เพื่อการลงทุน

ในระหว่างปีบัญชี 2531 ในครั้งแรกของปี เกษตรกรสามารถเบิกรับเงินกู้ได้ทั้งเงินกู้เพื่อการผลิตและการลงทุน แต่หลังจากวันที่ 2 กันยายน 2531 เป็นต้นมา เกษตรกรเบิกรับเงินกู้ได้เฉพาะเงินกู้เพื่อการผลิตเท่านั้น ส่วนเงินกู้เพื่อการลงทุนต้องกู้เงินระยะปานกลาง

4.1 การจ่ายเงินกู้เครดิตเงินสด

ในปีบัญชี 2531 การจ่ายเงินกู้เครดิตเงินสดมีจำนวน 6,961 ล้านบาท) ซึ่งลดลงกว่าปีที่แล้วร้อยละ 7.93 จำแนกเป็นเงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิต 5,284 ล้านบาทและเป็นเงินกู้เพื่อการลงทุน 1,677 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 75.91 และ 24.09 ของเงินกู้ทั้งหมด เมื่อเทียบกับปีก่อน ซึ่งมีเงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตเพียงร้อยละ 61.33 ของเงินกู้ทั้งหมด จะเห็นว่า ในปีนี้อัตราส่วนของการจ่ายเงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการกู้เงินดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น วัตถุประสงค์ของเงินกู้เพื่อการลงทุนจำนวน 1,677 ล้านบาท จำแนกเป็นเงินกู้เพื่อการลงทุนในที่ดินการเกษตรและพัฒนาแหล่งน้ำจำนวน 652 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.37 ของเงินกู้ทั้งหมด เงินกู้เพื่อการลงทุนในการเลี้ยงปศุสัตว์และสัตว์ใช้

งานจำนวน 526 ล้านบาท (ร้อยละ 7.50) เงินกู้เพื่อการลงทุนในโรงเรียนและอุปกรณ์การเกษตร จำนวน 487 ล้านบาท (ร้อยละ 7.00) และเงินกู้ลงทุนในด้านอื่น ๆ 11 ล้านบาท (ร้อยละ 0.16)

4.2 การรับชำระคืนเงินกู้เครดิตเงินสด

ในระหว่างปีบัญชี 2531 เกษตรกรนำเงินมาชำระหนี้เงินกู้เครดิตเงินสดจำนวน 6,889 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการชำระคืนต่อต้นเงินถึงกำหนดชำระในปีนี้เท่ากับร้อยละ 89.74 สูงกว่าอัตราการชำระคืนในปีที่แล้วเล็กน้อย (ร้อยละ 88.78)

5. เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม

เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรใช้ชำระหนี้สินเดิม ซึ่งมีอยู่ก่อนการขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขา เพื่อจะช่วยให้เกษตรกรสามารถส่งวนที่คืนการเกษตรไว้ได้ หรือกู้เงินเพื่อนำไปไถ่ถอนที่ดินการเกษตร ซึ่งเดิมเป็นของเกษตรกรหรือเป็นของบิดามารดาของเกษตรกร ผู้ขอเงินกู้ประเภทนี้กำหนดชำระคืนภายในระยะเวลาสิบปี หรือในกรณีพิเศษอาจขยายเป็นไม่เกิน สิบสองปี ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา การจ่ายเงินกู้ประเภทนี้มีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ได้เป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. หรือสถาบันการเงินอื่นที่สามารถกู้เงินไปทำการผลิตพืชผลการเกษตรหรือลงทุนในการเกษตรได้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ จึงทำให้ความต้องการเงินกู้ประเภทนี้ลดลง อัตราการลดลงของเงินกู้ประเภทนี้เฉลี่ย 5 ปี ลดลงร้อยละ 12.95

ในปีบัญชี 2531 มีการจ่ายเงินกู้ประเภทนี้เพียง 1 ล้านบาท ซึ่งเท่ากับปีที่แล้ว และเกษตรกรชำระหนี้ได้จำนวน 9 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการชำระคืนเมื่อเทียบกับต้นเงินถึงกำหนดของปีนี้เท่ากับร้อยละ 48.83 ซึ่งสูงกว่าอัตราการชำระคืนในปีก่อนซึ่งเท่ากับร้อยละ 40.87

6. เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร

เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร เป็นเงินกู้เพื่อการลงทุนในสินทรัพย์การเกษตร เช่น การปรับปรุงทรัพยากรการเกษตร การวางรูปแบบการประกอบการเกษตรขึ้นใหม่ การซื้อหรือสร้างหรือปรับปรุงทรัพย์สินประจำ ฯลฯ ซึ่งต้องใช้เวลานานกว่าจะได้ผลคุ้มค่าการลงทุน การชำระคืนเงินกู้ประเภทนี้มีกำหนดชำระคืนเสร็จไม่เกินสิบห้าปี หรือในกรณีที่มีเหตุพิเศษอาจขยายให้ชำระคืนได้ไม่

เกินยี่สิบปี และอาจกำหนดให้มีระยะปลอดชำระคืนเงินและดอกเบี้ยได้ภายในเวลาไม่เกินห้าปีแรก

6.1 การจ่ายเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร

ในปีบัญชี 2531 มีการจ่ายเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร จำนวน 3,363 ล้านบาท สูงกว่าปีที่แล้วถึง 1,278 ล้านบาท หรือสูงขึ้นร้อยละ 61.30 และอัตราการเพิ่มของการจ่ายเงินกู้ประเภทนี้เฉลี่ย 5 ปี เท่ากับร้อยละ 11.98 เนื่องจาก ธ.ก.ส. ได้ขยายการดำเนินงานสินเชื่อในรูปแบบของโครงการต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการเกษตรของประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นและสนับสนุนให้เกษตรกรมีโอกาสลงทุนในการเกษตร ซึ่งใช้เงินลงทุนสูงและระยะเวลาานกว่าจะคุ้มค่าการลงทุน การจ่ายเงินกู้จำแนกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ คือ เงินกู้เพื่อลงทุนในที่ดินการเกษตรและพัฒนาแหล่งน้ำจำนวน 1,438 ล้านบาท (42.76%) เงินกู้เพื่อลงทุนในโรงเรือนและอุปกรณ์การเกษตรจำนวน 1,051 ล้านบาท (31.25%) เงินกู้เพื่อลงทุนในการเลี้ยงปศุสัตว์จำนวน 553 ล้านบาท (16.44%) และเงินกู้เพื่อการลงทุนอื่น ๆ เกี่ยวกับการเกษตรจำนวน 321 ล้านบาท (9.55%)

6.2 การชำระคืนเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร

ในปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้รับชำระคืนเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตรจำนวน 2,109 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการชำระคืนต่อต้นเงินถึงกำหนดเท่ากับร้อยละ 78.05 สูงกว่าปีก่อน ซึ่งมีอัตราการชำระคืนร้อยละ 71.24 และอัตราการชำระคืนเฉลี่ย 5 ปี สูงขึ้นร้อยละ 4.91 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความสามารถในการชำระคืนดีขึ้นตามลำดับ

7. ภาวะการณ์หนี้ค้างชำระด้านเกษตรกร

การผลิตในภาคการเกษตร เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่ไม่สามารถจะควบคุมได้ เช่น สภาพของดินฟ้าอากาศที่แปรเปลี่ยน ความไม่มีเสถียรภาพทางการตลาดสินค้าเกษตร ตลอดจนปัจจัยทางด้านสังคมที่มีผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตและค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกร ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อความไม่แน่นอนของระดับรายได้และรายจ่ายของเกษตรกรทั้งสิ้น และในที่สุดก็จะส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ของเกษตรกรต่อ ธ.ก.ส. ถึงแม้ ธ.ก.ส. จะได้

พยายามทุกวิถีทางในการดำเนินงานด้านสินเชื่อและบริการอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีรายได้ที่สูงขึ้น เพื่อให้ผู้กู้จะสามารถชำระหนี้ต่อ ธ.ก.ส. ได้ตามกำหนด แต่เหตุสุดวิสัยหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการควบคุมก็ยังมีผลทำให้เกษตรกร ลูกค้าจำนวนหนึ่งมีหนี้เงินกู้ค้างชำระต่อ ธ.ก.ส. ซึ่งสาเหตุสำคัญก็คือ ผลผลิตของเกษตรกรประสบกับปัญหาราคาสินค้าผลผลิตตกต่ำ อย่างไรก็ตาม การค้างชำระหนี้เหล่านี้เป็นเพียงระยะสั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการค้างชำระ เช่น กรณีราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรต้องชะลอการขายไว้รอราคา หนี้ค้างลักษณะนี้ส่วนใหญ่เกษตรกรก็จะสามารถชำระหนี้คืนได้ภายในปีถัดไป ถ้าเป็นกรณีผลผลิตเสียหาย ส่วนใหญ่ก็จะสามารถชำระหนี้ได้ภายในสามปี เป็นต้น

๗ วันสิ้นปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. มีหนี้เงินกู้ค้างชำระจากเกษตรกรทั้งสิ้น จำนวน 3,905 ล้านบาท ลดลงจากปีที่แล้ว 792 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 16.86 หนี้ค้างชำระทั้งหมดจำแนกเป็นหนี้ระยะสั้นจำนวน 2,014 ล้านบาท หนี้เงินกู้เครดิตเงินสดจำนวน 788 ล้านบาท หนี้ระยะปานกลางจำนวน 455 ล้านบาท หนี้เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิมจำนวน 9 ล้านบาท หนี้เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตรจำนวน 593 ล้านบาท หนี้บุคคลอื่นรับใช้หนี้แทนผู้กู้เดิมจำนวน 46 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่แล้วปรากฏว่า จำนวนหนี้ค้างชำระทุกประเภทลดลง และสามารถลดหนี้ค้างชำระที่ยกมาจากปีที่แล้วได้จำนวน 2,902 ล้านบาท ซึ่งในจำนวนนี้เป็นหนี้เงินกู้ค้างชำระในปีที่ 1 ถึงจำนวน 2,238 ล้านบาท ทั้งนี้ เนื่องจากภาวะการผลิตโดยทั่วไปได้ผลดี ประกอบกับราคาสินค้าผลผลิตสินค้าเกษตรบางชนิด เช่น ข้าวเปลือก และข้าวโพด มีราคาสูงขึ้น

ข. การดำเนินงานสินเชื่อด้านสถาบัน

สถาบันเกษตรกรเป็นองค์กรขั้นพื้นฐานที่เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกร มีวัตถุประสงค์ที่จะให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากการดำเนินธุรกิจของสถาบัน ได้รับความยุติธรรมจากการแบ่งปันรายได้ และมีความเสมอภาคในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกโดยส่วนรวมและทำให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สถาบันเกษตรกรที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. และเป็นนิติบุคคลมีอยู่ 2 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร ในการดำเนินธุรกิจของสถาบันเกษตรกรดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนการเงินจากภายนอก ธ.ก.ส. มีส่วนสนับสนุนทาง

ธ.ก.ส. ได้ให้สินเชื่อกำกับแต่ละสถาบันเกษตรกร ดังนี้

1. การให้สินเชื่อแก่สหกรณ์การเกษตร

ธ.ก.ส. ให้สินเชื่อแก่สหกรณ์การเกษตรในรูปของเงินกู้ 4 ประเภทคือ เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิกของสหกรณ์ เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร เพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก เงินกู้เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินการขายผลผลิตผลการเกษตร และเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร ในการให้เงินกู้ประเภทต่าง ๆ (ยกเว้นเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร) แก่สหกรณ์การเกษตร ธ.ก.ส. กำหนดให้ทำเป็นสัญญากู้เงินเครดิตเงินสด โดยกำหนดวงเงินกู้เป็นรายปี และการทำสัญญาแต่ละคราวมีระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี

ในปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้ทุกประเภทให้แก่สหกรณ์การเกษตร เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 4,314 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีบัญชี 2530 จำนวน 401 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.25 แยกประเภทเป็นเงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก 4,054 ล้านบาท เป็นเงินกู้เพื่อการขายผลผลิตผลการเกษตรจำนวน 215 ล้านบาท เงินกู้เพื่อการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตรจำนวน 38 ล้านบาท และเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตรจำนวน 7 ล้านบาท ประเภทของเงินกู้ที่ ธ.ก.ส. จ่ายเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิกซึ่งเพิ่มขึ้น 246 ล้านบาท รองลงมาได้แก่เงินกู้เพื่อการขายผลผลิตผลการเกษตรซึ่งจ่ายเพิ่มขึ้น 139 ล้านบาทหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 182.89 เนื่องจากมีสหกรณ์การเกษตรเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามมาตรการและนโยบายของรัฐบาลถึง 169 สหกรณ์ สำหรับเงินกู้เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร และเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร ในปีนี้มีการจ่ายสูงขึ้นจากปีที่แล้ว 10 ล้านบาทและ 6 ล้านบาท ตามลำดับ

ในด้านการรับชำระหนี้ระหว่างปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้รับชำระคืนหนี้เงินกู้ทุกประเภทจากสหกรณ์การเกษตรเป็นเงินทั้งสิ้น 4,597 ล้านบาท จำแนกเป็นการชำระคืนเงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิกจำนวน 4,466 ล้านบาท เงินกู้เพื่อการขายผลผลิตผลการเกษตรจำนวน 82 ล้านบาท เงินกู้เพื่อการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร 42 ล้านบาท และเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร 7 ล้านบาท และในปีนี้สมาชิกสหกรณ์สามารถชำระหนี้เงินกู้ที่ถึงกำหนดชำระให้กับสหกรณ์การเกษตรได้เป็นจำนวน 4,578.7 ล้านบาท โดยมีอัตราการชำระคืนของสมาชิกต่อต้นเงินถึงกำหนดคิดเป็นร้อยละ 57.00 ซึ่งสูงกว่าของปีที่แล้ว ซึ่งมีอัตราการชำระคืนเพียงร้อยละ 49.04 สำหรับสหกรณ์การ

ตารางที่ 4 จำนวนเกษตรกรและสัตว์ปีกเกษตรกรสุก้า ธ.ก.ส. ปีบัญชี 2527-2531

ปีบัญชี	เกษตรกรสุก้ารายคน (รวมครัว)	สัตว์ปีกเกษตรกรสุก้า		กลุ่มเกษตรกรสุก้า		รวมเกษตรกรสุก้าและสมาชิก สถาบันเกษตรกร (รวมครัว)
		จำนวนตัว	จำนวนตัว (รวมครัว)	จำนวนกลุ่ม เกษตรกร	จำนวนสมาชิก (รวมครัว)	
2527	1,309,293	822	768,686	862	136,438	2,214,417
2528	1,381,851	825	788,665	794	132,208	2,302,724
2529	1,472,657	832	765,754	691	113,985	2,352,396
2530	1,576,261	821	791,561	657	112,826	2,480,648
2531	1,680,120	820	803,214	614	101,442	2,584,776
<hr/>						
อัตราเพิ่ม (ลด)						
เฉลี่ย 5 ปี (ร้อยละ)	6.51	(0.1)	0.92	(8.31)	(7.24)	3.91
<hr/>						
อัตราเพิ่ม (ลด)						
ปี 2531	6.59	(0.12)	1.47	(6.55)	(10.09)	4.20
จากปี 2530 (ร้อยละ)						

เกษตรกรที่สามารถชำระหนี้ให้กับ ธ.ก.ส. ได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ คือต้องส่งชำระหนี้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเงินที่ได้รับชำระจากสมาชิกมีจำนวน 531 สหกรณ์ (คิดเฉพาะสหกรณ์ที่ปีบัญชีได้ภายในวันสิ้นปีบัญชี ธ.ก.ส. เท่านั้น) คิดเป็นร้อยละ 72.24 ของสหกรณ์การเกษตรทั้งหมดที่กู้เงินจาก ธ.ก.ส. รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 42 43 และ 44

2. การให้สินเชื่อแก่กลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรจัดตั้งขึ้นมาโดยมีหลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานคล้ายคลึงกันกับสหกรณ์การเกษตร แต่มีขอบเขตการดำเนินงานในวงแคบกว่า เพราะอยู่ในระดับตำบลและหมู่บ้านเท่านั้น อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้มุ่งหวังที่จะให้กลุ่มเกษตรกรเป็นสถาบันพื้นฐานขั้นต้น เพื่อพัฒนาเป็นสหกรณ์การเกษตรในโอกาสต่อไป แต่การเร่งรัดจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้นเป็นจำนวนมากในอดีตทำให้การรวมตัวของสมาชิกเป็นไปอย่างหละหลวม สมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ของการรวมตัวกันเพื่อดำเนินธุรกิจ อีกทั้งกรมการกลุ่มยังขาดความสามารถในการบริหารงาน การขาดความร่วมมือในสิ่งเหล่านี้ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจำนวนมากไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ในปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้จ่ายเงินกู้ทุกประเภทให้แก่กลุ่มเกษตรกรเป็นจำนวนทั้งสิ้น 38 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วจำนวน 7.68 ล้านบาทหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 25.33 จำแนกเป็นการจ่ายเงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิกจำนวน 21 ล้านบาท เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตรจำนวน 15 ล้านบาท เงินกู้เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร และเงินกู้เพื่อขยายผลผลิตผลการเกษตรประเภทละ 1 ล้านบาท การจ่ายเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึง 6.06 ล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากการให้สินเชื่อระยะยาวเพื่อการเกษตรต่อเนื่องจากปีที่แล้วแก่กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านสิงห์ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี ในโครงการนิคมเกษตรกรรมเพื่อการส่งออก

ระหว่างปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้รับชำระหนี้เงินกู้ทุกประเภทจากกลุ่มเกษตรกรเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 36 ล้านบาท จำแนกเป็นการรับชำระหนี้เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิกจำนวน 35 ล้านบาท และรับชำระหนี้เงินกู้เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร จำนวน 1 ล้านบาท และในปีนี้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรชำระหนี้กับกลุ่มเกษตรกรเป็นเงิน 26.8 ล้านบาท โดยมีอัตราการชำระคืนต่อต้นเงินถึงกำหนดชำระร้อยละ 67.68 ต่ำกว่าปีที่แล้ว ซึ่งมีอัตราการชำระคืนเพียงร้อยละ 53.48

สำหรับกลุ่มเกษตรกรที่สามารถชำระหนี้ให้กับ ธ.ก.ส. ได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ (เงื่อนไขเช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตร) มีเพียง 27 กลุ่มเท่านั้น (โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่สามารถป้อนบัญชีได้ภายในวันสิ้นปีบัญชี ธ.ก.ส.) คิดเป็นร้อยละ 58.69 ของกลุ่มเกษตรกรทั้งหมดที่กู้เงินจาก ธ.ก.ส. รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 45 46 และ 47

ค. การให้สินเชื่อในรูปวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

ธ.ก.ส. ได้ดำเนินการให้สินเชื่อในรูปวัสดุอุปกรณ์การเกษตรแก่เกษตรกรลูกค้า ควบคู่ไปกับการให้สินเชื่อเป็นเงินสดตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้รับวัสดุและอุปกรณ์การเกษตรที่มีคุณภาพดี เหมาะสมต่อการผลิต และมีราคาขายดีธรรมไม่สูงกว่าราคาจำหน่ายในท้องถิ่นโดยทั่วไป ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิตให้แก่ลูกค้าแล้วยังเป็นตัวคานไม่ให้ราคาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตรเพิ่มสูงขึ้นโดยไม่มีเหตุผลสมควร และเป็นการช่วยให้ลูกค้าใช้เงินถูกต้องตามวัตถุประสงค์ กับส่งเสริมการผลิตของเกษตรกรลูกค้าได้ผลดียิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดรายได้และทำให้สามารถชำระหนี้ต่อ ธ.ก.ส. ได้ดียิ่งขึ้น

ในปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้ช่วยเหลือเกษตรกรลูกค้าจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตรมีมูลค่ารวม 3,517 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 1,189 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 51.07 ซึ่งสามารถแยกตามประเภทวัสดุและอุปกรณ์การเกษตรที่สำคัญ ๆ ได้คือ บัญชีมูลค่า 1,516 ล้านบาท (ร้อยละ 43.10 ของมูลค่าวัสดุและอุปกรณ์การเกษตรทั้งหมด) เครื่องยนต์คันกำลังมูลค่า 867 ล้านบาท (ร้อยละ 24.65) รถไถนาและอุปกรณ์การเกษตรมูลค่า 620 ล้านบาท (ร้อยละ 17.63) บริการการเกษตรและสิ่งจำเป็นกับวัสดุการเกษตรอย่างอื่นมูลค่า 514 ล้านบาท (ร้อยละ 14.62)

วัสดุและอุปกรณ์การเกษตรที่จัดหาให้แก่เกษตรกรลูกค้าดังกล่าว ธ.ก.ส. จัดหาจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายวัสดุอุปกรณ์การเกษตรที่ ธ.ก.ส. ได้คัดเลือกและขึ้นทะเบียนเป็นผู้จำหน่ายไว้กับ ธ.ก.ส. ในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นกับสาขา นอกจากนี้ ยังจัดหาจากส่วนราชการอีกด้วย เช่น จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชจากกรมส่งเสริมการเกษตร จัดหาปุ๋ยเคมีของรัฐบาลร่วมกับองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ในปีบัญชี 2531 มีผู้จำหน่ายขึ้นทะเบียนไว้กับส่วนกลาง 176 ราย มีรายการสินค้าให้เกษตรกรเลือกใช้ 2,210 รายการ ลดลงจากปีก่อน 281 รายการ เนื่องจาก ธ.ก.ส. ได้ลบรายการสินค้าที่ไม่เป็นที่นิยมของลูกค้าออก สำหรับรายละเอียดผลการดำเนินงานปรากฏตามตารางที่ 48

ตารางที่ 5 การคำนวณเงินปันผลให้คืน เช่น ในรูปวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ณ วันที่บัญชี 2527-2531

รายการ	2527	2528	2529	2530	2531	อัตราเฉลี่ย 5 ปี (ร้อยละ)
บริษัทผู้จำหน่าย	66	106	142	174	176	27.86
สินค้าของบริษัต์	1,576	2,330	2,902	2,491	2,210	7.71
คลังวัสดุอุปกรณ์การเกษตร	50	55	60	60	71	8.20
มูลค่าวัสดุอุปกรณ์	1,709	1,690	1,768	2,328	3,517	19.29
เงินไปเกษตรกรผู้ค้ารายคน	13,524	14,143	15,817	17,100	20,063	10.28
อัตราส่วนการให้คืนเมื่อจัดหา	12.64	11.95	11.15	13.61	17.53	8.16
จำนวนเงิน	203,390	205,597	287,574	276,251	452,898	20.88
(มูลค่า/ล้านบาท)	824	848	790	1,025	1,516	15.13
จำนวนเครื่องจักรการเกษตร	733	663	745	963	1,487	19.58
จำนวนวัสดุอุปกรณ์	152	179	233	340	514	36.05
(มูลค่า/ล้านบาท)						

หมายเหตุ: * ไม่รวมเงินกู้ระหว่างรายการขายผลิตผล (จำนำข้าวเปลือก)

ง. การดำเนินงานสินเชื่อในรูปโครงการ

ธ.ก.ส. มีเป้าหมายในการพัฒนาการเกษตร โดยใช้สินเชื่อการเกษตรเป็นกลไกประการหนึ่งในการกระจายการลงทุนการผลิตไปสู่เกษตรกรชั้นเล็กผู้ยากจนในชนบท เพื่อให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้ทางการเกษตรให้เพียงพอแก่การครองชีพของครัวเรือน และมีมาตรฐานความเป็นอยู่สูงขึ้น นับตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา ธ.ก.ส. ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายด้านสินเชื่อการเกษตรที่สำคัญคือเน้นขยายการดำเนินงานสินเชื่อแก่เกษตรกรในเขตยากจน และสนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการพัฒนาการเกษตรเฉพาะพื้นที่ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตรับผิดชอบของส่วนราชการ เช่น พื้นที่ในเขตนิคมของกรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมประชาสัมพันธ์ และในเขตปฏิรูปที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรกรรม เป็นต้น โดย ธ.ก.ส. มีบทบาทในการประสานงานให้มีการระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนไปสู่เกษตรกร ซึ่งโครงการเหล่านี้ ธ.ก.ส. ได้ศึกษาความเป็นไปได้โดยวางแผนให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร และให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้โครงการดังกล่าวเป็นโครงการนำร่องหรือเป็นแกนนำของการพัฒนาเศรษฐกิจของเกษตรกรในกลุ่มอื่น หรือในพื้นที่อื่นต่อไป

จนถึงปี 2531 ธ.ก.ส. ได้ขยายการดำเนินงานสินเชื่อในรูปโครงการออกไปอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมพื้นที่ทุกภาคของประเทศ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 201 โครงการ โดยจำแนกประเภทของโครงการออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

- (1) โครงการสินเชื่อที่ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล มีจำนวน 14 โครงการ
- (2) โครงการสินเชื่อที่ดำเนินงานตามเกณฑ์ปกติ ซึ่งดำเนินการร่วมกับภาคเอกชน และภาครัฐบาล มีจำนวน 70 โครงการ
- (3) โครงการสินเชื่อซึ่งดำเนินงานในลักษณะลดหย่อนหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นกรณีพิเศษ มีจำนวน 117 โครงการ

ผลการดำเนินการโครงการแต่ละประเภทสรุปได้ดังนี้

1. โครงการสินเชื่อที่ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล

โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่รัฐบาลกำหนด

ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติ หรือประสบปัญหาด้านราคา ผลผลิตตกต่ำในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยรัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในด้านต่าง ๆ เช่น ปัจจัยการผลิต เทคนิค วิชาการ และเงินทุน เป็นต้น สำหรับด้านเงินทุนนั้นได้ดำเนินการผ่าน ธ.ก.ส. ซึ่งอาจมีเงื่อนไขให้ ธ.ก.ส. ใช้เงินทุนเหล่านั้นไปให้เกษตรกรกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น จนถึงปี 2531 โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลมีจำนวน 14 โครงการ มีเกษตรกรได้รับสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ภายใต้โครงการนี้ 534,055 ราย คิดเป็นเงินกู้จำนวน 6,193.96 ล้านบาท รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 49

เฉพาะในระหว่างปี 2531 โครงการสำคัญที่รัฐบาลกำหนดนโยบายให้ ธ.ก.ส. ให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร คือ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกฤดูการผลิตปี 2530/2531 และโครงการสร้างหรือปรับปรุงยุ้งฉาง ฤดูการผลิตปี 2530/2531 สำหรับโครงการแรกเป็นโครงการต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างสูง โดยรัฐบาลช่วยเหลือค่าดอกเบี้ยแก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรเสียดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 3 ต่อปี ผลการดำเนินงานปรากฏว่ามีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 65,913 ราย จำนวนเงินกู้ทั้งหมด 832.69 ล้านบาท (รวมทั้งลูกค้ายรายคนและสถาบันเกษตรกร) และเมื่อครบกำหนดไถ่จำนำ เกษตรกรได้ไถ่จำนำและสามารถชำระหนี้เงินกู้คืนแก่ ธ.ก.ส. ได้ถึงร้อยละ 99.76 ส่วนโครงการสร้างหรือปรับปรุงยุ้งฉางนั้น ธ.ก.ส. ได้รับเงินสนับสนุนในรูปเงินกู้จากโครงการเร่งรัดฟื้นฟูการขยายตัวทางเศรษฐกิจวงเงิน 100 ล้านบาท กำหนดให้เป็นเงินกู้เพื่อสร้างยุ้งฉางแก่เกษตรกรรายคนและสถาบันเกษตรกรอย่างละ 50 ล้านบาท คิดอัตราดอกเบี้ยจากผู้กู้เพียงร้อยละ 5 ต่อปี ผลการดำเนินงานมีเกษตรกรรายคนขอกู้ 3,416 ราย เงินกู้ 49.8 ล้านบาท และสหกรณ์การเกษตรยื่นคำขอกู้ต่อ ธ.ก.ส. 26 สหกรณ์ วงเงินกู้ 12.4 ล้านบาท

2. โครงการสินเชื่อเกณฑ์ปกติ ซึ่งดำเนินการร่วมกับภาคเอกชนและภาครัฐบาล

โครงการประเภทนี้ เป็นโครงการที่สนับสนุนให้เกษตรกรดำเนินการผลิตทางการเกษตรในลักษณะครบวงจร โดย ธ.ก.ส. ให้สินเชื่อระยะสั้นเป็นส่วนใหญ่เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตในฤดูการผลิตหนึ่ง ๆ ตามหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อตามปกติของ ธ.ก.ส. ส่วนภาคเอกชนหรือภาครัฐบาลเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพในราคาที่เป็นการธรรม และให้บริการเทคโนโลยีหรือคำแนะนำทางวิชาการแก่เกษตรกร ห้างที่ผู้ผลิตเกษตรกรรวบรวมผลผลิตและขายผ่านบริษัทเอกชน การ

ส่งเสริมการเกษตร กรมป่าไม้ กรมประมง และกรมปศุสัตว์ เป็นต้น

จนถึงปี 2531 ธ.ก.ส. ได้ดำเนินงานโครงการพิเศษรวมทั้งสิ้น 117 โครงการ จำแนกเป็นโครงการที่ดำเนินการก่อนปี 2531 จำนวน 88 โครงการ และโครงการที่เริ่มดำเนินงานในปี 2531 จำนวน 29 โครงการ มีเกษตรกรเข้าร่วมตามโครงการพิเศษทั้งหมดจำนวน 36,938 ราย มีพื้นที่ดำเนินงาน 257,026 ไร่ และมีจำนวนเงินกู้ 1,453.31 ล้านบาท การชำระหนี้เงินกู้คิดเป็นร้อยละ 50.28 ในจำนวนโครงการพิเศษ 117 โครงการ ธ.ก.ส.ได้จำแนกโครงการตามประเภทการผลิตออกเป็น 10 กลุ่ม เรียงลำดับตามเงินกู้คงเหลือจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ โคนม ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ ผลไม้ยืนต้น จักรูปปฏิรูปที่ดิน มะม่วงหิมพานต์ หม่อนไหม กุ้ง-ปลา ลูกโค และอื่น ๆ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 49 และ 50

สำหรับประเภทการผลิตที่ ธ.ก.ส. ได้เร่งขยายการดำเนินงานในรูปโครงการพิเศษออกไปอย่างกว้างขวางตั้งแต่ปลายปี 2530 - ปี 2531 คือ โคนมและยางพารา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศในการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคนมทดแทนการนำเข้าผลิตภัณฑ์นม เพื่อประหยัดเงินตราของประเทศ และส่งเสริมให้เกษตรกรในภาคตะวันออกลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโดยปลูกยางพาราทดแทน ภายใต้การสนับสนุนด้านการเงินจากกลุ่มประชาคมยุโรป (EC)

สำหรับโครงการพิเศษที่เริ่มดำเนินงานในปี 2531 รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 51 มีโครงการสำคัญ ๆ สรุปได้ ดังต่อไปนี้

3.1 โครงการส่งเสริมการปลูกยางพาราแทนมันสำปะหลังในภาคตะวันออก

โครงการส่งเสริมการปลูกยางพาราแทนมันสำปะหลังในภาคตะวันออก เป็นโครงการต่อเนื่องภายใต้ความช่วยเหลือจาก EC มีหน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการหลายหน่วยงาน เช่น กรมป่าไม้ กรมประชาสงเคราะห์ สถาบันวิจัยยาง กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง กรมวิชาการเกษตร และกระทรวงมหาดไทย

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ประสบปัญหาราคาคต่ำและไม่แน่นอนมาโดยตลอด โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้ 96,000 ไร่ ค่าใช้จ่ายภายในระยะเวลา 5 ไร่ (2530-2534) ผลการดำเนินการในปี 2530-2531 ธ.ก.ส. ดำเนินการรวม 5 โครงการ ได้พื้นที่รวม 19,287 ไร่ ในจำนวนนี้มีโครงการที่เปิดดำเนินการในปี 2531

ดำเนินงานผลิตในลักษณะนี้ นับว่าเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการค้าด้านตลาด โดยการมีข้อตกลงซื้อขายกันล่วงหน้าก่อนการผลิต ทำให้เกษตรกรมีตลาดที่แน่นอน และขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม ปัจจุบันภาคเอกชนให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการประเภทนี้มากทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ เกษตรกรทั่วทุกภาคของประเทศยังให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี

ในปี 2531 ธ.ก.ส. ได้ดำเนินโครงการเกษตรระบบครบวงจรจำนวน 70 โครงการ มีเอกชนเข้าร่วมจำนวน 25 บริษัท และมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 69,346 ราย ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้รวมทั้งสิ้น 463.28 ล้านบาท รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 49 ผลการดำเนินงานประสพผลดีและเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถชำระคืนเงินกู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ตั้งร้อยละ 94.72 พืชผลที่ใช้สินเชื่อทำการผลิตเป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูง ได้แก่ ข้าวโพด มะม่วงหิมพานต์และถั่วเหลือง สำหรับข้าวโพดมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 21,523 ราย ในพื้นที่ 302,782 ไร่ ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้ทั้งสิ้น 144.50 ล้านบาท มะม่วงหิมพานต์มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 11,145 ราย ในพื้นที่ 87,735 ไร่ จ่ายเงินกู้ 118.55 ล้านบาท และถั่วเหลืองมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 8,790 ราย ในพื้นที่ 113,763 ไร่ ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้ 46.10 ล้านบาท

3. การดำเนินงานสินเชื่อในรูปแบบโครงการพิเศษ

การดำเนินงานสินเชื่อในรูปแบบโครงการพิเศษ เป็นการพัฒนาการเกษตรสมบูรณ์แบบที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรยากจนที่ยังไม่มีสถาบันการเงินใดให้ความสนับสนุนด้านการเงิน ธ.ก.ส. จะให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการกู้เงินระยะยาวเพื่อใช้ลงทุนในการผลิตทางการเกษตรที่มีรูปแบบเดียวกัน ซึ่งเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่โครงการ โดยเกษตรกรเหล่านี้จะได้รับการยกเว้นหรือลดหย่อนข้อจำกัดหรือหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเข้าเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. และเนื่องจากการดำเนินงานตามโครงการพิเศษนี้มีการลงทุนสูง จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐบาลทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นอย่างมาก เช่น การจัดสร้างปัจจัยพื้นฐาน การให้บริการข่าวสารทางการผลิตและการตลาด การให้บริการด้านวิชาการ และการให้ความช่วยเหลือในด้านที่ดินและเงินทุน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการเป็นอย่างมาก ส่วนราชการที่ร่วมมือกับ ธ.ก.ส. ในการดำเนินงานตามโครงการที่สำคัญ ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมประชาสัมพันธ์ กรม

จำนวน 2 โครงการ คือ

3.1.1 โครงการส่งเสริมการปลูกยางพาราในเขตป่าบ้านนา ป่าทุ่งควาย กิน อ.แก่ง จ.ระยอง

โครงการ ธ.ก.ส. ร่วมกับกรมป่าไม้ และสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และส่วนงานอื่น ๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินงานโครงการในเขตป่าบ้านนา ป่าทุ่งควายกิน อ.แก่ง จ.ระยอง มีเป้าหมายดำเนินการตั้งแต่ปี 2531-2534 รวมเกษตรกร 1,600 ราย พื้นที่เป้าหมาย 32,000 ไร่ เกษตรกรแต่ละรายจะปลูกยางพาราตั้งแต่ 15-50 ไร่ ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้เป็นค่าลงทุนระหว่าง 6 ปีแรกไร่ละประมาณ 7,400 บาท รวมเป็นเงินกู้ 240.00 ล้านบาท กำหนดชำระคืนเสร็จไม่เกิน 16 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 ต่อปี โดยมีระยะเวลาปลอดดอกเบี้ยและต้นเงิน 6 ปีแรกและ 12 ปีแรกตามลำดับ ผลการดำเนินงานในปีแรกสามารถรับเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 82 ราย พื้นที่เพาะปลูกยางพารา 1,700 ไร่ และจ่ายเงินกู้ระยะยาวตามโครงการได้ 1.74 ล้านบาท

3.1.2 โครงการส่งเสริมการปลูกยางพาราในเขตป่าขุนช่อง ป่าจันทาแป๊ะ ป่าเขาวังแจ่ง ป่าคกงระสี้อ อ.ท่าใหม่ อ.มะขาม จ.จันทบุรี

โครงการนี้ ธ.ก.ส. ร่วมกับกรมป่าไม้ และสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ดำเนินโครงการในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าขุนช่อง ป่าจันทาแป๊ะ ป่าเขาวังแจ่ง และป่าคกงระสี้อ อ.ท่าใหม่ อ.มะขาม จ.จันทบุรี มีเป้าหมายดำเนินการในปี 2532-2534 รับเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 750 ราย พื้นที่เป้าหมาย 15,000 ไร่ โดยมีรูปแบบการดำเนินการเช่นเดียวกับโครงการแรก รวมเงินกู้เพื่อการลงทุนในโครงการ 112.5 ล้านบาท โครงการนี้ ธ.ก.ส. เปิดดำเนินการก่อนระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโครงการ และในระหว่างปี 2531 สามารถรับเกษตรกรได้ 51 ราย พื้นที่ปลูกยางพารา 795 ไร่ จ่ายเงินกู้ระยะยาวตามโครงการได้ 1.26 ล้านบาท

3.2 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม

ในระหว่างปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ขยายโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม

เพิ่มขึ้นอีก 14 โครงการ และจ่ายเงินกู้เป็นค่าลงทุนให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจำนวน 747 ราย เงินกู้ 142.40 ล้านบาท จำนวนโคนม 3,020 ตัว นอกจากการขยายการเลี้ยงโคนมในพื้นที่ซึ่งมีโครงการเดิมอยู่แล้ว ธ.ก.ส. ยังได้จัดทำโครงการขึ้นในพื้นที่ใหม่อีก 7 จังหวัด คือ สุโขทัย เชียงใหม่ ขอนแก่น ราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร และพัทลุง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมแก่เกษตรกรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3.3 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม

ธ.ก.ส. ได้ดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมร่วมกับบริษัทจุลไหมไทย จำกัด มาตั้งแต่ปี 2530 และในปีบัญชี 2531 ได้ดำเนินการต่อเนื่องจากปีก่อน โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการในปี จำนวน 78 ราย โดยเกษตรกรแต่ละรายมีเนื้อที่ปลูกหม่อนรายละ 12 ไร่ รวมเป็นเนื้อที่ปลูกหม่อนทั้งสิ้น 936 ไร่ และ ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปีจำนวน 6.94 ล้านบาท

จ. การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรชั้นเล็ก

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายในส่วนของการพัฒนาภาคเกษตรกรรมด้วยการเน้นการปรับโครงสร้างการเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร จากการขยายพื้นที่การผลิตเป็นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ (Intensive cultivation) และเน้นให้มีการส่งเสริมการเกษตรอย่างเข้มข้นในเขตพื้นที่ยากจน 37 จังหวัด ทั้งนี้เพื่อต้องการพัฒนาฐานะของเกษตรกรในเขตยากจนให้พออยู่พอกิน ให้ได้รับเทคนิควิชาการที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยการลงทุนที่ต่ำและให้เกษตรกรมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของตนเองให้มากที่สุด

ธ.ก.ส. ตระหนักในเรื่องการกระจายระบบสินเชื่อลงไปสู่เกษตรกรชั้นเล็ก และยากจนเป็นอย่างดี แม้ว่าจะต้องเสียต้นทุนค่าเงินงานที่สูงขึ้น และมีอัตราความเสี่ยงในการรับชำระหนี้คืนค่อนข้างมาก แต่ ธ.ก.ส. ก็ได้ริเริ่มการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรชั้นเล็กตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา ด้วยการขอกู้เงินและขอรับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศมาสนับสนุน เช่น ธนาคารโลก กองทุนระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาการเกษตร ประชาคมยุโรป และสถาบันเครดิตเพื่อการบูรณะแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นต้น ซึ่งแหล่งเงินทุนเหล่านี้ได้กำหนดให้ ธ.ก.ส. จัดสรรเงินส่วนหนึ่งเป็นเงินกู้เพื่อ

การผลิตหรือการลงทุนให้แก่เกษตรกรชั้นเล็กทั้งประเภทการกู้รายคนและให้กู้ในรูปโครงการซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

1. การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรชั้นเล็กโดยใช้เงินกู้ธนาคารโลก (International Bank for Reconstruction and Development หรือ IBRD) และเงินกองทุนระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาการเกษตร (International Fund for Agricultural Development หรือ IFAD)

รัฐบาลไทยโดยกระทรวงการคลังเป็นผู้ขอกู้เงินจาก IBRD และ IFAD โดย ธ.ก.ส. จะต้องออกเงินสมทบในส่วนที่เท่ากัน และมีเงื่อนไขว่าจะต้องให้สินเชื่อแก่เกษตรกรชั้นเล็กไม่น้อยกว่า 50% ของสินเชื่อทั้งหมด จำนวนเงินกู้จาก IBRD รวม 2 สัญญา เป็นเงิน 752 ล้านบาท และ IFAD (จำนวน 802 ล้านบาท ระยะเวลาดำเนินการระหว่าง ปี 2523-2528

การดำเนินการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรชั้นเล็กตามโครงการนี้ ธ.ก.ส.กระทำใน 2 รูปแบบ กล่าวคือ แบบแรก ธ.ก.ส.ได้จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาการเกษตรจำนวน 5 โครงการ (โครงการจัดรูปที่ดิน จังหวัดสิงห์บุรีและอ่างทองและโครงการเลี้ยงกุ้งทะเล กุ้งก้ามกราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี และกาฬสินธุ์) สามารถให้สินเชื่อแก่เกษตรกรได้ 458 ราย เป็นเงินกู้ 25.4 ล้านบาท สำหรับรูปแบบที่สอง เป็นการให้สินเชื่อแก่เกษตรกร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตและการลงทุน การเกษตรแก่เกษตรกรชั้นเล็กทั่วไป โดยมุ่งเน้นในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในรูปแบบนี้สามารถให้สินเชื่อแก่เกษตรกรได้ 200,877 ราย จำนวนเงินกู้ 1,882 ล้านบาท

2. การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรชั้นเล็ก โดยใช้เงินทุนจากสถาบันเครดิตเพื่อการบูรณะแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (KREDITANSTALT FÜR WIEDERAUFBAU หรือ KfW)

ในปี 2531 ธ.ก.ส.ได้รับเงินกู้จาก KfW จำนวน 140 ล้านบาท เพื่อนำไปให้กู้แก่เกษตรกรชั้นเล็กในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยกำหนดให้เป็นเงินกู้เพื่อการลงทุนการเกษตรเฉลี่ยรายละไม่เกิน 60,000 บาท

ผลการดำเนินงานในปี 2531 ซึ่งเป็นปีแรก มีเกษตรกรผู้กู้ 1,131 ราย จำนวนเงินกู้ 28.12 ล้านบาท เพื่อเป็นค่าลงทุนซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์การเตรียมดิน การแปรรูปผลผลิต ซื้อเครื่องยนต์สูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ และซื้อรถไถเดินตาม เป็นต้น

3. โครงการประสานงานส่งเสริมการเกษตร - กับงานสินเชื่อแก่เกษตรกรชั้นเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โครงการนี้ ธ.ก.ส.ได้จัดทำต่อเนื่องภายหลังจากได้ดำเนินการเป็นโครงการนำร่อง (Pilot Project) ในปี 2527-2529 ร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตร (กสก.) มาแล้วโดยเน้นหนักการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและเพิ่มรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรชั้นเล็ก

การดำเนินงานตามโครงการนี้ กำหนดระยะเวลาไว้ 4 ปี ตั้งแต่ปี 2530-2533 มีเป้าหมายให้สินเชื่อรวม 328 ล้านบาท เฉพาะปี 2531 กำหนดเป้าหมายไว้ 70 ล้านบาท ห้องที่ดำเนินการเป็นหมู่บ้านในเขตพื้นที่สาหัสจำนวน 225 อำเภอของทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเจ้าหน้าที่ของ กสก. และ ธ.ก.ส.จะร่วมกันดำเนินการศึกษาสภาพทั่วไป สภาพการผลิตพร้อมทั้งจัดทำแผนการผลิตของเกษตรกรในระดับตำบล ผลการดำเนินงานในปี 2531 ได้จ่ายเงินกู้ให้แก่เกษตรกรชั้นเล็กรวม 14,058 ราย จำนวนเงินกู้ 73.3 ล้านบาท

4. การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรชั้นเล็ก โดยใช้เงินทุนจากรัฐบาลเนเธอร์แลนด์

ในปี 2530 รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ได้ให้เงินช่วยเหลือแก่ ธ.ก.ส. จำนวน 4 ล้านบาท เพื่อนำไปให้กู้แก่เกษตรกรในโครงการทดลองต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยส่วนราชการ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเนเธอร์แลนด์เช่นกัน การดำเนินงานของโครงการเหล่านี้เน้นการศึกษาหาแบบการช่วยเหลือเกษตรกรชั้นเล็กเพื่อนำไปขยายผลในท้องถิ่นต่อไป สำหรับผลการดำเนินงานของโครงการดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

4.1 โครงการศูนย์บริการเพื่อการเกษตรต่อเนื่อง (AGRICULTURAL SERVICE CENTRE-AFTER CARE PROJECT)

โครงการนี้เดิมเป็นโครงการที่ ธ.ก.ส. ร่วมกับรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ ดำเนินงานระหว่างปี 2523-2528 ชื่อว่า โครงการศูนย์บริการเพื่อการเกษตร (AGRICULTURAL SERVICE PROJECT) ซึ่งดำเนินงานในเขตโครงการชลประทานลำปาว จ.กาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในเขตโครงการ ให้สามารถซื้อปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดีได้สะดวกและในราคาที่ยุติธรรม โดยหวังผลให้มีการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานในเขตโครงการชลประทานลำปาวเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ได้จัดตั้งศูนย์บริการกลางในระดับจังหวัด 1 ศูนย์ และตั้งศูนย์บริการระดับหมู่บ้าน ศูนย์บริการกลางทำหน้าที่จำหน่ายปัจจัยการผลิตแก่สมาชิกผ่านศูนย์บริการระดับหมู่บ้าน

หลังจากสิ้นสุดโครงการในปี 2528 รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินในโครงการนี้ต่อ และได้เปลี่ยนชื่อโครงการเป็นโครงการศูนย์บริการเพื่อการเกษตร

ต่อเนื่อง (AGRICULTURAL SERVICE CENTRE-AFTER CARE PROJECT) เพื่อเตรียมการให้กลุ่มเกษตรกรมารับช่วงการดำเนินงานของศูนย์บริการกลางต่อไป โดยในขั้นต้นนี้ให้กลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ดำเนินงานร้านค้าระดับหมู่บ้าน รวม 11 กลุ่ม ศูนย์บริการกลางก็ยังทำหน้าที่หาปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกรต่อไป โดยผ่านกลุ่มเกษตรกรดังกล่าว การดำเนินงานโครงการในช่วงนี้ใช้เวลา 3 ปี (2529-2531) กำหนดวงเงินกู้สำหรับเกษตรกรชั้นเล็กไว้ 2 ล้านบาท ผลการดำเนินงานสามารถจ่ายเงินกู้ครบตามเป้าหมายให้แก่เกษตรกร 702 ราย จำนวนเงิน 2 ล้านบาท วงเงินกู้เฉลี่ยรายละ 2,850 บาท

4.2 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรชั้นเล็กในการพัฒนา (SMALL FARMERS PARTICIPATION PROJECT หรือ SEPP)

ในโครงการนี้ ธ.ก.ส.ดำเนินการร่วมกับ กสท. ในพื้นที่ 4 จังหวัดคือ หนองคาย อุดรธานี ขอนแก่น เลย กำหนดวงเงินสินเชื่อสำหรับเกษตรกรชั้นเล็กไว้ทั้งสิ้น 1.75 ล้านบาท จากผลการดำเนินงาน ปรากฏว่า สามารถจ่ายเงินกู้แก่เกษตรกรที่จังหวัดหนองคาย และเลย มีเกษตรกรรับสินเชื่อ 49 ราย จำนวนเงินกู้ 0.19 ล้านบาท ส่วนสาขาขอนแก่น และอุดรธานียังไม่มีการจ่ายเงินกู้ สาเหตุที่จ่ายเงินกู้ได้น้อย เพราะโครงการนี้เน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรเป็นเรื่องสำคัญ โดยพยายามกระตุ้นให้เกษตรกรร่วมมือกันแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4.3 โครงการ (LEY FARMING PROJECT หรือ LEP) และโครงการพัฒนานิคมสร้างตนเองสมบูรณ์แบบ (INTEGRATED DEVELOPMENT PROJECT หรือ IDP)

โครงการแรกมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นเจ้าของโครงการ ส่วนโครงการที่สอง กรมประชาสงเคราะห์เป็นเจ้าของโครงการ กำหนดระยะเวลาดำเนินงานตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2530-มีนาคม 2532

จากเป้าหมายการดำเนินงานทั้งสองโครงการที่สาขาขอนแก่นและอุดรธานี กำหนดวงเงินกู้ไว้ 0.25 ล้านบาท ปรากฏว่าในรอบปีที่ผ่านมาไม่มีการจ่ายเงินกู้ เนื่องจากในโครงการทั้งสองมีเงินทุนหมุนเวียนจากแหล่งอื่นให้เกษตรกรกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำอยู่แล้ว เกษตรกรในโครงการจึงไม่จำเป็นต้องใช้เงินกู้จาก ธ.ก.ส.

ทุนดำเนินงานของ ธ.ก.ส.

ธ.ก.ส. มีนโยบายที่จะพัฒนาและกำหนดรูปแบบการดำเนินงานสินเชื่อการเกษตรให้เหมาะสม เพื่อเสริมกับนโยบายหรือมาตรการของรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกร และปรับโครงสร้างการผลิตการเกษตรเพื่อการส่งออกตลอดจนขยายขอบเขตการดำเนินงานสินเชื่อในรูปแบบโครงการพัฒนาการเกษตรสมบูรณ์แบบให้มากขึ้น ธ.ก.ส. จึงจำเป็นต้องจัดหาเงินทุนดำเนินงานเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน

การขยายตัวในทุนดำเนินงานของ ธ.ก.ส. สำหรับระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (ปีบัญชี 2527-2531) มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 12.02 ต่อปี (ปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 52) โดยมีเงินทุนดำเนินงานจากแหล่งสำคัญได้แก่ เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ เงินฝากจากประชาชน เงินกู้จากในและต่างประเทศ เป็นต้น

เมื่อสิ้นปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. มีเงินทุนดำเนินงานรวมทั้งสิ้น จำนวน 40,042 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีบัญชี 2530 จำนวน 4,953 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 14.12 สูงกว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ย 5 ปี (ปีบัญชี 2527-2531) ซึ่งมีอัตราร้อยละ 12.02

ทุนดำเนินงานของ ธ.ก.ส. เมื่อสิ้นปีบัญชี 2531 มีรายการที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ส่วนของผู้ถือหุ้น

ส่วนของผู้ถือหุ้นประกอบด้วย เงินกองทุน ซึ่งหมายถึงทุนเรือนหุ้นที่จดทะเบียนตามกฎหมาย และได้รับชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว ส่วนเกินทุน ผลกำไร (ขาดทุน) จากการปริวรรตรอการตัดบัญชี และกำไรสะสม ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 53

เมื่อสิ้นปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. มีส่วนของผู้ถือหุ้น จำนวน 3,218 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 8.0 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น เพิ่มขึ้นจากปีบัญชี 2530 จำนวน 1,240 ล้านบาท หรือร้อยละ 62.7 โดยในระหว่างปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. ได้รับเงินค่าซื้อหุ้นจากกระทรวงการคลังเป็นจำนวน 500 ล้านบาท ได้รับเงินเพิ่มทุนตามโครงการเร่งรัดฟื้นฟูการขยายตัวทางเศรษฐกิจสำหรับเป็นค่าสร้างอาคารขนาดใหญ่ เพื่อสนับสนุนตลาดกลางข้าวเปลือกกระบี่ภาคที่จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดขอนแก่น จำนวน 29 ล้านบาท ได้รับเงินช่วยเหลือจากประชาคมยุโรป (EC) จำนวน 207 ล้านบาท มีผลได้จากการปริวรรตรอการตัดบัญชี จำนวน 328 ล้านบาท กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน

จำนวน 221 ล้านบาท และมีรายการลดส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งได้แก่รายการจัดสรรโบนัสพนักงาน จำนวน 45 ล้านบาท

2. เงินฝากจากประชาชน

ธ.ก.ส. ได้กำหนดนโยบายการระดมเงินฝากอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดการระดมเงินออมในชนบทอย่างจริงจัง และเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของ ธ.ก.ส.ต่อไป

ณ สิ้นปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส. มีเงินฝากจากประชาชน จำนวน 11,459 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 28.62 ของเงินทุนดำเนินงานทั้งสิ้น โดยเพิ่มขึ้นจากปีบัญชี 2530 จำนวน 2,647 ล้านบาท หรือร้อยละ 30.04 และ ธ.ก.ส.ได้เริ่มให้บริการเงินฝากประเภทกระแสรายวันเป็นปีแรกในเขตกรุงเทพมหานครและสาขารอบนอกเป็นลำดับแรก และจะขยายการให้บริการต่อไปจนครบทุกสาขา

3. เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ตามนโยบายสินเชื่อสู่ชนบทในอัตราร้อยละ 20 ของยอดเงินฝากเมื่อสิ้นปีที่ผ่านมา โดยเป้าหมายไม่ต่ำกว่าร้อยละ 14 จะต้องเป็นสินเชื่อที่ให้แก่เกษตรกรโดยตรงและให้แก่อุตสาหกรรมขนาดย่อมในสวนภูมิภาค ส่วนที่เหลืออีกไม่เกินร้อยละ 6 จะเป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจเกษตรซึ่งรวมถึงสินเชื่อที่ให้แก่โรงสีข้าว โดยเปิดโอกาสให้ธนาคารพาณิชย์นำเงินส่วนที่ดำเนินงานขาดเป้าหมายฝากไว้กับ ธ.ก.ส. เพื่อนำไปให้สินเชื่อการเกษตรได้

เมื่อสิ้นปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส.มียอดเงินจากธนาคารพาณิชย์จำนวน 14,395 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 35.95 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น โดยในระหว่างปีบัญชีดังกล่าว ธ.ก.ส. ได้รับเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ทั้งสิ้นจำนวน 2,055 ล้านบาท และส่งคืนเงินฝากซึ่งนำมาใช้ให้กู้ตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือกฤดูการผลิตปี 2530/2531 จำนวน 1,200 ล้านบาท ทำให้ยอดเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นสุทธิจากปีบัญชี 2530 จำนวน 855 ล้านบาท หรือร้อยละ 6.31

4. เงินกู้

เมื่อสิ้นปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส.มีหนี้เงินกู้ จำนวน 7,043 ล้านบาท (รวมปรับมูลค่าเงินกู้

ตามอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นปี) คิดเป็นร้อยละ 17.59 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น ดังปรากฏรายละเอียดต้นทุนเงินกู้แหล่งต่าง ๆ ณ วันสิ้นปีบัญชี 2531 ในตารางที่ 43 หนี้เงินกู้จำนวนดังกล่าวลดลงจากปีบัญชี 2530 จำนวน 90 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 1.26 โดย ธ.ก.ส.ได้เบิกรับเงินกู้จากกองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจโอเชียเนีย (OECF) สัญญาครั้งที่ 8 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ ธ.ก.ส.นำไปให้สินเชื่อสำหรับการลงทุนทางการเกษตรในผลิตภัณฑ์ 6 ประเภท คือ พืชอาหารสัตว์ ปศุสัตว์ ผัก ผลไม้ ไม้ดอก และผลิตภัณฑ์ประมง จำนวน 292 ล้านบาท (วงเงินกู้ทั้งสิ้น 3,672 ล้านบาท) เบิกรับเงินกู้จากสถาบันสินเชื่อเพื่อการบูรณะและพัฒนาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Kreditanstalt für Wiederaufbau : KfW) เพื่อนำไปให้สินเชื่อระยะยาวเพื่อการลงทุนแก่เกษตรกรชั้นเล็กในเขตชนบทยากจน จำนวน 14 ล้านบาท (วงเงินกู้ทั้งสิ้น 10 ล้านดอลลาร์) เบิกรับเงินยืมจากกระทรวงการคลังตามโครงการเร่งรัดฟื้นฟูการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (กฟศ.) จำนวน 37 ล้านบาทและจำนวนเงินกู้ลดลง 433 ล้านบาท ซึ่งเป็นการชำระคืนเงินกู้ถึงกำหนด จำนวน 189 ล้านบาท และต้นทุนเงินกู้ลดลงเนื่องจากค่าเงินดอลลาร์สหรัฐแข็งตัวขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับเงินสกุลอื่น เช่น เงินเยน เป็นผลให้ภาระการเพิ่มมูลค่าหนี้เงินกู้ตามระบบ **Exchange Risk Pooling** ที่ธนาคารโลกและธนาคารพัฒนาเอเชียคิดกับ ธ.ก.ส. ลดต่ำลง จำนวน 244 ล้านบาท

5. เงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย

ธ.ก.ส. ได้รับความอนุเคราะห์เงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย ด้วยการรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินของ ธ.ก.ส. ที่กระทรวงการคลังเป็นผู้อ่าวัด โดยคิดค่าธรรมเนียมอ่าวัดร้อยละ 0.1 เมื่อสิ้นปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส.มีหนี้เงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทยจำนวน 3,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.49 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น โดยธนาคารแห่งประเทศไทย คิดดอกเบี้ยเงินกู้ดังกล่าวในอัตราร้อยละ 3.5 ต่อปี ซึ่งเป็นการช่วยลดภาระต้นทุนของ ธ.ก.ส. ได้อย่างมาก

6. หนี้สินอื่น ๆ

เมื่อสิ้นปีบัญชี 2531 ธ.ก.ส.มีหนี้สินอื่น ๆ จำนวน 927 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.31 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น โดยเพิ่มขึ้นจากปีบัญชี 2530 จำนวน 301 ล้านบาทหรือ ร้อยละ 48.08

รายละเอียดหนี้สินอื่น ๆ ที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

- 6.1 ดอกเบี้ยสำรองจ่าย จำนวน 352 ล้านบาท
- 6.2 เจ้าหนี้อื่น จำนวน 507 ล้านบาท
- 6.3 เงินบริจาคให้กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร จำนวน 42 ล้านบาท
- 6.4 ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย จำนวน 14 ล้านบาท
- 6.5 อื่น ๆ จำนวน 12 ล้านบาท

7. อัตรากำไรสุทธิ

การดำเนินงานในรอบปีบัญชี 2531 ปรากฏว่า ธ.ก.ส.มีกำไรสุทธิ จำนวน 221 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.86 ต่อส่วนของผู้ถือหุ้น หรือคิดเป็นร้อยละ 0.55 ต่อหุ้นค่าเงินงานทั้งสิ้น

2.1.2 ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยได้ให้สินเชื่อการเกษตรมาเป็นเวลาช้านานแล้ว คือ ตั้งแต่ปี 2459 เป็นต้นมา แต่ในระยะนั้น การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เป็นไปโดยปราศจากเป้าหมายชัดเจน มีการให้กู้ยืมแก่เกษตรกรน้อยรายและจำกัดวงเงินกู้ ซึ่งหากจะพิจารณาถึงบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการอำนวยความสะดวกการเกษตรตามระยะเวลาแล้ว จะแบ่งการดำเนินงานได้เป็น 2 ช่วงใหญ่ ๆ คือ

1. ช่วงก่อนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดนโยบายสินเชื่อการเกษตรซึ่งเริ่มจาก พ.ศ.2459-พ.ศ.2517
2. ช่วงที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดนโยบายสินเชื่อการเกษตรซึ่งเริ่มจาก พ.ศ.2518-ปัจจุบัน

ช่วง พ.ศ.2459 - พ.ศ.2517

ธนาคารแห่งประเทศไทย ไม่ได้มีบทบาทหรือสร้างหน่วยงานเฉพาะขึ้นมาศึกษาเรื่องสินเชื่อการเกษตร โดยนอกจากจะไม่สนใจในปัญหาการอำนวยความสะดวกการเกษตรแล้ว ธนาคารแห่งประเทศไทยยังสร้างข้อจำกัดซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขยายสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ โดยมีนโยบาย

ไม่สนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์เปิดสาขาในต่างจังหวัดมากขึ้น หรืออำนวยความสะดวกการเกษตรที่มีระยะยาวเกินไป

ในส่วนของธนาคารพาณิชย์ ได้เริ่มเข้าไปมีบทบาทในการให้สินเชื่อแก่ชาวนา โดยธนาคารสยามกัมมาจล จำกัด ได้ให้สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้ ซึ่งเป็นสหกรณ์แรกที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าให้ทดลองจัดตั้งขึ้น ทั่วไปเป็นวงเงินประมาณ 300,000 บาท ในระยะเวลา 5 ปี (2459-2463) ทั้งนี้ โดยการขอร้องจากรัฐบาล ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการสหกรณ์ พ.ศ.2486 ซึ่งเปิดดำเนินการในปี 2490 สหกรณ์ก็ไม่ได้กู้ยืมเงินจากธนาคารสยามกัมมาจล หรือธนาคารพาณิชย์อื่นใดอีกเลยจนถึงปี 2506

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ได้เริ่มให้สินเชื่อการเกษตรเป็นครั้งแรกในเดือนมกราคม 2506 โดยผ่านกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจัดตั้งขึ้นที่จังหวัดชลบุรี และเชียงใหม่ พร้อมนี้ ได้อำนวยสินเชื่อเพื่อการเกษตรให้แก่เกษตรกรเป็นรายบุคคลด้วย โดยเฉพาะเกษตรกรรายใหญ่ ธนาคารนี้เป็นธนาคารแห่งแรกที่บุกเบิกนำการปล่อยสินเชื่อการเกษตรแบบกลุ่ม และไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันมาใช้ในประเทศไทย ซึ่งต่อมาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรก็ได้นำวิธีการนี้ไปใช้ในการปล่อยสินเชื่อการเกษตร ในช่วง พ.ศ.2506-พ.ศ.2508 ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ได้ปล่อยสินเชื่อเพื่อการเกษตรในแต่ละปีในวงเงินที่ต่ำมาก และให้แก่เกษตรกรน้อยราย โดยในปี พ.ศ.2508 ได้ปล่อยสินเชื่อเพื่อการเกษตรให้แก่เกษตรกรเพียง 870 ราย ในวงเงิน 18.22 ล้านบาท

ในปี พ.ศ.2509 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้เปิดดำเนินการและเป็นสถาบันที่ปล่อยสินเชื่อเพื่อการเกษตรมากที่สุด (ตารางที่ 6)

สำหรับด้านธนาคารพาณิชย์นั้น ในปี 2510 มีธนาคารพาณิชย์อีก 4 แห่งเริ่มให้สินเชื่อการเกษตรพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย กสิกรไทย กรุงศรีอยุธยา และกรุงเทพพาณิชย์การ (ตารางที่ 7) ทั้งนี้ โดยการร้องขอจากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท(ร.พ.ช.) ในการปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกรเพื่อใช้ในการซื้อปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ภายใต้โครงการธุรกิจเศรษฐกิจชนบทตามจังหวัดชายแดนแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการนี้ ร.พ.ช.ได้รับความช่วยเหลือในด้านการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ และด้านอุปกรณ์การเกษตรจาก USOM หรือ USAID ในปัจจุบัน การปล่อยสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินงาน

ตารางที่ 6 ปริมาณเงินเชื่อการเกษตรจากสถาบันการเงินในระบบ (ไม่รวมธุรกิจการเงิน)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	สินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์		สินเชื่อการเกษตรจาก ธ.ก.ส. (แยกคงค้าง		การร่วมลงทุนกับองค์กรสัญญาใช้เงินของ		รวมเงินเชื่อเพื่อการเกษตรจากสถาบัน	
	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
2506	9.57	100.00	-	-	-	-	9.57	100.00
2507	10.21	100.00	-	-	-	-	10.21	100.00
2508	18.22	100.00	-	-	-	-	18.22	100.00
2509	29.85	12.56	207.80	87.44	-	-	237.65	100.00
2510	61.16	13.96	377.10	86.04	-	-	438.26	100.00
2511	120.51	14.47	645.90	77.63	65.70	7.90	832.11	100.00
2512	263.99	23.28	738.00	65.10	131.80	11.63	1,133.69	100.00
2513	244.36	16.89	1,064.20	73.57	138.00	9.54	1,446.56	100.00
2514	145.09	9.44	1,384.70	90.07	7.60	0.49	1,573.85	100.00
2515	164.35	8.10	1,675.20	82.57	189.57	9.33	2,028.85	100.00
2516	193.99	8.31	1,880.90	80.51	261.30	11.18	2,336.19	100.00
2517	442.60	13.60	2,350.50	2.20	462.50	14.20	3,255.60	100.00
2518	3,904.40	53.19	2,885.30	9.31	551.00	7.50	7,340.70	100.00
2519	6,971.50	58.56	3,394.00	8.51	1,538.70	12.93	11,904.30	100.00

สินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์
 (ไม่รวมสินเชื่อการเกษตรจาก ธ.ก.ส. (แยกคงค้าง) การร่วมลงทุนกับองค์กรสัญญาใช้เงินของ รวมเงินเชื่อเพื่อการเกษตรจากสถาบัน
 การและช่วยพัฒนาสินเชื่อเพื่อ
 การเกษตร) *1
 การเงินในระบบ
 (แยกคงค้าง)
 การร่วมลงทุนกับองค์กรสัญญาใช้เงินของ
 การเงินในระบบ

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

สินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์		สินเชื่อการเกษตรจาก ธ.ก.ส. (แยกคงค้าง)		การรับช่วงต่อที่สูญหายไปของ		รวมสินเชื่อเพื่อการเกษตรจากสถาบัน		
(ให้กู้โดยตรง)		ณ สิ้นปีและไตรมาส		เกษตรกรโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ³		การเงินโดยรวม		
ปี		การและขึ้นบัญชีเพื่อ		ค่าเบ็ดการ ²		(แยกคงค้าง)		
ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
2520	10,419.80	65.87	3,752.20	3.72	1,646.00	10.41	15,818.00	100.00
2521	13,610.90	63.54	4,696.40	1.93	3,111.60	14.53	21,418.90	100.00
2522	16,300.10	67.13	5,368.50	22.11	2,613.40	10.76	24,282.00	100.00
2523	19,783.40	63.63	6,448.00	20.74	4,858.80	15.63	31,090.20	100.00
2524	23,590.20	66.97	7,404.40	21.02	4,229.60	12.01	35,224.20	100.00
2526	38,184.20	75.16	9,465.40	18.65	3,157.40	6.21	50,807.00	100.00
2527	46,106.50	75.82	11,544.40	18.99	3,156.40	5.19	60,807.30	100.00
2528	48,411.90	น.ส.	12,623.60	น.ส.	น.ส.	น.ส.	น.ส.	100.00
2529	50,794.50	น.ส.						

* ปี 2506 - 09 เป็นยอดให้กู้จริง และ ปี 2510 เป็นต้นมาเป็นยอดคงค้าง ณ สิ้นปี

ที่มา : ปี 2506-2517 จากธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักผู้ว่าการ กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตร, สินเชื่อการเกษตรในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : ธนาคาร

แห่งประเทศไทย, 2523) หน้า 63, 116

ปี 2518-2527 จากธนาคารแห่งประเทศไทย, สำนักผู้ว่าการ, กลุ่มพัฒนาเชิงการเกษตร

ปี 2509-2517 จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, รายงานกิจการ งบดุล บัญชีกำไรและขาดทุนประจำปี 2517, หน้า 11 (รวมบัญชีเริ่ม 1 ม.ค. ถึงสุดท้าย 31 ธ.ค.)

ปี 2518-2527 จากธนาคารแห่งประเทศไทย, สำนักผู้ว่าการ, กลุ่มพัฒนาเชิงการเกษตร

3 ธนาคารแห่งประเทศไทยฝ่ายธนาคาร ส่วนวิเคราะห์การธนาคาร

ร่วมกับ ร.พ.ช.ประสบความสำเร็จล้มเหลว มีหนี้ค้างชำระมาก โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2512 เป็นต้นมา ธนาคารพาณิชย์จึงลดการให้สินเชื่อ สาเหตุของความล้มเหลวเนื่องมาจากธนาคารพาณิชย์ไม่ได้เข้าไปมีส่วนคัดเลือกเกษตรกรผู้ขอกู้โดยตรง การคัดเลือกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ ร.พ.ช.ยิ่งไปกว่านั้นในการชำระคืนเงินกู้เจ้าหน้าที่ ร.พ.ช. และผู้จัดการกลุ่มเกษตรกรระดับอำเภอเป็นผู้มาเก็บจากเกษตรกรนำส่งธนาคารเอง

สำหรับธนาคารกรุงเทพ กสิกรไทย และกรุงศรีอยุธยา นอกจากจะร่วมกันปล่อยสินเชื่อในโครงการธุรกิจเศรษฐกิจชนบทของ ร.พ.ช.แล้ว ก็ยังปล่อยสินเชื่อการเกษตรของตนเองด้วย ดังนั้น ธนาคารทั้งสามจึงได้จัดงานสินเชื่อการเกษตรเข้าเป็นธุรกิจแขนงหนึ่งของธนาคาร

ในขณะนี้ แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะยังไม่ได้กำหนดคนโนบายสินเชื่อการเกษตรโดยตรง แต่ธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้เข้าไปมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกสินเชื่อการเกษตรโดยทางอ้อม โดยวิธีการรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินที่เกษตรกรกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้ออก โดยผ่าน ธ.ก.ส. และธนาคารพาณิชย์ โดยดำเนินการครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2511 โดยกำหนดวงเงินไว้ 80 ล้านบาท แต่ใช้จริง 65.70 ล้านบาท และวงเงินนี้ได้ขยายเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ (ตารางที่ 6)

อย่างไรก็ตาม บทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทยในการรับซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการผลิตทางการเกษตร ไม่เป็นแรงจูงใจให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อเกษตรมากขึ้น เนื่องจากส่วนเหลือของอัตราดอกเบี้ยมีเพียง 2-5% ต่อปี กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์ต้องจ่ายอัตรารับช่วงซื้อลดแก่ธนาคารแห่งประเทศไทย 5% ต่อปี แต่ธนาคารพาณิชย์จะคิดดอกเบี้ยจากลูกค้าได้ไม่เกิน 7-10% ต่อปี (ตารางที่ 8)

1.2 ช่วง พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน

รัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยตระหนักดีว่า ในระยะเวลาที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อแก่ภาคเกษตรกรรมน้อยมาก ในปี 2517 สินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์ ทั้งระบบให้แก่ภาคเกษตรกรรมมีเพียงร้อยละ 2 ของสินเชื่อทั้งหมดเกิดความไม่สมดุลระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงไปถึงปัญหาหนี้สิน และความยากจนของเกษตรกรอันเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเกษตรของประเทศ ทั้งนี้ เพราะการขาดแคลนสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ทำให้เกษตรกรต้องกู้เงินจากพ่อค้านายทุนในอัตราดอกเบี้ย

ตารางที่ 7 การใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ (รวมทั้งผ่าน รพช)

(หน่วย: ล้านบาท)

ปี	ธนาคาร					รวม
	กรุงเทพ	กรุงไทย	กรุงศรีอยุธยา	กรุงเทพพาณิชย์การ	กสิกรไทย	
2510	55.23	3.65	0.80	0.28	1.20	61.16
2511	85.95	6.27	2.70	0.37	1.97	97.26
2512	129.66	3.47	6.50	0.52	3.74	143.89
2513	123.37	1.99	13.60	0.02	6.68	145.66
2514	111.29	3.11	18.50	0.06	12.13	145.09
2515	117.41	4.26	17.70	0.05	24.93	164.35
2516	127.10	5.18	18.50	0.06	34.15	184.99
2517	184.00	4.50	9.56	0.07	45.14	241.80

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : ปี 2510-2517 เป็นยอดคงค้างเมื่อสิ้นปี

สูงลิ่ว ดังนั้น เพื่อให้การป้องกันและลดการ เสียเปรียบของเกษตรกรที่ไปกู้เงินจากตลาดการเงินนอกระบบ ซึ่งเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง รัฐบาลสมัยนั้นซึ่งเป็นรัฐบาลที่มี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี จึงกำหนดนโยบายสินเชื่อการเกษตรขึ้นมา ซึ่งช่วยให้เกษตรกรมีแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตรที่มีอัตราดอกเบี้ยค่าในวงเงินที่สูงมาก โดยมีการไหลของเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ไปสู่ภาคเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นจาก 442.60 ล้านบาท ในปี 2517 เป็น 3,904.40 ล้านบาท ในปี 2518 (ตารางที่ 9) นับเป็นการเพิ่มขึ้นทันทีทันใด เป็นมูลค่า 3.500 ล้านบาท และก็ได้เพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี จนถึง 50,794.50 ล้านบาท ในปี 2529

ตารางที่ 8 การรับช่วงข้อตกลงตัวสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการผลิตทางการเกษตรหรือเกี่ยวเนื่องกับการเกษตร

ประเภทของตัว	การผลิตทางการเกษตร	การใช้เงินเพื่อประโยชน์ผลิตเกษตร เป็นปรนัย	การจัดซื้อวัสดุทางการเกษตร	การเลี้ยงสัตว์
วัตถุประสงค์	เพื่อช่วยเพื่อเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรให้มี เงินหมุนเวียน เพื่อจัดซื้อปัจจัยการผลิต	เพื่อช่วยเพื่อเกษตรกรระหว่างที่ยังจำนำผลิตผลเกษตรไม่ได้ และเพื่อให้การจำนำผลิตผลเกษตรมีความคล่องตัวและได้ราคาดี	เพื่อช่วยเหลือสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรในการจัดซื้อปุ๋ยและวัสดุทางการเกษตรอื่น ๆ	เพื่อส่งเสริมกิจการเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศให้สามารถดำเนินกิจการด้วยดีและตั้งมั่น
ผู้ออกตัว	เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกร	สหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกร	สหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกร	ผู้เลี้ยงสัตว์
กำหนดเวลาชำระเงิน	ไม่เกิน 12 เดือน นับแต่วันมีผล ค.พ. รับช่วงข้อตกลง	ไม่เกิน 180 วัน นับแต่วันมีผล ค.พ. รับช่วงข้อตกลง	ไม่เกิน 12 เดือน นับแต่วันมีผล ค.พ. รับช่วงข้อตกลง	ไม่เกิน 60 เดือน นับแต่วันมีผล ค.พ. รับช่วงข้อตกลง
จำนวนเงินตามตัว	ไม่เกินร้อยละ 90 ของจำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์ หรือ ธา.ส. ให้กู้ยืมตัวผู้กู้	ไม่เกินร้อยละ 90 ของจำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์ หรือ ธา.ส. ให้กู้ยืมตัวผู้กู้	ไม่เกินร้อยละ 90 ของจำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์ หรือ ธา.ส. ให้กู้ยืมตัวผู้กู้	ไม่เกินร้อยละ 90 ของจำนวนเงินที่ ธ.พ. เห็นว่าจำเป็นที่จะต้องใช้ในกิจการเลี้ยงสัตว์
อัตรารับช่วงข้อตกลง ของ ค.พ.	ร้อยละ 5 ต่อปี	ร้อยละ 5 ต่อปี	ร้อยละ 5 ต่อปี	ร้อยละ 5 ต่อปี

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ประเภทของตัว	การฝึกหัดทางราชการ	การไปศึกษาต่อโดยมีเงินเดือนราชการ เป็นประกัน	การจ้างทำวัสดุการเกษตร	การเลี้ยงสัตว์
อัตราของของ ธนาคารพาณิชย์	ร้อยละ 10 ต่อปี	ร้อยละ 7 ต่อปี	ร้อยละ 7 ต่อปี	ร้อยละ 7 ต่อปี
มูลค่าขั้นต่ำ ของตัว	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10,000 บาท	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10,000 บาท	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10,000 บาท	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10,000 บาท

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 9 เป้าหมายและการให้สินเชื่อการเกษตรของสถาบันการเงิน (แยกคงค้างเมื่อสิ้นปี)

(หน่วย : ล้านบาท)

ธนาคารพาณิชย์

ธ.ก.ส.

สินเชื่อการเกษตร (ไม่รวมธุรกิจการเกษตร)

ร้อยละของสินเชื่อให้แก่

ปี เป้าหมาย ยอดเงินฝาก ธุรกิจการเกษตร ให้กู้ยืมโดยคง สิ้นเชื่อ ค่าเงินการ ดำเนินการ รวม ธ.ก.ส. รวมยอดสินเชื่อ
การเกษตร เป้าหมาย ยอด ธ.ก.ส. ฝาก ค่าเงินการ ดำเนินการ (ไม่รวม
การเกษตร) (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7=3+4+5+6) (8=7-1) (9) (10=6+9) (11=7+9)

2518	4,33.3	5#	-	2,233.6	-	1,670.8	3,904.4	-428.9	2,885.3	4,556.1	6,789.7
2519	6,139.0	7	-	3,810.9	-	3,160.6	6,971.5	+832.5	3,394.0	6,554.6	10,365.5
2520	9,647.0	9	-	5,891.8	-	4,528.0	10,419.8	+772.8	3,752.2	8,280.2	14,172.0
2521	11,771.0 ¹	9	-	8,099.5	-	5,511.4	13,610.9	+1,839.9	4,696.4	10,207.8	18,307.3
	14,387.0 ²	11	6,382.5	8,099.5	-	5,511.4	19,993.4	+5,606.4	4,696.4	10,207.8	18,307.3
2522	17,322.4 ¹	11	-	9,970.0	-	6,330.1	16,330.1	-1,022.3	5,368.5	11,698.6	21,668.6
	20,472.0 ²	13	7,755.8	9,970.0	-	6,330.1	24,055.9	+3,583.9	5,368.5	11,698.6	29,424.4
2523	19,208.7 ¹	11	-	11,553.1	1,230.0	7,000.3	19,783.4	+574.7	6,448.0	13,448.3	26,231.4
	22,701.2 ²	13	9,962.2	11,553.1	1,230.0	7,000.3	29,745.6	+7,004.4	6,448.0	13,448.3	36,193.6
2524	23,649.3 ¹	11	-	14,562.3	1,230.0	7,803.9	23,596.2	-53.1	7,404.4	15,208.3	31,000.6
	29,949.2 ²	13	9,932.1	14,562.3	1,230.0	7,803.9	33,528.3	+5,579.1	7,404.4	15,208.3	40,932.7

มาตรการในการดำเนินนโยบายสินเชื่อการเกษตร

ในปี 2518 กระทรวงการคลังได้กำหนดจำนวนเงินเป้าหมายสินเชื่อการเกษตร เท่ากับ ร้อยละ 5 ของยอดเงินให้กู้ยืมเมื่อสิ้นปี 2517 ซึ่งเท่ากับ 4,333.3 ล้านบาท (ดำเนินการจริง 3,904.40 ล้านบาท) (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 เป้าหมายสินเชื่อเพื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์

ปี	เป้าหมายสินเชื่อการเกษตร		เป้าหมายสินเชื่อธุรกิจการเกษตร	
	ร้อยละของเงินฝาก	จำนวนเงิน(ล้านบาท)	ร้อยละของเงินฝาก	จำนวนเงิน(ล้านบาท)
2518	5*	4,333.3	-	-
เม.ย.2519	7	6,139.0	-	-
2520	9	6,647.0	-	-
2521	9	11,771.0	2	2,616.0
2522	11	17,332.4	2	3,149.0
2523	11	19,208.7	2	3,492.5
2524	11	23,649.3	2	4,299.9
2525	11	28,293.7	2	5,144.3
2526	11	35,330.0	2	6,423.5
2527	11	44,340.9	2	8,062.0
2528	11	53,819.5	2	9,785.3

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักผู้ว่าการ กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตร

หมายเหตุ : *คิดร้อยละจากยอดเงินให้กู้ยืมค้างของปี 2517

หลังจากปีแรกของการใช้มาตรการบังคับ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยกลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตรได้เปลี่ยนแปลงการกำหนดจำนวนเงินเป้าหมายสินเชื่อการเกษตรเสียใหม่ โดยพิจารณาจากร้อยละของยอดเงินฝาก ในปีที่แล้วเป็นเกณฑ์ โดยมี พ.ศ.2519 ธนาคารพาณิชย์ต้องปล่อยสินเชื่อการเกษตรในอัตราร้อยละ 7 ของยอด "เงินฝาก" เมื่อสิ้นปี พ.ศ.2518 ปี พ.ศ.2520 เพิ่ม

เป็นร้อยละ 9 ของยอดเงินฝากเมื่อสิ้นปี พ.ศ.2519 ปี พ.ศ.2521 มีการเปลี่ยนแปลง"มาตรการบังคับ"ใหม่โดยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกรโดยตรงร้อยละ 9 และปล่อยแก่ธุรกิจเกษตรอีกร้อยละ 2 ของยอดเงินฝาก ณ วันสิ้นปี พ.ศ.2520

ต่อจากปี พ.ศ.2522 เป็นลำดับมาจนถึงปี พ.ศ.2529 ได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกรไม่ต่ำกว่าร้อยละ 13 ของยอดเงินฝาก ณ วันสิ้นปีก่อน โดยจำนวนดังกล่าวแบ่งเป็นการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรโดยตรงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 11 ที่เหลือร้อยละ 2 ให้เป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจเกษตร

เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกร และเพื่อสนองต่อนโยบายการพัฒนาประเทศ และเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้กำหนดมาตรการลงโทษแก่ธนาคารพาณิชย์ที่อำนวยการปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกรไม่ได้ตามเป้าหมายไว้ด้วย คือ หากธนาคารพาณิชย์แห่งใดอำนวยการปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกรไม่ได้ต้องนำเงินส่วนที่ทำได้ไม่นั้นไปฝาก ธ.ก.ส.หรือซื้อพันธบัตรรัฐบาล แล้วแต่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะสั่งการ ขณะเดียวกันก็ได้กำหนดเงื่อนไขสำหรับการอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ในอำเภอรอบนอกไว้ด้วย (ตารางที่ 11) โดยระบุว่า "ธนาคารพาณิชย์ที่เปิดดำเนินการใหม่ในอำเภอรอบนอก ต้องอำนวยการปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกรในท้องถิ่นในเขตอำเภอรอบนอกของจังหวัดที่ธนาคารพาณิชย์ นั้นตั้งอยู่ และอำเภอรอบนอกของจังหวัดใกล้เคียง เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของยอดเงินฝาก หากธนาคารพาณิชย์สาขาอำเภอปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกรไม่ได้ตามเงื่อนไข ต้องนำเงินส่วนที่ปล่อยไม่ได้นั้นไปฝากธนาคารแห่งประเทศไทยโดยไม่ได้ดอกเบี้ย หรือซื้อพันธบัตรรัฐบาลแล้วแต่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะสั่งการ" ข้อกำหนดหรือมาตรการของธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวนี้ เป็นผลให้ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งสนองต่อนโยบาย และร่วมมือกันอำนวยการปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกรอย่างจริงจัง

ในปี พ.ศ.2530 ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายสินเชื่อแก่เกษตรกรใหม่ เรียกว่า สินเชื่อชุมชน โดยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องอำนวยการปล่อยสินเชื่อสู่ชุมชนในอัตราร้อยละ 20 ของยอดเงินฝาก ณ วันสิ้นปี พ.ศ.2529 และกำหนดไว้ด้วยว่าในจำนวนดังกล่าวร้อยละ 20 นี้ให้แบ่งร้อยละ 14 เป็นสินเชื่อแก่เกษตรกรและสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคหรือชุมชน ส่วนอีกร้อยละ 6 นั้นให้เป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจเกษตร ทั้งนี้ โดยมุ่งหวังที่จะขยายการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นในส่วนอื่น ๆ ด้วย ซึ่งก็ได้แก่ อุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยมีมาตรการ

ตารางที่ 11 จำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์จำแนกรายภาค ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรวมผล

ลำดับ	กรุงเทพมหานคร มหานคร ¹	ภาคกลาง			ภาคเหนือ ²			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ³			ภาคใต้ ⁴		รวม ทั่วประเทศ	
		เขตอำเภอ		รวม	เขตอำเภอ		รวม	เขตอำเภอ		รวม	เขตอำเภอ	รวม		
		เมือง	รวมผล	รวม	เมือง	รวมผล	รวม	เมือง	รวมผล	รวม	เมือง	รวมผล		
2512	213	75	52	127	64	25	89	54	17	71	56	47	103	603
2513	234	83	57	140	68	26	94	57	17	74	58	47	105	647
2514	259	84	61	145	68	28	96	57	18	75	60	47	107	682
2515	271	97	65	162	74	29	103	65	20	85	62	48	110	731
2516	283	103	73	176	79	38	117	69	22	91	62	50	112	779
2517	303	115	85	220	82	42	124	74	25	99	68	52	120	846
2518	323	121	91	212	87	47	134	76	26	102	71	53	124	895
2519	344	132	151	283	97	66	163	85	50	135	76	64	140	1,065
2520	364	141	187	328	105	79	184	90	68	158	77	73	150	1,184
2521	406	155	201	366	115	95	210	95	72	167	84	76	160	1,299
2522	438	164	214	378	123	101	224	103	77	180	85	79	164	1,383
2523	461	171	232	403	127	111	238	109	92	201	88	87	175	1,478
2524	487	182	247	429	131	116	247	116	94	210	94	90	184	1,556
2525	508	194	259	453	137	125	262	123	101	224	101	96	197	1,643

ที่มา : ¹ธนาคารแห่งประเทศไทย, ฝ่ายกำกับและตรวจสอบการพาณิชย์, ²ธนาคารแห่งประเทศไทยในสาขาภาคเหนือ, รายงานภาวะเศรษฐกิจการธนาคารภาคเหนือ (รายปี)
³ธนาคารแห่งประเทศไทยในสาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, รายงานภาวะเศรษฐกิจธนาคารภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รายปี)
⁴ธนาคารแห่งประเทศไทยในสาขาภาคใต้, รายงานภาวะเศรษฐกิจธนาคารภาคใต้ (รายปี)

ให้คุณให้โทษแก่ธนาคารพาณิชย์เป็นเครื่องกระตุ้นด้วย

มาตรการที่ทางการใช้กระตุ้นธนาคารพาณิชย์ ให้ร่วมมือในนโยบายสินเชื่อเกษตรใหม่ พ.ศ. 2530 คือ ธนาคารพาณิชย์ใดที่ตอบสนองนโยบายสินเชื่อเกษตร และสินเชื่อที่ให้แก่ภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่สำคัญด้วยก็จะได้รับการพิจารณาผ่อนผันและขออนุมัติในเรื่องต่าง ๆ จากธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยดี เช่น การขออนุญาตเปิดสาขาเพิ่ม การรับซื้อลคตัวสัญญาใช้เงินอัตราดอกเบี้ยต่ำ รวมทั้งการยกเว้นส่วนหนึ่งของเงินให้สินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ไม้มีอยู่ในหรือเป็นสินทรัพย์เสี่ยงที่ธนาคารพาณิชย์ ต้องค้ำประกันกองทุน ซึ่งก็หมายความว่า ภาระในการเพิ่มทุนของธนาคารพาณิชย์จะมีน้อยลงไปบ้าง เมื่อธนาคารพาณิชย์ให้การตอบสนองก่อนนโยบายสินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของ "ทางการ"

อาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันสินเชื่อเกษตรเป็นสินเชื่อที่รัฐบาลต้องใช้เป็นนโยบายและมีมาตรการบังคับ รัฐบาลบังคับให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำเนินการในขณะที่สินเชื่อประเภทอื่น ๆ แม้จะมีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจเพียงไร รัฐบาลก็ให้เสรี แก่ธนาคารพาณิชย์พิจารณาตามความสมัครใจและความสามารถของตนเองแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ภาคเศรษฐกิจการเกษตรรวมทั้งเกษตรกรเป็นส่วนสำคัญของประเทศ เป็นหัวใจของเศรษฐกิจและสังคมไทยโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง รัฐบาลจึงตระหนักดีว่า หากปราศจากความร่วมมือ ความร่วมมือในการดำเนินการ "สินเชื่อเกษตร" อย่างจริงจังจากภาครัฐบาล จากภาคเอกชนแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อย่างแน่นอน

ผลการดำเนินงานตามนโยบายสินเชื่อการเกษตร

ในช่วงก่อนการใช้นโยบายสินเชื่อการเกษตร ซึ่งกำหนดเป้าหมายวงเงินสินเชื่อการเกษตรในแต่ละปี ธนาคารพาณิชย์ให้ความสำคัญแก่ภาคเกษตรกรรมน้อยมาก ในช่วงปี 2506-2517 ปริมาณสินเชื่อการเกษตรมีค่าน้อยกว่า 1% ของยอดสินเชื่อทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ (ตารางที่ 12) แต่หลังจากการใช้มาตรการกำหนดเป้าหมายวงเงินสินเชื่อการเกษตร สัดส่วนสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ต่อยอดสินเชื่อทั้งหมดมีค่าเป็น 9.57 ในปี 2527 ในระหว่างปี 2518-2529 ปริมาณสินเชื่อก็เพิ่มเป็นจำนวนมากกล่าวคือ เพิ่มจาก 3,904.4 ล้านบาท ในปี 2518 เป็น

ตารางที่ 12 สัดส่วนของสินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์ต่อสินเชื่อทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ สัดส่วนที่มารวมไม่ประเทศและผลิตภัณฑ์
มารวมภาคการเกษตร

ปี	สินเชื่อการเกษตร จากธนาคารพาณิชย์ (ไม่โดยทรง, ผาก ธ.ก.ส., พันธุ์) ¹	สินเชื่อทั้งหมดของ ธนาคารพาณิชย์ ²	COP รวมต่างประเทศ (ราคาประจำปี) ²	COP การเกษตร (ราคาประจำปี) ²	สัดส่วนเชิงขนาด (5)=(1)/(2)	สัดส่วนเชิงขนาด ต่อ COP รวม (6)=(1)/(3)	สัดส่วนของสินเชื่อการเกษตร จากธนาคารพาณิชย์
2506	9.57	6,188.2	60,430	24,424	0.15	0.02	0.04
2507	10.21	7,401.3	65,841	24,860	0.14	0.02	0.04
2508	18.22	8,930.7	74,578	29,219	0.20	0.02	0.06
2509	29.85	10,577.3	90,243	36,807	0.28	0.03	0.08
2510	61.16	12,590.7	95,513	34,951	0.49	0.06	0.17
2511	120.51	14,630.1	102,978	36,754	0.82	0.12	0.33
2512	263.89	23,390.2	113,158	40,093	1.13	0.23	0.66
2513	244.36	28,234.2	120,295	38,204	0.87	0.20	0.64
2514	145.09	31,709.8	128,397	40,442	0.46	0.11	0.36
2515	164.35	35,845.7	146,846	49,572	0.46	0.11	0.33
2516	194.99	51,291.2	193,813	72,970	0.38	0.10	0.27
2517	442.60	68,815.7	239,124	84,418	0.64	0.19	0.52
2518	3,904.40	82,898.8	267,697	93,628	4.71	1.46	4.17
2519	6,971.50	96,377.3	304,197	104,192	7.23	2.29	6.69

(หน่วย : ล้านบาท, เปอร์เซ็นต์)

ตารางที่ 12 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท, เปอร์เซ็นต์)

ปี	สินเชื่อการเกษตร		สินเชื่อต่างประเทศ		สินเชื่อการเกษตร		สินเชื่อการเกษตร	
	จากธนาคารพาณิชย์ (ให้โดยตรง, ผ่าน ธ.ก.ส., พันธบัตร) ¹	สินเชื่อทั้งหมดของ ธนาคารพาณิชย์	รวมต่างประเทศ (ราคาประจำปี) ²	รวมทั้งหมด (ราคาประจำปี) ²	รวม ต่อ GDP	รวม ต่อ GDP	รวม ต่อ GDP	รวม ต่อ GDP
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)/(2)	(6)=(1)/(3)	(7)=(1)/(4)	
2520	10,419.80	122,810.0	349,313	110,418	8.48	2.98	9.44	
2521	13,610.90	160,878.5	418,219	128,567	8.46	3.25	10.59	
2522	16,300.10	198,363.2	495,337	146,502	8.22	3.29	11.13	
2523	19,783.40	224,316.6	613,457	173,250	8.82	3.22	11.42	
2524	23,596.20	258,117.4	706,287	187,440	9.14	3.34	12.59	
2525	29,641.70	306,787.8	762,232	188,147	9.66	3.89	15.75	
2526	38,184.20	411,962.8	823,307	203,779	9.27	4.64	18.74	
2527	46,106.50	481,851.9	880,334	197,564	9.57	5.24	23.34	
2528	48,411.90	530,729.5						

ที่มา : ปี 2506-17 ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักผู้ว่าการ กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตร, สินเชื่อการเกษตรในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2523), หน้า 63, 116

²ปี 2518-28 ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักผู้ว่าการ กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตร

³สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายได้ประชาชาติของประเทศไทย, ปี 2506-2528 (รายชื่อ)

³ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักผู้ว่าการ กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตร

เป็น 46,106.5 ล้านบาทในปี 2527 นั่นคือเพิ่มขึ้น 10.80 เปอร์เซ็นต์ ในระยะเวลา 10 ปี สัดส่วนสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) เพิ่มขึ้นจาก 1.46 ในปี 2518 เป็น 5.24 ในปี 2527 ถ้าคิดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร จะเพิ่มขึ้นจาก 4.17 ในปี 2518 เป็น 23.34 ในปี 2527

การดำเนินนโยบายสินเชื่อเกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทยในรอบปีที่ผ่านมานับได้ว่าประสบความสำเร็จพอสมควร สินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์มีส่วนในการเสริมสร้างการเติบโตของภาคเกษตร ปริมาณสินเชื่อเกษตรที่ธนาคารพาณิชย์ให้แก่เกษตรกรโดยตรงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอัตราร้อยละ 33 ต่อปี ความร่วมมือของธนาคารพาณิชย์เกิดจากผลประโยชน์ตอบแทนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยให้ เช่น การอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น นอกจากนี้ จากนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย ชักต้อนผลประโยชน์ของธนาคารพาณิชย์แล้ว ธนาคารพาณิชย์ก็สามารถกดดันให้ธนาคารแห่งประเทศไทยปรับเปลี่ยนนโยบายได้ในภายหลัง เช่น การเปลี่ยนนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยจากสินเชื่อการเกษตรเป็นสินเชื่อชนบท เมื่อต้นปี พ.ศ.2530

ปัญหาและอุปสรรค

1. ปัญหาการปล่อยสินเชื่อต่ำกว่าเป้าหมาย

แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทย จะดำรงอัตราเป้าหมายสินเชื่อการเกษตรไว้ในอัตราคงที่ 11 เปอร์เซ็นต์ เป็นเวลานานตั้งแต่ปี 2522-2529 แต่เนื่องจากอัตราเงินฝากของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 20 ต่อปี ทำให้เป้าหมายสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นปีละ 23 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ขณะที่รายได้ภาคเกษตรเทียบกับรายได้ภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ลดความสำคัญลง

ในปี 2528 ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบปล่อยสินเชื่อการเกษตรต่ำกว่าเป้าหมายเป็นมูลค่าถึง 5,407.6 ล้านบาท ต่อมาในปี 2529 สถานการณ์กลับเลวร้ายยิ่งขึ้น การปล่อยสินเชื่อต่ำกว่าเป้าหมายเป็นมูลค่าถึง 9,553.1 ล้านบาท (ตารางที่ 9) ทั้งนี้ เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยเน้นการให้สินเชื่อเพื่อการผลิตมาโดยตลอด โดยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการตลาด จึงเป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์มีความเห็นว่า ขณะนี้จำนวนเงินสินเชื่อการเกษตรที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้สูงเกินไป น่าจะยอมให้ส่วนหนึ่งของจำนวนเงินสินเชื่อที่ดึงเข้าไว้เป็นการให้สินเชื่อเพื่อการตลาดผลผลิตผลการเกษตรได้

ตารางที่ 13 จำนวนคดีฟ้องร้องและจำนวนหนี้ค้างชำระของสินเชื่อเกษตรกรของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง

ปี	ประเภทหนี้	จำนวนคดีฟ้องร้อง(ราย)	ยอดหนี้.ณ. วันอนุมัติให้ฟ้อง
2528-2521	0	ไม่มีการฟ้องร้องดำเนินคดี	0
2522	O/D เกษตร	3	31,185 เป็นอย่างต่ำ(รัฐชื้อมูล 2 ราย)
2523	"	3	158,864.46 " (" 6 ")
2524	"	3	647,817.03 " (" 10 ")
2526	เงินกู้	9	422.025.42
		100	3,405,623.9
	O/D เกษตร	91	2,983,598.50
2526	เงินกู้	11	672,357.53
		69	2,578,208.4
	O/D เกษตร	58	1,906,850.90
2527	เงินกู้	29	937,835.88
		357	14,348,677
	O/D เกษตร	328	13,410,842.00
2528	เงินกู้	54	1,942,814.70
		366	13,277,216
	O/D เกษตร	312	11,334,402.00
2529	O/D เกษตร	85	3,813,100.00

(26 พ.ค.)

ต่อมาเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2530 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนนโยบายสินเชื่อการเกษตรเป็นนโยบายสินเชื่อส่วนบุคคล โดยเพิ่มสัดส่วนสินเชื่อภาคบังคับจากร้อยละ 13 เป็นร้อยละ 20

โดยเป็นสินเชื่อให้แก่เกษตรกรโดยตรง รวมกับสินเชื่อให้แก่อุตสาหกรรมขนาดย่อมในส่วนภูมิภาคไม่น้อยกว่าร้อยละ 14 ส่วนที่เหลือไม่เกินร้อยละ 6 เป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจการเกษตร

2. ปัญหาด้านการชำระหนี้สิน

ในการให้การกู้ยืมภาคเกษตรธนาคารพาณิชย์มีหนี้เสียต่อเงินให้ยืมร้อยละ 19.2 ขณะที่หนี้เสียนอกภาคเกษตรมีเพียงร้อยละ 5.3 เมื่อธนาคารพาณิชย์ประสบปัญหาลูกหนี้สินเชื่อไม่ชำระหนี้ตามกำหนดธนาคารต้องยึดเวลาชำระหนี้ออกไป และมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระหนี้ให้เป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจ บางรายก็ต้องจัดการฟ้องร้องดำเนินคดีทางศาล ตัวเลขข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนคดีฟ้องร้องและจำนวนหนี้ค้างชำระที่เกิดจากการฟ้องร้องทั้งระบบนั้น หาไม่ได้เนื่องจากธนาคารพาณิชย์หลายแห่งไม่ยอมเปิดเผยตัวเลขนี้ ข้อมูลที่มีอยู่เป็นข้อมูลของธนาคารขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง ตัวเลขปรากฏในตารางที่ 13 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในระยะแรกของการดำเนินนโยบายตารางที่ 14 แหล่งสินเชื่อการเกษตรจากธนาคารไทยพาณิชย์

		จำนวนผู้กู้	%	วงเงินกู้	%
ได้รับเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์	1 แห่ง	61,083	81.5	907,304,336	68.3
ได้รับเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์-มากกว่า 1 แห่ง		13,826	18.5	421,771.170	31.7
รวม		74,909	100.0	1,329,075,506	100.0

สินเชื่อเกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งนี้ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการชำระคืนเงินกู้ แต่นับตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา คดีฟ้องร้องและจำนวนหนี้ค้างชำระจากการฟ้องร้องนั้นมีแนวโน้มสูงขึ้น ในปี 2527-2528 จำนวนคดีฟ้องร้องเพิ่มขึ้น 5 เท่าตัว เงินที่ค้างชำระจากคดีฟ้องร้องเพิ่มขึ้นประมาณ 6 เท่าของปี 2526 แสดงให้เห็นว่า ปัญหาการชำระหนี้คืนทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

3. ปัญหาการกระจุกตัวของสินเชื่อการเกษตร

การที่ธนาคารแห่งประเทศไทยขอรับรองแกมบังคับให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อ เกษตรเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ทั้งนี้ โดยกำหนดเพดานดอกเบี้ยสินเชื่อต่ำกว่าเพดานสินเชื่อทั่วไป จึงทำให้ธนาคาร

ตารางที่ 15 จำแนกการกู้ยืมเงินของเกษตรกรแต่ละราย

สถาบันการเงิน	จำนวน	%
ธ.ก.ส. แห่งเดียว	17	27.4
ธ.ก.ส. และ ธ.กรุงสยาม	17	27.4
ู้จาก ธ.ก.ส. และ ธ.กรุงเทพและ ธ.กรุงเก่า	2	3.2
ู้จาก ธ.กรุงสยามฯ แห่งเดียว	16	25.8
ู้จาก ธ.กรุงสยามฯ และสหกรณ์ฯ	2	3.2
ู้จาก ธ.กรุงสยามฯ และ ธ. กรุงเก่า	2	3.2
ู้จากสหกรณ์อย่างเดียว	2	3.2
ู้จาก ธ.กรุงเก่า อย่างเดียว	4	6.4
รวม	62	100.00

ที่มา : อนุภาพ หัพนานนท์ รายงานผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะสินเชื่อในชนบทไทยกรณีตัวอย่างหมู่บ้านในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 36

พาณิชย์ใช้วิธีให้สินเชื่อเกษตรกรเฉพาะลูกค้าชั้นดีเท่านั้น โดยตั้งหลักเกณฑ์การปล่อยสินเชื่อเกษตรกรดังนี้

1. ต้องมีหลักประกัน เกษตรกรที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันค้ำมัดมักจะได้อินเชื่อ ส่วนเกษตรกรรายจนไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำกิน ธนาคารพาณิชย์มักจะไม่ค่อยให้กู้ หรือให้กู้ในวงเงินจำกัด
 2. สังเกตว่า ธุรกิจไหนดีก็จะปล่อยให้กู้ไปทางนั้น
 3. สังเกตความประพฤติของลูกค้า ลูกค้าที่มีความประพฤติดี ชยันชั้นแข็ง ชื่อสัตย์สุจริต ไม่เล่นการพนัน จะได้รับการพิจารณาก่อน
 4. สังเกตทำเลที่ตั้งของลูกค้า ถ้าอยู่ใกล้ทางคมนาคมขนส่ง ใกล้ชลประทาน มีถนน มีคลองส่งน้ำ อยู่ติดแม่น้ำ ฯลฯ ก็มีโอกาสดูจะได้รับสินเชื่อมากกว่าผู้ที่อยู่ไกลการคมนาคม
- จากหลักเกณฑ์การพิจารณาข้างต้น จึงเห็นได้ว่าสินเชื่อเกษตรกรของธนาคารพาณิชย์ไปกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มคนกลุ่มเดียว นั่นคือ เกษตรกรหรือนิติบุคคลที่มีฐานะดี มีหลักประกันขณะที่เกษตรกร

ยากจนไม่มีทางเข้าถึงสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ นอกจากนี้ โดยเหตุที่ต้นทุนการปล่อยสินเชื่อการเกษตรสูงกว่าต้นทุนการปล่อยสินเชื่อประเภทอื่น ทำให้สาขานิติพาณิชย์ไม่สามารถให้บริการลูกค้าที่ทั้งหมดได้ เช่น รัศมีทำการของธนาคารกสิกรไทย ถ้าเป็นสาขาในเขตอำเภอเมือง จะมีรัศมีทำการประมาณ 30 กิโลเมตร สาขาในเขตอำเภอรอบนอกที่มีการคมนาคมสะดวก จะมีรัศมีทำการประมาณ 25 กิโลเมตร แต่ถ้าการคมนาคมไม่ดีจะมีรัศมีทำการเพียง 5 กิโลเมตรเท่านั้น การที่ธนาคารกำหนดรัศมีทำการก็เพราะก่อนการอนุมัติเงินกู้ให้ไป พนักงานสินเชื่อของสาขาจะต้องออกไปดูสภาพต่าง ๆ ของที่ดินของเกษตรกรที่มาขอู้ และหาแผนที่เอาไว้ ถ้าผู้กู้ที่อยู่ไกลมากไม่คุ้มค่าใช้จ่ายในการส่งพนักงานออกไปตรวจสอบ

ดังนั้น แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะเพิ่มวงเงินสินเชื่อการเกษตรหรือสินเชื่อชนบทสูงขึ้น การกระจายของสินเชื่อก็ไม่ได้เพิ่มมากขึ้น จากตารางที่ 14, 15 แสดงให้เห็นว่ามีเกษตรกรถึง 18.5 เปอร์เซ็นต์ ได้รับเงินกู้จากธนาคารหลายแห่ง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เมื่อธนาคารพาณิชย์ต้องเพิ่มวงเงินสินเชื่อการเกษตร ตามเงื่อนไขของธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ก็แข่งกันให้เงินกู้กับลูกค้าชั้นดี (เกษตรกรที่มีฐานะดี) ในภาพรวมจะเห็นว่า ธนาคารพาณิชย์สนับสนุนส่งเสริมภาคเกษตรและมีการไหลของเงินทุนไปยังภาคเกษตรเพิ่มขึ้นเรื่อย แต่เมื่อไม่มีการกระจายสินเชื่อไปสู่เกษตรกรรายย่อย ก็ยังมีผลทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ขึ้นในภาคเกษตร

2.2 เกษตรกรเป็นหนี้ในระบบ

ตลาดสินเชื่อในระบบมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการเกษตร สินเชื่อในระบบมีหลายรูปแบบ นับตั้งแต่การกู้ยืมในรูปของเงินสด กุ๋ยมกยู่เพื่อใช้ในการผลิต กุ๋ยมยฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช กุ๋ยมยข้าวเปลือกมาใช้ทำพันธุ์ กุ๋ยมยข้าวและสินค้าอุปโภคมาใช้ในการบริโภค การซื้อสินค้าผ่อนส่ง หรือการนำทรัพย์สินที่มีค่าไปจำนอง จำนำ

การกู้เงินจากตลาดสินเชื่อในชนบท มีความยุ่งยากซับซ้อนในขั้นตอนการกู้เงินเพราะเกษตรกรขาดหลักทรัพย์หรือไม่ก็หลักทรัพย์เพียงพอในการนำไปค้ำประกันกับสถาบันการเงิน รวมทั้งเกษตรกรขาดความเข้าใจถึงผลดีของการกู้เงินในระบบ จึงทำให้เกษตรกรต้องหันไปใช้บริการจากตลาดสินเชื่อในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้กู้ที่เป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อพืชผลทางการเกษตรหรือพ่อค้าขายปัจจัยการผลิต ผู้ให้กู้ได้ใช้ความมีอำนาจการผูกขาดรับซื้อพืชผล หรืออำนาจการผูกขาดปัจจัยการผลิตและการที่เกษตรกรขาดแคลนเงินสดในมือ มีความต้องการเงินสด เพื่อซื้อสินค้าที่

จำเป็นต่อการดำรงชีพของครอบครัว หรือเพื่อซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการผลิตทางการเกษตร โดยการกดราคารับซื้อ ผลผลิตเกษตรหรือโก่งราคาขายปัจจัยการผลิตหรือคิดค่าบริการดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูงกว่าที่ทางการกำหนด ซึ่งเป็นเหตุให้เกษตรกรถูกรีดเอาเปรียบตลอดมา

ตารางที่ 16 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินเป็นรายภาคปีการผลิต 2529/30

หน่วย: ครัวเรือน

ภาค	ครัวเรือนที่มีหนี้สิน	ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน	ครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด
ตะวันออกเฉียงเหนือ	448,769 (20.15)	1,778,922 (79.85)	2,227,691
เหนือ	316,836 (23.80)	1,014,579 (76.20)	1,331,415
กลาง	238,694 (29.39)	573,450 (70.61)	812,144
ใต้	124,792 (18.94)	534,238 (81.06)	659,030
รวมทั้งประเทศ)	1,129,091	3,901,189	5,030,280
ร้อยละต่อครัวเรือน			
เกษตรกรทั้งหมด	22.45	77.55	100.00

หมายเหตุ : ข้อมูลในวงเล็บ แสดงร้อยละของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สิน และไม่มีหนี้สินต่อจำนวนครัวเรือนเกษตรกรในแต่ละภาค

1. ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรกู้เงินจากตลาดสินเชื่อในระบบ

1.1 เกษตรกรที่จะกู้เงินจากตลาดสินเชื่อในระบบได้ ส่วนใหญ่จะมีฐานะดี มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองมากพอสมควร

1.2 เกษตรกรที่จะกู้เงินจากแหล่งสินเชื่อในระบบ จะมีค่าสหทัยหรือค่าใช้จ่ายในการกู้ค่อนข้างสูงมาก ตัวอย่างเช่น การกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ นับตั้งแต่วันที่ไปติดต่ออาจใช้เวลา 1-2 เดือน เพราะต้องรอเวลาว่างที่เจ้าหน้าที่จะออกไปสำรวจที่ดินก่อน โดยปกติถ้าเกษตรกรอยากให้มีการตรวจสอบที่ดินรวดเร็ว เกษตรกรจะต้องพยายามมาติดต่อกันบ่อย ๆ กันหลายคน หลังจากนั้นเกษตรกรจึงจะไปหาใบขอกู้ และสัญญากู้ หลังจากเสร็จขั้นตอนนี้แล้วเกษตรกรจึงจะสามารถ

เบิกเงิน จะเห็นได้ว่าผู้กู้ต้องเดินทางมาติดต่อกับธนาคารอย่างน้อยที่สุดก็ 2 ครั้ง รวมทั้งการไปจัดจำนองที่ดิน ซึ่งผู้กู้ต้องเสียค่าธรรมเนียมอีก 1% ของมูลค่าการจำนองอีกด้วย

1.3 เนื่องจากรัฐบาลดำเนินนโยบายช่วยเหลือเกษตรกร จึงกำหนดให้สถาบันการเงินคิกคอกเบิกเงินกู้จากเกษตรกรในอัตราที่ต่ำกว่าเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ธนาคารพาณิชย์ปล่อยในด้านอุตสาหกรรมหรือธุรกิจอื่น ๆ แล้ว อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ด้านเกษตรจะต่ำกว่า ทำให้ธนาคารพาณิชย์ไม่อยากจะขยายเงินกู้หรือพยายามเลี่ยง ทำให้สินเชื่อที่ปล่อยให้เกษตรกรของธนาคารพาณิชย์มีไม่พอ เกษตรกรจึงต้องไปพึ่งกับ ธ.ก.ส. เอง จะจ่ายสินเชื่อให้แก่เกษตรกรแต่ละรายเพียงปีละ 1 ครั้ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการเพาะปลูกตามความเป็นจริง และปริมาณเงินที่ ธ.ก.ส. ปล่อยกู้แก่เกษตรกรแต่ละรายนั้น ไม่พอต่อการใช้จ่ายเงินของเกษตรกรในแต่ละปี เพราะนอกจากจะนำไปซื้อปัจจัยการผลิตแล้ว เกษตรกรต้องจ่ายเงินสำหรับการบริโภค และเก็บไว้สำรองจ่ายในยามฉุกเฉินอีกด้วย

จากประเด็นเหล่านี้ทำให้เกษตรกรในชนบทต้องหันไปกู้จากตลาดสินเชื่อนอกระบบ

2. ลักษณะการกู้ยืมในตลาดสินเชื่อนอกระบบ

การกู้เงินเป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนอันหนึ่ง แต่เป็นกิจกรรมที่แตกต่างจากการแลกเปลี่ยนอื่น ๆ เช่น การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งเป็นการนำทรัพย์สินไปขายและเกษตรกรจะได้รับเงินเป็นผลตอบแทน ซึ่งเกษตรกรจะนำเงินไปซื้อสินค้าที่ตนต้องการอีกต่อหนึ่ง เป็นต้น ซึ่งการกู้ยืมเงินเป็นการแลกเปลี่ยนเงินในวันนี้กับสัญญาที่จะชำระพร้อมดอกเบี้ยคืนในวันข้างหน้า ผู้ให้กู้หรือเจ้าหนี้ที่จึงกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกัน กำหนดเงื่อนไขในการชำระคืนเพื่อให้มั่นใจว่าตนจะได้เงินต้นและดอกเบี้ยคืน จากการศึกษาพบว่าการกู้ยืมมีหลายประเภท พอสรุปเป็นลักษณะสำคัญได้ ดังนี้

2.1 การกู้แบบห่านาคัดคอก

การกู้ลักษณะนี้ผู้กู้เงินจากผู้ให้กู้ โดยผู้กู้จะอนุญาตให้ผู้ให้กู้อำนาจประโยชน์บนพื้นนาของผู้กู้ ตามขนาดของพื้นที่อนุญาตให้ทำประโยชน์ และภายในกำหนดระยะเวลาที่ตกลงกันแทนการจ่ายดอกเบี้ย ถ้าผู้กู้นำเงินต้นมาคืนตามกำหนดระยะเวลาหลังจากนั้น ผู้กู้ก็จะได้คืนนาส่วนนั้นคืน

มาสำหรับทำการเพาะปลูก แต่ถ้าผู้กู้ไม่สามารถนำเงินต้นมาชำระคืนตามสัญญาผู้ให้กู้ก็จะทำประโยชน์จากผืนดินนั้นต่อไป จนกว่าผู้กู้จะนำเงินต้นมาชำระคืนหมด

2.2 การกู้แบบคอกข้าวเขียว

การกู้ลักษณะนี้ผู้กู้เงินสดจากผู้ให้กู้ โดยตกลงกันว่าเมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่ตกลงกัน ผู้กู้จะชำระหนี้คืนแก่ผู้ให้กู้ทั้งเงินต้นและคอกเบี้ยเป็นข้าวเปลือก

2.3 การกู้ข้าว

การกู้ลักษณะนี้ผู้กู้จะกู้ข้าวเปลือกจากผู้ให้กู้เพื่อนำมาสีบริโภคมเมื่อครบกำหนดระยะเวลา ผู้กู้จะชำระเงินต้นและคอกเบี้ยด้วยข้าวเปลือกตามที่ได้ตกลงกันไว้

2.4 การกู้ปุ๋ย

เกษตรกรจะกู้ปุ๋ยโดยเอาปุ๋ยมาใช้ก่อน เมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวแล้วจึงจะชำระ ซึ่งอาจจะชำระเป็นเงินสด ซึ่งรวมเป็นเงินต้นและคอกเบี้ยหรืออาจจะชำระเป็นผลผลิตเกษตรกรก็ได้

2.5 การกู้แบบให้ผู้กู้นำผลผลิตมาขายให้

เกษตรกรผู้กู้ จะกู้เงินสดมาใช้จากผู้ให้กู้ซึ่งจะเป็นพ่อค้ารับซื้อผลผลิตการเกษตรในท้องถิ่น เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวซึ่งเป็นเวลาชำระหนี้เกษตรกรจะต้องนำผลผลิตทั้งหมดที่ผลิตได้ไปขายให้แก่ผู้ให้กู้เท่านั้น ห้ามนำไปขายให้แก่พ่อค้ารายอื่น

3. ประเภทของผู้กู้

ตลาดสินเชื่อในระบบมักจะเสียคอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่ากฎหมายกำหนด และสถาบันเหล่านี้มิได้ถูกหน่วยราชการควบคุมการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เช่น ธ.พาณิชย์ ธ.ก.ส. เป็นต้น ซึ่งอาจจะแบ่งประเภทผู้กู้ในตลาดสินเชื่อในระบบได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ผู้ให้กู้ที่เป็นผู้ให้กู้สมัครเล่น เช่น ญาติของผู้กู้ หรือเพื่อนของผู้กู้ซึ่งผู้ให้กู้อาจจะไม่มีการคิดคอกเบี้ยจากผู้ให้กู้เพราะถือว่าเป็นการช่วยเหลือกันแต่ผู้ให้กู้อาจรายก็คิดคอกเบี้ยซึ่งคอกเบี้ยนี้จะสูงกว่าอัตราคอกเบี้ยที่ทางการกำหนดให้ แต่จะต่ำกว่าการคิดคอกเบี้ยของผู้ให้กู้เป็นอาชีพ

3.2 ผู้ให้กู้เป็นอาชีพ เช่น พ่อค้าพืชผล ร้านขายของชำในท้องถิ่นเจ้าของที่ดิน

พ่อค้าขายปัจจัยการผลิต เป็นต้น ผู้ให้กู้เหล่านี้จะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าทางการกำหนดไว้จาก ผู้กู้

4. การคัดเลือกเกษตรกรของผู้ให้กู้และการบังคับหนี้

การที่ผู้ให้กู้จะปล่อยสินเชื่อให้แก่ผู้กู้นั้น ผู้ให้กู้จะพิจารณาจากในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ความคุ้นเคยกันระหว่างผู้กู้กับผู้ให้กู้ โดยอาจจะอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน หรือเคยติดต่อกับพ่อค้าขายกันมานาน

4.2 ผู้กู้จะต้องมีความสามารถชำระคืนเงินกู้ และดอกเบี้ยเงินกู้

4.3 ในกรณีผู้กู้อาจมีฐานะไม่ดี จะถูกจำกัดวงเงินกู้

4.4 ในกรณีที่ผู้ให้กู้จะให้ผู้กู้เงิน ผู้ให้กู้มีวิธีการบังคับหนี้แตกต่างกัน คือ

4.4.1 ถ้าววงเงินกู้ต่ำกว่า 4,000 บาท จะไม่มีการค้ำประกันใด ๆ ทั้งสิ้น สัญญาผู้กู้มักเป็นแบบปากเปล่า หรือเพียงแค่เซ็นชื่อในสมุดบัญชีของผู้ให้กู้

4.4.2 ถ้าววงเงินกู้สูงกว่า 4,000 บาท ผู้ให้กู้จะขอให้ผู้กู้นำเอกสารสิทธิ์ หรือเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินมาเก็บไว้ที่ผู้ให้กู้ เพื่อป้องกันผู้กู้อัปยศเงินจากเจ้าหนี้หลายๆ ราย พร้อมกัน

4.4.3 ถ้าววงเงินกู้สูงมาก ๆ เช่น 20,000-40,000 บาท ผู้ให้กู้จะทำสัญญาผู้กู้โดยอาศัยแบบฟอร์มสัญญาผู้กู้ตามกฎหมายมีพยานรับรู้การกู้และวงเงินกู้ในสัญญาจะเป็นจำนวนเงินต้นบวกดอกเบี้ยตลอดช่วงอายุสัญญา (โดยปกติจะเป็น 1 ปี) เหตุผลที่รวมเงินต้นกับดอกเบี้ยเข้าไว้ก็เพราะอัตราดอกเบี้ยนอกระบบสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ถ้าเกิดคดีฟ้องร้องกันผู้ให้กู้จะไม่สามารถบังคับให้ผู้กู้อัปยศดอกเบี้ยในอัตราที่ตกลงกันแต่แรก

5. ดอกเบี้ยเงินกู้ในตลาดสินเชื่อนอกระบบ

ดอกเบี้ยเงินกู้ในตลาดสินเชื่อนอกระบบจะสูงกว่าตลาดสินเชื่อในระบบมาก ซึ่งเกณฑ์การคิดอัตราดอกเบี้ยในตลาดสินเชื่อนอกระบบจะพิจารณาจาก

- ความเสี่ยงต่อการที่หนี้สูญ

- ความคุ้นเคยระหว่างผู้กู้กับผู้ใหญ่
- ค่าใช้จ่ายในการกู้ของผู้ใหญ่
- การผูกขาดของผู้ใหญ่ในพื้นที่นั้น ๆ
- ค่าเสียโอกาสของผู้ใหญ่

6. ผลกระทบของนโยบายสินเชื่อในระดับภาค (ทั้งตลาดสินเชื่อในระบบ และนอกระบบ)

6.1 การเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยจะมีผลต่อต้นทุนการให้กู้ยืม ในภาคเกษตรเปลี่ยนแปลง (เปลี่ยนไปในทิศทางเดียวกัน) และเป็นผลต่อเนื่อง เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระบบเศรษฐกิจ

6.2 การกำหนดเป้าหมายสินเชื่อหรือการจำกัดการขยายตัวของสินเชื่อ ดังที่รัฐบาลเคยประกาศจะมีผลต่อการขยายตัวของ ธ.พาณิชย์ และ ธ.ก.ส. ในสาขาการเกษตรด้วย ทำให้ปริมาณสินเชื่อมีน้อยกว่าความต้องการสินเชื่อของเกษตรกร

6.3 การเปลี่ยนแปลงในนโยบายสินเชื่อ จะมีผลโดยตรงต่อการผลิต ราคาสินค้า และการส่งออก

2.3 เกษตรกรเป็นหนี้กับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น

นอกจากสถาบันการเงินแล้ว ยังมีเกษตรกรอีกจำนวนมากที่มีหนี้สินกับสถาบันอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน สถาบันเหล่านี้มักเป็นหน่วยงานของรัฐบาล ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลทั้งในอดีตและปัจจุบันมีนโยบายที่จะเร่งรัดพัฒนาการเกษตร และสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาเป็นธรรม จึงทำให้หน่วยงานของราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรมักมีโครงการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของหน่วยงานโดยตรง หรือร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ลักษณะของโครงการเหล่านี้จะให้สินเชื่อแก่เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรโดยตรง ส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อด้านวัสดุการเกษตร เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ย สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เครื่องจักรกลการเกษตร ส่วนใหญ่โครงการต่าง ๆ จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เกษตรกรเป็นหนี้ระยะสั้นหมุนเวียน กล่าวคือ เมื่อเริ่มฤดูเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ จะเริ่มเป็นหนี้ค่าวัสดุการเกษตรต่าง ๆ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตก็จะชำระหนี้และเริ่มเป็นหนี้ในปีต่อไป แต่บางครั้งโครงการก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากความผันผวนในด้านต่าง ๆ เช่น ภัยธรรมชาติ หรือด้านราคาสินค้าเกษตรนั้น ๆ ตกต่ำ

ตารางที่ 17 จำนวนเงินที่เกษตรกรกู้ระหว่างปีเพาะปลูก แยกตามแหล่งเงินทุน ปี 2529/30
หน่วย : บาท/ครัวเรือน

แหล่ง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
ญาติ	332.73 (7.74)	148.52 (7.14)	436.87 (7.35)	142.57 (8.44)	240.41 (7.50)
เพื่อนบ้าน	112.60 (2.70)	111.87 (5.37)	363.17 (6.11)	76.18 (4.51)	147.96 (4.61)
เจ้าของที่ดิน	24.03 (0.58)	0.00 (-)	21.52 (0.36)	35.03 (2.08)	14.42 (0.45)
พ่อค้ากมหคี	996.88 (23.91)	246.20 (11.82)	787.97 (13.26)	93.07 (5.51)	512.30 (15.98)
เจ้าของโรงสี	0.00 (-)	0.00 (-)	68.86 (1.16)	0.00 (-)	11.12 (0.35)
เจ้าของโรงงาน	8.72 (0.21)	0.18 (0.01)	3.27 (0.05)	0.00 (-)	2.92 (0.09)
อื่น ๆ	57.82 (1.39)	0.92 (0.04)	16.39 (0.28)	0.00 (-)	18.35 (0.57)
รวมนอกสถาบัน	1,522.78 (36.53)	507.69 (24.38)	1,698.05 (28.57)	346.85 (20.54)	947.48 (29.55)
ธ.ก.ส.	1,879.99 (45.09)	1,069.26 (51.35)	2,399.42 (40.38)	774.03 (45.83)	1,459.92 (45.53)
ธนาคารพาณิชย์	220.44 (5.29)	207.31 (9.96)	872.47 (14.68)	351.11 (20.79)	337.01 (10.51)
ธนาคารออมสิน	0.00 (-)	0.00 (-)	5.29 (0.09)	0.00 (-)	0.85 (0.03)

ตารางที่ 17 (ต่อ)

	หน่วย				บาท/ครัวเรือน
แหล่ง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
บริษัทเงินทุน	0.00 (-)	0.00 (-)	2.56 (0.04)	0.00 (-)	0.41 (0.01)
สหกรณ์	512.86 (12.30)	229.90 (11.05)	898.35 (15.11)	216.92 (12.84)	411.02 (12.82)
กลุ่มเกษตรกร	10.52 (0.25)	31.67 (1.52)	67.41 (1.13)	0.00 (-)	27.69 (0.86)
อื่น ๆ	22.47 (0.54)	36.33 (1.74)	0.00 (-)	0.00 (-)	22.03 (0.69)
รวมในสถาบัน	2,646.28 (63.47)	1,574.47 (75.62)	4,245.50 (71.43)	1,342.06 (79.46)	2,258.93 (70.45)
รวมทั้งภาค	4,169.06 (100)	2,082.16 (100)	5,943.55 (100)	1,688.91 (100)	3,206.41 (100)

ตารางที่ 18 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยต่อปี แยกตามแหล่งเงินกู้ปีเพาะปลูก 2529/30

แหล่งเงินกู้	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
ญาติ	30.32	24.85	19.76	19.49	26.01
เพื่อนบ้าน	45.76	50.38	30.19	69.38	56.01
เจ้าของที่ดิน	60.34	50.38	33.90	69.38	56.06
พ่อค้าคหบดี	45.77	36.51	38.57	24.00	41.08
เจ้าของโรงสี	45.77	13.00	41.37	24.00	37.26

ตารางที่ 18 (ต่อ)

หน่วย : บาท/ครัวเรือน

แหล่งเงินทุน	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
เจ้าของโรงงาน	17.66	13.00	60.05	24.00	36.80
อื่น ๆ	22.74	102.39	11.89	24.00	54.00
รวมเฉลี่ยนอกสถาบัน	42.27	38.23	32.26	49.07	39.16
ธ.ก.ส.	12.81	12.54	13.46	13.09	12.83
ธนาคารพาณิชย์	13.01	14.60	14.57	12.08	14.04
ธนาคารออมสิน	13.01	14.60	18.03	12.08	18.03
บริษัทเงินทุน	13.01	14.60	12.02	12.08	12.02
สหกรณ์	12.98	12.11	13.11	12.11	12.65
กลุ่มเกษตรกร/ ชาวนา	12.66	13.19	15.32	12.11	13.53
อื่น ๆ	12.19	6.73	15.32	12.11	9.82
เฉลี่ยรวมในสถาบัน	12.84	12.54	13.52	12.79	12.85
รวมเฉลี่ยทั้งหมด	24.73	21.59	20.34	24.42	22.66

ที่มา: กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 19 จำนวนเงินที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีการเพาะปลูกแยกตามประเภทและวัตถุประสงค์เงินกู้ที่เพาะปลูก 2529/30

หน่วย : บาท/ครัวเรือน

ภาค	เพื่อการเกษตร			เพื่อการบริโภค			รวมทั้งหมด		
	เงินสด	สิ่งของ	รวม	เงินสด	สิ่งของ	รวม	เงินสด	สิ่งของ	รวม
ภาคเหนือ	3,380.87 (81.09)	118.36 (2.84)	3,499.23 (83.93)	664.33 (15.94)	5.50 (0.13)	669.83 (16.06)	4,045.20 (97.03)	123.86 (2.97)	4,169.06 (100)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1,202.03 (57.73)	98.88 (4.75)	1,300.91 (62.48)	764.53 (36.72)	16.72 (0.80)	781.25 (37.52)	1,966.56 (94.45)	115.60 (5.55)	2,082.16 (100)
ภาคกลาง	4,720.96 (79.43)	167.36 (2.82)	4,888.32 (82.25)	1,043.20 (17.55)	12.03 (0.20)	1,055.23 (17.75)	5,764.16 (96.98)	179.39 (3.02)	5,943.55 (100)
ภาคใต้	1,160.87 (68.73)	69.07 (4.09)	1,229.94 (72.82)	458.97 (27.18)	0.00 (-)	458.97 (27.18)	1,619.84 (95.91)	69.07 (4.09)	1,688.91 (100)
รวมทั้งประเทศ	2,341.47 (73.02)	111.18 (3.47)	2,452.65 (76.49)	742.97 (23.17)	10.79 (0.34)	753.76 (23.51)	3,084.44 (96.20)	121.97 (3.80)	3,206.41 (100)

หากโครงการใดหรือปีใดเกษตรกรประสบกับปัญหาเหล่านี้ ทำให้มีหนี้สินค้างชำระและจะสะสมเพิ่มมากขึ้น เป็นการยากที่จะชำระหนี้ให้หมดสิ้นไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพเกษตรกรกรรมของเกษตรกรรายย่อยเป็นอาชีพที่มีรายได้สุทธิเหนือรายจ่าย ในแต่ละปีหรือฤดูกาลเพาะปลูกมากนัก นอกจากบางโครงการที่ประสบปัญหาด้านภัยธรรมชาติและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำแล้ว ยังอาจเกิดความผิดพลาดด้านการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐบาลเอง โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับการทำนาในอดีต (ในช่วงปี พ.ศ. 2508-2515) เนื่องจากโครงการเหล่านั้นเป็นโครงการเร่งรัดตามนโยบายของรัฐบาลในสมัยนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ในสมัยนั้นดำเนินงานโดยไม่มีแผนงานและมาตรการในการดำเนินงานที่รัดกุมพอประกอบกับเกษตรกรในขณะนั้นยังไม่มีความพร้อมที่จะรับวิธีการผลิตสมัยใหม่ที่ต้องลงทุนด้านปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรต้องตกเป็นหนี้สินที่เกี่ยวข้องกับโครงการในช่วงนั้น และมีภาระผูกพันจนถึงปัจจุบันเป็นเงินถึง 258.5 ล้านบาท ตามตารางที่ 22-27

2.3.1 กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินเกษตรกรที่สำคัญหลายโครงการ ได้แก่

1. โครงการช่วยเหลือเกษตรกร ปี 2509-2515

ความเป็นมา เป็นโครงการที่เกิดจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2508 ที่เห็นชอบให้ช่วยเหลือโดยหาทางแก้ไขเพื่อยกฐานะการครองชีพ และรายได้ของชาวนาให้ดีขึ้น โดยแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการช่วยเหลือชาวนามีฐานะเป็นกรรมการระดับนโยบายของประเทศ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาเกี่ยวกับการช่วยเหลือชาวนา และให้มีอำนาจระดับนโยบายของประเทศ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาเกี่ยวกับการช่วยเหลือชาวนา และให้มีอำนาจตั้งอนุกรรมการขึ้นมาดำเนินการในเรื่องใดก็ได้ตามความจำเป็น

ลักษณะโครงการ เป็นการจัดซื้อ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้แก่เกษตรกร ได้แก่ ปุ๋ย เครื่องท่อนแรงต่าง ๆ เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา เป็นต้น โดยรัฐบาลทรงสงเคราะห์ให้ก่อนแล้ว ให้เกษตรกรผ่อนชำระ

แหล่งเงิน งบประมาณ

ช่วงเวลาดำเนินงาน ปี 2509-2515

ผลการดำเนินงาน ค่าเงินงานใน 69 จังหวัดวงเงินในการดำเนินงาน
233.2 ล้านบาท มีหนี้ค้างชำระ 89.6 ล้านบาท

2. โครงการยุยงสาธิตแปลงใหญ่ ปี 2509-2514

ความเป็นมา เป็นโครงการที่สืบเนื่องจากการรณรงค์ขององค์การ เอเฟ
เอ โอ เพื่อเพิ่มผลผลิตโดยเฉพาะข้าวให้สูงขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับการบริโภคของประชากรโลก
ลักษณะโครงการ ทำการสาธิตการทำนาแปลงใหญ่ โดยใช้เทคโนโลยี
การผลิตสมัยใหม่ เช่น การใช้ข้าวพันธุ์ดี การใช้ปุ๋ยเคมี การป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยองค์การต่าง
ประเทศจัดปุ๋ยให้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งรัฐบาลจัดงบประมาณสมทบ โดยมีหลักเกณฑ์ว่า เมื่อครบ 3 ปี
เกษตรกรจะต้องรวบรวมเงินค่าปุ๋ยส่งคืน

แหล่งเงิน งบประมาณ จำนวน 3.94 ล้านบาท ปุ๋ยจากองค์การต่าง
ประเทศ เป็นมูลค่า 2.93 ล้านบาท

ช่วงเวลาดำเนินงาน ปี 2509-2514

ผลการดำเนินงาน, ค่าเงินงานใน 61 จังหวัด วงเงินในการดำเนินงาน
6,878,106.90 บาท จนถึงปัจจุบัน ปรากฏว่าเกษตรกรยังคงเป็นหนี้ 4,486,884.65 บาท

3. โครงการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ปี 2511-2515

ความเป็นมา ในปี 2512-2515 เกิดอุทกภัย ทำให้ไร่นาของเกษตรกร
เกิดความเสียหายรุนแรง ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ คณะรัฐมนตรีจึงอนุมัติเงินเพื่อให้จังหวัดคำ
เนินการจัดซื้อปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ข้าวและเมล็ดพันธุ์พืชอายุสั้น แจกจ่ายแก่เกษตรกรโดยมีหลักเกณฑ์ให้ช่วย
เหลือผู้เสียหายตั้งแต่ร้อยละ 25-50 จะให้ช่วยเหลือแบบให้ยืม ถ้าเสียหายร้อยละ 50 ขึ้นไป จะให้
เปล่า

แหล่งเงิน งบประมาณ จำนวน 30.45 ล้านบาท

ช่วงเวลาดำเนินการ 2511-2515

ผลการดำเนินงาน ค่าเงินงานใน 42 จังหวัดจนถึงปัจจุบัน ปรากฏว่า
เกษตรกรยังคงเป็นหนี้ 27,611,531 บาท

4. โครงการพืชหมุนเวียนในนา

ความเป็นมา จากการสำรวจในสมัยนั้นพบว่า จากกบฏที่ประเทศไทยได้

พัฒนาระบบชลประทานขึ้น แต่การให้น้ำยังไม่มีประสิทธิภาพ กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกพืชฤดูแล้งหลังนา โดยเริ่มที่โครงการเจ้าพระยาและแก่งกระจาน ต่อมาจึงขยายโครงการไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะโครงการ จัดทำแปลงสาธิตโดยจัดหาปุ๋ย เมล็ดพันธุ์แบบให้เปล่า และจัดทำแปลงส่งเสริม โดยจัดหาเงินทุนในการดำเนินการ ปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์ ให้ยืมและส่งคืนให้หลังเก็บเกี่ยวในวงเงินเท่าเดิม

แหล่งเงิน งบประมาณจำนวน 4,343,706 บาท

ช่วงเวลาดำเนินการปี 2512-2518

ผลการดำเนินงาน ดำเนินงานในพื้นที่ 30 จังหวัด มีหนี้สินค้างชำระ 2 ล้านบาท

5. โครงการช่วยเหลือพันธุ์ข้าวปลูก ปี 2514-2516

ความเป็นมา เนื่องจากเกษตรกรประสบภัยธรรมชาติรุนแรงมาก ในหลายจังหวัด และขาดแคลนพันธุ์ข้าวปลูกในฤดูหว่าน คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกร (คณะกรรมการช่วยเหลือชาวนา) จึงได้อนุมัติให้จัดตั้งโครงการช่วยเหลือเกษตรกรเพิ่มขึ้นเป็นกรณีพิเศษ

ลักษณะโครงการ ให้เกษตรกรยืมพันธุ์ข้าวไปปลูกและชำระคืนเป็นเงินภายหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว

แหล่งเงิน งบประมาณ จำนวน 18,049,960 บาท

ช่วงเวลาดำเนินงาน ปี 2514-2516

ผลการดำเนินงาน ดำเนินการในพื้นที่ 16 จังหวัด มีหนี้ค้างชำระ 6,449,189 บาท

6. โครงการข้าวพันธุ์หลัก

ความเป็นมา จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรปลูกข้าวหลายพันธุ์ผลผลิตที่จำหน่ายส่วนใหญ่เป็นผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคทำให้มีข้าวปน ราคาจำหน่ายจึงต่ำ ทางราชการจึงส่งเสริมให้ปลูกข้าวพันธุ์ดี โดยให้ยืมพันธุ์ข้าวแล้วชำระเงินคืนภายหลัง

แหล่งเงิน งบประมาณ 961,513 บาท

ช่วงเวลาดำเนินงาน ปี 2512-2523

ผลการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในพื้นที่ 43 จังหวัด มีหนี้ค้างชำระ 389,945 บาท

7. โครงการทำนาครั้งที่ 2

ความเป็นมา เนื่องจากผลผลิตของข้าวกับจำนวนประชากรของประเทศ ไทยไม่สมดุลกัน เกิดความขาดแคลนข้าวเพื่อใช้บริโภคในระยะนั้นจึงส่งเสริมให้มีการทำนา 2 ครั้ง

ลักษณะโครงการ จัดทำแปลงสาธิต และแปลงส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก ข้าวพันธุ์ผสมใหม่ของทางราชการ โดยให้ยืมไปใช้ในโครงการและส่งเสริมคืนหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว แหล่งเงิน งบประมาณ เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรและงบปกติ ของกรมส่งเสริมการเกษตร รวมเป็นเงิน 35,515,711 บาท

ผลการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในพื้นที่ 37 จังหวัดมีหนี้ค้างชำระ 9,092,105 บาท

8. โครงการช่วยเหลือพันธุ์พืชเศรษฐกิจ

ความเป็นมา เนื่องจากรัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่าเกษตรกรต้องประสบ ภัยธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่เกษตรกรให้มีรายได้ทดแทนพืชที่เสียหาย ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว มันสำปะหลัง เป็นต้น

ลักษณะโครงการ จัดซื้อพันธุ์พืชเศรษฐกิจให้แก่เกษตรกรยืม และชำระ คืนภายหลังเก็บเกี่ยวพืชผล

แหล่งเงิน งบประมาณ จำนวน 5 ล้านบาท

ผลการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในพื้นที่ 10 จังหวัด จนปัจจุบันมีหนี้ค้าง ชำระ 1,421,702 บาท

9. โครงการข้าวไร่

เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรที่ทำไร่ หรือทำสวนมีข้าวไว้บริโภคในครอบครัว ประกอบกับในปี 2518 เกษตรกรประสบภาวะภัยธรรมชาติ ทำให้เดือดร้อน ขาดแคลนข้าว บริโภค

ลักษณะโครงการ จัดซื้อพันธุ์ข้าวไร่พันธุ์ดีในท้องถิ่นให้เกษตรกรยืม

แหล่งเงิน งบประมาณ จำนวน 50,575 บาท

ผลการดำเนินงาน ดำเนินการในพื้นที่ จังหวัดปราจีนบุรี และสกล มีหนี้สินค้างชำระ 14,636 บาท

2.3.2 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานที่สำคัญอีกหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับผิดชอบเงินหมุนเวียน ตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาล ในช่วงปี พ.ศ.2509-2515 โดยให้ความช่วยเหลือผ่านสมาคมชลประทานราษฎร ที่จัดตั้งขึ้น เพื่อต้องการขอรับการสนับสนุนจากทางราชการในการกู้เงินมาเพื่อจัดซื้อวัสดุ และอุปกรณ์การเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โครงการช่วยเหลือเกษตรกรที่กรมการปกครองดำเนินการในระยะนั้น มี 5 โครงการ คือ

1. โครงการช่วยเหลือเกษตรกร (ชวานาเคิม)
2. โครงการส่งเสริมการทำนาปีละ 2 ครั้ง
3. โครงการเร่งรัดเพิ่มผลผลิต
4. โครงการส่งเสริมการทำนาครั้งที่ 2
5. โครงการซ่อมเครื่องทุ่นแรง

แหล่งเงิน งบประมาณ จำนวน 193 ล้านบาท

ผลการดำเนินงาน สามารถเก็บหนี้ชำระคืนได้ 92 ล้านบาท มีหนี้สิน

ค้างชำระ 101 ล้านบาทเศษ

2.3.3 กรมส่งเสริมสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่สำคัญที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรในชนบท กรมส่งเสริมสหกรณ์มีองค์การในสังกัดที่รับผิดชอบ 2 องค์การคือ สหกรณ์การเกษตร ดำเนินการในรูปการรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อทำธุรกิจร่วมกัน เช่น การผลิตการรวบรวมผลผลิต การสร้างฉาง และโรงสี เป็นต้น และอีกองค์การ คือ สหกรณ์นิคม เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ในช่วงปี พ.ศ.2509-2518 กรมส่งเสริมสหกรณ์มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับภาระหนี้สินของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก 9 โครงการ คือ

1. โครงการช่วยเหลือเกษตรกร (ชวานาเคิม)
2. โครงการรวบรวมข้าวเปลือก

3. โครงการปลูกสร้างฉางข้าว
4. โครงการซื้อข้าวเปลือก
5. โครงการส่งเสริมการเกษตรป่าแพ
6. โครงการอุดหนุนโรงสี
7. โครงการรับซื้อข้าว
8. โครงการเพิ่มผลผลิตสหกรณ์บริการและบำรุงที่ดิน
9. โครงการเพิ่มผลผลิตสหกรณ์คัม ผู้เช่าซื้อที่ดินการเช่าที่ดิน

ผลการดำเนินงาน กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้รับจัดสรรเงินเพื่อดำเนินงานตาม

9 โครงการนี้ 145 ล้านบาท จนถึงปัจจุบันมีหนี้สินค้างชำระ 16 ล้านบาท

โดยสรุปในช่วงปี พ.ศ.2509-2518 รัฐบาลได้สนับสนุนให้มีโครงการสนับสนุนการผลิตต่าง ๆ แก่ 3 หน่วยงานหลักในสมัยนั้นได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมสหกรณ์ในวงเงิน 672 ล้านบาทเศษ จนถึงปัจจุบัน เกษตรกรยังคงเป็นหนี้ค้างชำระอยู่ถึง 258,555,219 บาท

2.3.4 องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) เป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่สำคัญในการจัดหาปุ๋ยที่มีคุณภาพ จำหน่ายแก่เกษตรกรในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด และทำหน้าที่แทรกแซงเพื่อยกระดับราคา/พุงราคาผลผลิตการเกษตรในกรณีที่ราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ การดำเนินโครงการที่สำคัญของ อ.ต.ก. โดยสรุปมีดังนี้

1. โครงการปุ๋ย

อ.ต.ก. ได้เริ่มจัดทำโครงการปุ๋ยเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ตั้งแต่ปี 2518/2519 ปุ๋ยที่ อ.ต.ก. ได้รับมานั้นอาจเป็นปุ๋ยที่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ตามโครงการความร่วมมือต่าง ๆ ปุ๋ยจากโครงการแลกเปลี่ยนผลผลิตการเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด กับต่างประเทศและการจัดซื้อโดยตรง โดยปกติ อ.ต.ก. จะสามารถจัดทำปุ๋ยเพื่อจำหน่ายแก่เกษตรกรได้ประมาณ 1 ใน 3 ของความต้องการหรือประมาณ 150,000 ตันต่อปี การจัดจำหน่ายมีทั้งการจำหน่าย ในรูปเงินสด และเงินเชื่อ โดยกำหนดราคาและอัตราดอกเบี้ยการค้างชำระแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ผลการดำเนินงาน ตั้งแต่ปี 2518 จนถึงปัจจุบัน (2530) อ.ต.ก. ได้จัดบุงเพื่อจำหน่ายให้แก่เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรไปแล้ว 1.8 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 7,600 ล้านบาท มีหนี้สินที่เกษตรกรค้างชำระสะสมในโครงการบุง 42 โครงการ เป็นเงินประมาณ 970 ล้านบาท

2. โครงการข้าว

อ.ต.ก. ได้รับเป็นโครงการเกี่ยวกับการรับซื้อข้าวเปลือกเพื่อพุง/แทรกแซงราคา ตั้งแต่ปี 2518/2519 แต่การดำเนินการจะกระทำเป็นบางปีที่ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศตกต่ำ ต่อมาในปี 2528 อ.ต.ก. ได้จัดทำโครงการรับซื้อข้าวเปลือกและรับชำระหนี้ค่าบุงด้วยข้าวเปลือก

ผลการดำเนินงาน การดำเนินงานในส่วนนี้ของ อ.ต.ก. นับว่าไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะจนถึงปัจจุบันมีหนี้สินค้างชำระกว่า 500 ล้านบาท บางรายเป็นหนี้กว่า 20 ล้านบาท และมีลูกหนี้เกินกว่ารายละ 10 ล้านบาทเป็นจำนวนมาก

3. โครงการอื่น ๆ

นอกจาก อ.ต.ก. มีภาระกิจหลักในการจัดหาบุงคุณภาพดี ราคาถูกมาจำหน่ายแก่เกษตรกรและโครงการรับซื้อข้าวเปลือกเพื่อพุง/แทรกแซงราคาแล้ว อ.ต.ก. ยังมีโครงการอื่น ๆ อีก เช่น การรับซื้อพืชไร่ การจัดหาวัสดุการเกษตร การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น แต่ผลการดำเนินงานในโครงการเหล่านี้ไม่ประสบความสำเร็จในระดับที่ไม่น่าพอใจ ปรากฏอยู่เสมอว่าเจ้าหน้าที่ อ.ต.ก. เองปฏิบัติงานด้วยความไม่สุจริต หรือมีเจตนาหาผลประโยชน์ ทำให้ขาดความเชื่อถือจากส่วนรวม ซึ่งนอกจากไม่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้ตามวัตถุประสงค์แล้วก่อปัญหาเพิ่มเติมให้แก่เกษตรกรและส่วนรวมเพิ่มพูนขึ้นอีกด้วย ทำให้จนถึงปัจจุบัน (2530) มีปัญหาหนี้สินค้างชำระจากโครงการเหล่านี้สูงถึงกว่า 1,500 ล้านบาท

2.3.5 องค์การสะพานปลา

โครงการพัฒนาการประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ องค์การสะพานปลาเป็นรัฐวิสาหกิจ ขึ้นอยู่กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีโครงการช่วยเหลือชาวประมง 2 โครงการ คือ

1. โครงการที่ 1 ในปี 2519 องค์การสะพานปลาได้กู้เงินธนาคารพัฒนา

เอเชีย 49,007 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8.5 ต่อปี เงินยืมกระทรวงการคลัง 66 ล้านบาท ไม่มีดอกเบี้ย และเงินกู้กระทรวงการคลัง 50 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี รวมเป็นเงิน 165.007 ล้านบาท

วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อนำเงินมาให้ชาวประมงนำไปซื้อเรือประมง ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี

ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่าชาวประมงชำระหนี้ไม่ได้ตามกำหนด มีหนี้ค้างชำระเป็นจำนวนมาก ผลการจัดเก็บหนี้ถึงวันที่ 30 ก.ย.2531 ดังนี้

หนี้เงินต้น	56.673 ล้านบาท
ดอกเบี้ย	26.697 ล้านบาท
ดอกเบี้ยผิดนัด	17.498 ล้านบาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	102.868 ล้านบาท

2. โครงการที่ 2 ต่อมาองค์การสะพานปลาได้จัดทำโครงการสินเชื่อเครื่องมือและอุปกรณ์ทำประมง โดยผู้กู้ต้องออกเงินสมทบ 20-25 เปอร์เซ็นต์ ของเงินลงทุนทั้งหมด (เงินกู้+เงินสมทบ) มีชาวประมงเข้าร่วมโครงการนี้ 1,493 ราย กู้เงิน 137.554 ล้านบาท ออกเงินสมทบเอง 46.818 ล้านบาท โครงการนี้ได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดี ผลการดำเนินงานจัดเก็บหนี้ถึง 30 ก.ย.2531 ดังนี้

เงินต้น+ดอกเบี้ย	118.722 ล้านบาท
ประโยชน์ตอบแทน	22.329 ล้านบาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	142.051 ล้านบาท

ข้อสังเกต ประโยชน์ตอบแทน คือ ส่วนลคที่องค์การสะพานปลารับจากผู้จำหน่ายเครื่องมือ

3. ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้ (โครงการ 1)

3.1 ปัจจัยด้านการเมือง

3.1.1 องค์การสะพานปลา มีความประสงค์จะช่วยให้ชาวประมงมีเรือจับปลาเป็นของตนเอง มิได้คำนึงถึงการให้ชาวประมง มีส่วนร่วมในการออกเงินสมทบ ตั้งเงื่อนไขในโครงการที่ 2 และการกำหนดโครงการในขณะนั้น ไม่ได้กำหนดถึงศักยภาพของชาวประมง ผู้เข้าร่วมโครงการ

3.1.2 การประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเลของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ต่อเที่ยวลดน้อยลง

3.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

3.2.1 ในปี 2519 ขณะเริ่มโครงการราคาน้ำมันเชื้อเพลิงลิตรละ 2.69 บาท ต่อมาปี 2523 ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงพุ่งสูงขึ้นถึงลิตรละ 7.39 บาท แต่ระดับราคาสินค้า สัตว์น้ำตั้งแต่ปี 2519-2523 ไม่เปลี่ยนแปลง

4. แนวทางแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา

4.1 ในส่วนขององค์การสะพานปลาได้อาศัยมติ ค.ร.ม. เมื่อวันที่ 10 ส.ค. 2525 แก้ไขดังนี้

4.1.1 เงินกู้กระทรวงการคลัง 50 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ซึ่งจะถึงกำหนดชำระหนี้ในปี 2526-2533 ได้ขอลดดอกเบี้ยและเลื่อนกำหนดชำระหนี้โดยให้ชำระตั้งแต่ปี 2527-2536 (10 ปี ๆ ละ 5 ล้านบาท)

4.1.2 ดอกเบี้ยค้างชำระจากเงินกู้ 50 ล้านบาท ดังกล่าวจนถึงวันที่ ค.ร.ม. มีมติแก้ไข จำนวน 8,120 ล้านบาท ให้ชำระคืนกระทรวงการคลังตั้งแต่ปี 2527-2534 (8 ปี ๆ ละ 1.015 ล้านบาท)

4.1.3 เงินยืมกระทรวงการคลังจำนวน 66 ล้านบาท (ไม่มีดอกเบี้ย) ขอเลื่อนกำหนดชำระคืนจากกำหนดเดิมปี 2515-2534 เป็นปี 2527-2536 (10 ปี ๆ ละ 6.6 ล้านบาท)

4.1.4 จัดทำโครงการสินเชื่อเครื่องมือ และอุปกรณ์ทำประมง (โครงการ 2) เพื่อให้ชาวประมงกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12.5-13 ต่อปี ตั้งแต่ปี 2528-2531 (อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวต่ำกว่าอัตราเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ในระยะสั้น) ทั้งนี้ เพื่อช่วยเหลือชาวประมงและหารายได้ชำระหนี้กระทรวงการคลังและธนาคารพัฒนาเอเชีย

4.2 ในส่วนของชาวประมง

ยังไม่ได้มีมาตรการแก้ไขปัญหานี้ค้างชำระ

2.3.6 ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

1. หน้าที่ของ ชสท.

1.1 คำเนินธุรกิจปกติกับสหกรณ์สมาชิก ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ใน
ข้อบังคับ

1.2 สนองนโยบายของรัฐบาลในโครงการช่วยเหลือเกษตรกร ผ่าน
ทางกรมส่งเสริมสหกรณ์อีกด้วย

2. สาเหตุที่ทำให้ ชสท. มีหนี้สิน

2.1 เกิดการสนองนโยบายของรัฐบาล โดยสรุปผลการดำเนินงานธุรกิจในช่วง 18 ปี ตั้งแต่ก่อตั้งปี 2512 จนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงใหญ่ๆ และที่มีปัญหาหนี้สินเฉพาะในช่วงที่ 2 และ 3 ดังนี้

ก. ช่วงที่ 1 การดำเนินธุรกิจปกติ ปี 2512/13-2517/18

ข. ช่วงที่ 2 การสนองนโยบายช่วยเหลือเกษตรกร ปี 2518/

19-2520/21

ค. ช่วงที่ 3 การสนองนโยบายโครงการเชื่อมโยงข้าวฯ ปี

2523/24-2525/26

การดำเนินงานในช่วงที่ 2 และ 3 เป็นช่วงที่ ชสท. ต้องประสบกับการขาดทุนจำนวนมาก และตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถส่งชำระหนี้สินแก่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ ซึ่งมีรายละเอียด (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนเงินการขาดทุนของ ชสท. ปีต่าง ๆ

ลำดับที่	รายละเอียดโครงการหรืองาน	ปี	จำนวนเงิน		หมายเหตุหรือรวม
			บาท	สต.	
1	การสนองนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาล	2518/19	26,185,061	92	
		2519/20	13,615,881	69	
		2520/21	6,089,347	82	45,890,291.43
2	ลูกหนี้ค่าปุ๋ยสหกรณ์การเกษตร (24 สกก.) และ รพช. 20 กลุ่ม	2518/21	19,954,710	97	19,954,710.97

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ลำดับที่	รายละเอียดโครงการหรืองาน	ปี	จำนวนเงิน		หมายเหตุ หรือรวม
			บาท	สต.	
3	การสนองนโยบายโครงการ	2523/24	47,205,413	21	
	เชื่อมโยงข้าว	2524/25	9,260,419	71	
		2525/26	89,092,205	12	145,558,038.04
	รวมทั้งหมด		211,403,040	44	211,403,040.44

หมายเหตุ: ในช่วงปี 2525-2529 ชสท.ต้องเสียดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น มียอดค้างขาดทุนสะสมถึง 31 ธันวาคม 2530 จำนวน 238,905,586.74 บาท แต่ ชสท.ขอตัดหนี้สูญย่อยเหลือและโครงการเชื่อมโยงข้าว จำนวน 61.28 และ 145.56 ล้านบาท (206.84 ล้านบาท) ตามลำดับ ยอดค้างขาดทุนจะลดลงเหลือเพียงประมาณ 32.06 ล้านบาท

8. การศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

3.1 การประชุมคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของเกษตรกร 7 ครั้ง คือ ในคราวประชุมครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2531 ครั้งที่ 19 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2532 ครั้งที่ 21 เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2532 ครั้งที่ 23 เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2532 ครั้งที่ 26 เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2532 ครั้งที่ 28 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2532 ครั้งที่ 29 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2532

ในคราวประชุมครั้งที่ 7 คณะกรรมการฯ ได้เชิญผู้แทนของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในฐานะเจ้าหนี้มาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและสาเหตุในการเกษตรกรลูกหนี้ไม่ใช้หนี้รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการเร่งรัดติดตามหนี้ซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.)

ในปัจจุบันมีเกษตรกรเป็นลูกหนี้ของ อ.ต.ก. เป็นลูกหนี้รวมทั้งสิ้นประมาณ 1,300 ล้านบาทเศษ โดยแบ่งเป็นหนี้ค้ำบูย 826 ล้านบาทเศษ และเป็นหนี้ค้ำข้าวประมาณ 441 ล้านบาทเศษซึ่งหนี้จำนวนนี้เป็นหนี้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 จนถึงปัจจุบัน โดยมีจำนวนของเกษตรกรที่เป็นหนี้ค้ำบูยประมาณ 4,110 ราย (ส่วนใหญ่เป็นสถาบันเกษตรกรโดยไม่รวมเกษตรกรรายย่อย) และเป็นค้ำข้าวจำนวน 496 ราย ทาง อ.ต.ก. ได้มีการติดตามทวงถามหนี้ที่ค้างชำระมาโดยตลอด

กรมส่งเสริมสหกรณ์

มีหนี้ของเกษตรกรค้างชำระเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 328,438,739.28 บาท โดยแยกเป็นหนี้ 2 ลักษณะ คือ

1. หนี้สินตามโครงการที่ได้ดำเนินการเสร็จแล้ว จำนวน 11 โครงการกับหนี้สินที่กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามโครงการอีก 2 โครงการ ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้เริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2509 ส่วนใหญ่เป็นหนี้สินเงินทุนเพื่อการช่วยเหลือแก่เกษตรกร ในระยะแรกมีการให้กู้ยืมโดยผ่านทางกลุ่มเกษตรกรที่มีได้มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ซึ่งต่อมาภายหลังก่อให้เกิดเป็นอุสรรคในด้านการติดตามทวงถามหนี้สินเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากไม่สามารถหาตัวผู้รับชำระหนี้ในจำนวนดังกล่าวได้

2. หนี้สินอันเกิดจากเงินช่วยเหลือผู้ประสมภยธรรมชาติในวงเงินทั้งสิ้น 30 ล้านบาท ปัจจุบันได้มีการชำระหนี้แล้ว 3 ล้านบาท ส่วนอีก 27 ล้านบาทเศษ กำลังอยู่ในระหว่างการติดตามเร่งรัดหนี้สินอยู่

องค์การสะพานปลา

จนถึงปีงบประมาณ 2531 นี้ คาดว่าจะมีหนี้สินของเกษตรกรที่เป็นชาวประมงค้างชำระเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 123,500,000 บาท โดยเป็นหนี้ในส่วนที่เป็นทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยรวมกัน

หนี้จำนวนดังกล่าวเกิดจากการที่องค์การสะพานปลาได้รับมอบหมายนโยบายจากรัฐบาลในการที่จะให้การพัฒนาการประมงมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 โดยกู้เงินมาจาก A.D.B. และรัฐบาลให้การ

สมทบอีก 168 ล้านบาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 400 ล้านบาทเศษ โดยให้ชาวประมงที่มีฐานะยากจนนำไปต่อเรือเพื่อทำการประมงในรูปของเรืออวนลอยเรืออวนล้อมจับ

ในขณะเริ่มแรกโครงการน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาถูกกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันพอสมควร ประกอบกับภายหลังต่อมาปริมาณปลาที่มีอยู่ในอ่าวไทยมีปริมาณลดน้อยลง เป็นเหตุให้ชาวประมงประสบกับภาวะการขาดทุนไม่อาจที่จะดำเนินการต่อไปได้ องค์การสะพานปลาจึงเปลี่ยนนโยบายให้ชาวประมงที่อยู่ในฐานะที่ไม่อาจจะดำเนินการต่อไปได้ สามารถทำการโอนเรือให้บุคคลที่ 3 รับไปดำเนินการแทนได้ จึงทำให้หนี้มีจำนวนลดน้อยลงไปตามลำดับ จากปี พ.ศ.2525-2531 มีชาวประมงโอนและขายเรือไปเป็นจำนวนประมาณ 70 ราย ปัจจุบันมีเหลืออยู่ประมาณ 60 รายที่กำลังดำเนินการทำประมงอยู่ตามปกติ โดยมีหนี้รวมกันแล้วเป็นจำนวนทั้งสิ้น 123 ล้านบาทเศษ

หลังจากนั้น ที่ประชุมได้มีการแสดงความคิดเห็นและซักถามปัญหาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง พร้อมกับได้กำหนดแนวทางในการที่จะทำการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเบื้องต้น ทั้งนี้ เพื่อที่จะหาข้อมูลที่จะใช้ประกอบในการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการให้มีความรัดกุมและเป็นไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมทุกหน่วยงาน โดยในขั้นแรกนี้ ที่ประชุมเห็นควรให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้กรมส่งเสริมการเกษตรและองค์การสะพานปลา จัดทำรายงานอันเกี่ยวกับรายละเอียดของหนี้สินเกษตรกรประเภทต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนปัญหาหนี้สินอันอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานดังกล่าวมายัง คณะกรรมการเพื่อใช้ประกอบในการศึกษาและพิจารณา

(2) ให้องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) จัดทำรายงานอันเกี่ยวกับรายละเอียดความเป็นเจ้าหนี้ของ อ.ต.ก. และความเป็นลูกหนี้ของ อ.ต.ก. เช่นหนี้สินที่มีพันธผูกพันกับกลุ่มเกษตรกรแบบของสัญญาที่ทำกับเกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ หลักเกณฑ์ในการเร่งรัดติดตามหนี้สินต่าง ๆ ของ อ.ต.ก. พร้อมทั้งรายละเอียดของโครงการ เช่น รายชื่อลูกหนี้ประเภทเป็นรายย่อยหรือ เป็นกลุ่มความเป็นมาในการอนุมัติโครงการและระยะเวลาในการกู้ยืมมายังคณะกรรมการ เพื่อใช้ประกอบในการศึกษาและพิจารณา

(3) ให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ไปดำเนินการจัดทำรายงานข้อข้อยกเว้นเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของเกษตรกรที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่า มีความเป็นมาอย่างไร ตลอดจนสภาพและลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น มายังคณะกรรมการเพื่อใช้ประกอบในการศึกษาและพิจารณาเป็นการเบื้องต้นก่อนที่

จะทำการพิจารณาศึกษาในรายละเอียดต่อไป

(4) นอกจากนั้น การพิจารณาของคณะกรรมการ ควรครอบคลุมไปถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเกษตรกรโดยตรงด้วย เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินเอกชนต่าง ๆ พร้อมทั้งพิจารณาศึกษาในเรื่องของหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบด้วย

(5) เพื่อให้การพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น และได้สัมผัสกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง คณะกรรมการควรหาโอกาสเดินทางไปศึกษาเพื่อหาข้อเท็จจริงและพบปะพูดคุยกับเกษตรกรในแต่ละภาคแต่ละจังหวัดด้วย เช่น เกษตรกรที่พบกับปัญหาหนี้สินในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคตะวันออก และทางภาคใต้ ทั้งนี้ เนื่องจากในแต่ละภาคแต่ละพื้นที่เกษตรกรอาจประสบกับปัญหาที่ไม่เหมือนกัน อันจะได้เป็นการรวบรวมข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้ไว้เพื่อประกอบการพิจารณาศึกษาต่อไป

ในคราวประชุมครั้งที่ 19 ที่ประชุมได้ปรึกษาหารือในเรื่องหนี้สินของเกษตรกรกันอย่างกว้างขวางและมีความเห็นว่า เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดยุ่งยาก ซับซ้อน และเกี่ยวพันกับการดำเนินงานของฝ่ายบริหารในหลายยุคหลายสมัย จำเป็นที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องพิจารณาปัญหาและสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความละเอียด รอบคอบ และชัดเจน จึงมีมติให้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อพิจารณาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรเป็นการเฉพาะ คณะอนุกรรมการดังกล่าวประกอบด้วย

1. นายแถม	คิบุญมี ฅ ชุมแพ	ประธานคณะอนุกรรมการ
2. นายชวลิต	มหาจันทร์	รองประธานคณะอนุกรรมการ
3. นายสนิท	จันทร์วงศ์	อนุกรรมการ
4. นายพยุ่ง	ช่าซอ	อนุกรรมการ
5. นายนาม	ศิริเสถียร	อนุกรรมการ
6. นายฤชัย	วรอาภรณ์	อนุกรรมการ
7. นายประพันธ์	โกยสมบูรณ์	เลขานุการและอนุกรรมการ

ในคราวประชุมครั้งที่ 21 ประธานอนุกรรมการได้รายงานผลการดำเนินงานให้ที่ประชุมคณะอนุกรรมการทราบ ว่า คณะอนุกรรมการกำลังอยู่ในระหว่างการรวบรวมเอกสารและข้อ

มูล โดยในขณะนี้ฝ่ายเลขานุการประจำคณะกรรมการได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้บ้างแล้ว ยังมีข้อมูลบางส่วนอยู่ในระหว่างการติดต่อขอจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น จาก ธ.ก.ส. กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ฯลฯ

ในคราวประชุมครั้งที่ 23, 26, 28 คณะกรรมการมีความเห็นว่า เพื่อให้การจัดทำรายงานของคณะกรรมการมีความสมบูรณ์ได้กว้างขวางยิ่งขึ้นและเป็นข้อมูลที่สามารถใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิงได้ รวมทั้งเพื่อกำหนดแนวทางในการที่จะหาทางแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกร ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่กำลังอยู่ในความสนใจของบุคคลโดยทั่วไป จึงเห็นควรมีการจัดสัมมนาเกี่ยวกับปัญหานี้สินของเกษตรกรในระหว่างวันที่ 23 ถึง 24 มิถุนายน 2532 รวม 2 วัน โดยเชิญสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้แทนสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง กลุ่มเกษตรกรและผู้สนใจเข้าร่วมสัมมนา

ในคราวประชุมครั้งที่ 29 ที่ประชุมได้มีมติให้มีการกำหนดการจัดแบ่งข้อมูลเกี่ยวกับปัญหานี้สินของเกษตรกรออกเป็น 5 ส่วน คือ

1. จากผลการประชุมคณะกรรมการแต่ละครั้ง
2. จากนักวิชาการและหน่วยงานที่คณะกรรมการได้เชิญมาชี้แจง
3. จากผลการประชุมของคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาศึกษาปัญหานี้สินของเกษตรกรตามที่คณะกรรมการได้แต่งตั้งขึ้น และจากผลการเดินทางไปศึกษาดูงานหอบปะเกษตรกรในจังหวัดต่าง ๆ

4. จากผลการจัดสัมมนาปัญหานี้สินของเกษตรกรเมื่อวันที่ 23-24 มิถุนายน 2532

5. ข้อมูลจากการวิจัยของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

สำหรับประเภทของหน้าที่จะพิจารณากำหนดเป็นแนวทางในการที่จะแก้ไขปัญหานี้สิน ได้พิจารณาจัดแบ่งหมวดหมู่ออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. หน้าที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม
2. หน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ
3. หน้าที่ทางราชการให้การช่วยเหลือตามโครงการต่าง ๆ
4. หน้าที่ค้าปุ๋ย หรือหน้าที่เกษตรกรจะต้องชำระตามสัญญา
5. หน้าที่สินในลักษณะพอกพูนอันเป็นเหตุให้ราษฎรไม่อาจจะกู้ยืมได้อีก

ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการพิจารณาเพื่อพิจารณาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร และคณะกรรมการประจำคณะกรรมการยกเว้นหนี้เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการได้พิจารณาต่อไป ในกรณี คณะกรรมการจะต้องเสนอรายงานดังกล่าวต่อสภาผู้แทนราษฎร ภายในวันที่ 8 กันยายน 2532 เป็นอย่างช้า ซึ่งเป็นวันครบกำหนดการขอขยายระยะเวลาในการพิจารณาของคณะกรรมการ คือ 120 วัน

การประชุมคณะกรรมการและการสำรวจภาคสนาม

คณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ได้ประชุมปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการ 4 ครั้ง เมื่อวันที่ 20 และ 27 เมษายน 16 และ 23 พฤษภาคม 2532 และได้เดินทางไปพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเยี่ยมเยียนเกษตรกร 2 ครั้ง คือ ระหว่างวันที่ 30 เมษายน ถึง 3 พฤษภาคม 2532 ณ จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น และระหว่างวันที่ 7-9 กรกฎาคม 2532 ณ จังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก และพิจิตร นอกจากนี้ยังได้ปรึกษาหารือกันอย่างไม่เป็นทางการ ในระหว่างเลขานุการประจำคณะกรรมการการเกษตร และสหกรณ์ นับ 10 ครั้ง

ในคราวประชุมครั้งที่ 1 และ 2 ได้มีการยกยกร่างรายงานปัญหาหนี้สินของเกษตรกรครั้งที่ 1 เสนอต่อที่ประชุม ซึ่งมีความเห็นว่า ร่างนี้ยังขาดข้อมูลบางประการ โดยเฉพาะข้อมูลตัวเลขหนี้สินของเกษตรกรที่มีต่อโครงการต่าง ๆ สาเหตุการเป็นหนี้ของเกษตรกร จำนวนเกษตรกรที่เป็นหนี้แยกเป็นรายจังหวัด จำนวนหนี้ที่ยังคงค้างและติดตามได้แล้ว ตลอดจนอุปสรรคและปัญหาการติดตามหนี้ จึงได้มีมติให้ขอข้อมูลดังกล่าวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ มาเพื่อประกอบการพิจารณา คือ

1. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร
 2. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
 3. ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
 4. กรมส่งเสริมสหกรณ์
 5. กรมส่งเสริมการเกษตร
 6. กรมการปกครอง
 7. หน่วยงานอื่น ๆ
- 3.2 การศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดต่าง ๆ
- อนึ่ง เพื่อให้การพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของเกษตรกรเป็นไปอย่าง

กว้างขวางยิ่งขึ้น คณะอนุกรรมการได้เดินทางไปพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นหนักกับ อ.ต.ก.และอื่น ๆ ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิและขอนแก่น ในระหว่างวันที่ 30 เมษายน ถึง 3 พฤษภาคม 2532 และจังหวัด อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร และเพชรบูรณ์ ในวันที่ 7-9 กรกฎาคม 2532 ซึ่งพอจะสรุปภาพของปัญหาที่เกิดขึ้น และจะต้องดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไปได้ ดังนี้

1. สาเหตุโดยส่วนตัวของเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มเกษตรกรแต่ละรายที่ไม่อาจหาเงินมาชำระหนี้แก่กลุ่มเกษตรกรทำนา หรือสถาบันสหกรณ์ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้นั้น ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก

1.1 ปัญหาความยากจนของเกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจากสภาพทางครอบครัวไม่เอื้ออำนวยในการที่จะเพิ่มรายได้ เช่น มีญาติพี่น้องอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกัน ในลักษณะสังคมใหญ่หรือมีบุตรมากเป็นเหตุให้ผลผลิตที่ได้มาไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัว และการจำหน่ายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้

1.2 ปัญหาความแห้งแล้งในฤดูกาลเพาะปลูก และบางฤดูกาลเพาะปลูกต้องประสบกับภัยธรรมชาติ เช่น ปัญหาอุทกภัย เป็นเหตุให้การเพาะปลูกไม่ได้ผล บางปีต้องประสบกับภาวะการขาดทุน

1.3 เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกบางรายนำเงินที่นำไปจากกลุ่มเกษตรกรทำนาหรือสหกรณ์ไปใช้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของเงินกู้ กล่าวคือมิได้นำเงินกู้จำนวนดังกล่าวไปลงเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรอย่างจริงจัง แต่ได้นำไปใช้จ่ายส่วนตัวเพื่อเพิ่มความสุขสบายในชีวิตบางอย่าง เช่น ซื้อโทรทัศน์ วิทยุ รถจักรยาน รถยนต์ ฯลฯ

1.4 ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำในบางฤดู เช่น ราคาข้าว ราคามันสำปะหลัง อันรวมไปถึงการรับซื้อผลผลิตในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมจากพ่อค้าคนกลางจนบางปีเกษตรกรต้องประสบกับภาวะการขาดทุน

1.5 ปัญหาเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือมีแต่ไม่เพียงพอ โดยเอกสารสิทธิ์ในที่ดินส่วนใหญ่จะตกอยู่กับนายทุนผู้เป็นเจ้าของเงินกู้ เกษตรกรบางรายจึงต้องทำการเช่าที่ดินเพื่อประกอบอาชีพในการเกษตรกรรม โดยการใช้ผลผลิตที่ได้จากการเกษตรชำระหนี้ค่าเช่าแทน

1.6 เกษตรกรผู้เป็นลูกหนี้ถึงแก่กรรม และสมาชิกในครอบครัวไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระหนี้แทนได้

2. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาหรือกลุ่มสหกรณ์ยางราย อยู่ในฐานะที่จะชำระหนี้ได้ กล่าวคือ ไม่เคยเป็นหนี้เลย แต่ต้องมารับผิดชอบในหนี้ที่เกิดขึ้น ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการผู้บริหารกลุ่มเกษตรกร (ในฐานะที่กลุ่มเกษตรกรดังกล่าวมีสภาพสถานะเป็นนิติบุคคล) เช่น หากเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกภายในกลุ่มไม่ชำระหนี้หรือติดตามทวงหนี้ไม่ได้ ผู้เป็นกรรมการบริหารกลุ่มก็จะต้องรับผิดชอบในหนี้นั้นร่วมกัน ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก

2.1 สมาชิกภายในกลุ่มประสบกับสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1 อันไม่อาจที่จะชำระหนี้ที่มีอยู่ได้

2.2 สมาชิกภายในกลุ่มอพยพไปตั้งรกรากถิ่นฐาน (ย้ายภูมิลำเนา) หรือไปทำงานในต่างจังหวัด โดยมีได้แจ้งให้กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ทราบ ซึ่งยากต่อการติดตามทวงถามหนี้สิน

2.3 หนี้บางประเภทได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงกรรมการผู้บริหารกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ ตลอดจนอันเป็นเหตุให้หลักฐานการเป็นหนี้ที่แท้จริงบางอย่างสูญหายไป เช่น กรณีค่านายนา ปี 2518 ของ อ.ต.ก. เป็นต้น

3. หากสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มสหกรณ์ ไม่อาจที่จะชำระหนี้ให้แก่กลุ่มได้ ทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จะกำหนดมาตรการในการที่จะแก้ไขปัญหาโดยการให้เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกดังกล่าวกู้เงินจากธนาคาร (ธ.ก.ส.) เพื่อนำเงินจำนวนดังกล่าวไปชำระหนี้แก่กลุ่มเกษตรกร ซึ่งกรณีนี้ทำให้สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรตกเป็นลูกหนี้ของ ธ.ก.ส. โดยตรง (จากกรณีดังกล่าวนี้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรเห็นว่า การที่ ธ.ก.ส. ให้สมาชิกกู้เงินไปเช่นนั้นมิได้เป็นการกู้ไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลผลิตหรือการลงทุนในการเกษตรเลย แต่ให้กู้ไปเพื่อการชำระหนี้ กรณีเช่นนี้มีอาจที่จะทำให้เกษตรกรหลุดพ้นจากความเป็นหนี้ได้เลย เป็นเพียงการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้เท่านั้น) นอกจากนี้ หากเกษตรกรไม่มีเงินที่จะชำระหนี้แก่ ธ.ก.ส. เมื่อหนี้ขึ้นถึงกำหนดทาง ธ.ก.ส. ก็จะบังคับชำระหนี้ โดยนำเอาเครื่องมือทางการเกษตรตลอดจน วัว ควาย ของเกษตรกรที่มีอยู่ออกขายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้แทน

4. บางครั้งเกษตรกรที่จะต้องหาเงินจากแหล่งเงินกู้ภาคเอกชน หรือการเงิน

นอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยแพงมาชำระหนี้เก่า ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาเครดิตไว้

5. ในบางพื้นที่กลุ่มพ่อค้าบุญได้อาศัยชื่อของกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มสหกรณ์ชื่อบุญของ อ.ต.ก. ซึ่งมีราคาถูกกว่าห้องตลาดมาขายเพื่อเอากำไรอีกทีหนึ่ง แต่ต่อมาภายหลังไม่ชำระหนี้ค้ำบุญให้แก่ อ.ต.ก. อันเป็นเหตุให้กลุ่มเกษตรกรตั้งกล่าวต้องรับภาระในหนี้จำนวนดังกล่าว โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทั้งนี้เกิดจากการหลอกลวงของพ่อค้าโดยการหลอกให้เกษตรกรลงนามชื่อบุญของ อ.ต.ก. โดยอ้างว่าจะเป็นผู้รับผิดชอบจ่ายค้ำบุญให้แก่ อ.ต.ก.เอง เกษตรกรไม่ต้องรับภาระหนี้ แต่ในที่สุดได้นำบุญไปขายในห้องตลาดเสียโดยเกษตรกรผู้ลงนามมิได้รับบุญไปจาก อ.ต.ก.แต่อย่างใด จนเกิดเป็นคดีฟ้องร้องกันขึ้น

ข้อเสนอแนะของกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มสหกรณ์ที่เสนอต่อคณะกรรมการฯ

1. หากเกษตรกรเป็นหนี้โดยสุจริตแต่ไม่อาจชำระหนี้ได้ทันตามกำหนด ทั้งนี้ เนื่องจากประสบกับสภาพปัญหาบางประการ เช่น สภาพปัญหาคินฟ้าอากาศอันเป็นเหตุให้การเพาะปลูกไม่ได้ผลผลิตนั้นควรมีการผ่อนผันในการชำระหนี้บ้าง และอยากจะให้ทาง ธ.ก.ส. สืบสาเหตุผลที่แท้จริงของเกษตรกรด้วยว่า เหตุที่ชำระหนี้ไม่ได้นั้น เพราะเหตุใด

2. การที่ระเบียบของ ธ.ก.ส. ไม่ปล่อยเงินกู้ให้แก่เกษตรกรที่ค้างชำระหนี้จนกว่าจะมีการชำระหนี้เก่าเสียก่อน หรือระเบียบของ อ.ต.ก. จะไม่จ่ายบุญให้แก่เกษตรกรที่ค้างชำระหนี้ค้ำบุญจนกว่าจะมีการชำระหนี้ค้ำบุญเก่าเสียก่อนนั้นเป็นเหตุให้เกษตรกรต้องหันไปกู้เงินจากภาคเอกชนหรือเงินนอกระบบมากขึ้นรวมตลอดไปจนถึงการหันไปซื้อบุญจากพ่อค้าในห้องตลาด ซึ่งมีราคาแพงกว่าบุญของ อ.ต.ก. อันเป็นเหตุให้เกษตรกรต้องรับภาระในหนี้มากยิ่งขึ้นจึงควรมีการหาทางแก้ไขระเบียบดังกล่าวเสีย

3. การที่เกษตรกรจะเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ได้นั้น ตามระเบียบของ ธ.ก.ส. จะต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ลูกค้าของ ธ.ก.ส.ทุกคน ทั้งนี้ เมื่อเวลาลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งเป็นเกษตรกรถึงแก่กรรมทาง ธ.ก.ส. จะได้หักเงินที่จะได้จากการฌาปนกิจสงเคราะห์ศพลูกค้าของ ธ.ก.ส. ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการชำระหนี้ลูกค้าซึ่งเป็นเกษตรกรผู้นั้นมีอยู่กับ ธ.ก.ส.นั้น ในกรณีนี้ยังมีเกษตรกรออกความคิดเห็นเป็นสองฝ่าย กล่าวคือมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

4. ในด้านสถาบันเงินกู้สำหรับเกษตรกรนั้น ทางกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มสหกรณ์อยากให้มี

การรวมเป็นหน่วยงานเดียวกันเสีย โดยควรเน้นผ่านทางคลังจังหวัดหรือสหกรณ์การเกษตรมากกว่าที่จะผ่านทาง ธ.ก.ส. หรือต่างฝ่ายต่างทำเหมือนในปัจจุบันนี้

5. การให้กู้เงินในรูปวัสดุอุปกรณ์ของ ธ.ก.ส. มีเกษตรกรบางท่านเห็นด้วยเพราะสามารถแก้ไขปัญหาการนำเงินไปใช้จ่ายนอกวัตถุประสงค์ได้ แต่ทั้งนี้การดำเนินงานของ ธ.ก.ส. จะต้องไม่มีอะไรเคลือบแฝง หรือได้รับการตำหนิว่าทำไปเพื่อหาผลประโยชน์

6. การบริหารงานของคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือหรือแสดงผลงาน เช่น งบการเงินเท่าที่ควร จึงเป็นเหตุให้สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ทราบความเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม จึงเกิดปัญหาความเข้าใจผิดในการบริหารกันขึ้น

7. ปัญหาหนี้อันเกิดจากโครงการกู้ยืมข้าวจากกรมประมงกระทรวงเกษตร ในระหว่างประสบกับปัญหาอุทกภัยของเกษตรกรนั้น ควรเน้นการชำระหนี้โดยการใช้แรงงานแทน (ขอใช้หนี้ด้วยแรงงาน) ซึ่งสามารถทำได้ตามระเบียบของกรมประมงกระทรวงเกษตร

8. การที่ ธ.ก.ส. นำป้ายแสดงความเป็นลูกค้าของธนาคารมาติดไว้หน้าบ้านของเกษตรกรผู้เป็นลูกค่านั้น มีเกษตรกรบางกลุ่มไม่เห็นด้วย เพราะมีลักษณะแสดงความเป็นหนี้ของเกษตรกร หรือเข้าลักษณะเป็นการประจานต่อสาธารณชน

9. การจัดส่งปุ๋ยของ อ.ต.ก. ให้แก่เกษตรกรนั้น ควรจัดส่งให้ทันกับฤดูกาลเพาะปลูก โดยมีปริมาณปุ๋ยแต่ละสูตรอย่างเพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร เพราะที่ผ่านมาการจัดส่งปุ๋ยของ อ.ต.ก. เป็นไปด้วยความล่าช้าไม่ทันกับฤดูกาลเพาะปลูก อันเป็นเหตุให้เกษตรกรต้องหันไปหาปุ๋ยจากพ่อค้าในท้องตลาด ซึ่งมีราคาแพง อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่เกษตรกรโดยทั่วไป

10. นอกจากนั้นปุ๋ยของ อ.ต.ก. ในบางพื้นที่ราคาสูงกว่าราคาปุ๋ยในท้องตลาดโดยทั่วไป ทั้ง ๆ ที่เกษตรกรซื้อจากสำนักงาน อ.ต.ก. ประจำจังหวัด เช่น ที่จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

ในคราวประชุมครั้งที่ 3 และ 4 ได้มีการพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรมาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งจะจัดให้มีชั้น ๗ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ในระหว่างวันที่ 23-24 มิถุนายน 2532

3.3 ข้อคิดเห็นของวิทยากรในการสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ในการสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร วันที่ 23-24 มิ.ย. 2532 ณ อาคารเอ ชั้น 3 หอสมุดประมาณรัฐสภา พอสรุปผลการสัมมนา ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรได้ ดังนี้

1. ดร.วีรพงษ์ รามางกูร กล่าวว่า หนี้สินของเกษตรกร เป็นปัญหาที่ทั้งทาง เศรษฐกิจสังคมและพัวพันไปถึงการเมืองด้วย เจ้าหนี้ของเกษตรกรมี ธ.ก.ส. สถาบันการเงินอื่นๆ หน่วยงานของรัฐและนายทุน การคู้หนี้สินต้องเทียบกับทรัพย์สินที่มีอยู่ เปรียบเทียบกับรายได้หรือการชำระหนี้กับการสร้างรายได้ การไม่สามารถกู้เงินได้ ก็มีปัญหาเนื่องจากไม่มีช่องทางในการผลิต การจำหน่าย เพราะไม่มีเงินลงทุน

สถาบันการเงินในระบบการให้เงินกู้จะพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร สถาบันการเงินจึงไม่ให้สินเชื่อแก่คนจน ๆ การยกเลิกหนี้สินให้แก่เกษตรกรนั้นผู้ที่ได้รับประโยชน์ คือ ตัวเกษตรกร แต่ธนาคารจะไม่พัฒนาการให้อัตราดอกเบี้ยต่ำก็เกิดปัญหาจะมีคนมากู้เงินแทนเกษตรกรมาก และทำให้สินเชื่อแก่เกษตรกรไม่ทั่วถึง ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นจะมีการกระจายของสินเชื่อมากขึ้น แต่คนจน ๆ ก็ลำบาก

2. รศ.ดร.โสพิศ ทองปาน กล่าวว่า หนี้สินของเกษตรกร เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อน หมักหมมนับวันที่จะรุนแรงมากขึ้น และมีการหมุนเวียนกู้หนี้ใหม่ไปใช้แทนหนี้เก่า และปัญหาหนี้เกิดจาก

ก. การดำรงชีพในช่วงนี้มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น

ข. การประกอบอาชีพการเกษตรไม่มั่นคง เนื่องจากดินฟ้าอากาศ ตลาด

ค. ด้านทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ด้านทุนที่จ่ายเป็นเงินก็เพิ่มขึ้น อาทิ ค่าแรงงาน

ค่าปุ๋ย ยา เป็นต้น

ง. หนี้สินเกิดจากการกู้เงิน ซึ่งถ้ากู้จากสถาบันการเงินในระบบจะเสียดอกเบี้ย 12-15% ต่อปี ด้านอกระบบเสียดอกเบี้ยสูงในอัตรามากกว่า 40% ต่อปี การกู้เงินนั้นเกษตรกรบางส่วนก็นำไปใช้ในการผลิต แต่บางส่วนก็นำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน อาทิ ซื้อรถ ซื้อหอย เหล้า เป็นต้น และเมื่อถึงเวลาชำระ เกษตรกรมีความสามารถในการใช้เงินกู้โดยเฉลี่ย 33% ของหนี้ มีการหมุนเวียนกู้หนี้ใหม่มาใช้หนี้เก่า หนี้สินบางส่วนก็เกิดจากการดำเนินงานภายใต้โครงการของรัฐบาล

การแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ไม่สามารถอาศัยสถาบันการเงินช่วยได้ ต้องมีมาตรการพิเศษเฉพาะที่ และแบ่งระดับของเกษตรกรที่ต้องช่วยเหลือ

3. ดร. นิพนธ์ พัวพงศกร นโยบายสินเชื่อการเกษตรของรัฐบาล นโยบายนี้มี

รากฐานมาจากความเชื่อที่ว่า ภาค ในชนบทคนจนขาดแคลนเงินกู้จากธนาคารไม่ได้ ชาวหลักทรัพย์ จึงต้องกู้เงินนอกระบบ ซึ่งมีการขู่ว่าจะฟ้องจากรายงานวิจัยพบว่า ตลาดสินเชื่อไม่ใช่ตลาดผูกขาด แต่ผู้กู้ต้องพึ่งนายทุนคนเดิม เนื่องจากต้องรู้จักกันเป็นอย่างดี นายทุนจึงต้องยอมให้กู้ดอกเบี้ยนอกระบบสูง เพราะการให้กู้เงินแก่เกษตรกรมีความเสี่ยงสูง เมื่อธนาคารในระบบมีเงินไม่พอ เกษตรกรต้องกู้นอกระบบ นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ไม่ต้องการให้กู้กับภาคเกษตร เพราะได้ดอกเบี้ยต่ำกว่าลูกค้าชั้นดีในภาคอุตสาหกรรม และนโยบายจำกัด ธนาคารพาณิชย์ ทำให้ไม่มีการแข่งขัน นโยบายสินเชื่อการเกษตรของรัฐก็ช่วยเกษตรกรที่มีฐานะดีเท่านั้น

นโยบายสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำไม่ควรจะมีอยู่ต่อไป ทั้งนี้เพราะ ธ.ก.ส. มีหน้าที่รับผิดชอบไม่ให้เงินต่าง ๆ สูญหายไปเพราะเป็นเงินภาษีของราษฎร ถ้าธนาคารล้มก็จะขาดแหล่งเงินทุน ถ้าดอกเบี้ยสูงขึ้นจะขยายสินเชื่อได้มากขึ้น

นโยบายสินเชื่อด้านเกษตร ควรบีบบังคับให้สถาบันการเงินด้านเอกชนเอาใจใส่ในการปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกร ควรให้มีธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้น สถาบันเงินทุนเพิ่มขึ้น จะได้มีการแข่งขันเกิดขึ้น รัฐควรมีนโยบายให้สิทธิโฉนดหนังสือสำคัญแก่เกษตรกรให้เพียงพอ และไม่ใช่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นกรมประชาสัมพันธ์ ไม่ใช่ ธ.ก.ส. เป็นเครื่องมือทางการเมือง นักการเมืองไม่ควรทำหน้าที่บริการ ถ้าจะสงเคราะห์ให้หน่วยงานช่วยเหลือรับผิดชอบ

การใช้สินเชื่อแก่เกษตรกรอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ ควรมีโครงการพัฒนาเสริมและมีส่วนวิจัยสนับสนุนพร้อมมีตลาดรองรับ ความสำเร็จของโครงการอยู่ที่การเพิ่มทุนของรายได้นั้น

4. คร. สมยศ เชื้อไทย ท่านได้รายงานให้ทราบว่า คดีหนี้สินที่ถูกฟ้องร้องต่อศาล มีทั้งผู้ที่เป็นหนี้จริง และหนี้ที่ถูกโกง ควรมีพระราชบัญญัติยกหนี้ให้แก่ราษฎรในกรณีที่ถูกโกง

5. นายอานวย ปติเส กล่าวว่ หนี้สินของเกษตรกรเกิดจากหลายฝ่ายด้วยกัน ให้เกิดหนี้ รวมทั้งตัวเกษตรกรเองด้วย โครงการของรัฐที่ประสบความล้มเหลว การจัดการด้านตลาด ไม้คอกและองค์กรของรัฐทำงานไม่ประสานกัน

3.4 ผลการสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นการสรุปปัญหาหนี้สินของเกษตรกรที่เกี่ยวกับธนาคารเพื่อการ

เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) ซึ่งมีดังนี้

1.1 สาเหตุเกี่ยวกับการผลิต เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ ความชำนาญ ความเข้าใจในการผลิตไม่เพียงพอและภัยธรรมชาติช่วยซ้ำเติมอีกจึงทำให้ผลผลิตต่ำ

1.2 สาเหตุเกี่ยวกับตลาด ผลิตแล้วขายไม่ได้ ขายได้ในราคาต่ำไม่คุ้มทุน คุณภาพของสินค้าอาจไม่ตรงกับความต้องการของตลาด

1.3 การใช้จ่ายเงินของเกษตรกร เงินที่เกษตรกรกู้มาส่วนหนึ่งนำไปใช้ซื้อปัจจัยการผลิตตามโครงการ แต่อีกส่วนหนึ่งกลับนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ และการกินอยู่ประจำวันด้วย

1.4 เกษตรกรเองไม่ต้องการ แต่หน่วยงานของรัฐนำไปยึดเยี่ยมาให้แบบบังคับ เกษตรกรเห็นได้มาก็รับไว้ก่อน เพราะการตั้งโครงการต่าง ๆ ของรัฐไปจากส่วนกลางทำไปโดยฝ่ายเกษตรกรยังไม่พร้อม ไม่เข้าใจจึงไม่สนใจตั้งใจทำอย่างจริงจัง หนี้จึงเกิดขึ้น

1.5 การบริหารงานของรัฐผิดพลาด อาทิ ส่งปุ๋ยให้เกษตรกรไม่ทันฤดูกาลเพาะปลูก ลำช้า บางที่ปุ๋ยขาดคุณภาพ ปุ๋ยปลอม หรือพันธุ์พืชไม่เหมาะสมกับสภาพของดินบางพื้นที่ ผลผลิตจึงตกต่ำ

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

1. การแก้ไขปัญหาเร่งด่วน

1.1 ควรพิจารณาตรวจสอบหนี้สินของเกษตรกรที่มีต่อ ธ.ก.ส. และ อ.ต.ก. ที่มีมานาน เกษตรกรไม่มีโอกาสใช้หนี้ อาทิ เกษตรกรตายสูญหายหาตัวไม่พบ รัฐก็ควรตัดหนี้เป็นสูญ แต่กรณีเกษตรกรยังมีชีวิตอยู่แต่ไม่สามารถชำระได้ ก็ควรชลดหรือหยุดหนี้ไว้ก่อน ควรให้สินเชื่อเพื่อการผลิตฤดูใหม่ เพื่อจะได้มีทุนหารายได้ผ่อนหนี้เก่าต่อไป

1.2 รัฐควรช่วยเหลือให้กู้เงินเพื่อเลี้ยงชีพแก่เกษตรกรที่ยากจนจริง ๆ และหรือให้เกษตรกรกู้เงินเพื่อนำไปชำระหนี้แก่นายทุน ซึ่งมีดอกเบี้ยสูง

1.3 รัฐต้องประกันราคาผลผลิตการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรจำหน่ายผลคุ้มทุน และลดราคาวัสดุ อุปกรณ์การผลิตต่าง ๆ ให้ต่ำลงเพื่อช่วยลดต้นทุนผลิตให้ต่ำลงด้วย

2. การแก้ไขปัญหาระยะยาว

2.1 ธ.ก.ส. ควรประสานกับหน่วยงานของรัฐ อาทิ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการ กรมชลประทาน กรมปศุสัตว์ และกรมการปกครอง เป็นต้น เพื่อช่วยให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างถูกต้องเหมาะสมกับการปล่อยสินเชื่อแต่ละโครงการ และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบอย่างต่อเนื่องแล้วติดตามประเมินผล ช่วยแก้ไขปัญหาคูหาอุปสรรคต่าง ๆ ให้จนกว่าจะจำหน่ายผลผลิตได้

2.2 ผู้บริหาร ธ.ก.ส. อ.ต.ก. อ.ค.ส. ควรมาจากนักบริหารมืออาชีพ ไม่ควรมาจากนักการเมือง เพื่อความอิสระในการบริหาร

2.3 การใช้เงินผิดประเภทของเกษตรกร หรือไม่ตรงกับความเป็นจริงนั้น ควรให้สมาชิกหรือกลุ่มสหกรณ์เป็นผู้ตัดสินใจเสนอโครงการเอง โดย ธ.ก.ส. หรือหน่วยงานของรัฐคอยให้ความช่วยเหลือให้ข้อมูลเท่าที่ควร **แต่ไม่ใช่ยื่นำ แคมป์กับ** ให้ทำโครงการและซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ตามที่พนักงานของ ธ.ก.ส. ต้องการ

2.4 การบริหารดำเนินการต่าง ๆ ควรให้สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรมีบทบาทเต็มที่หน่วยงานของรัฐควรลดบทบาทลง เป็นเพียงพี่เลี้ยง คอยดูแลให้สหกรณ์หรือกลุ่มได้ดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ก็พอแล้ว

กลุ่มที่สอง อภิปรายกลุ่มสรุปถึงหนี้สินในระบบการเงิน ซึ่งได้แบ่งออกเป็น

1. หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับหน่วยงานของรัฐ อาทิ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการปกครองและกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น หนี้สินที่เกิดจากการช่วยเหลือของรัฐเพื่อต้องการให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะให้เป็น บัญชี พันธุ์พืช อุปกรณ์ต่าง ๆ แต่ผลผลิตจากการช่วยเหลือของรัฐไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ต้องทำให้เกษตรกรเป็นหนี้ หนี้สินในลักษณะนี้ควรได้รับการพิจารณาแต่หน้าที่ผู้กู้รู้แต่แรกว่าเป็นการให้กู้ยืม ก็ควรต้องใช้คืน

1.1 **การปลดปล่อยหนี้สิน** ควรมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมจูงใจให้ลูกหนี้เกิดการชำระหนี้ตามความสามารถ ให้เกษตรกรเชา มองเห็นว่าเงินส่วนนี้ได้นำมาพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลของเขาเอง อาทิ หมู่บ้านโคกชำระหนี้มาก รัฐก็ควรให้เงินกลับมาสนับสนุนโครงการพัฒนาหมู่บ้านได้มาก เหล่านี้ เป็นต้น หนี้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้ ก็ควรให้องค์กรของรัฐ ได้พิจารณากลับกรองตรวจสอบเสนอ ค.ร.ม. เป็นหนี้สูญ อาทิ หนี้ที่ขาดอายุความลูกหนี้ด้วย และหนี้เนื่องจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

2. หนี้สินของสถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ เงินอื่น ๆ สรุปได้ว่า ให้รัฐบาลได้เร่งรัดให้ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อไปตามกฎระเบียบ และขยายบริการสินเชื่อให้แก่เกษตรกร ในกลุ่มสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรให้มากขึ้นอย่างทั่วถึง

3. การแก้ปัญหาหนี้สินในระยะยาว คือ ทำอย่างไรจะไม่ให้เกษตรกรมีหนี้สินเกิดขึ้นอีก ทางกลุ่มได้หาสาเหตุผลการเป็นหนี้ ดังนี้

3.1 ด้านทุนการผลิตสูง รวมทั้งดอกเบี้ย บัณฑิตการผลิตต่าง ๆ ขาดแคลนแหล่งน้ำ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ยังขาดประสิทธิภาพ ขาดวิทยากรที่มีประสิทธิภาพเฉพาะอย่าง การจำหน่ายผลผลิตไม่คุ้มทุนขาดการวางแผน และผลผลิตและคุณภาพไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

3.2 แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

ก. สนับสนุน ส่งเสริม จูงใจ ให้เกษตรกรรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์รัฐ และสถาบันการเงินทั้งของรัฐและธนาคารพาณิชย์ ให้การสนับสนุนสินเชื่อผ่านทางสถาบันของเกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น และพอเพียงต่อความต้องการของเกษตรกร

ข. โครงการช่วยเหลือต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐทุกกรมกองควรแน่นนอน ร่วมมือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี มิใช่ต่างกรมต่างทำเพื่อผลงานของตนเอง เกษตรกรก็ไม่มี ความเชื่อมั่น ไม่เข้าใจ และการผลิตต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาดทั้งใน จังหวัด ประเทศและหรือต่างประเทศ ควรให้มีการประกันราคาพืชผลและสัตว์ด้วย

กลุ่มที่สาม เป็นการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบ ทางกลุ่มได้สรุปปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้

1. หนี้สิน เกิดจากเกษตรกรมีความรู้น้อย ขาดที่ดินทำกิน ไร่ไม่เท่ากัน พ่อค้าคนกลางและนายทุน จึงต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง บางรายก็ต้องเสียที่ดินก็มี

2. การแก้ไข้ปัญหา

2.1 รัฐก็ควรสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวเป็นสหกรณ์ หรือกลุ่มเพื่อมีอำนาจต่อรองในการซื้อและขายผลผลิตกับพ่อค้า ให้คำแนะนำ ข้อมูลข่าวสารการตลาด การซื้ออุปกรณ์ผลิตผลต่าง ๆ และให้ความรู้ทางด้านกฎหมายจะได้เข้าใจการทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และเร่งออกเอกสารสิทธิให้แก่เกษตรกรเพื่อนำไปกู้เงินในระบบได้

2.2 ให้การศึกษาฝึกอบรมความรู้ในวิชาชีพอย่างต่อเนื่องทุกปี ๆ ละ 1-2 ครั้ง จะทำให้เกษตรกรเข้าใจความรู้ใหม่ ๆ ไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติได้

2.3 รัฐควรให้เงินแก่ ธ.ก.ส. เพื่อให้แก่สหกรณ์กลุ่มเกษตรกรผู้ไปดำเนินการธุรกิจได้อย่างเพียงพอ และแก้ไขระเบียบ กฎ ข้อบังคับการให้สินเชื่อให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น และควรตรวจสอบลักษณะการเป็นหนี้ว่าได้รับความยุติธรรมหรือไม่ ถ้าที่ดินจะตกเป็นของนายทุน รัฐก็ควรจัดได้ถอนแล้วนำมาปฏิรูปให้แก่เกษตรกรผู้ยากจนไม่มีที่ทำกินต่อไป และควรจัดไร่นาสวนผสม หรือทำฟาร์มแบบผสมผสานให้มากขึ้น

4. ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเป็นหนี้

4.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พอจะแบ่งออกได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาด้านการผลิต

1. ที่ดินทำกิน เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือมีอยู่จำกัด ในขณะที่ครอบครัวเกษตรกรไทยเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ประมาณกว่าร้อยละ 20 ของที่ทำกินทางการเกษตรทั่วประเทศเป็นที่ดินเช่าในจำนวนนี้ที่ดินทำกินทางการเกษตรของ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เป็นที่ดินเช่าประมาณร้อยละ 36, 29, 12 และ 7 ตามลำดับ ในจำนวนนี้มีบางจังหวัดในภาคกลาง เช่น จังหวัดนครสวรรค์ นครนายก ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี อ่างทอง ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ และบางจังหวัดในภาคเหนือ เช่น จังหวัดน่าน พิจิตร แพร่ อุตรดิตถ์ เชียงใหม่ เป็นต้น ประมาณร้อยละ 50 ของที่ดินทำกินทางการเกษตรเป็นที่ดินที่เกษตรกรมิได้เป็นเจ้าของที่ดิน ทำให้เกษตรกรต้องลงทุนในการผลิตสูงขึ้น ประกอบกับที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมมาก เพราะใช้ทำการเพาะปลูกติดต่อกันมาเป็นเวลานาน และไม่ได้รับการบำรุงรักษาสภาพดินเท่าที่ควร เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องจากไม่ใช่ที่ดินของตนเอง และขาดแคลนเงินทุน พืชที่เกษตรกรปลูกจึงเป็นสินค้าหลักไม่กี่ชนิดที่ลงทุนค่อนข้างต่ำ เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย นอกจากนี้ยังพบว่าที่ดินทำการเกษตรในปัจจุบัน โดยเฉพาะพื้นที่การทำนาไม่น้อยกว่า 10 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการทำนา และมีพื้นที่บางส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่มีปริมาณเกลือในดินค่อนข้างสูง ในภาคใต้เป็นดินพรุ หรือดินกรดในพื้นที่ภาคกลางบางส่วน สาเหตุเหล่านี้จึงทำให้ผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำและมีแนวโน้มว่าจะลดลง หากไม่มีการปรับ

ปรุงบำรุงดินที่เหมาะสม

ตารางที่ 21 ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรของประเทศไทย

ภาค	เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร				รวม (พันไร่)
	เนื้อที่ของตนเอง		เนื้อที่ของคนอื่น		
	(พันไร่)	%	(พันไร่)	%	
ตะวันออกเฉียงเหนือ	49,328	87.78	6,887	12.26	56,196
เหนือ	20,673	71.89	8,327	28.71	29,000
กลาง	18,710	63.72	10,652	36.28	29,363
ใต้	14,136	92.48	1,148	7.51	15,285
รวมทั้งประเทศ	102,849	79.21	26,995	20.79	129,845

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2531)

2. แหล่งน้ำ น้ำเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และการอุปโภคบริโภคของเกษตรกร การจะทำการเกษตรให้ได้ผลจะต้องมีน้ำในปริมาณที่พอเพียงและเหมาะสม นั้นหมายถึงจำเป็นต้องเป็นแหล่งน้ำจากการชลประทาน แต่การทำการเกษตรของประเทศไทยยังต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรที่อาศัยน้ำชลประทานมีน้อยมาก ประมาณร้อยละ 19 เท่านั้นที่มีการชลประทานทั้งประเทศ หรือมีเนื้อที่เพียง 25 ล้านไร่ จากเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร 132 ล้านไร่ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่ชลประทานน้อยที่สุดคือร้อยละ 7 ภาคใต้ร้อยละ 16 ภาคเหนือร้อยละ 21 และภาคกลางร้อยละ 43 ตามลำดับ ดังนั้นจึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องเสี่ยงต่อสภาวะธรรมชาติ ทำให้การใช้เทคโนโลยีในการผลิตไม่มีประสิทธิภาพ ผลผลิตต่ำ ประกอบกับพื้นที่ดินส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ สภาพดิน เป็นดินไม่อุ้มน้ำ ทำให้ต้องเสี่ยงกับความผันแปรของฝนมากขึ้น ปีใดฝนทิ้งช่วงก็จะประสบภาวะขาดแคลนน้ำ ปีใดฝนตกหนักติดต่อกันก็จะเกิดน้ำท่วมอย่างรุนแรง อิทธิพลเหล่านี้ทำให้เกษตรกรต้องเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา ปีใดประสบความเสียหายเพาะปลูกไม่ได้ผล

การทำงาน ยี่งทำยี่งจน

ก็ลองปลูกมันสำปะหลังดูบ้าง

ก็จะทำให้มีหนี้สินและยากลำบากที่จะผ่อนชำระได้ เนื่องจากการเพาะปลูกแต่ละปีก็พอดำรงชีพ เพียงพออยู่พอกินเท่านั้น

3. ปัญหาพันธุ์พืช พันธุ์ สัตว์ เกษตรกรขาดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ดีในการประกอบอาชีพ ในด้านพันธุ์พืช ทั้งเมล็ดพันธุ์ กิ่งตอนและกล้าพันธุ์ดีของพืชผักสวนครัว พืชไร่ พืชสวน และไม้ยืนต้นอื่น ๆ เกือบทุกชนิดยังไม่พอเพียง เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีพันธุ์ดีใช้ จึงทำให้ปริมาณผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตที่ได้รับต่ำ โดยเฉพาะกล้าพันธุ์ไม้ผลไม้ยืนต้นที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์พืชสวนของกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งมีจำนวน 12 สถานี ใน 12 จังหวัดสามารถผลิตพันธุ์และกิ่งพันธุ์ไม้ผลได้เพียงร้อยละ 20 ของความต้องการของเกษตรกรทั้งประเทศ คือ ผลิตกล้าพันธุ์ได้ 720,000 ต้น/ปี และกิ่งไม้ผลได้ 365,000 ต้น/ปี ซึ่งน้อยมาก นอกจากนั้นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ปาล์ม น้ำมัน ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกกว่า 7 แสนไร่ แต่ประเทศไทยยังไม่สามารถผลิตกล้าพันธุ์ดีได้ภายในประเทศ

ในทำนองเดียวกัน ด้านพันธุ์สัตว์ ไม่ว่าจะเป็น วัวนม วัวเนื้อ สุกร ฯลฯ หน่วยงานของรัฐ ทั้งสถาบันบำรุงพันธุ์สัตว์ของกรมปศุสัตว์ ฟาร์มของภาควิชาสัตวบาลของมหาวิทยาลัยต่างๆ ก็ไม่สามารถผลิต พ่อ-แม่พันธุ์ดีจัดจำหน่ายให้แก่เกษตรกรได้อย่างพอเพียง เกษตรกรรายย่อยที่มีฐานะยากจนไม่สามารถจะซื้อ พ่อ-แม่พันธุ์สัตว์ที่ดีจากฟาร์มของเอกชนได้เพราะราคาแพงมาก

4. บุ๋ย บุ๋ยเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่จะทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ โดยเฉพาะสภาพดินที่ใช้ทำการเกษตรของประเทศไทย ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ดังนั้น การใช้ปุ๋ยไม่ว่าจะจะเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี หรือปุ๋ยในรูปอื่นใด จึงยังมีความจำเป็นมากขึ้น แต่จากความเป็นจริงประเทศไทยใช้ปุ๋ยเพื่อการเกษตรอยู่ในอัตราที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ ความสนใจในเรื่องการบำรุงรักษาดินประกอบกับการขาดทุนในการจัดซื้อปุ๋ยมาใช้ บางครั้งการใช้ปุ๋ยก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทั้งนี้ เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับชนิดพืชและลักษณะพื้นที่ หรือปุ๋ยที่ใช้ไม่มีคุณภาพ เนื่องจากเป็นปุ๋ยปลอม หรือปุ๋ยเสื่อมคุณภาพ แม้ว่าจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ย จัดหาปุ๋ยสำหรับจำหน่ายให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถซื้อปุ๋ยคุณภาพดี ราคาเป็นธรรม แต่การดำเนินงานยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งในแง่ปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกรและการดำเนินงานมักล่าช้าไม่ทันต่อฤดูกาลเพาะปลูก

4.1.2 ปัญหาด้านการตลาด

1. พ่อค้าคนกลาง โดยเหตุที่ราคาสินค้าเกษตรมีความไม่แน่นอน กล่าวคือ ราคาสินค้าจะขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่ออกสู่ตลาดในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ และขึ้นอยู่กับความต้องการของความต้องการใช้ภายในประเทศ และความต้องการของตลาดต่างประเทศ ในช่วงเก็บเกี่ยวเป็นช่วงที่สินค้าจะออกสู่ตลาดพร้อมกัน ราคาสินค้าจะต่ำมาก พ่อค้าคนกลางมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดราคา และบางครั้งเกษตรกรเองก็ทราบว่าราคาสินค้าที่ได้รับต่ำมากแต่มีความจำเป็นต้องขาย เพราะต้องการเงินใช้ หรือขายเพื่อชำระหนี้หรือเกษตรกรเสียค่าขนส่งไปตลาดแล้วก็จำเป็นต้องขาย นอกจากนี้ความผูกพันระหว่างพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นกับเกษตรกรก็มีส่วนเป็นตัวกำหนดให้ต้องขายสินค้าให้แก่เกษตรกร เพราะพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นมักเป็นนายทุนเงินกู้ของเกษตรกรด้วย เนื่องจากความจำกัด ของเงินกู้ในระบบทำให้เกษตรกรต้องหันไปกู้ยืมเงินลงทุนในท้องถิ่น ทั้งในรูปเงินสดและวัสดุการเกษตร เช่น ปุ๋ย พันธุ์พืช สารป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ล่วงหน้าและข้อผูกพันที่จะขายสินค้าให้หลังการเก็บเกี่ยว หรือตกลงซื้อขายล่วงหน้าขณะที่ผลผลิตยังไม่ได้เก็บเกี่ยวในลักษณะ "ตกเขียว" ทำให้ขายสินค้าได้ในราคาต่ำกว่าความเป็นจริง

2. ข้าราชการตลาด เกษตรกรยังไม่มีความรู้เรื่องธุรกิจการตลาดในแง่ของราคาและการตลาด ทั้งนี้เพราะว่าข้าราชการต่าง ๆ ยังไม่แพร่หลายเข้าถึงเกษตรกรดังนั้นเกษตรกรจึงไม่มีการวางแผนการผลิต การตลาด ชนิดและปริมาณผลผลิตทางการเกษตร จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การดำเนินงานของรัฐในเรื่องข้าราชการตลาด และกฎระเบียบราชการสัมพันธ์ ข้าราชการยังไม่มีประสิทธิภาพ

3. กลไกของรัฐ การเพาะปลูกพืชของประเทศไทยที่ผ่านมา เกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการเพาะปลูกพืชตามความเคยชินตามอดีตที่ผ่านมา โดยทำการเพาะปลูกตามบรรพบุรุษหรือเพื่อนบ้านในท้องถิ่น ชนิดพืชส่วนใหญ่มักเป็นพืชดั้งเดิมที่ทำการเพาะปลูกมาช้านานเพียงไม่กี่ชนิด ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อย และข้าวโพด ทำให้เกิดความเสี่ยงในด้านราคาผลผลิตตลอดมา ทั้งนี้นอกจากต้องแข่งขันในด้านตลาดกับประเทศผู้ผลิตแล้วประเทศที่เคยเป็นผู้นำเข้าสินค้าเหล่านี้ของประเทศไทยหลายประเทศ ก็ได้พัฒนาการผลิตขึ้น ทำให้สินค้าเหล่านั้นนอกจากจะมีแนวโน้มว่าเพียงพอต่อการบริโภคภายในแล้ว พืชบางชนิดยังสามารถส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศอีกด้วย ทำให้การแข่งขันในตลาดต่างประเทศยังมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น ปัจจุบันราคาสินค้าเหล่านี้ผันแปรตาม

สถานการณ์การผลิตของโลก ปีใดประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ทำให้ปริมาณผลผลิตลดลง ราคาผลผลิตของสินค้าเหล่านี้จะมีราคาสูง ปีใดประเทศผู้ผลิตเหล่านี้ไม่ประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติ ผลผลิตก็จะออกสู่ตลาดโลก เป็นจำนวนมากทำให้ราคาลดลง จนถึงระดับที่เกษตรกรผลิตได้ไม่คุ้มทุน แต่เกษตรกรไม่มีทางเลือก เนื่องจากกลไกของรัฐในเรื่องเหล่านี้ยังไม่ดีพอ เกษตรกรไม่มีความมั่นใจว่าเมื่อผลิตสินค้าชนิดใหม่แล้วจะสามารถขายได้ในราคาที่เป็นธรรม การส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรผลิตสินค้าหรือปลูกพืชชนิดใหม่ ควรมีมาตรการทางด้านการตลาดที่เข้มแข็งควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจในการผลิต บทเรียนในอดีตที่ผ่านมาทำให้เกษตรกรไม่มีความมั่นใจในกลไกด้านการตลาดของรัฐ มีผลนโยบายต่าง ๆ ของรัฐไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรดังตัวอย่าง เรื่องแนวโน้มการตลาดของมันสำปะหลังกำลังจำกัดอย่างรุนแรง รัฐบาลได้จัดทำโครงการปลูกพืชทดแทนมันสำปะหลัง โดยในปีการเพาะปลูก 2528-29 รัฐบาลได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวฟ่างแดง เพื่อทดแทนมันสำปะหลังบางส่วน เนื่องจากคาดคะเนว่าราคามันสำปะหลังโดยเฉลี่ยจะต่ำกว่ากิโลกรัมละ 0.50 บาท แต่ปรากฏว่ามันสำปะหลังในปีนั้นราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 1.00 บาท ขณะที่ข้าวฟ่างแดงที่เกษตรกรปลูกทดแทนมันสำปะหลังตามนโยบายของรัฐกลับขายไม่ได้ หรือขายได้ในราคาที่ต่ำมาก ทำให้นโยบายการลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่ดำเนินการมาหลายปีไม่ประสบความสำเร็จ จนกระทั่งปัจจุบันในสินค้าอื่นๆ ก็มีแนวโน้มในด้านการความเสี่ยงต่อภาวะตลาดเหมือน ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นทุเรียน กล้วย กล้วยน้ำว้า ข้าวโพด กาแฟ กระเทียม เป็นต้น จากการที่รัฐบาลไม่มีมาตรการหรือกลไกทางด้านการตลาดที่เข้มแข็งพอ ทำให้เกษตรกรขาดความเชื่อมั่นต่อนโยบายและกลไกด้านการตลาดของรัฐบาล เพราะเกษตรกรต้องเสี่ยงต่อภาวะตลาดโดยลำพัง ทำให้มาตรการควบคุมการผลิตของรัฐบาลไม่ประสบความสำเร็จ เกษตรกรจะตัดสินใจทำการเพาะปลูกหรือผลิตสินค้าตามราคาตลาดในปีที่ผ่านมาเป็นหลัก ซึ่งแน่นอนว่าการผลิตสินค้านั้นๆ จะต้องเพิ่มมากขึ้น และเมื่อขายออกสู่ตลาดในปริมาณมาก ราคาก็ต่ำลง จนบางครั้งอาจไม่คุ้มทุน ทำให้ต้องตกอยู่ในวัฏจักรของความเสี่ยงในด้านราคาตลอดมา

นอกจากนี้มาตรการด้านการตลาดที่รัฐเข้าไปดำเนินการ เพื่อแทรกแซงหรือพยุงราคาในขณะที่สินค้านั้น ๆ มีปัญหาด้านการตลาดก็ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากระบบการดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพพอ หรือบางครั้งส่อไปในทางที่อาจแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้แม้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 จะได้กำหนดให้

มีการกระจายการผลิตไว้ในแผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาดและการสร้างงานเพื่อลดความเสี่ยงด้านการตลาดก็ตาม แต่จากผลการดำเนินงานในระยะ 3 ปีของแผนยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความมั่นใจในระบบการตลาดของพืชชนิดใหม่ ๆ รวมทั้งกลไกของรัฐที่จะดำเนินการเกี่ยวกับพืชนั้นๆ

4.1.3 ปัญหาด้านเงินทุน การก่อกำหนดของเกษตรกร ถ้าจะพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการก่อกำหนดแล้ว อาจจำแนกได้เป็นการก่อกำหนดเพื่อการลงทุน ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร การก่อกำหนดเพื่อการบริโภค และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในครอบครัว เท่าที่ผ่านมาแม้รัฐบาลจะกำหนดให้สถาบันการเงิน อาทิ ธ.ก.ส. ธนาคารพาณิชย์ ให้สินเชื่อแก่เกษตรกร และสหกรณ์การเกษตรเมื่อสิ้นปี พ.ศ.2529 สูงถึง 74,000 ล้านบาท แต่จากการศึกษาของธนาคารพาณิชย์พบว่า ความต้องการสินเชื่อของเกษตรกรมีความต้องการสูงถึง 120,000 ล้านบาท หรือกล่าวโดยสรุปเงินกู้ในระบบสามารถสนองความประสงค์ของเกษตรกรได้แค่ประมาณร้อยละ 60 ของความต้องการสินเชื่อ ทำให้ไม่สามารถสนองความต้องการของเกษตรกรที่มีจำนวนมากได้อย่างทั่วถึง และยังมีเงื่อนไขกฎเกณฑ์ ในการกู้รวมทั้งหลักประกันต่าง ๆ ทำให้เกษตรกรต้องหันไปกู้เงินจากนายทุนเงินกู้ในท้องถิ่นหรือเงินกู้นอกระบบ ซึ่งมีความคล่องตัวกว่าเป็นจำนวนมาก แม้จะถูกเอารัดเอาเปรียบในแง่ของการทำสัญญาเงินและอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราที่ควรจะเป็น และมักจะต้องขายผลิตผลให้แก่พ่อค้าที่เป็นนายทุนเงินกู้ในราคาต่ำ ทำให้เป็นภาวะทับถมที่ทำให้เกษตรกรต้องรับภาระมากขึ้น จากการศึกษาพบว่าอัตราดอกเบี้ยจากเงินกู้นอกระบบสูงถึงร้อยละ 24-60 ต่อปี โดยในภาคกลางจะมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 24-36 ต่อปี ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออัตราดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 60-69 ต่อปี (อัมมาร สยามวาลา 2532)

4.2 ปัจจัยด้านสังคม

4.2.1 ปัญหาด้านการศึกษา

เป็นที่ทราบอยู่แล้วว่าอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพที่ยากจน แต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้ประกอบอาชีพการเกษตรมากที่สุด ผู้ประกอบอาชีพเกษตรจะเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจอ่อนแอ ขาดเงินทุนในการส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาและความต้องการแรงงาน เพื่อช่วยครอบครัว ทำให้โอกาสในการเล่าเรียนของครอบครัวมีจำกัด เป็นเหตุให้เกษตรกรและสมาชิกในครัวเรือนส่วนมากมีการศึกษาน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ จึง

ความยากจน ของชาวนาไทย

ชาวนาไทย เริ่มสร้างบ้าน

เป็นสาเหตุประการหนึ่ง ทำให้การส่งเสริมการเกษตรและการอบรมให้ความรู้วิชาการ เทคนิคการผลิตใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาการเกษตรให้เจริญก้าวหน้า จึงไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

4.2.2 ปัญหาด้านสาธารณสุข

เกษตรกรส่วนใหญ่ในชนบทขาดความรู้ในโภชนาการ และมีฐานะยากจน ดังนั้นการกินอยู่ของเกษตรกรจึงค่อนข้างแร้นแค้น การกินอาหารก็ไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ได้ อาหารไม่ครบหมู่ มีสุขภาพอ่อนแอ เนื่องจากเป็นโรคขาดอาหารโดยเฉพาะเด็กทารกและเด็กวัยก่อนเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขาดอาหารสูงมากถึงร้อยละ 66.6 (ดูตารางข้างล่าง) และต้องทำงานหนักตลอดเวลา เมื่อมีโรคภัยไข้เจ็บมักเป็นแบบเรื้อรัง ทำให้ไม่สามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพได้ ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาพอกพูน นอกจากนี้มีความเชื่อหรือยึดถือการตีตม การบริโภคสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น เสพสุรา เครื่องดื่มที่คิดว่าเป็นสารชูกำลังเป็นประจำ ทำให้มีรายจ่ายสูงขึ้น เป็นภาระแก่ครอบครัวอย่างมาก

ตารางแสดงภาวะโภชนาการของทารกและเด็กวัยก่อนเรียน อายุ 0-5 ปี จำนวน 2 ล้านคน (ไม่รวม กทม.) ตั้งแต่ ก.ค.2522-เม.ย.2526 ฝ่ายควบคุมโรคขาดสารอาหาร กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ที่	ภาค	จังหวัด	รวมเด็กทั้งหมด (คน)	เด็กปกติ (%)	ระดับการร่อนทางโภชนาการ (%)			รวม
					ขาดอาหาร ระยะเริ่มต้น	ขาดอาหาร ระยะปานกลาง	ขาดอาหาร ระยะรุนแรง	
1	เหนือ	16	452,777	57.90	30.91	9.52	1.67	42.11
2	กลาง	16	284,599	65.27	27.71	6.16	0.85	34.73
3	ตะวันออก	8	122,502	65.30	26.12	7.21	1.37	34.7
4	ตะวันออกเฉียงเหนือ	17	879,261	44.40	38.68	14.65	2.28	66.61
5	ใต้	15	260,901	58.12	30.24	9.98	1.66	41.88
รวม		72	2,000,000	53.49	33.49	11.22	1.80	46.51

ที่มา: จากประชากรและการพัฒนา ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ต.ค.-พ.ย. 2526 หน้า 7

4.3 ปัจจัยด้านการเมือง

ในอดีตที่ผ่านมา ตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีการทำแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาใช้ปี 2504 เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลในทุกยุคทุกสมัยต่างก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเกษตรมาโดยตลอด แต่การเกษตรของประเทศไทยก็ยังไม่สามารถพัฒนาตามนโยบายที่กำหนดไว้หรือบรรลุเป้าหมายในระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ นอกจากข้อจำกัดในด้านเศรษฐกิจสังคมแล้ว ปัจจัยหรือข้อจำกัดทางด้านการเมืองก็มีผลต่อการพัฒนาการเกษตรค่อนข้างสูง สาเหตุประการสำคัญประการหนึ่ง คือ ความไม่ต่อเนื่องในด้านนโยบาย และทิศทางในการพัฒนา นโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นมักเป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี ซากการวางแผนระยะยาวอย่างเป็นระบบ ทำให้นโยบายมักถูกเปลี่ยนแปลง หรือละเลยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร แม้ว่าโดยภาพรวมแล้ว นโยบายนั้นอาจเป็นนโยบายที่ถูกต้องเหมาะสม ทำให้เกษตรกรหรือผู้ถือปฏิบัติปรับตัวไม่ทัน หรือขาดความเชื่อถือ ไม่นำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง เพราะเชื่อว่าเป็นนโยบายชั่วคราว พอเปลี่ยนผู้บริหารนโยบายนั้น ๆ ก็มักจะถูกยกเลิกไป การมีนโยบายไม่มีความต่อเนื่อง นอกจากทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงขาดความกระตือรือร้นในการทำงานแล้ว หากเป็นนโยบายที่จะดำเนินการให้เกิดความสำเร็จแล้ว จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในการประสานการทำงานแล้ว จะยิ่งทำให้การดำเนินงานยิ่งประสบความสำเร็จได้ยาก ในทางกลับกันหากนโยบายที่กำหนดไว้เดิมเกิดความผิดพลาดหรือไม่บรรลุเป้าหมายแล้ว อาจมีผลกระทบต่อเกษตรกร (ตัวอย่างตามนโยบายเกี่ยวกับการเร่งรัดการผลิตข้าวในช่วง พ.ศ. 2509-2514 ตามที่กล่าวมาแล้ว) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจในการบริหาร ก็ไม่มีการสานต่อเพื่อแก้ปัญหาที่ปล่อยให้เป็นปัญหาเรื้อรังต่อเกษตรกร และผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนโยบายจะต้องมีความต่อเนื่องแล้ว จะต้องมีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ทั้งนี้เนื่องจากราคาสินค้าด้านการเกษตรของประเทศขึ้นอยู่กับสถานการณ์การผลิต การตลาดของตลาดโลก ดังนั้นนโยบายหรือแผนจะต้องยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้หากมีความจำเป็น ในทางกลับกัน บางครั้งการกำหนดนโยบายโดยวิชาการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ และผู้ถือปฏิบัติขาดความรู้และวิจารณญาณที่รอบคอบ ขาดการมองถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง และวิธีแก้ปัญหาไม่ได้มองถึงความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ และตัวเกษตรกรแล้ว นโยบายที่อาจทำให้เกิดผลเสียแก่เกษตรกรหากนำไปปฏิบัติไม่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น นโยบายการเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตต่าง ๆ โดยการใช้เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ เช่น การใช้พันธุ์ดี การ

ใช้ปัจจัยการผลิตที่ดี เช่น บุ๋ย สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ฯลฯ โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนในการจัดหาพันธุ์ดี บุ๋ยราคาถูกให้แก่เกษตรกรในรูปแบบสินเชื่อ โดยไม่คำนึงถึงศักยภาพในการผลิต เช่น หากนำไปใช้ในพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพ เช่น สภาพดินไม่เหมาะสม ขาดแหล่งน้ำ และเกษตรกรไม่มีความพร้อม ขาดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติดูแลพืชพันธุ์ดี ซึ่งปกติพันธุ์ดีให้ผลผลิตสูง แต่ต้องปฏิบัติดูแลอย่างถูกวิธี หากขาดความรู้ในเรื่องการใช้ปัจจัยการผลิตที่ถูกต้องและวิธีปฏิบัติ ต้องลงทุนสูงขึ้นไม่มีประสิทธิภาพ ประกอบการปลูกพืชนั้นโดยขาดการวางแผนด้านการตลาดที่ดีพอ หรือวางแผนแล้วเกิดความผันผวนในภาวะตลาดโลก ทำให้ขายผลิตผลได้ราคาต่ำ เมื่อขายผลิตผลแล้วมีรายได้ไม่คุ้มทุน ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ก็จะเป็นการเพิ่มภาระด้านหนี้สินให้แก่เกษตรกรเพิ่มพูนขึ้น เพราะโดยปกติแล้วเกษตรกรไทยจะต้องเสี่ยงในการประกอบอาชีพตามลำพังอยู่แล้ว ไม่ว่าจะทำการเกษตรโดยเลือกของตัดสินใจด้วยตนเอง หรือดำเนินการตามการส่งเสริมของรัฐบาล

4.4 ปัจจัยอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า นอกจากปัจจัยภายนอก ไม่ว่าจะจะเป็นปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองแล้ว ปัจจัยภายในหรือตัวเกษตรกรก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรเองต้องเป็นหนี้ จำเป็นที่ต้องการพิจารณาให้สอดคล้องกัน มิฉะนั้นแม้ว่าปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงไปแล้ว แต่ปัจจัยภายใน คือ ตัวเกษตรกรไม่ได้รับการแก้ไข ก็คงจะยากที่จะทำให้เกษตรกรและครอบครัวหลุดพ้นจากวัฏจักรของการเป็นหนี้ได้ ปัจจัยในข้อนี้มีสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้ เช่น

1. เกษตรกรนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ทั้ง ๆ ที่ทราบอยู่แล้วว่าเงินกู้ที่กู้มา โดยเฉพาะผ่านสถาบันการเงิน เป็นเงินกู้เพื่อการผลิตโดยเฉพาะ แต่มักนำเงินไปใช้ทางอื่น ซึ่งอาจจะเกิดจากความจำเป็นส่วนตัว เช่น เป็นค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายเพื่อยังชีพ หรือมิใช่ความจำเป็นส่วนตัว แต่ใช้จ่ายเพราะค่านิยมตามกัน เช่น ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งที่ทำให้ความบันเทิงต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช ที่ฟุ่มเฟือยเกินความเป็นจริง แม้บางครั้งมิได้นำเงินไปใช้แต่นำรายได้จากการขายผลิตผลไปใช้ตามแนวทางข้างต้น ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เกิดหนี้สะสมต้องหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนหนีไปเรื่อย ๆ

2. เกษตรกรมีเจตนาบิดพลิ้ว หรือมีพฤติกรรมหนียวหนี้ โดยเฉพาะหนี้ในระบบ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยของหนี้สินในระบบถูกควบคุมโดยรัฐบาล ทำให้เกษตรกรบางคนบางกลุ่มมีเจตนาบิดพลิ้ว หรือหนียวหนี้ เนื่องจากเห็นว่าเสียดอกเบี้ยต่ำ หรือสามารถต่อรองผ่อนชำระได้ จึงนำ

เงินไปใช้ทางอื่น และประพุดิเป็นนิสัย จนถึงระดับหนึ่งก็ไม่สามารถชำระหนี้ได้ บางครั้งก็ได้รับข้อมูล ข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง เช่น คิดว่าการเป็นหนี้ของรัฐบาลถ้าค้างชำระกันมาก ๆ ก็จะสามารถต่อรองรัฐยกเลิกหนี้ ผ่อนผันหนี้ได้ เพราะมีตัวอย่างในกรณีนี้เห็นอยู่เสมอ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นหนี้กับกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร

5. ความจำเป็นที่รัฐต้องเร่งรัดแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกร

แม้ว่าจากสภาพความเป็นจริง รัฐบาลทุกรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมา ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินเชื่อการเกษตร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ สภาพการเป็นหนี้ของเกษตรกรตลอดมา ตั้งแต่มีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการสหกรณ์ ในปี พ.ศ.2490 เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนสินเชื่อแก่สหกรณ์ จนมาถึงปี พ.ศ.2509 รัฐบาลได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรขึ้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งในด้านเงินกู้ที่ให้เกษตรกรโดยตรงและสถาบันเกษตรกรและนับว่าวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ได้บรรลุเป้าหมายในระดับที่น่าพอใจ โดยในปีแรกที่ดำเนินการ (ปี พ.ศ.2510) ธนาคารมีลูกค้าเกษตรกรรายคนแค่ 121 ล้านบาท และสหกรณ์ 125 ล้านบาท จนถึงปี พ.ศ.2529 การดำเนินงานของธนาคารได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว สามารถให้บริการลูกค้าที่เป็นเกษตรกรรายคนถึง 19,537 ล้านบาท ในขณะที่สามารถให้บริการเงินกู้แก่สหกรณ์ได้ถึง 3,658 ล้านบาท ในส่วนของเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ นับตั้งแต่ธนาคารกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์แห่งแรกที่บุกเบิกการปล่อยสินเชื่อทางการเกษตรแบบกลุ่ม และไม่มีหลักทรัพย์มาค้ำประกันมาใช้ในปี 2505 และได้มีการขยายการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ อย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ.2518 เนื่องจากเป็นผลของการดำเนินงานเริ่มมีนโยบายสินเชื่อการเกษตรของรัฐบาล จนถึงปี พ.ศ.2529 ขนาดของสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ได้ขยายมากขึ้นถึง 49,652 ล้านบาท ผลของการที่รัฐบาลในสมัยต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญแก่สินเชื่อการเกษตรในระดับต่าง ๆ ตลอดมา ทำให้สามารถแก้ปัญหาด้านหนี้สินของเกษตรกรได้ระดับหนึ่ง คือทำให้เกษตรกรมีเงินทุนจากการกู้ยืมในระบบเพื่อให้เกิดผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น คือ ทำให้สามารถลดสัดส่วนของหนี้สินนอกระบบต่อหนี้สินในระบบลงจากร้อยละ 95 เหลือร้อยละ 50-60 มีผลให้สามารถลดภาระในเรื่องอัตราดอกเบี้ยของเกษตรกรได้ระบบหนึ่ง (อัมมาร สยามวาลา 2532) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาให้รายละเอียด ยังพบว่ายังมีเกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องได้รับการ

พิจารณาแก้ไขปัญหามาจากรัฐบาลโดยเฉพาะ หากไม่รับการแก้ไขแล้ว เกษตรกรกลุ่มนี้จะไม่สามารถพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ ซึ่งนอกจากเป็นปัญหาในการครองชีพของเกษตรกรและครอบครัวของเกษตรกรเหล่านี้ ยังเป็นปัญหาแก่ประเทศชาติโดยรวม เกษตรกรกลุ่มนี้โดยสภาพข้อเท็จจริง ทั้งนี้ เนื่องจากประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิงในการดำเนินการผลิตทางการเกษตร อาจเนื่องจากความล้มเหลวในการดำเนินการเอง เนื่องจากประสบกับธรรมชาติอย่างรุนแรง ตัวอย่างเช่น กรณีอุทกภัยอย่างรุนแรงในภาคใต้เมื่อเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2531 หรือประสบความล้มเหลวจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ตัวอย่างเช่น เกษตรกรที่เป็นพนักงานของรัฐตามโครงการต่าง ๆ ในระหว่างปี 2509 ถึง พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา นอกจากนี้อาจเป็นเกษตรกรที่มีหนี้สินในระบบอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (หนี้ตาย) อาจเป็นเกษตรกรที่ไม่มีหนี้สินในระบบอยู่เลย เนื่องจากไม่อยู่ในเงื่อนไขของการให้กู้ยืมในระบบได้ เนื่องจากทำการผลิตไม่พอเลี้ยงชีพไม่มีที่ดินของตนเอง จำเป็นที่รัฐบาลจะต้องพิจารณาหามาตรการช่วยเหลือเป็นพิเศษ แตกต่างจากเกษตรกรโดยทั่วไป ทั้งนี้เหตุผลด้านต่าง ๆ ได้แก่

5.1 ด้านการเมือง เกษตรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ จะมีความเป็นอยู่และขวัญกำลังใจดีขึ้น ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริหารงานของรัฐบาลเกิดความเชื่อมั่น และภูมิใจว่ารัฐบาลโดยระบบประชาธิปไตยเป็นที่พึ่งของพวกเขาได้ ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในทางการเมืองและให้ความสนใจต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย มีผลให้การพัฒนาการปกครองในระบบนี้ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางขึ้น และจะเป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหารในการพัฒนาประเทศ เพราะจะทำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐในหน่วยงานต่างๆ ว่าเป็นที่พึ่งของพวกเขาอย่างแท้จริง จะได้หันหน้าเข้าหากันเพื่อร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและประเทศชาติ เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญร่วมกัน แต่ข้อเท็จจริงในปัจจุบันเกษตรกรบางส่วนมองว่าปัญหาเรื่องหนี้สินของเกษตรกร รัฐบาลยังไม่ได้เร่งรัดในการแก้ปัญหาเท่าที่ควร โดยเฉพาะหนี้สินที่เกษตรกรคิดว่าไม่เป็นธรรม เช่น หนี้สินที่เกิดจากความผิดพลาดในโครงการส่งเสริมของรัฐบาลเองข้างต้น ทำให้เกษตรกรขาดความเชื่อมั่นในเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้ขาดความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน อันมีผลกระทบต่อพัฒนาระบบการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทยโดยรวมด้วย

5.2 ด้านเศรษฐกิจ จากสภาพข้อเท็จจริงที่ว่าอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักที่มีความ

ผูกพันแนบแน่นกับระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาชีพการเกษตรเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสาขาอาชีพอื่น ๆ ของประเทศไทย เนื่องจากภาคการเกษตรได้ทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมากมายมมหาศาลติดต่อกันเป็นเวลานาน ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่ผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (GDP) หรือรายได้จากการส่งออกในประเทศกว่าร้อยละ 20 หรือกว่า 2 แสนล้านบาท เกิดจากหยาดเหงื่อแรงงานของเกษตรกร ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นนอกจากใช้บริโภคภายในประเทศแล้ว ยังส่งเป็นสินค้าออกทำรายได้นำเงินตราเข้าประเทศไม่น้อยกว่าปีละ 1 แสน 5 หมื่นล้านบาท หรือกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าสินค้าออกทั้งหมด นอกจากนี้ภาคการเกษตรยังมีความสำคัญอย่างต่อเนื่องที่สำคัญกับภาคอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นแหล่งรองรับสินค้าที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตโดยตรง เช่น เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรกลการเกษตร วัสดุอุปกรณ์การเกษตร ปุ๋ย ฯลฯ หรือสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ รวมทั้งก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่จะรองรับแรงงานต่าง ๆ อีกจำนวนมาก นอกจากประเทศชาติจะได้รับผลประโยชน์โดยตรงเหล่านี้แล้ว ยังได้ผลประโยชน์ทางอ้อมทั้งในรูปภาษีรายได้จากบุคคลธรรมดา และนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพเหล่านี้ก็เป็นจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าหากมองโดยภาพรวมแล้ว จะเห็นว่าภาคเกษตรเป็นภาคที่ใหญ่และสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาก แต่ความเป็นจริงปรากฏว่า ยังมีเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ยังยากจน มีความเป็นอยู่อย่างขัดสนกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ และมีหนี้สินที่เป็นภาระ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ดีขึ้นได้ หนี้สินเหล่านี้มีทั้งหนี้สินในระบบการเงิน เช่น ธ.ก.ส. ธนาคารพาณิชย์ กลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกรต่าง ๆ และหนี้สินนอกระบบอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว จากการศึกษาของคณะกรรมการฯ พบว่าในจำนวนหนี้สินเหล่านี้มีหนี้สินอยู่จำนวนหนึ่งที่หากรัฐไม่เข้ามาแก้ไขโดยเฉพาะเจาะจงแล้ว เกษตรกรกลุ่มนี้ไม่มีทางชำระได้ จะเป็นปัญหาเรื้อรังไม่มีที่สิ้นสุด ปัญหาเหล่านั้นนอกจากมีผลโดยตรงต่อเกษตรกรแล้ว ยังมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศชาติด้วย หากพิจารณาโดยภาพรวมที่ประเทศชาติเปรียบเทียบได้เหมือนครอบครัวใหญ่ครอบครัวหนึ่ง การที่สมาชิกในครอบครัวมีความเดือดร้อนขัดสน หรือเจ็บไข้ได้ป่วย จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือหรือเยียวยารักษา ในขณะที่ปกติเป็นสมาชิกที่มีความขยันขันแข็งพร้อมที่จะสนับสนุนหรือเป็นกำลังในครอบครัว แต่ประสบปัญหาเฉพาะตัว เช่น ประสบอุบัติเหตุ หรือความพร้อมน้อยกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ เช่น การศึกษาน้อย ทำให้มีโอกาสน้อยกว่าคนอื่นในครอบครัว (เปรียบได้กับเกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติอย่างรุนแรง ทำให้พืชผลเสียหาย หรือเกษตรกรในเขตเกษตรล้าหลังโอกาส

ในการพัฒนาการผลิตต่ำกว่าในเขตเกษตรปานกลาง และเขตเกษตรก้าวหน้า) จำเป็นที่หัวหน้าครอบครัวจะต้องช่วยเหลือดูแลเป็นพิเศษ เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวคนนี้หรือกลุ่มนี้มีโอกาสที่จะพัฒนาตัวเองให้สามารถประกอบอาชีพได้เสมอสมาชิกคนอื่น หรือพอจะเลี้ยงตนเองได้ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่ง และเสมอภาคของเศรษฐกิจในครอบครัว หากพิจารณาในระดับประเทศก็เหมือนกัน ในขณะที่รัฐบาลมีสถานะทางการเงิน การคลังที่เข้มแข็งในปัจจุบันอันเป็นผลมาจากภาคเกษตรเป็นส่วนใหญ่ สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อบริหารประเทศได้กว่าปีละ 3 แสนล้านบาท หากจะพิจารณาจัดสรรงบประมาณบางส่วนเพื่อดำเนินการเรื่องหนี้สินของเกษตรกรเพิ่มขึ้นก็ย่อมไม่มีผลกระทบต่อระบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อบริหารประเทศโดยส่วนรวม แต่อย่างไรหากจะเป็นการเสริมสร้างรากฐานของความมั่นคงในระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดยส่วนรวม อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องหนี้สินของเกษตรกร หรือระบบสินเชื่อทางการเกษตรเป็นเรื่องใหญ่ที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ และลึกซึ้งว่าจะช่วยเหลือให้ส่วนไหน ช่วยเหลือในระดับใด แม้ว่าโดยข้อเท็จจริงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องเร่งรัดแก้ไข แต่จำเป็นต้องคำนึงมาตรการอย่างรอบคอบและเหมาะสมเพื่อมิให้ผลการดำเนินงานของรัฐบาลในส่วนนี้มีผลกระทบต่อระบบสินเชื่อทางการเกษตรของประเทศ ดังเช่นหลายประเทศประสบปัญหามาแล้ว

5.3 **ด้านสังคม** เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำไร่ ทำนา ทำสวน โดยอาศัยดินฟ้าอากาศตามธรรมชาติ ชาคความรู้และเทคนิคสมัยใหม่ที่จะทำให้เกิดผลผลิตอย่างเพียงพอ เกษตรกรมีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นยากจน เนื่องจากรายได้อันเกิดจากผลผลิตตกต่ำไม่เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ ช้ำยังต้องมีหนี้สินอันเกิดจากโครงการช่วยเหลือเงินทุนจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนชนิดที่ไม่สามารถผ่อนชำระคืนได้ การที่รัฐบาลพยายามหาแนวทางช่วยเหลือปลดเปลื้องหนี้สินให้กับเกษตรกร โดยมาตรการใด ๆ ก็ตาม ตามความเหมาะสมและยุติธรรม จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างให้สังคมของเกษตรกรมีความเข้มแข็งมีกำลังใจที่จะต่อสู้ที่จะทำการผลิตให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและเป็นการเพิ่มรายได้ประชาชนด้วย เมื่อครอบครัวมีสุข ย่อมทำให้สังคมเป็นสุขด้วย

5.4 **เพื่อความเป็นธรรม** เกษตรกรได้ทำนาปลูกข้าวให้พวกเราบริโภค เริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายจากกันไป ชาวที่ชาวนาปลูกนี้ยังสามารถส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศนำเงินตราเข้ารัฐต่อเนื่องกันมาจนถึงทุกวันนี้ เงินจากการขายข้าวเหล่านั้น ได้นำมาพัฒนาประเทศในสายงาน

บริหารและสังคมของชาติอย่างมากมาย แต่รัฐยังไม่เคยมีโครงการที่จะให้สวัสดิการแก่อาชีพเกษตรกรที่เป็นชาวนาโดยตรง แม้แต่ข้าราชการเมื่อยังปฏิบัติราชการอยู่ ก็ยังมีสวัสดิการเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร เงินช่วยเหลือค่าครองชีพ ฯลฯ เป็นต้น เมื่อเกษียณอายุก็ยังมีเงินบำเหน็จบำนาญ เพื่อการยังชีพในยามชราเป็นผลตอบแทนซึ่งกล่าวได้ว่ารัฐให้เงินช่วยเหลือต่าง ๆ มากมาย แต่เกษตรกรที่ทำหน้าที่เป็นพลเมืองดีของชาติ ปลูกข้าว ทำไร่ ทำนา เพื่อสร้างผลผลิตเกษตรเลี้ยงประชากรทั้งประเทศ แลยังมีผลผลิตเป็นสินค้าส่งออกนํารายได้เข้าประเทศอีกด้วย แทบจะกล่าวได้ว่าเกษตรกรเริ่มชีวิตกับการทำไร่ ทำนา ตั้งแต่วัยรุ่น จนถึงวัยชรา ซึ่งควรแก่การที่รัฐจะได้ผลตอบแทนเข้าบ้างในฐานะที่เป็นคนไทยเหมือนกัน ตามหน้าที่ที่เป็นผู้สร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติไม่น้อยกว่าข้าราชการ อีกประการหนึ่งที่ใครจะนำมาอ้างถึงที่รัฐบาลต้องจัดหางบประมาณไปช่วยเหลือมิตรประเทศ อาทิ ลาว เขมร เวียดนาม ทือพอยพเข้ามาพึ่งประเทศไทยปีละมากมาย ทั้งในรูปเงินทอง ข้าวสาร และอาหารต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่ที่เกิดจากหยาดเหงื่อแรงงานของชาวนาทั้งสิ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าชาวต่างชาติยังได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี แต่คนไทย ญาติพี่น้องที่เป็นเกษตรกรพลเมืองดีของชาติ รัฐบาลจะไม่ให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนแก่เขาเหล่านั้นบ้างเลยหรือ

5.5 ด้านอื่น ๆ สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐควรจะต้องพิจารณา คือ หากมองในแง่ความเป็นธรรมแล้ว การที่เกษตรกรบางส่วนมีหนี้สินมาก หรือมีหนี้สินอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถชำระหนี้ มิใช่เกิดจากความผิดพลาดหรือล้มเหลวของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว หน่วยงานของรัฐบาลก็มีส่วนผิดพลาดในการดำเนินงานด้วย รัฐบาลในทุก ๆ สมัย ได้ทุ่มเทงบประมาณเป็นจำนวนมาก เพื่อพัฒนาการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโดยตรง เช่น งบประมาณในการพัฒนาระบบชลประทาน การค้นคว้าวิจัยการส่งเสริมการเกษตร ทั้งด้านพืช สัตว์ และการประมง ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรืองบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรทางอ้อม เช่น กระทรวงมหาดไทย แต่ความเป็นจริงยังมีเกษตรกรบางส่วนที่ยังยากจนอยู่ มีภาระหนี้สินที่ไม่สามารถชำระได้ ช้ำยังมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปส่งเสริม สนับสนุนให้ทำการผลิตโดยต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่ต้องลงทุนเพิ่มขึ้น ได้แก่ ด้านพันธุ์ปุ๋ย สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรเหล่านี้เปลี่ยนแปลงวิธีการผลิต จากการใช้วิธีการแบบพื้นบ้านมาเป็นวิธีการสมัยใหม่ ๆ ยิ่งทำให้ต้องมีการลงทุนเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตมากขึ้น ชนิดของการเกษตรที่ทำการผลิตในพื้นที่ก็เปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคในครอบครัว โดยมีกิจกรรม

หลายประเภท เช่น ทานา ปลุกพืช เลี้ยงสัตว์ มาเป็นการทำกิจกรรมน้อยชนิด เพื่อการขายเพื่อประ
 สับปัญหาด้านการผลิตการตลาด ทำให้ขายผลิตผลได้ไม่คุ้มทุนก็ก่อให้เกิดหนี้สินขึ้น และยากที่จะหลุดพ้น
 จากวัฏจักรของความเป็นหนี้ได้ การที่รัฐบาลได้ทุ่มเทงบประมาณให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนา
 ความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้นแม้โดยส่วนรวมดีขึ้นแต่การกระจายรายได้ยังไม่ดีพอ แสดงว่าการ
 ดำเนินการของหน่วยงานรัฐบาลยังมีผลผลิตที่จะต้องทบทวนเพื่อปรับแนวทางการดำเนินการให้เหมาะ
 สมยิ่งขึ้น และแน่นอนหากมองในแง่ความเป็นธรรม รัฐบาลย่อมต้องรับผิดชอบด้วย

6. แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกร

จากการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่ยากจนและมีหนี้สินมาก เกษตรกรเหล่านี้มักเป็นเกษตรกร
 รายย่อย ฐานะทางครอบครัวยากจนมีสมาชิกหลายคนในครัวเรือน โดยเฉลี่ย 5-6 คนขึ้นไป รัฐควร
 จะหาวิธีการช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นโดยมีมาตรการช่วยเหลือดังนี้

6.1 มาตรการเร่งด่วน (หรือระยะสั้น ปี 2533-2534)

(1) หนี้สินที่เกิดจากโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ ของรัฐตั้งแต่ปี 2509-2519 ที่มี
 การตรวจสอบหนี้สินของเกษตรกรแล้ว ไม่สามารถทวงถามติดตามหนี้สินได้ เพราะเกษตรกรยากจนจริงๆ
 และหนี้สินที่ขาดอายุความขาดหลักฐานที่จะฟ้องร้องได้ เช่น โครงการช่วยเหลือทானาคครั้งที่ 2 โครงการ
 ช่วยเหลือปุ๋ยสาธิตแปลงใหญ่และโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ เช่น โครงการช่วย
 เหลือผู้ประสบอุทกภัยธรรมชาติ ปี 2511-2515 หนี้สินของเกษตรกรในโครงการทั้งสองลักษณะดัง
 กล่าว ของกรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครองและกรมส่งเสริมสหกรณ์ รวมเป็นเงิน 258.53
 ล้านบาท เห็นสมควรพิจารณาตัดบัญชีเป็นหนี้สูญ (ตามตารางที่ 22-24)

ทั้งนี้สำหรับโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ เช่น โครงการช่วยเหลือ
 ผู้ประสบอุทกภัยที่ อ.กระทุง จ.นครศรีธรรมราช เมื่อ 22 พ.ย.2531 นั้น โครงการช่วยเหลือใน
 ลักษณะนี้เห็นสมควรให้ความช่วยเหลือในลักษณะให้เปล่าเท่านั้น

(2) เกษตรกรที่เป็นหนี้กับสถาบันการเงินในระบบ อาทิ ธ.ก.ส. สหกรณ์ ธนาคาร
 พาณิชยกรรมอื่น ๆ และ อ.ต.ก. รัฐก็ควรผ่อนอายุการชำระหนี้ให้เป็นราย ๆ ไป ตามความจำเป็นและ
 ไม่คิดดอกเบี้ย (ปลดดอกเบี้ย) แล้วให้สินเชื่อหรือปุ๋ยในฤดูกาลผลิตต่อไป เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกร
 ได้มีโอกาสประกอบอาชีพการเกษตรใหม่ จะได้มีการชำระหนี้ได้ มิฉะนั้นเขาก็จะหันไปพึ่งสินเชื่อ

นอกระบบ ก็ยากที่จะมีโอกาสปลดหนี้ให้หมดไปได้ ทั้งนี้โดยแต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณา ด้วยความเป็นธรรมเป็นราย ๆ ไป ในขณะที่เดียวกันควรมีเจ้าหน้าที่คอยเป็นที่เลี้ยงเสนอแนะและ กำกับการผลิตด้วย เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.2 มาตรการระยะยาว มาตรการระยะยาวหรือต่อเนื่องนี้ เป็นวิธีการที่จะพัฒนาให้ เกษตรกรมีรายได้ดีขึ้น มีอาชีพมั่นคง ไม่มีหนี้สินในระบบค้างชำระและสามารถลดการพึ่งพิงสินเชื่อ นอกระบบ โดยดำเนินการดังนี้

6.2.1 การจัดตั้งสภาการเกษตรแห่งชาติ รัฐควรเร่งรัด ผลักดันออกกฎหมายเพื่อ จัดตั้งสภาการเกษตรแห่งชาติโดยเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากการแก้ไขปัญหาด้านหนี้สินของเกษตรกร นอกจากจะ ลดมูลหนี้อันเป็นสาเหตุโดยตรงแล้วยังต้องพัฒนาให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องมุ่งเน้นปรับ ประปรุงการพัฒนาการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การแปรรูปและการตลาดให้สามารถดำเนินไปได้ อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพในการนี้จะต้องมีองค์กรกลางเพื่อรับผิดชอบในการวางนโยบาย และแผน กำกับดูแล ประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยองค์การดังกล่าวประกอบด้วยกลุ่มบุคคลหลาย ฝ่าย ทั้งเกษตรกรและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเพื่อให้สามารถ ดำเนินการประกอบการเกษตรได้ในลักษณะครบวงจร โดยองค์การนี้จะจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการ สภาการเกษตรแห่งชาติ ซึ่งจะกำหนดกลไกในการดำเนินการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว

6.2.2 การจัดตั้งตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรกรรมล่วงหน้า รัฐควรให้การสนับสนุนจัด ตั้งตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรกรรมล่วงหน้า เพื่อให้เกษตรกรผู้ประกอบการค้าอุตสาหกรรมเกษตร พืชไร่ ผู้ขายผลิตผลและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบราคาและปริมาณผลผลิตเป็นการล่วงหน้า ทำให้สามารถ วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาดในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และต่าง ประเทศได้ เพราะตลาดสินค้านี้ล่วงหน้าจะมีการซื้อขายทั้งวัสดุอาหารสัตว์ พืชไร่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ฯลฯ สินค้าปศุสัตว์พวกสุกร โค เป็นต้น ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินงานของเกษตรกรและ ควรให้สถาบันเกษตรกรได้เข้าเป็นสมาชิกของตลาดฯ ที่จัดตั้งขึ้น สถาบันเกษตรกรจะมีโอกาสนำสิน ค้าเกษตรกรรมที่มีมวลสมาชิกของสถาบันเกษตรกรนั้นผลิตขึ้น เข้ามาประมูลขายเป็นการล่วงหน้าใน ตลาดฯ

นอกจากนี้เพื่อให้เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องเกิดความมั่นใจ และเพื่อเป็นการ

สนับสนุนความมั่นคงของตลาด ตลอดจนป้องกันการเบี่ยงเบนไปในทางฉ้อฉล จำเป็นจะต้องมีพระราชบัญญัติธุรกิจการค้าพืชผลเกษตรล่วงหน้าขึ้นมารองรับ ซึ่งขณะนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยกำลังศึกษาว่า จะสามารถให้ธุรกิจนี้ ดำเนินการในรูปแบบใด จึงจะสามารถทำให้ธุรกิจนี้ทำได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ต่อไป

6.2.3 การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการประชาสัมพันธ์ รัฐบาลควรให้การสนับสนุน การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร โดยใช้สื่อมวลชนทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน กำหนดให้สื่อต่าง ๆ ที่เป็นของรัฐมีหน้าที่โดยตรงที่จะทำการเผยแพร่ด้านข่าวสาร ด้านความรู้ และเทคโนโลยี เกี่ยวกับการเกษตรแผนใหม่ด้วยการใช้กลวิธีในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นการ ป้อนความรู้ ข้อมูลและเทคนิคต่าง ๆ ที่เกษตรกรสามารถจะเรียนรู้และนำไปใช้ได้

ทั้งนี้ให้รัฐบาลจะต้องจัดสรรงบประมาณ และเจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคเพิ่มให้กับ หน่วยงานที่จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตสื่อต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (ช่อง 11) เสนอรายการการเกษตร เป็นรายการประจำวัน เพื่อเกษตรกรจะได้รับบริการตามวันและเวลาที่แน่นอน รวมทั้งการผลิตสื่อบริการให้กับหน่วยงานอื่น ๆ และเอกชนช่วยรับไปเผยแพร่อีกทางหนึ่งด้วย ตัวอย่างเช่น

ก. เทคโนโลยีการเกษตรทันสมัย ทั้งด้านการผลิต เทคโนโลยีหลังเก็บเกี่ยว การแปรรูปของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ทั้งเป็นเทคโนโลยีจากหน่วยงานของรัฐ เอกชนหรือเกษตรกรรายย่อยที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการเกษตรนั้น ๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพได้

ข. การพยากรณ์สภาพ พืช อากาศ เพื่อเตือนให้เกษตรกรที่ทำการเกษตร ได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของอากาศ ฝน เพื่อจะได้เตรียมตัวป้องกันได้ล่วงหน้า

ค. การระบาดของศัตรูพืชและโรคสัตว์ ตลอดจนทั้งวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ในฤดูต่าง ๆ ก็ควรได้นำมาออกทั้ง ที.วี. และวิทยุ เพื่อเตือนให้ระมัดระวังและทราบเป็นระยะ รวมทั้งให้มีการพยากรณ์ล่วงหน้าก่อนการระบาด

ง. การตลาด ราคาผลผลิตของสินค้าเกษตรทุกชนิด ทั้งตลาดภายในประเทศและภายนอกประเทศในปัจจุบันและการคาดคะเนแนวโน้มของต่างประเทศในอนาคต ให้เกษตรกรได้ทราบเช่นกัน เพื่อสามารถวางแผนการผลิตการตลาดได้

2. การศึกษาฝึกอบรม สัมมนา ที่สถาบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรม วิชาชีพ การสัมมนาต่าง ๆ ที่ไหน เมื่อไหร่ ก็ควรได้แจ้งให้เกษตรกรได้ทราบ เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้า รับการฝึกอบรมได้ และควรกระจายครูฝึกอบรม สัมมนาไปตามภูมิภาคที่เป็นแหล่งผลิตนั้น ๆ เพื่อ ความสะดวกของเกษตรกรแต่ละพื้นที่ที่จะเข้าฝึกอบรม

3. เอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ ควรมีสำหรับแจกจ่ายฟรีให้แก่เกษตรกรได้อย่าง เพียงพอ

6.2.4 การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้เพื่อการอุปโภค บริโภคและสามารถทำการเพาะ ปลูกพืชได้ตลอดปี รัฐบาลควรเร่งรัดดำเนินการดังนี้

1. สนับสนุนให้เกษตรกรจัดทำสระน้ำประจำแปลง (Farm pond) ในที่ดินของ เกษตรกรโดยรัฐให้การสนับสนุนหรือออกค่าใช้จ่ายในด้าน เครื่องจักรกล ส่วนเกษตรกรสมทบค่าน้ำมัน เชื้อเพลิงและหล่อลื่น ทั้งนี้โดยเร่งรัดให้มีการแก้กฎระเบียบของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้ สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัว

2. สนับสนุนงบประมาณในการขุดลอก ห้วยหนอง คลอง บึง แหล่งน้ำตาม ธรรมชาติที่ตื้นเขิน เพื่อให้สามารถรองรับปริมาณน้ำฝนได้เพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร ในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้งต่อไป

3. สนับสนุนงบประมาณเพื่อการขุดคลองส่งน้ำ ในพื้นที่ที่ได้มีการสร้าง แหล่งน้ำชลประทานไว้แล้ว แต่ยังมีขาดระบบส่งน้ำ

4. สนับสนุนงบประมาณให้มีการก่อสร้างแหล่งน้ำแบบประชาอาสา เช่น ผาย แบบประชาอาสาให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ที่จะดำเนินการได้ ทั้งนี้โดยยึดหลักของผายที่ได้มาตรฐานคงทนง่าย ในการออกแบบก่อสร้าง ชาวบ้านช่วยสำรวจออกแบบและก่อสร้างเองได้โดยได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งในการก่อสร้างให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มโครงการจนเสร็จการก่อสร้าง และช่วยกันดูแลบำรุงรักษาและร่วมกันใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

ประโยชน์ที่ได้้นอกจากเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกพืชหมุนเวียน และเลี้ยง สัตว์ได้ตลอดปี ช่วยฐานะเศรษฐกิจของครัวเรือนแล้ว ยังช่วยส่งเสริมราษฎรในชนบทให้มีความสำนึก รับผิดชอบร่วมกันเพราะต้องร่วมกันทำ ร่วมกันใช้ประโยชน์ ร่วมใจกันบำรุงรักษาอันเป็นพื้นฐานสำคัญ

อยากให้เป็น
อย่างนี้ทั่วประเทศ

ในการพัฒนาจิตใจให้ชาวชนบทได้รู้จักอยู่ร่วมกันและพึ่งตนเองได้

5. สนับสนุนงบประมาณให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ ในการนำภาคเอกชน เข้าร่วมลงทุนในการพัฒนาระบบชลประทาน

6.2.5 การสนับสนุนด้านพันธุ์ พันธุ์สัตว์ รัฐบาลจะต้องเร่งรัดจัดตั้งศูนย์สถานขยายพันธุ์ไม้ผล ไม้ยืนต้น เพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบัน กรมส่งเสริมการเกษตร มีศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์พืชสวนเพียง 12 ศูนย์ใน 12 จังหวัด คือ ภาคเหนือ 3 จังหวัด (เชียงราย, เชียงใหม่, น่าน) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 จังหวัด (เลย, ยโสธร, นครราชสีมา) ภาคตะวันออก 2 จังหวัด (ฉะเชิงเทรา, ระยอง) ภาคกลาง 1 จังหวัด ที่กรุงเทพมหานคร และภาคใต้ 3 จังหวัด (สุราษฎร์ธานี, กระบี่, ยะลา) ทั้ง 12 ศูนย์ สามารถผลิตไม้ผลจากเมล็ดพันธุ์ได้ 720,000 ต้น/ปี และกิ่งพันธุ์ไม้ผลได้ 365,000 ต้น/ปี และมีความพร้อมที่จะผลิตกิ่งไม้ผลเพิ่มได้ในอัตราร้อยละ 10 ต่อปีเท่านั้น จากปริมาณการผลิตนี้ สามารถบริการได้แก่เกษตรกรได้เพียงร้อยละ 20 ของความต้องการทั้งหมดของเกษตรกร ซึ่งนับว่าน้อยมาก ฉะนั้นรัฐควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพิ่มขึ้น และให้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์พืชสวน ของกรมส่งเสริมการเกษตรและศูนย์วิจัยพืชสวนของกรมวิชาการเกษตร สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ของกรมปศุสัตว์ และภาควิชาสัตวบาล ที่ผลิตสัตว์ของสถาบันต่าง ๆ ได้มุ่งเน้นวิจัยปรับปรุงพัฒนาพันธุ์พืช สัตว์ ที่มีคุณภาพแล้วผลิตเมล็ดพันธุ์ สัตว์พันธุ์ดีให้เพียงพอแก่ความต้องการของเกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจากการลงทุนด้านการผลิต โดยการใช้พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ดีจะเป็นการลดต้นทุนที่คุ้มค่าที่สุดในการผลิต

6.2.6 การลดภาษีวัสดุอุปกรณ์การเกษตร จากการศึกษาข้อมูลที่เกษตรกรมีความต้องการ วัสดุ อุปกรณ์การเกษตรผ่าน ธ.ก.ส. ในปี 2531 มีมูลค่าถึง 3,517 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2530 ถึง 1,189 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 51 และสามารถแยกตามประเภทวัสดุอุปกรณ์การเกษตรที่สำคัญได้คือ ปุ๋ย มูลค่า 1,516 ล้านบาท (ร้อยละ 43.10 ของมูลค่าวัสดุและอุปกรณ์การเกษตรทั้งหมด)

เครื่องยนต์ มูลค่า 867 ล้านบาท - (ร้อยละ 24.65)

รถไถนาและอุปกรณ์การเกษตรมูลค่า 620 ล้านบาท (ร้อยละ 17.63)

บริการการเกษตรและสิ่งจำเป็นกับวัสดุการเกษตรอื่น ๆ 514 ล้านบาท

(ร้อยละ 14.62)

จะเห็นได้ว่าเกษตรกร (ลูกค้า ธ.ก.ส.) ต้องการซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตรดังกล่าวปีละไม่น้อยกว่า 3,500 ล้านบาท และเมื่อดำเนินถึงเกษตรกรทั่วประเทศมูลค่าของวัสดุอุปกรณ์การเกษตรดังกล่าวจะมีมูลค่ามากกว่านี้หลายเท่า ดังนั้น เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรดังกล่าวให้ต่ำลง สมควรที่รัฐบาลจะได้ลดภาษีอากรต่าง ๆ สำหรับวัสดุและอุปกรณ์ทางการเกษตร ได้แก่ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เครื่องยนต์ รถไถนา (ขนาดเล็ก) และอุปกรณ์เครื่องจักร และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นในการเกษตร

6.2.7 การจัดตั้งโรงงานปุ๋ยแห่งชาติ

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการกสิกรรม ดังนั้น ภาครัฐควรเร่งรัดส่งเสริมให้มีการจัดตั้งโรงงานปุ๋ยแห่งชาติขึ้นในประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรได้มีปุ๋ยคุณภาพดีและราคาถูกใช้อย่างทั่วถึง ทั้งยังจะเป็นการลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มแรกก่อนที่การจัดตั้งโรงงานปุ๋ยแห่งชาติจะก่อสร้างซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควรนั้น ทางรัฐบาลควรหาทางแก้ไขปัญหามุขมีราคาแพง ปุ๋ยมีปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกรหรือปัญหาปุ๋ยปลอม โดยควรส่งเสริมให้องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) จัดตั้งโรงงานผสมปุ๋ยของตนเองขึ้น เพื่อผลิตปุ๋ยจำหน่ายแก่เกษตรกรโดยตรง ซึ่งจะเป็นหนทางหนึ่งในการที่จะบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกรของประเทศ

6.2.8 สนับสนุนงบประมาณเพื่อการขยายสินเชื่อ และการลดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อ

รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ ธ.ก.ส. เพื่อเป็นเงินทุนสมทบกับเงินทุนของ ธ.ก.ส. เพื่อ

(1) เพื่อให้เกษตรกรได้กู้ยืมได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยให้กู้ยืมผ่านสถาบันการเกษตร และให้ ธ.ก.ส. แก้ไขหลักเกณฑ์ในการกำหนดวงเงินกู้ให้กับสถาบันเกษตรกรจากการพิจารณากำหนดวงเงินกู้ให้จากทุนของสถาบันเกษตรกรเป็นการพิจารณากำหนดวงเงินกู้ให้พอเพียงกับขนาดของการประกอบการทั้งหมดของมวลสมาชิกของสถาบันเกษตรกรนั้น ๆ ในแต่ละรอบปี ทั้งนี้ให้พิจารณาให้สินเชื่อครอบคลุมถึงสมาชิกที่มีความยากจนจริง ๆ ด้วย

(2) เพื่อให้ ธ.ก.ส. สามารถลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้ต่ำลง สำหรับเกษตรกรลูกค้าทั้งหมดทั้งลูกค้าโดยตรงของ ธ.ก.ส. และสมาชิกสถาบันเกษตรกร โดยกำหนดเป้าหมายไว้ว่าดอกเบี้ยของ ธ.ก.ส. ไม่ควรเกินร้อยละ 4-5 ต่อปี

6.2.9 เร่งดำเนินการปฏิรูปที่ดิน การปฏิรูปที่ดินเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหา

นายกรัฐมนตรี มอบ ส.ป.ก. 401
ขอให้แจกทั่วทุก ๆ คน เร็ว ๆ ครับ

ชาวนาไทย

หนังสือของเกษตรกร เนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้รับการรับรองสิทธิในที่ดินตามกฎหมาย หรือได้รับการจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินแทนการเช่าจากเจ้าของที่ดินเดิม เกษตรกร จะมีแรงจูงใจในการลงทุนในพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้น เกษตรกรอาจหันมาปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น ปลูกอ้อยยางพลาหรือทำการเกษตรผสมผสาน ซึ่งจะลดความเสี่ยงและทำกำไรได้มากกว่าการปลูกพืชหรือทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว

(1) **ในที่ดินของรัฐ** รัฐบาลควรเร่งดำเนินการปฏิรูปที่ดินโดยเร่งดำเนินการพิจารณากำหนดพื้นที่ป่าสงวนที่ถูกบุกรุก ที่จำแนกจากป่าเตรียมการสงวน และที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อนำมาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และเร่งดำเนินการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินให้เสร็จสิ้นภายในสิ้นระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (ภายในปี 2539) นอกจากนั้นควรเน้นการออกเอกสารสิทธิในที่ดินที่เกษตรกรสามารถจำนองเพื่อกู้ยืมสินเชื่อในระบบได้ เพื่อเป็นการลดการพึ่งพิงแหล่งเงินกู้นอกระบบและเป็นการสร้างแรงจูงใจในการลงทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น

(2) **ในที่ดินเอกชน** เร่งศึกษาและพิจารณากำหนดพื้นที่ในจังหวัดและอำเภอที่มีปัญหาการเช่าที่ดินและการไร้ที่ดินทำกินรุนแรง และเร่งดำเนินการจัดซื้อและเวนคืนพื้นที่ที่มีราคาประเมินอยู่ในเกณฑ์ที่เกษตรกรจะรับภาระค่าเช่าหรือค่าเช่าซื้อได้ และเร่งรัดเกษตรกรเช่าทำกินในพื้นที่ที่จัดซื้อและเวนคืนเหล่านั้นให้เสร็จสิ้นระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 เช่นกัน ทั้งนี้รัฐจะต้องให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างพอเพียงทั้งในด้านการศึกษาและพิจารณากำหนดพื้นที่ที่จะดำเนินการ และในการจัดซื้อและเวนคืนที่ดิน การดำเนินงานในที่ดินเอกชนก็เพื่อมุ่งให้เกษตรกรได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินหรือเสียค่าเช่าในอัตราที่ถูกกว่า และเกิดความมั่นใจในการลงทุนในการผลิตมากขึ้น

6.2.10 **การสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันการเกษตร** ปัจจุบันสถาบันเกษตรกรส่วนใหญ่ยังอ่อนแอ ขาดเงินทุนและประสิทธิภาพในการทำธุรกิจ ขาดอำนาจต่อรองในการซื้อขาย นอกจากนั้นสถาบันเกษตรกรยังมีหลายประเภทที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลโดยหน่วยงานของรัฐต่างกัน เช่น สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น ทำให้เกิดความสับสนแก่เกษตรกร

จากการศึกษาในปี 2530 พบว่าทุกประเภทของสหกรณ์มีทุนถึง 19,340.55 ล้านบาท ร้อยละ 61.99 ของทุนดำเนินงาน และมีกำไรสุทธิประจำปีถึง 2,215.21 ล้านบาท โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรมีสมาชิกทั้งสิ้น 839,912 คน จากสมาชิกทั้งหมด 2,631,832 คน (ทุก

สหกรณ์) มีสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจ 1,020 สหกรณ์ และไม่ดำเนินธุรกิจ 34 สหกรณ์ มีผลงานดังนี้ (เฉพาะสหกรณ์การเกษตรเท่านั้น)

1. ให้เงินกู้แก่สมาชิกระหว่างปี	3,956.58 ล้านบาท
2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้แก่สมาชิก	793.32 ล้านบาท
3. รวบรวมผลผลิตให้สมาชิก	1,874.12 ล้านบาท
4. ให้บริการอื่น ๆ	30.76 ล้านบาท
5. รับฝากเงินจากสมาชิก	1,046.29 ล้านบาท

ผลการดำเนินงาน (ของสหกรณ์การเกษตรเท่านั้น)

1. มีรายได้ทั้งสิ้น	3,757.93 ล้านบาท
2. มีกำไรสุทธิประจำปี	329.85 ล้านบาท
3. สหกรณ์มีสินทรัพย์ทั้งสิ้น	8,526.04 ล้านบาท

จึงเห็นได้ว่าระบบของสหกรณ์ สามารถช่วยเหลือเกษตรกรรคนจน ๆ ได้ ถ้ารัฐได้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจังต่อเนื่อง

รัฐบาลควรแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวของสถาบันเกษตรกร เพื่อให้สถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินธุรกิจพึ่งตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของเกษตรกรสมาชิกได้ต่อไป

(1) ควรพิจารณาารวมกลุ่มเกษตรกร เข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ เพื่อให้ดำเนินธุรกิจเป็นอันหนึ่งอันเดียว

(2) ส่งเสริมธุรกิจการซื้อขายของสถาบันเกษตรกร โดย

(2.1) จำหน่ายปุ๋ยเคมีราคาถูกที่ผลิตโดยหน่วยงานรัฐบาลแก่เกษตรกร โดยผ่านสถาบันเกษตรกร

(2.2) สนับสนุนให้สถาบันเกษตรกร เข้าไปเป็นสมาชิกในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรกรรมล่วงหน้าที่จะจัดตั้งขึ้น

(2.3) สนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรจัดทำโครงการเกษตรกร ครอบงวมร่วมกับภาคเอกชน โดยภาคเอกชนรับซื้อและประกันราคาผลผลิตขั้นต่ำ สถาบันเกษตรกรจำหน่ายปัจจัยการผลิตบางอย่างและรวบรวมผลผลิตส่งภาคเอกชนที่ร่วมโครงการ ภาคราชการให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและการติดตามดูแลให้คำแนะนำต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ธ.ก.ส.ให้การสนับสนุน

สิน เชื่อเป็นกรณีพิเศษแก่สถาบันเกษตรกรในการจัดทำโครงการดังกล่าว

(3) ให้หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมปศุสัตว์ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ในกรณีสถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน) ธ.ก.ส. และผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ให้การสนับสนุน ทุน และพิจารณาการดำเนินงานของสถาบันเกษตรกรอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การดำเนินงานและการใช้เงินของสถาบันเกษตรกรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.11 มาตรการอื่น ๆ

(1) การปรับปรุงบทบาทในการให้บริการสินเชื่อของ ธ.ก.ส. การกู้เงินจากสถาบันการเงิน อาทิ ธ.ก.ส. มีความไม่สะดวกต่าง ๆ หลายประการ ทำให้ต้นทุนของผู้กู้สูง ธ.ก.ส. จะต้องเพิ่มบทบาทเข้าทดแทนผู้ให้กู้นอกระบบให้มากขึ้น ควรมีการลดขั้นตอนและอุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการกู้ยืม อาทิ

(1.1) ปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. โดยเน้นให้ความสะดวกในการเบิกและชำระเงินคืน เฉพาะที่สำนักงานในจังหวัดหรืออำเภอหรือตำบลได้ จะลดขั้นตอนและในหนึ่งสัปดาห์ควรหยุดเฉพาะวันอาทิตย์เพียงวันเดียว และขยายเวลาทำงานอาจลดต้นทุนของผู้กู้ได้ นอกจากนี้การที่ต้องเดินทางไปเบิกเงินกู้และชำระเงินคืนในจังหวัดและอำเภออาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรใช้เงินผิดประเภทมากขึ้น

(1.2) บางท้องที่ บางอำเภอ มีการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์มากกว่า 1 ชนิด หรือ 1 ครั้ง ความต้องการใช้เงินจะเกิดขึ้นหลายครั้งแต่ ธ.ก.ส. ก็ยังให้กู้เงินเพียงปีละครั้ง ทำให้ปริมาณสินเชื่อไม่พอเพียงกับความต้องการ กรณีท้องที่เหล่านี้ก็ควรให้สินเชื่อหลายครั้งตามรอบของการผลิตพืชและสัตว์แต่ละชนิดใน 1 ปี

(1.3) และควรพิจารณาถึงความจำเป็นของเงินกู้ในยามฉุกเฉินด้วย เพราะนายทุนนอกระบบยังมีบทบาทสำคัญมากและเขาเปิดโอกาสให้เกษตรกรมากู้ได้ตลอดเวลา ในขณะที่สถาบันการเงินยังไม่สามารถให้บริการด้านนี้ได้เลย

(1.4) นอกจากนี้ถ้า ธ.ก.ส. ระดมเงินออมจากเกษตรกรให้มากขึ้น แข่งกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ก็จะมีโอกาสได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าของตนเองมากขึ้น ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการให้สินเชื่อในภายหลัง

(1.5) ปรับปรุงบทบาทและหน้าที่ของ ธ.ก.ส. ให้เป็นธนาคารที่

ช่วยเหลือเกษตรกรอย่างแท้จริง โดยไม่ต้องมุ่งหวังผลกำไรจากการดำเนินงานเหมือนธนาคารพาณิชย์

(2) การรับจำนำผลผลิตพืชอื่น ๆ ที่มีปัญหาในเรื่องราคา

เห็นสมควรให้ ธ.ก.ส. ดำเนินการรับจำนำผลผลิตพืชอื่น ๆ ที่มีปัญหาในเรื่องราคา เช่นเดียวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่ได้ผลดีมาแล้ว และควรสนับสนุนสินเชื่อเพื่อให้เกษตรกรลงทุนสร้างหรือปรับปรุงยุ้งฉางเพื่อการเก็บผลผลิตพืชนั้น ๆ ด้วย

(3) การส่งเสริมธุรกิจการเกษตรครบวงจร รัฐบาลควรส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการเกษตรครบวงจร ซึ่งเป็นโครงการที่ธนาคารพาณิชย์ ธ.ก.ส. เห็นว่า เป็นโครงการที่มีความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นโครงการที่ทั้ง 4 ฝ่ายเข้ามาดำเนินการร่วมกัน กล่าวคือ เกษตรกรเข้าร่วมในฐานะผู้ผลิต รัฐเข้าร่วมในฐานะผู้ให้บริการด้านวิชาการ และจัดหาสาธารณูปการต่าง ๆ ภาคเอกชนเข้าร่วมในฐานะผู้ประกันราคาผลผลิตขั้นต่ำและการตลาด ธนาคารเข้าร่วมในฐานะเป็นแหล่งเงินทุน นอกจากนี้ควรมีการจัดทำฟาร์มหลักซึ่งเป็นฟาร์มที่มีการใช้เทคโนโลยีการเกษตรสมบูรณ์แบบ รวมถึงการบริหารงานฟาร์มและการตลาดในท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวอย่างให้ฟาร์มบริวารหรือฟาร์มของเกษตรกรได้เรียนรู้วิธีการผลิต การบริหารงานฟาร์มและการตลาดที่ทันสมัย อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตในที่ดินสูงยิ่งขึ้น

(4) การส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรในชนบท รัฐควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกษตรในชนบท เพื่อสนับสนุนการเกษตรในบริเวณพื้นที่โดยรอบเพื่อให้ผลิตวัตถุดิบทางการเกษตรป้อนโรงงาน โดยเพิ่มแรงจูงใจให้แก่ผู้ประกอบการ เช่น สิทธิพิเศษของภาษีและการสนับสนุนสาธารณูปการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรในชนบท ก็เพื่อให้เป็นแหล่งรองรับผลผลิตทางการเกษตรที่แน่นอนในท้องถิ่นและเกษตรกรได้รับราคาผลผลิตที่สูงขึ้น โดยจัดระบบให้มีการซื้อขายระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับโรงงานอุตสาหกรรมผู้รับซื้อโดยตรงในราคาที่เบ็ดเสร็จโดยไม่ต้องผ่านระบบพ่อค้าคนกลาง และไม่ต้องเสียค่าขนส่งผลผลิตเป็นระยะทางไกล ๆ นอกจากนั้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรในชนบทจะเป็นแหล่งรองรับแรงงานเกษตรกรผู้ไร้ที่ดินทำกินในชนบทได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

(5) สนับสนุนการวิจัยพันธุ์พืชและพัฒนาเทคโนโลยีในสภาวะการเพาะปลูกที่ต้องพึ่งธรรมชาติ (เขตเกษตรน้ำฝน) การเพาะปลูกที่ต้องพึ่งธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตไม่เป็นไปตาม

เขตเกษตรก้าวหน้า

ยุ่งฉางเก็บพืชผลเกษตร

เป้าหมายที่วางไว้ ควรวิจัยหาพืชพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงทนทานต่อสภาวะความแห้งแล้ง และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตต่าง ๆ ให้เหมาะสม เช่น การจัดระบบฟาร์มผสมผสานเพื่อกระจายการผลิต ลดความเสี่ยงต่าง ๆ และให้เกษตรกรมีรายได้หมุนเวียนตลอดปี โดยใช้แผนพัฒนาการเกษตรในระดับจังหวัดที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำไว้แล้วทุกจังหวัดเป็นหลัก รวมทั้งการทำการเกษตรแบบอาศัยสภาพธรรมชาติที่มีอยู่เดิม (วนเกษตร) เป็นต้น

(6) ให้มีมาตรการการลดความเสี่ยงของเกษตรกรในการกู้ยืมเงินนอกระบบเพื่อเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ปัจจุบันเกษตรกรกู้เงินนอกระบบไปทำงานต่างประเทศกันมาก ยอมเสียดอกเบี้ยสูง เพื่อหวังเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว แต่เกษตรกรต้องมีความเสี่ยงสูงเพราะโดนหลอกลวงมาก ฉะนั้นรัฐบาลควรมีมาตรการเพิ่มทวงโทษนายหน้าจัดหางานที่ทำผิดสถานหนัก ก็อาจช่วยลดความเสี่ยงตลอดสิ้นเชื่อนอกระบบได้ และช่วยให้คนงานไม่สูญเสียเงินค่าสมัครงานแล้วยังมีเงินมาใช้จ่ายอีกด้วย

ตารางที่ 22 แสดงลักษณะของโครงการ ผลการดำเนินงานพร้อมด้วยอุปสรรค ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ปัญหาพื้นดินของเกษตรกร

1. กรมส่งเสริมการเกษตร

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวนจังหวัด	จำนวนเงินบาท	ยอดเงินคงค้างบาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
1	2509-2515	โครงการช่วยเหลือเกษตรกร	69	233,224,007.85	89,602,728.40	1. ช่วยเหลือแบบให้ยืมวัสดุอุปกรณ์การเกษตร อาทิ ปุ๋ย เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา ฯลฯ	1. ควรยกเลิกหนี้สิน เพราะเป็นโครงการช่วยเหลือ 2. ขาดหลักฐานต่างๆ 3. ระยะเวลาไม่นานมาแล้วขาดการหาหลักฐานทางหนี้
2	2514-2516	โครงการช่วยเหลือพันธุ์ข้าวเปลือก	16	18,049,960	6,449,189.83	1. ช่วยเหลือเกษตรกรเนื่องจากประสบภัยธรรมชาติรุนแรงมากในจังหวัดต่างๆและขาดแคลนพันธุ์ข้าวปลูกในฤดูกาลทำนา	1. ควรยกเลิกหนี้สิน เพราะเกษตรกรประสบภัยธรรมชาติ 2. ควรช่วยเหลือแบบให้เปล่าขาดเลย
3	2515-2518	โครงการช่วยเหลือทำนาคครั้งที่ 2	37	35,515,711	9,092,105.15	1. สาธิต ทำนาใช้พันธุ์ข้าว กข.1, 2 และ 3	1. ควรยกเลิกหนี้สิน 2. แจกจ่ายพันธุ์ข้าวให้เกษตรกรไปปลูก 3. เพราะเป็นโครงการ

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ปี.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวนจังหวัด	จำนวนเงินบาท	ยอดเงินคงค้างบาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
					<p>เพื่อให้เกษตรกรเชื่อมั่น</p> <p>2. ทำแปลงส่งเสริมให้เกษตรกรค่าเป็นการบ้างเป็นบางส่วน</p> <p>3. ปล่อยให้เกษตรกรที่ขาดแคลนเงินทุนแล้วส่งเงินค่าไยคืนเท่าที่ยืมไป</p>	<p>การสาธิตและส่งเสริมเพื่อให้เกษตรกรเข้าใจการใช้ข้าวพันธุ์ กข.1, 2 และ 3 บลูและใช้ไยด้วยเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น</p>
4 2516	โครงการช่วยเหลือพันธุ์พืชเศรษฐกิจ	10	5,000,0000	1,421,702.51	<p>1. เกษตรกรประสบภัยธรรมชาติเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่เกษตรกร จะได้มีรายได้ทดแทนพื้นที่เสียหายได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว มันสำปะหลัง ฯลฯ</p>	<p>1. ควรยกเลิกหนังสือพระราชวยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติ</p>

ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวนจังหวัด	จำนวนเงินบาท	ยอดเงินคงค้างบาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
5	2509-2514 โครงการช่วยเหลือผู้สูงอายุ เปลี่ยนแปลงใหญ่	61	3,943,411	2,293,291.75	1. เอฟ.เอ. ใ้ต้องการให้มีชาวพอบริโภคจึงรอรังค้ำให้เพิ่มผลผลิตข้าวให้มากขึ้น 2. ลักษณะสำคัญคือ ทำนาแปลงเล็ก ขนาด 1-5 ไร่และทำนาแปลงใหญ่ ก. ใช้ข้าวพันธุ์ดี ใช้ปุ๋ยเคมี ข. ความคุมปริมาณน้ำ ค. ใช้ยากำจัดโรคแมลงศัตรูพืช และวัชพืช	1. ควรยกเลิกพื้นที่เพราะเป็นการสาธิต เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจการทำนาแบบใหม่ ค่าแรงงานต่าง ๆ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ เกษตรกรเพียงมีส่วนรวมแต่ไม่สนใจ
6	2511-2515 โครงการช่วยเหลือผู้สูงอายุ	42	30,455,378	27,661,531.85	1. ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย(2512-2515)เกษตรกรไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้และขาด	1. ควรยกเลิกพื้นที่เพราะเกษตรกรประสบอุทกภัยน้ำท่วมไร่นาเสียหายมากธรรมชาติเข้า

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวนจังหวัด	จำนวนเงินบาท	ยอดเงินคงค้างบาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
7	2512-2518 โครงการช่วยเหลือชุมชนเวียง	30	4,343,706	2,006,713.80	<p>แคลนเมล็ดพันธุ์ที่จะปลูกหลังน้ำลด</p> <p>1. ลักษณะสำคัญการใช้เงิน เชื้อปลูกพืชให้มีประสิทธิภาพ</p> <p>2. ทำแปลงสาธิต จัดหาปุ๋ยเมล็ดพันธุ์ ให้เปล่า</p> <p>3. ทำแปลงส่งเสริมจัดหาปุ๋ยเมล็ดพันธุ์ให้แต่ส่งใช้เงินคืนหลังฤดูเก็บเกี่ยว</p>	<p>เติมเพียงพอแล้วทำให้ไม่รื้อรังจะต้องให้มีเมล็ดแก่เขาอีก</p> <p>1. ควรยกเลิกหนังสือเพราะเป็นการสาธิตทดลองให้เกษตรกรเข้าใจการใช้เงินในข้อเสนอสหภาพให้มีประสิทธิภาพ</p>
8	2512-2523 โครงการช่วยเหลือชาวพันธุ์	43	961,513	389,945.25	<p>1. ลักษณะส่งเสริมจัดซื้อข้าวพันธุ์ดีจากกรมวิชาการเกษตรส่งให้เกษตรกรใน 43 จังหวัดปลูก เพื่อจะ</p>	<p>1. ควรยกเลิกหนังสือเพราะข้าวพันธุ์ดีที่ได้มาก็เป็นของกรมวิชาการเกษตรซึ่งเป็นของรัฐบาล</p>

ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวนจังหวัด	จำนวนเงินบาท	ยอดเงินคงค้างบาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
					ได้ชาวพันธุ์ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ	รัฐบาลจะแจกจ่ายพันธุ์พืชแก่เหล่าผู้ให้กระจายไปทั่วทุกจังหวัดเป็นความบกพร่องของรัฐที่ยังดูแลไม่ทั่วถึง
9 2518	โครงการช่วยเหลือชาวไร่	2	50,575	14,636	1. ส่งเสริมช่วยเหลือเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลการคมนาคมซึ่งขาดแคลนข้าวบริโภค จึงได้ปลูกข้าวไว้บริโภคเอง 2. เกษตรกรประสบภัยธรรมชาติด้วย	1. เห็นควรยกเลิกหนี้สินเพราะเกษตรกรประสบภัยธรรมชาติและขาดแคลนข้าวบริโภคเพียง 2 จังหวัดเท่านั้น คือ ก. จังหวัดสตูล ข. จังหวัดปราจีนบุรี 7,750 บาท 5,886 บาท
		รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน	334,472,957.75	141,125,437.41		

หมายเหตุ: โครงการเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างที่ยกมาให้ดูว่า ถ้าเป็นโครงการในลักษณะที่ให้ความช่วยเหลือสวัสดิสงเสริมอาชีพ หรือช่วยเกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติก็น่าจะได้รับการยกหนี้สินในทำนองเดียวกัน

ตารางที่ 23 แสดงลักษณะโครงการที่ผลการดำเนินงานพร้อมด้วยอุปสรรคปัญหาและข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไข
 2. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวนจังหวัด	จำนวนเงินบาท	ยอดเงินคงค้างบาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
1	2509-2513	โครงการช่วยเหลือเกษตรกร	48	88,664,000		- บางโครงการซ้ำซ้อนกับโครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร	- รายละเอียดต่างๆ ที่ให้มาน้อยไม่สามารถสรุปได้
		โครงการส่งเสริมการทำนาปีละ 2 ครั้ง	22	9,422,000		แยกที่จะแยก	- เห็นควรตั้งกรมการระดับจังหวัดพิจารณาเป็นโครงการแต่ละจังหวัดไป
		โครงการเร่งรัดเพิ่มผลผลิต	15	2,449,000		- เป็นโครงการส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรเช่นเดียวกัน	เพื่อหาทางปลดเปลื้องหนี้ให้แก่เกษตรกรต่อไป
		โครงการส่งเสริมการทำนาครั้งที่ 2	6	0,728,000			- เป็นโครงการที่ล่วงเลยมา 20 ปีแล้วแล้ว ก็น่าจะยกเลิกหนี้สินได้
		โครงการซ่อมเครื่องทุ่นแรง	2	0,168,000			
		รวม		101,411,000			

ตารางที่ 24 แสดงลักษณะโครงการ ผลการดำเนินงานพร้อมด้วยสรุปสรุบท่าและข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไข
3. กรมส่งเสริมสหกรณ์

ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวน จังหวัด	จำนวนเงิน บาท	ยอดเงินคงค้าง บาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
2509-2513	โครงการช่วยเหลือเกษตรกร โครงการรวบรวมข้าวเปลือก โครงการปลูกสร้างฉางข้าว โครงการซื้อข้าวเปลือก โครงการส่งเสริมการ เกษตรป่าเขา โครงการอุดหนุนโรงสี โครงการรับซื้อข้าว โครงการเพิ่มผลผลิตสหกรณ์ บริการและบำรุงที่ดิน โครงการเพิ่มผลผลิตสหกรณ์ นิคม ผู้เข้าซื้อที่ดิน การเช่า ที่ดิน โครงการอื่น ๆ		145,000,000	15,000,000	โครงการส่งเสริม อาชีพให้แก่เกษตรกร ใน -สหกรณ์การเกษตร -สหกรณ์นิคม	- จากเอกสารรายงานมี เกษตรกรมีหนี้เพียง 16 ล้านบาท ซึ่งนับว่า น้อยมาก เกษตรกรที่ อยู่ในสถาบันสหกรณ์ฯ มี ระเบียบปฏิบัติการติดตาม ผลเป็นไปด้วยดี จึงทำให้ มีหนี้น้อย - เห็นควรยกเลิกหนี้สิน เพราะเป็นเวลากว่า 20 ปี แล้ว
	รวม		145,000,000	16,000,000		

ตารางที่ 25 แสดงลักษณะโครงการ ผลการดำเนินงานพร้อมด้วยอุปสรรคปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
 4. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ค.ก.)

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวน จังหวัด	จำนวนเงิน บาท	ยอดเงินคงค้าง บาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทาง แก้ไข
		โครงการปุ๋ย	44	1,265,834,354.81	812,343,003.72	-เป็นโครงการช่วยเหลือเกษตรกร	-ไม่สามารถศึกษารายละเอียดของแต่ละโครงการได้ว่าเกษตรกรเป็นหนี้เพราะ
		โครงการข้าว	11	541,367,180.61	455,421,718.21	เหลือปุ๋ยคุณภาพดี	1. ปุ๋ยขาดคุณภาพ 2. ปุ๋ยถึงมือเกษตรกรไม่ทันฤดูกาล
		โครงการอื่น ๆ	20	93,254,187.33	52,517,784.02	ราคาถูกให้แก่เกษตรกรที่อยู่ห่างไกลในชนบท	3. เห็นควรตั้งกรมการศึกษารายละเอียดเป็นโครงการไป จึงจะวินิจฉัยได้
		รวม		1,900,455,722.75	1,320,202,505.95		

ตารางที่ 26 แสดงลักษณะโครงการ ผลการดำเนินงานพร้อมตัวอุปสรรคปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
 5. องค์การสะพานปลา โครงการพัฒนาการประมง

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวนชาวประมงรวมโครงการราย	จำนวนเงินบาท	ยอดเงินค้างชำระบาท	ลักษณะของโครงการ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
1	2519-2536	โครงการสินเชื่อเรือประมง (โครงการ 1)		388,000,000	78,579,000	-ในปี 2517 นำมันข้นราคาจากลิตรละ 2.69 บาทเป็น 7.39 บาทในปี 2523 จึงมีปัญหามาไม่เป็นที่ไปตามแผนงาน -ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเลด้วยจึงจับปลาไม่ได้ตามเป้าหมาย -รัฐบาลก็ให้หาทางช่วยเหลือแล้ว คูเอกสารผนวกองค์การสะพานปลา หน้า -ชาวประมงสามารถค่าเป็นธุรกิจประมงจ่ายทับได้

ตารางที่ 26 (ข้อ 5 ต่อ)

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวนชาว ประมงรวม โครงการ ราย	จำนวนเงิน บาท	ยอดเงินค้าง ชำระ บาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
2	2528-2534	โครงการสิ้นเชื้อ เครื่องมือและ อุปกรณ์ทำประมง (โครงการ 2-7)	1,756	213,692,465	82,378,346.44	- เป็นโครงการให้ชาว ประมงกู้เงินเพื่อนำไป จัดซื้อเครื่องมือและ อุปกรณ์ทำประมง อาทิ วิทยุโทรศัพท์ โซลาร์ เรคตาร์ เกียร์ อวน เป็นต้น - เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำประมงเป็น การเพิ่มรายได้แก่ ชาวประมงเป็นการเสริม กับโครงการแรกด้วย	
		รวม		601,692,465	160,957,346.44		

ตารางที่ 27 แสดงลักษณะโครงการ ผลการดำเนินงานพร้อมด้วยอุปสรรคปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
 6. ศูนย์สหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด (ช.ส.ท.)

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวน จังหวัด	จำนวนเงิน บาท	ยอดเงินคงค้าง บาท	ลักษณะของโครงการ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
1	2518-2521	โครงการขายปุ๋ย ช่วยเหลือเกษตรกร		45,890,291.43		-เป็นโครงการสนอง นโยบายของรัฐบาลเพื่อ จำหน่ายปุ๋ยราคาถูกให้ แก่เกษตรกร ซึ่งราคา ถูกกว่าท้องตลาด จึง ทำให้ขาดทุนติดต่อกัน 3 ปี	-ทาง ชสท.ทราบตั้งแต่เริ่ม ดำเนินการแล้วว่า ราคาปุ๋ย ของ อ.ต.ก.ราคาต่ำกว่า ของ ชสท.ที่ขอไว้จึงตั้งแต่ 5,000-2,230 เท่ากับ 2,770 บาท ไม่ควรรับมา จำหน่ายเพราะขาดทุน
	2523-2526	โครงการเชื่อมโยง ข้าว		145,558,038.04		-เป็นโครงการสนอง นโยบายของรัฐบาล ตามโครงการเชื่อมโยง โยงลิ้นเชื่อมเพื่อการ ผลิตและการตลาดของ สหกรณ์	-เห็นควรเสนอตั้งศูนย์เพื่อ กรมส่งเสริมสหกรณ์พิจารณา ทั้ง 2 โครงการ
		รวม			191,448,329.47		
		รวมทั้งสิ้นทั้ง 6 หน่วยงาน			1,931,224,619.27		

เอกสารประกอบการศึกษา

1. ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร 2532 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 393 สิงหาคม 2532
2. นิพนธ์ พัวพงศกร 2530 ตลาดสินค้าเกษตรในระบบในประเทศไทย : กรณีศึกษาเรื่องสัญญาผู้ไ้ครองสร้างตลาด พฤติกรรม และอัตราดอกเบี้ย
3. บัณฑิต นิจดาวร 2530 ผลกระทบของนโยบายสินเชื่อในระดับมหภาค
4. ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร 2532 เอกสารประกอบการสัมมนา คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร
5. ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร 2532 รายงานของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา
6. เพลินพิศ สัตย์สงวน 2530 บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการให้สินเชื่อเกษตรกร
7. รายงานสถิติการเงิน ประจำปี 2530 สหกรณ์ทุกประเภท กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
8. รายงานกิจการ 2532 งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี 1 เมษายน 2531-31 มีนาคม 2532 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
9. วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน 2531 บทบาทของ ธ.ก.ส. กับการดำเนินงานสินเชื่อเพื่อการเกษตร
10. สรุปหนี้สินเกษตรกร 2530 ฝ่ายวิจัยธุรกิจและสังคมเกษตรกร กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ภาคผนวก

1. การส่งเสริมการเกษตร

1.1 โครงการช่วยเหลือเกษตรกร (ชาวนาเดิม)

1. **ความเป็นมา** เมื่อ พ.ศ.2505-2506 คณะอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ทำการสำรวจชาวนา 40 จังหวัด สรุปได้ว่าชาวนามีหนี้สินร้อยละ 68 เกษตรกรเสียดอกเบี้ยร้อยละ 28.8 ต่อปี ชาวนาเสียดอกเบี้ยร้อยละ 43.2 ต่อปี คณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2508 มีมติเห็นสมควรช่วยเหลือและหาทางแก้ไขเพื่อยกฐานะการครองชีพและรายได้ของชาวนาให้ดีขึ้น จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการช่วยเหลือชาวนา" มีฐานะเป็นกรรมการระดับนโยบายของรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่พิจารณาเกี่ยวกับการช่วยเหลือชาวนา ตลอดจนวางโครงการช่วยเหลือชาวนาให้มีรายได้และฐานะความเป็นอยู่สูงขึ้นและให้มีอำนาจตั้งอนุกรรมการขึ้นดำเนินการในเรื่องใด ๆ ได้ตามความจำเป็น

2. **ลักษณะโครงการ** คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกร (ชาวนาเดิม) ได้ดำเนินการช่วยเหลือแบบให้ยืมวัสดุอุปกรณ์การเกษตร โดยทางราชการออกเงินจัดซื้อให้ก่อน ไม่จ่ายเงินสดให้ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2509 เป็นต้นมา มีวิธีการจัดซื้อ ดังนี้

2.1 **ปุ๋ย** คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรจัดซื้อจากส่วนกลางแล้วส่งให้อำเภอต่างๆ เพื่อจัดสรรขายให้กลุ่มเกษตรกรในราคาดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาท แล้วส่งเงินใช้คืนเมื่อสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยว ต่อมาในปี พ.ศ.2512 ได้ออกระเบียบการจัดซื้อใหม่ โดยเปลี่ยนให้กลุ่มเกษตรกรจัดซื้อเองตามความต้องการภายในวงเงินงบประมาณที่กรมเจ้าสังกัดจัดสรรให้ โดยทางราชการทรงรองจ่ายให้ไปก่อน แล้วให้กลุ่มเกษตรกรผ่อนชำระเมื่อสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวของปีนั้น

2.2 **เครื่องสูบน้ำและเครื่องท่นยา** ในปี พ.ศ.2509 คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรจัดซื้อในส่วนกลาง แล้วจัดส่งให้อำเภอต่าง ๆ จัดสรรให้กลุ่มเกษตรกร โดยให้กลุ่มเกษตรกรส่งเงินคืนเพียงครึ่งราคา แล้วกิดค่าขนส่งเต็มราคาแล้วให้ส่งคืนโดยผ่อนชำระเป็นเวลา 3 ปี ต่อมาในปี พ.ศ.2510 ได้โอนเงินไปตั้งจ่ายทางจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรจัดซื้อเอง ตามความต้องการภายในวงเงินที่จัดสรรให้ ถ้าเกินวงเงินจะต้องออกเอง และให้ผ่อนส่งส่วนที่รัฐบาลออกให้

ผ่อนส่งส่วนที่รัฐบาลออกให้ก่อนภายใน 3 ปี และคิดเต็มราคาที่ยังค้าง

2.3 เครื่องทุนแรง เริ่มช่วยเหลือใน พ.ศ.2511 ได้แก่รถแทรกเตอร์ โดยโอนเงินให้จัดซื้อเอง รัฐบาลช่วยเหลือโดยให้ยืมในราคาคันละ 25,000 บาท ให้ผ่อนใช้คืนภายใน 3 ปี ต่อมาใน พ.ศ.2513 ช่วยเหลือเฉพาะรถไถเดินตามขนาดเล็ก และผลิตขึ้นภายในประเทศ ราคาไม่เกิน 12,000 บาท ถ้าเกินให้ออกเอง รัฐบาลช่วยครึ่งราคา โดยให้ผ่อนชำระใช้คืนภายใน 3 ปี

อนึ่ง ใน พ.ศ.2512-2515 การส่งเสริมการเกษตร ได้รับโอนเงินมาดำเนินการต่อและได้วางหลักเกณฑ์ในการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และได้วางระเบียบปฏิบัติการจัดซื้อเครื่องทุนแรงปี พ.ศ.2513 เป็นต้นมา จนถึงปี 2515 โดยโอนเงินไปจังหวัดจัดซื้อเอง โดยนุ้ยให้ผ่อนส่งภายใน 1 ปี เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา และเครื่องทุนแรงให้ผ่อนส่งภายใน 3 ปี

3. แหล่งเงิน คณะรัฐมนตรีเป็นผู้จัดสรรงบประมาณให้สถาบันกลุ่มชาวนาเป็นรายปี

4. ช่วงเวลาของโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500-2515

5. ผลการติดตามหนี้สิน (รวม 69 จังหวัด) มียอดเงินค้างชำระ ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 ดังนี้

วงเงิน (บาท)	การชำระหนี้	ยอดค้างชำระ
233,224,007.85	143,621,281.45	89,602,726.40

6. ปัญหาและอุปสรรค โดยที่กรมการข้าว กระทรวงเกษตรในสมัยนั้นเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2509-2511 แล้วโอนกิจการเงินและทรัพย์สิน หนี้สินเกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรมาเป็นของกรมส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่วันที่ 19 มิถุนายน 2511 คำเนินการจนกระทั่งปัจจุบัน ได้ประสบกับปัญหาและอุปสรรคนานัปการ เป็นต้นว่าการเร่งรัดจัดเก็บหนี้สินไม่ได้ผลตามเป้าหมาย เนื่องจากเกษตรกรรายจนไม่สามารถชำระหนี้สินได้ ประกอบกับได้ประสบภาวะฝนแล้ง น้ำท่วม ได้รับความเสียหายร้ายแรงจากภัยธรรมชาติอยู่ทุกปี นอกจากนั้นเกษตรกรถึงแก่กรรมทายาทไม่ยอมรับสภาพหนี้แทน เกษตรกรบางรายย้ายที่อยู่หรือหายสาบสูญ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดตามเร่งรัดหนี้สินได้ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการติดตามเร่งรัดหนี้สินของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมด้านเพิ่มผลผลิตการเกษตรให้แก่เกษตรกร ต้องไปติดตามเร่งรัดหนี้สินกับเกษตรกร ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงานด้วยความยากลำบาก อีกทั้งทำให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในด้านการส่งเสริมการเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะเกษตรกรกลัวมาทวงหนี้ เกษตรกรบางราย

สนับสนุนในเรื่องทวงหนี้ เพราะมีหลายโครงการที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือ โดยวิธีจ่ายขาดประกอบกับระยะเวลาในการให้ความช่วยเหลือช้านานมาแล้ว และนโยบายของรัฐบาลชุดก่อน ๆ ไม่ให้ฟ้องร้องเกษตรกร แต่ให้ใช้วิธีประนีประนอมยอมความ จึงทำให้หนี้สินค้างชำระมาถึงปัจจุบันนี้ การช่วยเหลือชาวนาสมัยนั้น กลุ่มชาวนาไม่ได้เป็นนิติบุคคล และคณะกรรมการของกลุ่มชาวนาแต่ละชุดมีอายุการปฏิบัติงานในกลุ่มได้คราวละ 1 ปี จึงทำให้เกิดปัญหาในการเร่งรัดจัดเก็บหนี้สินของกลุ่มไม่ต่อเนื่องกัน ประกอบกับหลักฐานการที่สมาชิกกลุ่ม แต่ละรายได้รับความช่วยเหลือเป็นจำนวนเท่าใด ถ้าวัสดุอะไร เมื่อปี พ.ศ.ใด และได้ส่งชำระหนี้สินไปแล้วเป็นจำนวนเท่าใด หรือยังไม่ได้ส่งใช้เลย และเหลือหนี้สินค้างชำระเป็นเงินจำนวนเท่าใด บางกลุ่มมิได้มีหลักฐานไว้เลย ที่เหลือไว้ก็เพียงแต่ความทรงจำเพียงบางส่วนเท่านั้น

ในปี พ.ศ.2525 มติคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการเพื่อเร่งรัดหนี้สินจากลูกหนี้เงินทุนหมุนเวียนตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกรให้คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบหนี้สินลูกหนี้ เงินทุนหมุนเวียน มีอำนาจเรียกเอกสารที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบหรือเรียกบุคคลมาให้ปากคำ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเร่งรัดหนี้สินและให้มีอำนาจตัดบัญชีเป็นหนี้สูญ ฯลฯ (ดังปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้) คณะกรรมการดังกล่าวได้แต่งตั้งคณะกรรมการฯ ขึ้นคณะหนึ่ง โดยให้คณะกรรมการชุดนี้ดำเนินการออกไปติดตามเร่งรัดหนี้สินถึงตัวเกษตรกรโดยตรง พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการเร่งรัดหนี้สินแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในแต่ละอำเภอ แต่ละจังหวัด รวม 62 จังหวัดแล้ว และได้ทราบข้อมูลจากเกษตรกรบางราย บางห้องที่ว่า ที่ตนยังมีหนี้สินติดค้างอยู่กับทางราชการก็เพราะว่า มีนักการเมืองและคู่หาเสียงเลือกตั้งบอกว่าหนี้สินเหล่านี้ไม่ต้องจ่าย ไม่ต้องชำระคืนเมื่อตนได้เป็น ส.ส.แล้วจะไปยกเลิกหนี้สินเหล่านี้ให้ บางรายแนะนำให้เกษตรกรนิ่งเฉยไว้ เพราะรัฐบาลไม่กล้าฟ้องร้องเกษตรกร เกษตรกรจึงหยุดการชำระหนี้ให้แก่ทางราชการ ตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

ข้อเสนอแนะ เห็นสมควรยกเลิกหนี้ทั้งหมด โดยขออนุมัติ กรม.ตัดบัญชีเป็นหนี้สูญ

1.2 โครงการช่วยเหลือพันธุ์ข้าวปลูก

1. ความเป็นมา คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกร ได้ตั้งโครงการช่วยเหลือเกษตรกรเพิ่มขึ้นอีกเป็นการช่วยเหลือกรณีพิเศษ เนื่องจากเกษตรกรประสบภัยธรรมชาติรุนแรงมากในจังหวัดต่างๆ

และขาดแคลนพันธุ์ข้าวปลูกในฤดูกาลทำนา

2. ลักษณะของโครงการ ให้แต่ละจังหวัดไปจัดซื้อพันธุ์ข้าวในท้องถิ่น หรือท้องที่ใกล้เคียง ในรูปคณะกรรมการจัดซื้อและกรรมการจ่ายพันธุ์ข้าว แล้วจ่ายให้แก่เกษตรกรยืมพันธุ์ข้าวไปปลูกก่อนแล้ว ส่งชำระคืนเก็บเป็นเงินภายหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว

3. แหล่งเงิน คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรได้อนุมัติเงินโดยจัดสรรโอนเงิน ให้จังหวัดต่าง ๆ

4. ช่วงเวลาของโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2514 ถึง พ.ศ.2516

5. ผลติดตามหนังสือ (รวม 16 จังหวัด) มียอดค้างชำระ ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 ดังนี้

วงเงิน (บาท)	การชำระหนี้	ยอดค้างชำระ
18,349,960	11,600,770.17	6,449,189.83

1.3 โครงการส่งเสริมการทำนาครั้งที่ 2 ปี 2515-2518

1. ความเป็นมา ก่อนที่จะมีโครงการส่งเสริมการทำนาครั้งที่ 2 ขึ้น ผลผลิตของข้าวกับการเพิ่มของจำนวนประชากรของประเทศไทยไม่สมดุลกัน เกิดการขาดแคลนข้าวเพื่อใช้บริโภค สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้พิจารณาเห็นสมควรให้มีการเพิ่มเนื้อที่การปลูกข้าวให้มากขึ้น และควรเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงกว่าเดิม ในปี พ.ศ.2511 กรมการข้าวได้ผลิตพันธุ์ข้าวปลูกผสมชั้น คือ กข.1, 2 และ 3 สามารถปลูกได้ตลอดปี และในช่วงการทำนาครั้งที่ 2 ได้ดำเนินการโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต่อมากรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการเพียงกรมเดียว เพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา และให้มีการยืมไปใช้ในโครงการ

2. ลักษณะโครงการ ดำเนินการออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ทำแปลงสาธิต ดำเนินการในแหล่งที่เกษตรกรยังไม่มี的信心 เพื่อให้เกษตรกรเห็นผล

2.2 ทำแปลงส่งเสริม ได้มีเกษตรกรดำเนินการบ้างบางส่วนสำหรับเกษตรกรที่ขาด

แคลนด้านเงินทุน แต่มีความต้องการในโครงการ ทางราชการจึงให้ยืมยุยเพื่อนำไปใช้ในโครงการ และให้ส่งเงินค้ำยืมคืนหลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยวในวงเงินที่ยืมไป

3. แหล่งเงิน คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรได้อนุมัติใช้เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร ปี พ.ศ.2515-2517 ส่วนในปี 2510 ให้กรมส่งเสริมการเกษตรใช้งบปกติของกรม

4. ช่วงเวลาของโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2515-2518

5. วงเงินที่ได้รับ

ปี พ.ศ.2515-2518 เป็นเงิน 26,960,000 บาท

ปี พ.ศ.2510 เป็นเงิน 8,555,711 บาท.

รวมเป็นเงิน 35,515,711 บาท

6. ผลการติดตามหนี้สิน (รวม 37 จังหวัด) มียอดเงินค้างชำระ ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 ดังนี้

วงเงิน (บาท)	การชำระหนี้	ยอดค้างชำระ
35,515,711	26,423,605.85	9,092,105.15

7. ปัญหาและอุปสรรค

7.1 เนื่องจากขณะนั้นราคาข้าวเปลือกไม่สูง และราคาบุยสูงกว่าราคาข้าวเปลือก ทำให้เกษตรกรมีรายได้กำไรจากการทำนาครั้งที่ 2 น้อย ทำให้เกษตรกรมีหนี้สิน การชำระเงินส่งคืนให้กับทางราชการจึงเป็นไปได้ยาก

7.2 เนื่องจากการโยกย้ายสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่เสมอ ทำให้การรับผิดชอบงานและการปฏิบัติงานเป็นไปได้ไม่ต่อเนื่อง

7.3 เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องทำหน้าที่ส่งเสริมและติดตามหนี้สิน ทำให้เกษตรกรที่มีหนี้สินบางรายหลบหนี ทำให้เกิดผลเสียหายต่อการส่งเสริม

1.4 โครงการช่วยเหลือพันธุ์พืชเศรษฐกิจ ปี 2516

1. ความเป็นมา เนื่องจากรัฐบาล ได้พิจารณาเห็นว่าเกษตรกรต้องประสบภัยธรรมชาติต่าง ๆ ขาดรายได้ในการดำรงชีพประจำวัน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่เกษตรกรที่ประสบภัย

ธรรมชาติจะได้มีรายได้ทดแทนพืชที่เสียหาย ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว มันสำปะหลัง เป็นต้น

2. ลักษณะโครงการ โดยให้จังหวัดดำเนินการจัดซื้อพันธุ์พืช เศรษฐกิจให้แก่เกษตรกรผู้ม
ไปก่อน และกำหนดให้ชำระคืนภายหลังเก็บเกี่ยวพืชผลแล้ว

3. แหล่งเงิน คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรได้อนุมัติเงิน โดยจัดสรรโอนเงินให้จังหวัดต่าง ๆ

4. ช่วงเวลาของโครงการ ปี พ.ศ.2516

5. ผลติดตามหนี้สิน (รวม 10 จังหวัด) มียอดชำระ ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 ดังนี้

วงเงิน (บาท)	การชำระหนี้	ยอดค้างชำระ
5,000,000	3,570,293.50	1,421,702.50

1.5 โครงการปุ๋ยสาธิตแปลงใหญ่ ปี 2509 - 2514

1. ความเป็นมา ในช่วงปี พ.ศ.2507-2510 องค์การ เอฟ เอ โอ พิจารณาเกี่ยวกับจำนวนของประชากรโลกกับปริมาณของอาหารในการบริโภค มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากร จึงมีการรณรงค์เพิ่มผลผลิต ต่อไร่

สำหรับการเพิ่มเนื้อที่ในการปลูกข้าวนั้น ทำได้น้อยและไม่มีพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกได้ตลอดปี จึงได้ช่วยเหลือโดยนำเอาเทคโนโลยีเข้าช่วยในการเพิ่มผลผลิต คือ

1.1 การเตรียมดินที่ถูกต้อง

1.2 การใช้พันธุ์ข้าวพันธุ์ดี

1.3 การใช้ปุ๋ยเคมี

1.4 การควบคุมปริมาณน้ำ

1.5 การป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูพืชและวัชพืช

2. ลักษณะโครงการ การทำนาแผนใหม่แปลงเล็กขนาด 1-5 ไร่ ทำง่ายต่อการปฏิบัติ แต่ถ้าทำนาแผนใหม่แปลงใหญ่อาจทำให้มีผลผลิตไม่เต็มที่เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อที่จะให้เกษตรกรยอมรับจึง

มีโครงการทำนาสาธิตแปลงใหญ่ขึ้นปีแรก ค่าเงินการ 200-400 ไร่ ปีที่สอง 400-800 ไร่ ปีที่สาม 800-1,200 ไร่ และเมื่อเกษตรกรยอมรับกับโครงการฯ นี้ ก็จะดำเนินการส่งเสริมในพื้นที่อื่นต่อไป มีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

- 2.1 วัตถุประสงค์ เพื่อคำนวณต่อการใส่ปุ๋ย
- 2.2 ส่งเสริมพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้กับเกษตรกร
- 2.3 ติดตามผลและให้คำแนะนำ
- 2.4 ทำการประเมินผลของนาสาธิตแปลงใหญ่ ทำการเปรียบเทียบกับแปลงของทาง

ราชการกับแปลงของเกษตรกร

3. แหล่งเงิน

- 3.1 ได้รับจากเงินงบประมาณรายได้แผ่นดิน
- 3.2 ช่วยเหลือเป็นค่าปุ๋ยจากองค์การต่างประเทศ จัดส่งปุ๋ยให้สมาชิกในโครงการ ค่าเงินการให้เปล่า แต่มีหลักเกณฑ์ว่า เมื่อครบตามโครงการ 3 ปีแล้ว เกษตรกรจะต้องรวบรวมเงินค่าปุ๋ยคืนตามจำนวนที่ยืมมา ซึ่งทางราชการจะมอบคืนให้กับกลุ่มสมาชิกอีกครั้งหนึ่ง

4. ช่วงเวลาของโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2509 ถึง พ.ศ.2514

5. ผลผลิตตามหนังสือ (รวม 61 จังหวัด) มียอดค้างชำระ ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 ดังนี้

	วงเงิน (บาท)	การชำระหนี้	ยอดค้างชำระ
ปุ๋ยงบประมาณ	3,943,411	1,650,119.25	2,293,291.75
ปุ๋ย เอ ไอ ดี	2,934,695.90	741,103	2,193,592.90

1.6 โครงการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ปี 2511 - 2515

1. ความเป็นมา กรมส่งเสริมการเกษตร ได้รับโอนเงินด้านหนี้สิน ค่าพันธุ์ข้าวปลูกปี พ.ศ.2511 ซึ่งเป็นงบกลางสำรองจ่ายจากกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (เดิม) รวม 4 จังหวัด เป็นเงิน 6,500,000 บาท ต่อมาในปี พ.ศ.2512-2515 เกิดอุทกภัยทำให้ไร่นาของเกษตรกรเกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้และขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พืช

ที่จะดำเนินการปลูกหลังน้ำลด จังหวัดต่าง ๆ จึงได้ทำหนังสือแจ้งมาขอ ความช่วยเหลือยังกรมส่งเสริมการเกษตร โดยให้เจ้าหน้าที่ออกสำรวจความเสียหายและความต้องการของเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้ทำหนังสือแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ เพื่อขอความช่วยเหลือให้เกษตรกรที่ได้รับ ความเดือดร้อน

คณะรัฐมนตรีมีมติให้สำนักงานประมาตอนุมัติเงินงบบกลางสำรองจ่าย เพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น โดยจัดสรรเงินไปตั้งจ่ายให้จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อปุ๋ยเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก และเมล็ดพันธุ์พืชอายุสั้นอื่น ๆ แจกจ่ายช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติ

2. ลักษณะโครงการ การช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติ ได้ให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรจังหวัดออกสำรวจความเสียหาย แล้วจัดทำรายงานให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร. 0410/4843 ลงวันที่ 21 เมษายน 2531 คือ

2.1 ไม่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติโดยเสียหายไม่ถึงร้อยละ 25 ของพื้นที่ที่ประสบภัย

2.2 ถ้าหากเสียหายตั้งแต่ร้อยละ 25 แต่ไม่เกินร้อยละ 50 ของพื้นที่ จะให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรโดยวิธีให้ยืม

2.3 ถ้าหากเสียหายตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไปของพื้นที่ จะให้ความช่วยเหลือโดยวิธีให้เปล่า เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติ โดยวิธีดังกล่าวแล้วรายงานผลการดำเนินการไปให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ สำหรับเกษตรกรที่ได้รับความช่วยเหลือโดยวิธีให้ยืม ให้จังหวัดดำเนินการนำส่งเงินที่เกษตรกรชำระหนี้โดยนำส่งเงินเข้าเป็นรายได้แผ่นดิน

3. แหล่งเงิน คณะรัฐมนตรีอนุมัติเงินงบบกลางสำรองเพื่อกรณีฉุกเฉิน หรือจำเป็นโดยโอนเงินไปตั้งจ่ายทางคลังจังหวัดที่ขอรับความช่วยเหลือแก่เกษตรกร

4. ช่วงเวลาของโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 ถึง พ.ศ. 2515

5. ผลการติดตาม (รวม 42 จังหวัด) ยอดหนี้ค้างชำระ ณ วันที่ 30 กันยายน 2531

ดังนี้

วงเงิน (บาท)	การชำระหนี้	ยอดค้างชำระ
30,455,378	2,793,846.17	27,661,531.83

6. ปัญหาและอุปสรรค โครงการนี้มีระยะเวลานานแล้ว ได้ดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ.2511 จนถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลานานถึง 20 ปี หน่วยงานรับผิดชอบได้ติดตามทวงถามมาโดยตลอด แต่ประสบกับอุปสรรคในการเร่งรัดหนี้สินไม่ได้ผลตามเป้าหมาย เนื่องจากเกษตรกรมีฐานะยากจนและยังเกิดภัยธรรมชาติซ้ำเติมแทบทุกปี เกษตรกรจึงไม่สามารถชำระหนี้ได้ ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายให้ประណทหนี้แก่เกษตรกรเหล่านั้นอยู่แล้ว เกษตรกรจึงคัดค้านการชำระหนี้เรื่อยมา อีกทั้งเกษตรกรบางรายที่เป็นหนี้ได้สูญหาย ย้ายที่อยู่ คายหายาของผู้ขายไม่ยอมรับสภาพหนี้บางรายที่ยินยอมชำระหนี้ขอผ่อนผัน โดยให้เหตุผลว่าฐานะยากจน ผลผลิตในแต่ละปีไม่ได้ผลเท่าที่ควร ราคาตกต่ำและเกิดภัยธรรมชาติซ้ำเติมอีก และลักษณะการช่วยเหลือจังหวัดโคช่วยเหลือเป็นเมล็ดพันธุ์พืช บัญ และเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกรายละไม่มากนัก เป็นจำนวนช้อน กระป๋อง กิโลกรัม ซึ่ง เทียบเป็นคั้วเงินแล้วน้อยมาก จึงไม่สามารถตั้งเกษตรกรเป็นลูกหนี้ได้ เกษตรกรผู้ได้รับความช่วยเหลือก็เข้าใจว่าเป็นการให้เปล่า และประกอบกับที่นักการเมืองบางท่านได้หาเสียงกับเกษตรกรโดยให้ความหวังว่าจะยกเลิกหนี้เกษตรกรจึงไม่สนใจที่จะชำระหนี้ดังกล่าวและในการช่วยเหลือในปี พ.ศ.2511 และ พ.ศ.2512 รัฐบาลจึงไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เพื่อจะกำหนดหลักเกณฑ์ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร. 0310/4843 ลงวันที่ 21 เมษายน 2531 ซึ่งจังหวัดได้ดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรไปแล้ว หลังจากปี พ.ศ.2515 เป็นต้นมา การช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติ รัฐบาลได้ช่วยเหลือในลักษณะให้เปล่า จึงทำให้เกิดความไม่เสมอภาค สำหรับเกษตรกรที่ได้รับความช่วยเหลือตั้งแต่ปี พ.ศ.2511-2515

1.7 โครงการพืชหมุนเวียนในนา ปี 2512 - 2518

1. ความเป็นมา กรมชลประทานกู้ยืมเงินจากธนาคารโลกนำมาสร้างเขื่อนสำหรับการเกษตร โดยกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้รับนโยบายการส่งเสริมการปลูกพืช จากการสำรวจพบว่าการใช้น้ำไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องการใช้น้ำเพื่อการปลูกพืชฤดูแล้ง หลังจากการทำนาจากเขื่อนนี้ และได้เริ่มโครงการเจ้าพระยาและแก่งกระจายเป็นอันดับแรก และได้ขยายการส่งเสริมไปในบริเวณอ่างเก็บน้ำแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นโครงการปลูกพืชฤดูแล้งทั้งในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน จากการร่วมมือระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรและกรมชลประทาน

2. **ลักษณะโครงการ** เพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากเกษตรกรได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ
 - 2.1 แปลงสาธิต เป็นลักษณะที่ส่วนกลางจัดหาปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ให้โดยการให้เปล่า
 - 2.2 แปลงส่งเสริม เป็นการจัดหาปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์ให้ส่งคืนภายหลังการเก็บเกี่ยว รวมทั้งให้เงินลงทุนแก่เกษตรกรที่ขาดเงินทุนในการดำเนินการ และส่งคืนภายหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวในวงเงินเท่าเดิม
3. แหล่งเงิน ได้รับจัดสรรจากเงินงบประมาณรายได้แผ่นดิน
4. ช่วงเวลาของโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 ถึง พ.ศ.2518
5. ผลการติดตาม (รวม 30 จังหวัด) ยอดค้างชำระหนี้ ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 ดังนี้

วงเงิน (บาท)	การชำระหนี้	ยอดค้างชำระ
4,344,706	2,336,992.20	2,006,713.80

6. **ปัญหาและอุปสรรค**
 - 6.1 เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากมีรายได้ต่อปีจากการเกษตรต่ำ ทำให้ค้างชำระส่งคืนแก่ทางราชการ
 - 6.2 เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบงาน มีการสับเปลี่ยนอยู่เสมอ ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปไม่ต่อเนื่อง
 - 6.3 เกษตรกรที่มีหนี้สินกับทางราชการมักจะหลบหน้าอยู่เสมอ ทำให้การทวงหนี้สินเป็นไปได้นยาก

1.8 โครงการข้าวพันธุ์หลัก ปี 2512 - 2523

1. **ความเป็นมา** ข้าวเป็นพืชหลักที่สำคัญทางเศรษฐกิจของไทย เพื่อใช้บริโภคและส่งออกต่างประเทศ นำเงินเข้าประเทศปีละมาก ๆ จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรไทยมีการปลูกข้าวอยู่หลายพันธุ์ ผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคนำมารวมกันเพื่อส่งออกจำหน่าย ทำให้ราคาข้าวมีราคาต่ำ ทางราชการจึงมีการส่งเสริมให้ใช้ข้าวพันธุ์ดีปลูกในพื้นนาของตนเองแทนพันธุ์ข้าวพื้นเมือง ซึ่งพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีจะให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าพันธุ์เดิม

2. ลักษณะโครงการ ในแต่ละปีจังหวัดจะส่งจองข้าวพันธุ์ต่าง ๆ มายังส่วนกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตรร่วมกันพิจารณาจัดสรรพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมให้กับจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตรใช้เงินงบประมาณซื้อพันธุ์ข้าวจากกรมวิชาการเกษตร เพื่อจัดสรรให้จังหวัด และส่งต่อไปยังเกษตรกรโดยการจำหน่าย เงินที่ได้รับจากการจำหน่ายพันธุ์ข้าวให้ส่งเข้าคลังจังหวัด คลังอำเภอ เป็นรายได้แผ่นดิน แล้วส่งสำเนาใบรับเงินส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตรหักหนี้ต่อไป

3. แหล่งเงิน จากเงินงบประมาณรายได้แผ่นดิน

4. ช่วงเวลาของโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 ถึง พ.ศ.2523

5. ผลติดตามหนี้สิน (รวม 2 จังหวัด) ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 มียอดค้างชำระ

ดังนี้

วงเงิน (บาท)	การชำระหนี้	ยอดค้างชำระ
961,513	571,567.75	389,945.25

6. ปัญหาและอุปสรรค

6.1 เนื่องจากทางราชการมีความต้องการที่จะขยายพื้นที่ให้มาก ดังนั้นจึงมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก ทำให้การติดตามทวงคืนเป็นไปได้ยาก

6.2 เจ้าหน้าที่รับผิดชอบได้มีการเปลี่ยนแปลงเสมอ ทำให้การติดตามผลและปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง

1.9 โครงการข้าวไร่

ปี 2518

1. ความเป็นมา เนื่องจากเกษตรกรที่ทำไร่หรือทำสวนที่อยู่ห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวก หรือเกษตรกรที่อยู่บนแหล่งที่มีข้าวบริโภคในราคาสูง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปลูกข้าวไร่เพื่อบริโภคเอง ข้าวไร่ที่เกษตรกรปลูกจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ ในปี พ.ศ.2518 เกษตรกรประสบภัยธรรมชาติทำให้เดือดร้อน เรื่องข้าวเพื่อบริโภค ดังนั้น ทางราชการจึงให้เกษตรกรยืมเมล็ดพันธุ์ไปปลูก แล้วส่งเงินคืนคลังจากฤดูเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นแล้ว

2. ลักษณะโครงการ จัดสรรงบประมาณให้จังหวัดจัดซื้อพันธุ์ข้าวไร่พันธุ์ดีในท้องถิ่นให้เกษตรกรยืมเพื่อใช้ตามโครงการ

3. แหล่งเงิน ได้รับเงินงบประมาณรายได้แผ่นดิน

4. ช่วงเวลา ปี พ.ศ. 2518

5. ผลคึกคามหนี้สิน (รวม 2 จังหวัด) ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 มียอดค้างชำระ

ดังนี้

วงเงิน (บาท)	การชำระหนี้	ยอดค้างชำระ
50,575	35,939	14,676

6. ปัญหาอุปสรรค

6.1 เนื่องจากเกษตรกรที่ปลูกพืชข้าวไร่ ได้ยึดพันธุ์ข้าวไร่จากราชการไปนั้น เป็นเกษตรกรที่ยากจน และเป็นระยะที่เกษตรกรกำลังตั้งตัว ทำให้การคืนเงินเป็นไปได้ลำบาก

2. กรมการปกครอง

กระทรวงมหาดไทย

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในโครงการช่วยเหลือของกรมการปกครอง

1. ลักษณะการเป็นหนี้สินของเกษตรกร

กรมการปกครองได้จัดทำโครงการช่วยเหลือเกษตรกรในระหว่างปี พ.ศ.2509 ถึง พ.ศ.2515 รวม 5 โครงการ ดังนี้

1.1 โครงการช่วยเหลือเกษตรกร (ชาวนาเดิม)		
ใน 48 จังหวัด	มีหนี้	88.644 ล้านบาท
1.2 โครงการส่งเสริมการทำนาปีละ		
2 ครั้ง ใน 22 จังหวัด	มีหนี้	9.422 ล้านบาท
1.3 โครงการเร่งรัดเพิ่มผลผลิตใน		
15 จังหวัด	มีหนี้	2.449 ล้านบาท
1.4 โครงการส่งเสริมการทำนา		
ครั้งที่ 2 ใน 6 จังหวัด	มีหนี้	0.728 ล้านบาท
1.5 โครงการซ่อมเครื่องทุ่นแรงใน		
2 จังหวัด	มีหนี้	0.168 ล้านบาท
	รวมทั้งสิ้น	101.411 ล้านบาท

โครงการดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการ 1 ไม่ประสบผลสำเร็จ เกษตรกรมีหนี้ค้ำชำระเป็นจำนวนมาก ผลจากการสำรวจหนี้สินเกษตรกรที่ค้ำชำระถึงวันที่ 30 กันยายน 2531 พบว่า หนี้สินจากโครงการ 1-5 เรียงตามลำดับ เป็นเงิน 88.644, 9.422, 2.449, 0.728 และ 0.168 ล้านบาท ซึ่งรวมทั้งสิ้น 101.411 ล้านบาท ทั้งนี้ ด้วยสาเหตุหลายประการดังจะกล่าวต่อไปในข้อ 2

2. ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้

2.1 ปัจจัยด้านการเมือง

2.1.1 รัฐบาลได้เร่งรัดให้มีการจัดตั้งสมาคมชลประทานราษฎร์ขึ้นมา เพื่อให้สมาคมฯ ขอรับการสนับสนุนจากทางราชการในการกู้เงินมาจัดซื้อวัสดุ และเครื่องอุปกรณ์การเกษตรในการเพิ่มผลผลิตเป็นการส่วนรวม เมื่อได้รับเงินกู้ยืมแล้ว สมาคมฯ ก็ไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง บางสมาคมฯ ได้รับเงินไปแล้วก็ไม่เคยชำระหนี้คืนให้แก่ทางราชการเลย หรือชำระหนี้ก็เพียงเล็กน้อย ประธานสมาคมฯ บางคนได้นำเงินที่สมาชิกชำระหนี้ไปใช้จ่ายส่วนตัว โดยไม่ส่งเงินคืนทางราชการ

2.1.2 กรรมการของสมาคมฯ ในปัจจุบันไม่มีตัวตนแล้ว

2.1.3 เอกสารในการจดทะเบียนจัดตั้งสมาคมฯ ไม่สมบูรณ์ เพราะจัดตั้งอย่างรีบเร่ง เพื่อสนองต่อนโยบายของรัฐในขณะนั้น ทำให้ไม่สามารถฟ้องร้องหาตัวผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการตามกฎหมายได้ อนึ่ง ในเรื่องการหาสัญญากู้ยืมเงินกับทางราชการ ส่วนมากประธานสมาคมฯ อ้างว่าทำไปโดยไม่ทราบเรื่องที่แท้จริงที่เซ็นสัญญา เพราะเจ้าหน้าที่ของทางราชการในขณะนั้นขอร้องให้ทำ

2.1.4 มีการโยกย้ายข้าราชการที่รับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทในการเร่งรัดหนี้สิน หลักฐานเอกสารขาดหายไปครบถ้วน ผู้รับผิดชอบในปัจจุบันไม่ทราบความเป็นมาของโครงการอย่างถี่ ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการเร่งรัดหนี้สิน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมานานมาแล้วถึง 20 ปีเศษ

2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นคนยากจน ประกอบกับผลผลิตที่ทำได้ในช่วงระยะเวลา

นั้นได้ไม่คุ้มค่าที่ควร จึงมีการผลัดหนี้เรื่อยมา

แนวทางแก้ไขที่ผ่านมา

ยังไม่มี

3. สำเนา

ที่ กษ 1107/11927

กรมส่งเสริมสหกรณ์

เทเวศร์ กทม.10200

26 ตุลาคม 2531

เรื่อง เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร (ชาวนาเคิม)

เรียน เลขาธิการรัฐสภา

ตามที่ศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ได้ขอให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ส่งข้อมูลรายละเอียดของเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร (ชาวนาเคิม) พร้อมสำเนาเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ นั้น

กรมส่งเสริมสหกรณ์ขอส่งข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. งบประมาณที่ได้รับเป็นทุนดำเนินงาน (บาท)

ปี 2509 จำนวน 3,900,000.-

ปี 2510 จำนวน 6,271,000.-

ปี 2511 จำนวน 10,000,000.-

ปี 2512 จำนวน 9,596,460.-

ปี 2513 จำนวน 12,000,000.-

ปี 2515 จำนวน 14,000,000.- (รับจากสำนักนายก)

55,767,460.-

หัก โอนให้กรมการข้าว 3,600,000.-

โอนให้สำนักงานสถิติ 62,359.40

โอนให้กรมสหกรณ์พาณิชย์ 5,380,000.-

และตงกจ	
โอนใช้หนี้สำนักนยภภ	14,000,000.-
โอน เช้ากตงทุนพคท	8,000.000.-
	31,042,359.40
คงเหลือ	24,725,100.60
บวก รับทคนจกสำนักงนสคคค	2,998.02
คงเหลือ	24,728,098.62
หัก โอนคนคทงทุนภ	20,889,423.53
คงเหลือ	3,838,675.09

วัตถุประสงค์ ของเงินทุนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการเพิ่มผลผลิตในการจัดซื้อ หรือ ให้สหกรณ์กู้ยืมเงินทุนไปเพื่อจัดซื้อปุ๋ย เครื่องพ่นยา เครื่องยนต์สูบน้ำ รถไถ และเครื่องทุ่นแรง การดำเนินงาน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2509-2511 กรมฯ ได้ดำเนินการจัดซื้อปุ๋ย เครื่องพ่นยา เครื่องยนต์สูบน้ำ และจำหน่ายให้กับสหกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สหกรณ์นำไปจำหน่ายให้สมาชิก ต่อมาในปีงบประมาณ 2512-2515 กรมฯ ได้เปลี่ยนวิธีดำเนินการใหม่ โอนเงินไปยังหน่วยงานของ กรมฯ ในส่วนภูมิภาคเพื่อจ่ายให้สหกรณ์ยืมเพื่อ ซื้อปุ๋ย เครื่องพ่นยา เครื่องยนต์ สูบน้ำ รถไถ และ เครื่องทุ่นแรง เพื่อจำหน่ายให้สมาชิกปีงบประมาณ 2517 ได้จ่ายเงินกู้ให้สหกรณ์ไปเพื่อสร้างฉาง ปัจจุบันนี้ไม่ได้จ่ายให้กู้ แต่อยู่ระหว่างดำเนินการเรียกคืน

ระเบียบที่ใช้

- (1) ระเบียบการจัดซื้อปุ๋ย ตามโครงการช่วยเหลือชาวนา พ.ศ.2512
- (2) ระเบียบปฏิบัติการจัดซื้อเครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืชตามโครงการช่วยเหลือชาวนา
- (3) ระเบียบปฏิบัติการจัดซื้อเครื่องสูบน้ำตามโครงการช่วยเหลือชาวนา พ.ศ. 2510 และฉบับที่ 2 พ.ศ.2510 และฉบับที่ 3 พ.ศ.2512
- (4) ระเบียบปฏิบัติการจัดซื้อเครื่องทุ่นแรงตามโครงการช่วยเหลือชาวนา พ.ศ.2513
- (5) ระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรว่าด้วยการกู้เงิน จากทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร พ.ศ. 2515

2. ปัจจุบันกรมส่งเสริมสหกรณ์มีสหกรณ์ลูกหนี้ในความรับผิดชอบ ดังนี้

ชื่อสหกรณ์	จังหวัด	จำนวนเงิน(บาท)
1. สหกรณ์การเกษตรที่ดินนางรอง จำกัด	บุรีรัมย์	1,388,431.40
2. สหกรณ์การเกษตรลาดบัวหลวง จำกัด	พระนครศรีอยุธยา	367,472.-
3. สหกรณ์การเกษตรลำปลายมาศ จำกัด	บุรีรัมย์	9,167.-
4. สหกรณ์ที่ดินลำปลายมาศหนึ่ง จำกัด	บุรีรัมย์	249,075.20
5. สหกรณ์การเกษตรเมืองบุรีรัมย์ จำกัด	บุรีรัมย์	87,994.-
6. สหกรณ์การเกษตรวังน้อย จำกัด	พระนครศรีอยุธยา	169,020.-
7. สหกรณ์การเกษตรประทาย จำกัด	นครราชสีมา	225,000.-
8. สหกรณ์การเช่าซื้อที่ดินหนองเสือ จำกัด	ปทุมธานี	400,000.-
9. กลุ่มเตรียมการสหกรณ์	บุรีรัมย์	111,826.40
รวม		3,007,986.-

3. หนี้ค้างชำระจำนวน 3,007,986.- บาท (สามล้านเจ็ดพันเก้าร้อยแปดสิบหกบาทถ้วน) คาดว่าสหกรณ์ลูกหนี้คงชำระได้อีกจำนวน 409,167.-บาท (สี่แสนเก้าพันหนึ่งร้อยหกสิบเจ็ดบาทถ้วน) คือ สหกรณ์การเช่าซื้อที่ดินหนองเสือ จำกัด และสหกรณ์การเกษตรลำปลายมาศ จำกัด ส่วนอีก 5 สหกรณ์กับกลุ่มเตรียมการสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้พยายามติดตามเร่งรัดแล้วปรากฏว่า สหกรณ์ลูกหนี้ไม่สามารถส่งชำระได้ เนื่องจาก

3.1 หนี้ในส่วนของสหกรณ์การเกษตรที่ดินนางรอง จำกัด และสหกรณ์การเกษตรลาดบัวหลวง จำกัด จำนวน 1,755,903.40 บาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนห้าหมื่นห้าพันเก้าร้อยสามบาทสี่สิบสตางค์) ขณะนี้สหกรณ์ทั้งสองถูกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเจ้าหนี้ฟ้องดำเนินคดี สหกรณ์มีฐานะทางการเงินอ่อนแอมาก เรื่องอยู่ในระหว่างขั้นตอนการดำเนินการของศาล ซึ่งกรมฯ ได้มอบให้อัยการจังหวัดยื่นเรื่องขอเจบลีย์หนีไปแล้ว

3.2 หนี้ในส่วนของสหกรณ์ที่เงินล้าปลายมาคนหนึ่ง จำกัด สหกรณ์การเกษตร เมืองบุรีรัมย์ จำกัด สหกรณ์การเกษตรประทาย จำกัด และสหกรณ์การเกษตรวังน้อย จำกัด จำนวน 731,089.20 บาท (เจ็ดแสนสามหมื่นหนึ่งพันแปดสิบเก้าบาทยี่สิบสตางค์) ส่วนใหญ่ สมาชิกถูกหนี้ของสหกรณ์ไม่มีตัวตน เนื่องจากถึงแก่กรรม หรือมีตัวตนอยู่ก็ชราภาพแล้ว ไม่มีรายได้ประกอบกับเกิดการทุจริตในสหกรณ์ดังกล่าว ทำให้สหกรณ์ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าการทุจริตเกิดขึ้นในส่วนใดบ้าง ซึ่งผู้ทุจริตสหกรณ์ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายไปแล้ว

3.3 หนี้ในส่วนของกลุ่มเตรียมการสหกรณ์ ซึ่งขณะนั้นกลุ่มดังกล่าว ได้สลายตัวไปแล้ว ประกอบกับเมื่อมีการรวมกรมเมื่อปี พ.ศ.2515 มาเป็นกรมส่งเสริมสหกรณ์ หลักฐานต่าง ๆ ไม่มีเหลืออยู่ กรมฯ จึงไม่มีลูกหนี้ที่เป็นตัวตนอยู่ที่จะให้ทำการเร่งรัด

4. ข้อสรุปนี้เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร (ชวานาเดิม) ขณะนี้มีหนี้คงเหลือจำนวน 3,007,986.- บาท (สามล้านเจ็ดพันเก้าร้อยแปดสิบหกบาทถ้วน) คาดว่ากรมส่งเสริมสหกรณ์จะได้รับชำระคืนอีกจำนวน 409,167.- บาท (สี่แสนเก้าพันหนึ่งร้อยหกสิบเจ็ดบาทถ้วน) เมื่อสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2530 สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้แนะนำให้กรมส่งเสริมสหกรณ์พิจารณาว่า "เงินทุนนี้หากหมดความจำเป็นแล้ว ควรพิจารณาคำเนินการเพื่อขอยุบเลิกและชำระบัญชีต่อไป" ซึ่งกรมฯ ได้เร่งรัดหนี้ไปยังสหกรณ์เพื่อให้ชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 30 กันยายน 2531 ในส่วนที่สหกรณ์ไม่อาจส่งชำระคืนได้ ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดตามข้อ 3.1 และ 3.2 ให้จัดทำบัญชีรายชื่อลูกหนี้ประมวลสาเหตุที่ไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้ เพื่อกรมฯ จะได้สรุปเสนอกระทรวงการคลังดำเนินการในขั้นตอนขอยุบเลิกและชำระบัญชีต่อไป ขณะนี้อยู่ในระหว่างสหกรณ์ต่าง ๆ จัดทำรายละเอียด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาคำเนินการต่อไป พร้อมได้แนบสำเนาระเบียบปฏิบัติการตามโครงการช่วยเหลือชวานาจำนวน 8 ชุด มาด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นายทรงยศ นาคชานาญ)
อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์

กองสหกรณ์การเกษตร
โทร.2818130

สำเนาถูกต้อง

(นายเชิดชัย พรหมแก้ว)
นักวิชาการสหกรณ์ 5

4. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.)

โครงการอุดหนุนราคาปุ๋ย พ.ศ. 2518 - 2519

1. ความเป็นมา

1.1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เสนอหนังสือที่ กส. 0201/8920 ลงวันที่ 28 เมษายน 2518 เรื่อง โครงการอุดหนุนราคาปุ๋ยให้แก่เกษตรกรต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อแก้ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรต้องเผชิญอยู่ คือ ปัญหาปุ๋ยมีราคาแพง ขาดแคลน และมีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน เป็นผลเสียหายแก่เกษตรกร และเศรษฐกิจรวมของประเทศ ดังนี้ คือ

1.1.1 ผลผลิตต่อไร่ต่ำ

1.1.2 ต้นทุนในการผลิตของเกษตรกรสูง ทำให้รายได้ต่ำ และสินค้าออกต้องประสบปัญหาในการแข่งขันในตลาดโลก

1.1.3 เกษตรกรต้องเป็นหนี้สินแก่พ่อค้าคนกลางที่ให้สินเชื่อและคิติดอกเบี้ย ทำให้จ่ายอَمْขายผลผลิตในราคาต่ำ

1.2 ในฤดูกาลผลิต พ.ศ. 2518-2519 ได้จัดหาปุ๋ยปริมาณ 100,000 ตัน ดังนี้

1.2.1 ปุ๋ยนา 50,000 ตัน

1.2.2 ปุ๋ยอ้อย 40,000 ตัน

1.2.3 ปุ๋ยยาง 10,000 ตัน

ทั้งนี้จะคุมราคาจำหน่ายแก่เกษตรกรไม่เกินกิโลกรัมละ 4 บาท ส่งถึงตัวเกษตรกรทุกห้องที่ โดยให้ อ.ต.ก. เป็นผู้จัดหาปุ๋ยจำนวนดังกล่าว และดำเนินการจำหน่ายให้แก่สถาบันเกษตรกรและเกษตรกรอื่น ๆ ต่อไป

1.3 วิธีซื้อในข้อ 1.2 ให้เปิดประมูลซื้อทั่วไป ส่วนการขายกระทำได้ 2 วิธี คือ วิธีที่ 1

เป็นการขายเงินสดจะลดราคาให้ตันละ 25 บาท (ราคาตันละ 4,975 บาท) ถ้าขายเงินผ่อนขายราคาตันละ 5,000 บาท โดยมีสัญญาซื้อขายเงินผ่อนส่งไม่เกิน 12 เดือน

1.4 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบและอนุมัติให้ อ.ค.ก. ยืมเงินจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรในวงเงิน 195 ล้านบาท โดยไม่เสียคอกเบี้ย เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2510 ตามหนังสือที่ สร. 0201/9707 ลงวันที่ 30 เมษายน 2518

1.5 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เสนอหนังสือที่ กส.0204/7163 ลงวันที่ 9 เมษายน 2519 เรื่อง ขอให้ชดเชยการขาดทุนในการขายปุ๋ยอ้อยของ อ.ค.ก. โดยหักจากยอดเงินยืมที่ได้รับจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรสืบเนื่องจากการจัดหาปุ๋ยอ้อย จำนวน 40,500 ตัน แต่จำหน่ายได้ไม่หมด คงเหลือ 14,670.47 ตัน ซึ่งหากขายในราคาปัจจุบันจะต้องขาดทุนรวม 22,767,400 บาท เหตุขายปุ๋ยไม่ได้หมดเพราะเกษตรกรไม่ซื้อครบจำนวนที่แจ้งความต้องการไว้ เรื่องนี้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบผลการขาดทุนในการขายปุ๋ยอ้อย และรายงานให้ กรม.ทราบ ตามหนังสือที่ ตง. 0003/6540 ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2519 ต่อมา กรม. ได้มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เสนอขออนุมัติชดเชยวงเงิน 22 ล้านบาทเศษ เมื่อ 20 กรกฎาคม 2519

1.6 กรม อนุมัติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการจัดซื้อจำหน่ายให้เกษตรกรไปเป็น 100,000 ตัน ตามนโยบายจำหน่ายปุ๋ยราคาถูกให้แก่สถาบันเกษตรกรในปี พ.ศ. 2519 เมื่อ 25 พฤษภาคม 2519 ตามหนังสือที่ สร.0202-9029 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2519

1.7 จำนวนหนี้สินของเกษตรกรตามโครงการนี้คงค้างชำระ ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 มีดังนี้

ปุ๋ยนา ปี 2518	จำนวน 537 ราย	เป็นเงิน 68,926,531.81 บาท
ปุ๋ยนา ปี 2519	จำนวน 159 ราย	เป็นเงิน 11,125,608.01 บาท
ปุ๋ยอ้อย ปี 2518	จำนวน 32 ราย	เป็นเงิน 4,886,199.74 บาท
ปุ๋ยอ้อย ปี 2519	จำนวน 31 ราย	เป็นเงิน 2,875,068.96 บาท
	รวมเป็นเงิน	87,313,400.52 บาท

2. ข้อพิจารณา

2.1 รัฐบาลมีนโยบายอุดหนุนราคาปุ๋ยจำนวน 3 สูตร ให้แก่สถาบันเกษตรกรและเกษตรกร

ประมาณ 100,000 ต้นต่อปี พ.ศ.2518 เป็นต้นมา โดยให้ อ.ต.ก. จัดหาและดำเนินการจำหน่าย ส่วนเงินให้ยืมจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร ทั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาให้เกษตรกรจะได้ซื้อขายในราคาถูก และมีคุณภาพได้มาตรฐาน วิธีดำเนินการในการขายปุ๋ยกระทำได้ 2 วิธี คือ วิธีขายเงินสด จะได้ลดต้นทุน 25 บาท หากขายเงินผ่อนจะขายเต็มราคาและผ่อนส่งภายใน 12 เดือน โดยมีสัญญาซื้อขายและมีการค้ำประกัน หรือชำระข้าวเปลือกแทนเงินสดก็ได้ ดังนั้นหนี้สินของเกษตรกรเกี่ยวกับปุ๋ยตามโครงการนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 เป็นต้นมา สถาบันเกษตรกรและเกษตรกรที่ซื้อปุ๋ยโดยวิธีเงินผ่อนต้องมีสัญญาซื้อขายกับ อ.ต.ก.ทั้งสิ้น และเป็นหนี้สินปัจจุบันอยู่เสมอ โครงการนี้ไม่มีนโยบายอุดหนุนสถาบันเกษตรกรและเกษตรกรแบบให้เปล่าหรือการสงเคราะห์แก่เกษตรกร อันเนื่องจากสาเหตุประสพภัยธรรมชาติแต่ประการใด

2.2 ผลการดำเนินการอุดหนุนราคาปุ๋ยแก่เกษตรกรตามโครงการในปี พ.ศ.2518 ทำให้รัฐบาลขาดทุนประมาณ 22 ล้านบาท สืบเนื่องจากเกษตรกรไม่ซื้อปุ๋ยอ้อยตามจำนวนที่แจ้งความต้องการไว้ หากพิจารณายกเลิกหนี้สินให้แก่เกษตรกรในกรณีเช่นนี้ ต่อไปหนี้สินของเกษตรกรในกรณีอื่น ๆ ก็คงจะไม่มีภาระคืน ซึ่งจะเป็นการเสียหายต่องบประมาณแผ่นดินเป็นอย่างมาก

5. องค์การสะพานปลา

องค์การสะพานปลา เป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบกิจการแพปลา พ.ศ.2496 ปัจจุบันองค์การสะพานปลาได้รับการพิจารณาส่วนรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นตามนโยบายพิเศษ ของรัฐบาลอยู่ในกลุ่มเกษตรกรรมและพาณิชย์กรรม โดยวัตถุประสงค์และงานที่ดำเนินการ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

1.1 จัดดำเนินการและนำมาซึ่งความเจริญของสะพานปลา ตลาดสินค้า สัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการประมง

1.2 จัดดำเนินการหรือควบคุมและอำนวยความสะดวกบริการซึ่งกิจการแพปลา การขนส่ง และกิจการอื่น ๆ อันเกี่ยวกับกิจการแพปลา

1.3 จัดส่งเสริมฐานะ สวัสดิการ หรืออาชีพของชาวประมง และบูรณะหมู่บ้านการประมง

1.4 จัดส่งเสริมสหกรณ์หรือสมาคมประมง

2. งานที่ดำเนินการ

2.1 งานบริการสถานที่ขนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำและตลาดสินค้าสัตว์น้ำ ได้ดำเนินการสะพานปลา 3 แห่ง ได้แก่ สะพานปลากรุงเทพ สะพานปลาสมุทรสาคร และสะพานปลาสมุทรปราการและทำเทียบเรืออีก 10 แห่ง ที่จังหวัด ตราก หัวหิน ปราณบุรี ชุมพร สุราษฎร์ธานี สงขลา ปัตตานี สตูล ภูเก็ต และระนอง และองค์การสะพานปลาได้มอบทำเทียบเรือประมงให้กลุ่มเกษตรกรทำประมงรับไปดำเนินการที่อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี กับที่อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

2.2 งานส่งเสริมการประมง ได้ทำการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือแก่ชาวประมง หมู่บ้านชาวประมง เช่น สมาคมประมง สหกรณ์ประมง และกลุ่มเกษตรกรทำประมง โดยก่อสร้างทำเทียบเรือประมงท้องถิ่น และบูรณะหมู่บ้านชาวประมง

2.3 งานพัฒนาการประมง ได้ดำเนินการช่วยเหลือชาวประมง โดยให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำไปซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ทำประมงให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โครงการพัฒนาการประมง

องค์การสะพานปลา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ก. โครงการสินเชื่อเรือประมง (โครงการ 1)

1. ความเป็นมาของโครงการ

- ในปี 2512 กรมประมงได้เสนอโครงการพัฒนาการประมง โดยมีความมุ่งหมายจะขอกู้เงินจากธนาคารพัฒนาเอเชียมาเพื่อให้ชาวประมงกู้ยืมไปลงทุนทำการประมงอวนลาก แต่ธนาคารพัฒนาเอเชียเห็นว่า โครงการดังกล่าวจะเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรหน้าดิน โดยเฉพาะในอ่าวไทย จึงมิได้ให้ความสนใจที่จะให้กู้เงิน

- ในปี 2514 กระทรวงการคลังได้มีหนังสือถึงธนาคารพัฒนาเอเชีย ขอให้ความช่วยเหลือจัดทำโครงการในทะเลอันดามัน

- ในปี 2516 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และเจ้าหน้าที่ของธนาคารฯ ได้นำเอาโครง

การพัฒนาการประมงขึ้นมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง โดยมุ่งหนักในเรื่องการจับปลาผิวน้ำ การปรับปรุงท่าเทียบเรือและการให้บริการแก่ชาวประมง

- ในปี 2517 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหนังสือขอให้ธนาคารฯ จัดส่งผู้เชี่ยวชาญเข้ามาทำการสำรวจสภาวะการทำประมงของประเทศไทย เพื่อจัดทำโครงการพัฒนาการประมง ซึ่งจะเสนอขอกู้เงินจากธนาคารฯ ต่อไป

- ระหว่างเดือนมกราคม ถึง วันที่ 10 กันยายน 2518 ธนาคารฯ ได้ส่งคณะสำรวจและจัดทำโครงการเข้ามาในประเทศไทย 5 ครั้ง และได้จัดทำรายงานบันทึกความเข้าใจเบื้องต้นระหว่างรัฐบาลไทย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมประมง) กับคณะเจ้าหน้าที่ของธนาคารฯ โดยมีข้อสรุปว่า เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการแล้ว คณะสำรวจของธนาคารฯ ก็จะได้เข้ามาทำการประเมินผลโครงการ และหากการประเมินผลเป็นที่น่าพอใจของทั้งทางธนาคารฯ และทางรัฐบาลไทยก็จะได้จัดให้มีการเจรจาตกลงการกู้เงินประมาณเดือนพฤศจิกายน 2518

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้พิจารณารายงานการศึกษาการประเมินผลและความเหมาะสมของโครงการแล้ว เห็นว่า โครงการนี้จะเป็นประโยชน์แก่ชาวประมงของไทยอย่างแน่นอน จึงให้ความสนับสนุนเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติในหลักการ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2518 แล้ว มีมติในหลักการและให้ดำเนินการได้ตามข้อเสนอของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และตามมติของคณะกรรมการบริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

2.1 เพื่อให้มีการพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือ และอุปกรณ์ทำประมงที่ดีและทันสมัยยิ่งขึ้น และทดแทนเรือประมงและเครื่องยนต์เก่าที่หมดอายุ

2.2 เพื่อปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยการยกฐานะและระดับรายได้ของชาวประมงให้สูงขึ้น อีกทั้งเป็นการเพิ่มรายได้ประชาชาติอีกด้วย

2.3 เพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำสำหรับการบริโภคภายในประเทศให้เพียงพอกับความต้องการ และเป็นสินค้าส่งไปจำหน่ายต่างประเทศได้มากขึ้น

2.4 เป็นแหล่งเงินทุนให้ชาวประมงกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ระยะเวลาการชำระคืนนาน

พอสมควร และเพื่อให้เป็นอิสระจากการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง ซึ่งจะทำให้มาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น
ด้วย

3. แหล่งที่มาของเงินทุน

3.1 เงินตราต่างประเทศ

รัฐบาลไทยกับธนาคารพัฒนาเอเชียได้ทำสัญญากู้เงินลงนามวันที่ 15 มกราคม 2519 Loan Agreement No. 248 - THA Part A โดยกู้เงินเพื่อโครงการนี้จำนวนเงิน US\$ 10.7 (214 ล้านบาท) ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8.75 ต่อปี กำหนดชำระคืน 20 ปี (ถึง พ.ศ. 2539) รวม 12 งวด โดยมีระยะเวลาปลอดหนี้ 4 ปี รวมอยู่ด้วย และรัฐบาลไทยต้องจ่ายค่า Commitment Charge ในอัตราร้อยละ 0.75

3.2 เงินบาทไทย

3.2.1 เงินสมทบจากรัฐบาลไทยจำนวน 66 ล้านบาท กำหนดชำระคืน 12 ปี
ไม่มีดอกเบี้ย

3.2.2 รัฐบาลกู้จากธนาคารพาณิชย์จำนวน 108 ล้านบาท กำหนดชำระคืน 12 ปี
อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 มีระยะเวลาปลอดหนี้ 4 ปี

รวมเงินลงทุนสำหรับโครงการนี้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 388 ล้านบาท

4. เป้าหมายของโครงการ (เป้าหมายเดิม)

4.1 เรือประเภทอวนลอย ขนาด 12.35 เมตร และ 14.35 เมตร จำนวน 450 ลำ

4.2 เรือประเภทอวนปลากะตัก ขนาด 16.25 เมตร จำนวน 30 ลำ

4.3 เรือประเภทอวนล้อมจับพื้นเมือง ขนาด 18.35 เมตร จำนวน 30 ลำ

4.4 เรือประเภทอวนล้อมจับพื้นเมือง ขนาด 19.40 เมตร จำนวน 70 ลำ

4.5 เรือประเภทอวนล้อมจับสมัยใหม่ ขนาด 25.00 เมตร จำนวน 3 ลำ

เพื่อให้งานลุล่วงไปด้วยดี องค์การสะพานปลาจะต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญการออกแบบเรือ
นายเรือประมง ผู้ชำนาญการประมง ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินและผู้เชี่ยวชาญการจัดองค์การสาขาละ

5. การปรับปรุงแผนการและเป้าหมายของโครงการ

ภายหลังการลงนามในสัญญาเงินกู้กับธนาคารพัฒนาเอเชียเมื่อเดือนมกราคม 2519 แล้ว องค์การสะพานปลาประสบกับปัญหาอุปสรรคหลายด้าน ทำให้ไม่สามารถบริหารงานให้เป็นไปตามแผนงานโครงการที่วางไว้ กล่าวคือ

5.1 ในส่วนที่เกี่ยวกับรายละเอียดโครงการ เนื่องจากการกำหนดประเภทของเรือต่าง ๆ ที่ดำเนินการเป็นผลจากการสำรวจที่ได้ทำไว้ตั้งแต่ปี 2517 แต่ได้มีการเจรจาและลงนามในสัญญาเงินกู้เมื่อเดือนมกราคม 2519 ภายหลังการลงนามปรากฏว่า สถานะการประมงได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือความต้องการของชาวประมงเกี่ยวกับเรืออวนลอยมีน้อยมาก ความต้องการเกี่ยวกับเรือลากะตักไม่มีเลย ในขณะที่ความต้องการเรืออวนล้อมจับพื้นเมืองกลับเพิ่มสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะค่าต่อเปลือกเรือได้สูงขึ้นอย่างมาก ซึ่งทำให้ความต้องการในการลงทุนของชาวประมงเปลี่ยนไป

5.2 ในส่วนเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การสะพานปลาที่เกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ชาวประมง ปรากฏว่า นอกจากความต้องการของชาวประมงในประเภทของเรือได้เปลี่ยนแปลงไปตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลให้องค์การสะพานปลาไม่สามารถปล่อยสินเชื่อแก่ชาวประมงให้เป็นไปตามแผนงานโครงการที่วางไว้ เช่น ชาวประมงไม่พอใจเครื่องยนต์ที่องค์การสะพานปลาจัดทำให้ ชาวประมงไม่พอใจการดำเนินงานขององค์การสะพานปลา โดยมีเหตุผลว่าการทำงานขององค์การสะพานปลาล่าช้า มีปัญหาเรื่องหลักทรัพย์ค้ำประกันสินเชื่อ เป็นต้น

5.3 สถานะการประมงในขณะนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปมาก การประมงของไทยประสบวิกฤตการณ์ขนาดหนัก ชาวประมงออกเรือทำประมงแล้วประสบการขาดทุน สาเหตุเป็นเพราะราคาน้ำมันเชื้อเพลิงสูงขึ้น (จากลิตรละ 2.69 บาท ในปี 2519 เป็นลิตรละ 7.39 บาท ในปี 2523) ส่วนราคาสินค้าสัตว์น้ำคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตามอัตราการเปลี่ยนแปลงของน้ำมันเชื้อเพลิง นอกจากนี้ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้แต่ละเที่ยวก็มีแนวโน้มลดลง ทำให้ไม่คุ้มกับการลงทุนแต่ละเที่ยวของการจับ ทั้งนี้เนื่องจากการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเล ของประเทศเพื่อนบ้าน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี

ให้ดำเนินการปรับปรุงโครงการพัฒนาการประมงขององค์การสะพานปลาตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2522 และวันที่ 3 มีนาคม 2524 ให้ปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาการประมง และยกเลิกเงินส่วนที่เหลือตามโครงการพัฒนาการประมง

6. เป้าหมายที่ปรับปรุงและดำเนินการ

6.1 เรือประเภทอวนลอยขนาด 12.35 เมตร	
จำนวน 35 ลำ มูลค่า	18,158,500.00 บาท
6.2 เรือประเภทอวนล้อมพื้นเมือง	
ขนาด 18.35 เมตร จำนวน 30 ลำ มูลค่า	36,666,700.00 บาท
6.3 เรือประเภทอวนล้อมจับพื้นเมือง	
ขนาด 19.40 เมตร จำนวน 70 ลำ มูลค่า	94,138,050.00 บาท
6.4 สินเชื่อวิทยุโทรศัพท์ จำนวน	
26 ราย มูลค่า	1,300,000.00 บาท
6.5 เงินให้กู้เพิ่มเพื่อต่อเรือ	
จำนวน 4 ราย มูลค่า	690,000.00 บาท
รวมทั้งสิ้นจำนวน 165 ราย มูลค่า	150,953,250.00 บาท

7. เงินทุนดำเนินการตามที่ปรับปรุงเป้าหมายแล้ว

7.1 เงินกู้ธนาคารพัฒนาเอเชีย	49.007 ล้านบาท
(ตามข้อ 3.1)	
7.2 เงินยืมกระทรวงการคลัง	66.000 ล้านบาท
(ตามข้อ 3.2.1)	
7.3 เงินกู้กระทรวงการคลัง	50.000 ล้านบาท
(ตามข้อ 3.2.2)	
รวมทั้งสิ้น	165.007 ล้านบาท

8. การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน

การดำเนินการตามโครงการพัฒนาการประมงดังกล่าว ไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของโครงการเท่าที่ควร ตามเหตุผลที่กล่าวแล้ว ในรายละเอียดข้อ 5 และเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและผลกระทบอื่น ๆ โดยเฉพาะในระหว่างที่ชาวประมงต่อเรือ คือ ประมาณ พ.ศ.2523-2529 เป็นผลให้ชาวประมงผู้กู้ชำระหนี้ไม่เป็นไปตามกำหนด มีหนี้ค้างชำระเป็นจำนวนมาก มีผลต่อการชำระหนี้คืน เงินกู้และเงินยืมขององค์การสะพานปลากับธนาคารพัฒนาเอเชียและกระทรวงการคลังและกระทบกระเทือนต่อฐานะทางด้านเงินสดขององค์การสะพานปลา องค์การสะพานปลาจึงได้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตามโครงการ โดยขอผ่อนผันต่อรัฐบาล ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการตามที่กระทรวงการคลังเสนอ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2525 โดยมีสาระพอสรุปได้ดังนี้

8.1 ด้านเงินให้กู้แก่ชาวประมงในหลักการ ให้ชาวประมงผู้กู้รับภาระดอกเบี้ยอัตราต้นทุนถัวเฉลี่ยที่องค์การสะพานปลาจะต้องจ่าย (ประมาณร้อยละ 3 ต่อปี) แต่ในการที่องค์การสะพานปลาจะพิจารณาผ่อนผันอัตราดอกเบี้ยให้ลูกหนี้ชาวประมงนี้ควรให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นโดยเร็วแต่ไม่เกินปี พ.ศ.2534 และองค์การสะพานปลาต้องมีมาตรการขึ้นเด็คขาดด้วยว่า หากลูกหนี้ไม่ยอมรับอัตราดอกเบี้ยใหม่ และไม่ชำระหนี้ตามข้อประนีประนอมดังกล่าวอีกเหมือนที่เคยปฏิบัติมาแล้วจะต้องดำเนินคดีทันทีกับลูกหนี้รายนั้น ๆ ในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่มีการลดหย่อนจนถึงที่สุด

องค์การสะพานปลาได้ลดอัตราดอกเบี้ยให้แก่ชาวประมง ที่สามารถผ่อนชำระหนี้ได้ เหลืออัตราร้อยละ 5.6 และ 7 ต่อปี ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินงวดที่ผ่อนชำระ (อัตราดอกเบี้ยเดิม 12% ต่อปี) ส่วนลูกหนี้รายใดที่ไม่สามารถผ่อนชำระหนี้ต่อไปได้ก็จะดำเนินการโอนหรือขายเรือเพื่อชำระหนี้ โดยองค์การสะพานปลาจะลดหนี้หรือตัดหนี้ให้บางส่วน หากไม่สามารถปฏิบัติได้ตามที่กล่าวแล้ว องค์การสะพานปลาจำเป็นต้องดำเนินการฟ้องบังคับคดีต่อไป

8.2 ด้านเงินกู้องค์การสะพานปลากู้มา ดำเนินการดังนี้

8.2.1 เงินกู้จากธนาคารพัฒนาเอเชีย จำนวน 49.007 ล้านบาท ดอกเบี้ย 8.75 ต่อปี ให้องค์การสะพานปลาชำระหนี้ตามกำหนดเวลาและเงื่อนไขเดิมทุกประการ คือตั้งแต่ปี 2525-2539

8.2.2 เงินกู้กระทรวงการคลัง จำนวน 50 ล้านบาท ดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี กำหนดชำระคืนตั้งแต่ปี 2526-2533 ให้องค์การสะพานปลาชำระเฉพาะเงินต้นโดยยกเว้นดอกเบี้ยให้ และเลื่อนกำหนดชำระออกไปพร้อมทั้งขยายระยะเวลาชำระหนี้ได้อีกโดยให้ชำระตั้งแต่ปี 2527-2536 (10 ปี ๆ ละ 5 ล้านบาท)

8.2.3 เงินยืมจากกระทรวงการคลัง จำนวน 66 ล้านบาท ไม่มีดอกเบี้ย กำหนดชำระคืนตั้งแต่ปี 2525-2534 ให้องค์การสะพานปลาเลื่อนกำหนดชำระออกไปพร้อมทั้งขยายระยะเวลาการชำระคืนโดยให้เริ่มชำระตั้งแต่ปี 2527-2536 (10 ปี ๆ ละ 6.6 ล้านบาท)

8.2.4 ดอกเบี้ยค้างชำระจำนวน 8.120 ล้านบาท ให้องค์การสะพานปลาชำระให้กระทรวงการคลังตั้งแต่ปี 2527-2534 (8 ปี ๆ ละ 1.015 ล้านบาท)

9. ผลการจัดเก็บหนี้

ตั้งแต่หนี้ถึงกำหนดชำระ ชาวประมงผู้กู้ได้ชำระให้แก่องค์การสะพานปลาเพียง 31 มีนาคม 2532 แล้วเป็นจำนวนเงิน 104,919,061.73 บาท ตามรายละเอียดดังนี้

9.1 หนี้เงินต้น	58,397,227.03 บาท
9.2 ดอกเบี้ย	26,925,417.62 บาท
9.3 ดอกเบี้ยผิดนัด	19,596,417.08 บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	104,919,061.73 บาท

10. การชำระหนี้คืนและภาระหนี้คงเหลือ

องค์การสะพานปลาได้ชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยคืนให้แก่ธนาคารพัฒนาเอเชีย และกระทรวงการคลังครบถ้วนและตรงตามกำหนดในสัญญาทุกประการ ซึ่งได้ชำระคืนไปแล้ว ณ 31 มีนาคม 2532 เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 127.131 ล้านบาท ตามรายละเอียดดังนี้

10.1 ธนาคารพัฒนาเอเชีย	
10.1.1 เงินต้น	25.165 ล้านบาท
10.1.2 ดอกเบี้ย	32.583 ล้านบาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	57.748 ล้านบาท

10.2 กระทรวงการคลัง

10.2.1 เงินต้น	63.800 ล้านบาท
10.2.2 ดอกเบี้ย	5.583 ล้านบาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	69.383 ล้านบาท

10.3 รวมข้าราชการพัฒนาเอเชียและกระทรวงการคลัง

10.3.1 เงินต้น	88.965 ล้านบาท
10.3.2 ดอกเบี้ย	38.166 ล้านบาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	127.131 ล้านบาท

สำหรับภาระหนี้เงินต้นที่องค์การสะพานปลาต้องชำระคืนให้แก่ ธนาคารพัฒนาเอเชีย และกระทรวงการคลัง ณ 31 มีนาคม 2532 จำนวน 76.042 ล้านบาท และดอกเบี้ยค้างที่ต้องผ่อนชำระอีก 2.537 ล้านบาท

ข. โครงการสินเชื่อเครื่องมือและอุปกรณ์ทำประมง (โครงการ 2-7)

ตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า การดำเนินการตามโครงการพัฒนาการประมง โครงการสินเชื่อเรือประมงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร องค์การสะพานปลาจึงได้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตามโครงการเพื่อสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสามารถชำระหนี้ให้แก่กระทรวงการคลัง และธนาคารพัฒนาเอเชียได้ตามกำหนด และเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อฐานะทางการเงินคงเหลือ และภาวะค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ของโครงการ ตลอดจนเป็นการปรับเสริมสภาพคล่องทางการเงินในอนาคต องค์การสะพานปลาก็ได้ดำเนินการโครงการสินเชื่อเครื่องมือและอุปกรณ์ทำประมง โดยให้เงินกู้แก่ชาวประมง เพื่อนำไปจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ทำประมง เช่น วิทยุโทรศัพท์ โซนาร์ เรดาร์ เกียร์ อวน กระบะ และลั้วพลาสติก ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้วรวม 6 โครงการ (โครงการ 2-7) มีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.1 เพื่อให้ชาวประมงมีโอกาสใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทำประมงที่ทันสมัย เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำประมง อันเป็นผลในการเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวประมง

1.2 เพื่อให้ชาวประมงได้รับสินเชื่อช่วยยัตราคอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินโดยทั่วไป

1.3 เพื่อให้มีการขยายโครงการพัฒนาการประมงให้ก้าวหน้า เป็นแหล่งเงินทุนคอกเบี้ยต่ำของชาวประมงต่อไป

1.4 เพื่อให้องค์การสะพานปลา มีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถช่วยเหลือชาวประมงตามวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาการประมงต่อไป

ผลการดำเนินการตามโครงการสินเชื่อเครื่องมือและอุปกรณ์ทำประมง (โครงการ 2-7) นับได้ว่าเป็นความสำเร็จที่ช่วยประคับประคองอาชีพการประมง และการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องให้เจริญก้าวหน้าตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานขององค์การสะพานปลา ตลอดจนเป็นแนวทางในการแสวงหารายได้ให้แก่องค์การสะพานปลาเพิ่มขึ้น

8. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสท.) ได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2512 เป็นสถาบันสหกรณ์ระดับชาติของสหกรณ์การเกษตรทั่วประเทศ มีเกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ประมาณ 1 ล้านครอบครัว

1. หน้าที่ของ ชสท.

1.1 ดำเนินธุรกิจปกติกับสหกรณ์สมาชิก ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

1.2 สนองนโยบายของรัฐบาลในโครงการช่วยเหลือเกษตรกรผ่านทางกรมส่งเสริมสหกรณ์

2. การดำเนินธุรกิจของ ชสท. พอแบ่งการดำเนินธุรกิจของ ชสท. ออกได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้

2.1 ช่วงที่ 1 การดำเนินธุรกิจปกติ ปี 2512/13-2517/18 เป็นช่วงที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสท.) ดำเนินธุรกิจของ ชสท.เอง มีธุรกิจหลักดังนี้

2.1.1 การส่งออกข้าวโพด ชสท. รวบรวมข้าวโพดจากสหกรณ์สมาชิกส่งขายให้แก่สหกรณ์การเกษตรระดับชาติของประเทศญี่ปุ่นตามข้อตกลงที่มีการเจรจาเป็นประจำปี ชสท.

ตารางที่ 28. 2. รายละเอียดของโครงการตามแผนการดำเนินงาน ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ (ต่อ)

โครงการ	ระยะเวลา	วันหมด-สิ้นยุค	ลักษณะการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด			ผลการดำเนินงาน						
				จำนวนเงินกู้ (บาท)	มูลค่า (บาท)	จำนวน (ราย)	จำนวนเงินกู้ (บาท)	มูลค่า (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินลงทุน (บาท)	ประโยชน์ที่มอบ (บาท)	ผลการจัดเก็บรายได้ (บาท)	
โครงการ 2	2 ปี 6 เดือน	ม.ค.-ธ.ค.26	13.00%	30,000,000.00	24,000,000.00	20%	6,000,000.00	173	29,924,000.00	23,889,200.00	6,034,800.00	4,210,700.00	26,476,339.51
โครงการ 3	2 ปี 6 เดือน	พ.ค.-ธ.ค.30	13.00%	15,000,000.00	11,250,000.00	25%	3,750,000.00	51	14,771,845.20	11,942,361.00	3,729,484.00	1,231,118.19	11,662,417.78
โครงการ 4	3 ปี	พ.ค.-ธ.ค.30	13.00%	29,880,000.00	22,410,000.00	25%	7,470,000.00	303	29,833,890.00	22,287,839.00	7,626,052.00	4,226,035.90	24,073,498.88
โครงการ 5	3 ปี	ม.ค.-ธ.ค.31	13.00%	39,600,000.00	29,700,000.00	25%	9,900,000.00	363	39,609,848.00	27,847,783.00	10,782,065.20	4,668,013.80	29,410,942.27
โครงการ 6	3 ปี 6 เดือน	ก.ค.-ธ.ค.33	12.50%	48,000,000.00	36,000,000.00	25%	12,000,000.00	394	48,003,973.00	35,490,239.00	12,513,734.00	5,412,246.70	32,415,802.94
โครงการ 7	9 ปี 6 เดือน	มี.ค.-ธ.ค.34	12.50%	60,000,000.00	45,000,000.00	25%	15,000,000.00	472	51,548,908.00	37,237,069.00	14,311,839.00	6,041,999.04	16,121,495.72
รวม	-	-	-	222,480,000.00	168,360,000.00	-	54,120,000.00	1,756	213,692,464.20	158,694,511.00	54,997,954.20	25,790,113.63	140,160,494.10

- หมายเหตุ 1. ผลการจัดเก็บรายได้ของ 31 มีนาคม 2532
 2. โครงการ 7 อยู่ระหว่างดำเนินการให้เป็นผล ผลการดำเนินงานของ 31 มีนาคม 2532
 3. ประโยชน์ที่มอบแก่ประชาชนตามที่รับจากตัวชี้วัดแต่ละปี 7 ไม่รวมถึงค่าเป็นเงินที่รับจากตัวชี้วัด

ส่งไปจะไม่ต่ำกว่า 50,000 ตัน

2.1.2 การจัดหาปุ๋ยมาจำหน่ายแก่สมาชิกสหกรณ์ ในการเจรจาข้าวโพดให้แก่สหกรณ์ผู้ปลูก ชสท. จะเจรจาซื้อปุ๋ยมาจำหน่ายให้แก่สหกรณ์สมาชิกในคราวเดียวกัน ปริมาณปุ๋ยเข้ามากี่เพิ่มขึ้นทุกปี

2.1.3 ยาบปราบศัตรูพืชและสินค้าอื่น ชสท. กับสหกรณ์การเกษตรระดับชาติ แห่งประเทศไทย ได้มีการร่วมลงทุนก่อตั้งบริษัทผลิตยาปราบศัตรูพืช เพื่อจำหน่ายให้แก่สหกรณ์และเกษตรกรทั่วไป เมื่อปี 2512 ชื่อว่าบริษัท ที.เจ.ซี.เคมี จำกัด เริ่มจำหน่าย ปี 2513/14

2.1.4 ธุรกิจโรงพิมพ์ ชสท. รับช่วงงานโรงพิมพ์ ต่อจากสหกรณ์ชายส่งแห่งประเทศไทย จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อบังคับและชื่อมาเป็นชุมนุมสหกรณ์ฯ ตั้งแต่ปี 2512 ธุรกิจของโรงพิมพ์เพิ่มขึ้นทุกปีจนถึงปัจจุบัน

2.1.5 ธุรกิจที่ริเริ่มใหม่ ในปี 2517/18 กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้แนะนำให้ ชสท. ทดลองนำข้าวสารส่งออกเป็นปีแรก ชสท. ได้รวบรวมข้าวสารจากโรงสีสหกรณ์ในต่างจังหวัด ส่งขายต่างประเทศด้วยความร่วมมือของกระทรวงพาณิชย์ ปีแรก 2517/18 จำนวน 2,000 ตัน กำเนินธุรกิจต่อเนื่องกันมาจนถึงปี 2522/23

การดำเนินงานของ ชสท. ในช่วงแรกนี้มีการขาดทุนเพียงปีเดียว คือ ปี 2515/16 ขาดทุนประมาณ 6.25 ล้านบาท เป็นการขาดทุนในธุรกิจข้าวโพดและถั่วเขียว ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการได้รายงานต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีไว้ดังนี้

"ในฤดูกาลค้าข้าวโพดประจำปี 2515/16 ชุมชมสหกรณ์ได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะทำการรวบรวมข้าวโพดส่งจำหน่ายให้ เซน-โน จำนวน 100,000 เมตริกตัน แต่เนื่องจากผลผลิตของข้าวโพดลดต่ำลงเป็นอย่างมาก เพราะฝนแล้ง ชุมชมสหกรณ์จึงรวบรวมข้าวโพดส่งจำหน่ายได้เพียง 40,978.60 เมตริกตัน

การดำเนินงานขาดทุน 3,464,438.51 บาท ทั้งนี้เนื่องจากราคาข้าวโพดภายในประเทศมีราคาสูงกว่าราคาส่งจำหน่ายต่างประเทศ สหกรณ์สมาชิกไม่สามารถรวบรวมข้าวโพดส่งได้ ชุมชมสหกรณ์ต้องรวบรวมส่งแทนเสียเป็นส่วนใหญ่

สำหรับถั่วเขียว ชสท. เริ่มรวบรวมถั่วเขียวเพื่อจำหน่าย เนื่องจากเห็นว่าการรวบรวมข้าวโพดส่งให้ เซน-โน ประสบการณ์ขาดทุนและเพื่อเป็นการสนองความต้องการของ

สหกรณ์สมาชิกที่ต้องการให้ ชสท. ดำเนินการรวบรวมผลผลิตผลอื่น เพื่อจัดจำหน่ายนอกเหนือไปจากข้าวโพด แต่เป็นโอกาสไม่ดีของ ชสท. เพราะหลังจากที่ได้รวบรวมแล้วแล้วราคาจำหน่ายของข้าวโพดลดลง จึงทำให้ ชสท. ต้องประสบการขาดทุนอีกเป็นจำนวนเงิน 1,554,463.15 บาท"

อย่างไรก็ตามผลการดำเนินธุรกิจปกติในช่วงนี้ เมื่อทำกำไรสุทธิที่สะสมไว้แต่ละปีมาหักออกจากยอดขาดทุนสุทธิ ปี 2515/16 แล้วยังปรากฏว่า ชสท. ไม่มียอดค้างขาดทุนแต่อย่างใด และยังมีทุนสำรองอยู่อีก 7,768,140.83 (ตารางที่ 29 ลำดับที่ 1-6)

2.2 สาเหตุที่ทำให้ ชสท. มีหนี้สินเป็นช่วงที่ 2 ของการดำเนินธุรกิจการสนองนโยบายปุ๋ยช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาล ปี 2518/19 -2520/21

ในช่วงปี 2517-2518 รัฐบาลได้จัดซื้อปุ๋ยเพื่อนำมาจำหน่ายแก่เกษตรกรในราคาถูก ขณะนั้น ชสท. มีปุ๋ยที่สั่งมาจำหน่ายแก่สมาชิกสหกรณ์และเกษตรกรทั่วไป ในราคาปกติตามท้องตลาดอยู่แล้วประมาณ 20,000 ตัน ต้นทุนราคาตันละกว่า 5,000 บาท แต่ ชสท. ต้องรับปุ๋ยจากรัฐบาลมาจำหน่ายอีก จำนวน 30,000 ตัน ในราคาตันละ 3,800 บาท และต่อมาต้องลดราคาการจำหน่ายลงเหลือตันละ 2,230 บาท ตามราคาที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประมูลได้ในปี 2519 จึงทำให้ปุ๋ยของ ชสท. ขายไม่ได้และต้องขาดทุนในเวลาต่อมา ทำให้มียอดขาดทุนเฉพาะปุ๋ยติดต่อกันตั้งแต่ ปี 2518-2521 ดังนี้

ปี 2518/19 ขาดทุนปุ๋ย	26,185,061.92 บาท
ปี 2519/20 ขาดทุนปุ๋ย	13,615,881.69 บาท
ปี 2520/21 ขาดทุนปุ๋ย	6,089,347.82 บาท
รวมยอดขาดทุน	45,890,291.43 บาท

ยอดขาดทุนปุ๋ยของ ชสท. จำนวน 20,000 ตัน เป็นเงิน 45.89 ล้านบาทนี้ ชสท. มิได้รับความช่วยเหลือหรือชดเชยการขาดทุนจากรัฐบาลแต่อย่างใด และมีผลให้ธุรกิจอื่น ๆ ของ ชสท. ต้องกระทบกระเทือนไปด้วย เป็นเหตุให้ ชสท. เริ่มมียอดค้างขาดทุนในปี 2518/19 เป็นปีแรก (ตารางที่ 29 เลขที่ 7-10) มีผลกระทบให้ ชสท. ไม่สามารถส่งชำระเงินค่าปุ๋ยช่วยเหลือเกษตรกรแก่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมียอดค้างชำระอยู่จำนวน 61,283,591 บาท ตามเงื่อนไขได้

สาเหตุที่ไม่สามารถนำส่งชำระเงินได้

ก. ไม่อาจเก็บจากลูกค้า คือ สหกรณ์การเกษตรจำนวน 24 สหกรณ์ และกลุ่มธุรกิจเศรษฐกิจของสำนักงาน ร.พ.ช. 20 กลุ่ม รวมเป็นเงิน 19,954,710.97 บาท ซึ่งเป็นลูกหนี้ที่ไม่มีการเคลื่อนไหวมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 บางสหกรณ์ก็กำลังอยู่ในระหว่างถูกฟ้องล้มละลายเพราะสมาชิกที่ซื้อไปไปแล้วไม่มีเงินชำระหนี้แก่สหกรณ์ สำหรับกลุ่มของ ร.พ.ช. ได้เลิกล้มไปแล้ว

ข. อีกสาเหตุหนึ่งก็คือ ชสท. ต้องขาดทุนไปถึง 45.98 ล้านบาท

เมื่อรวมยอดเงินขาดทุนจากบัญชีของ ชสท. ที่ต้องสนองนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวแล้ว เป็นเงิน 45,890,291.43 บาท กับยอดลูกหนี้บัญชีที่เรียกเก็บจากสหกรณ์และกลุ่มธุรกิจของ ร.พ.ช. ไม่ได้อีก 19,954,710.97 บาท จะรวมเป็นเงิน 65,845,002.40 บาท ซึ่งเกินกว่ายอดที่ ชสท. ค้างชำระแก่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดังกล่าวข้างต้น

ยอดเงินค้างชำระค่าบัญชีช่วยเหลือเกษตรกรอันเป็นผลกระทบ จากการสนองนโยบายของรัฐบาล จำนวน 61,283,591 บาท นี้ ชสท. ได้ทำหนังสือขอตัดหนี้สูญต่ออธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์แล้ว ตามหนังสือที่ ผส. 315/925 ลงวันที่ 14 ก.ค. 2531 ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณา

2.3 ช่วงที่ 3 การสนองนโยบายโครงการเชื่อมโยงข้าวปี 2523/24-2525/26

จากการที่ ชสท. ต้องสนองนโยบายข้าวของรัฐบาลในการดำเนินงานตามโครงการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์ซึ่งกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบตามรายงานผลการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ปรากฏว่า ชสท. มียอดขาดทุนสุทธิของโครงการติดต่อกันทั้ง 3 ปี ดังนี้

ปี 2523/24 ขาดทุนสุทธิ	47,205,413.21 บาท
ปี 2524/25 ขาดทุนสุทธิ	9,260,419.71 บาท
ปี 2525/26 ขาดทุนสุทธิ	89,092,205.12 บาท
รวม	145,558,038.04 บาท

แผนวิเคราะห์และประเมินผลฝ่ายข้าวของ ชสท. ในขณะนั้นได้ทำการวิเคราะห์หาสาเหตุของการขาดทุนจากการดำเนินงานตามโครงการเชื่อมโยงทั้ง 3 ปี ได้สรุปสาเหตุสำคัญ

ของการขาดทุนไว้ดังนี้ (ตามเอกสารหลักฐานของผู้สอบบัญชี ตารางที่ 29 ลำดับที่ 13)

1. ต้นทุนข้าวสารของโครงการสูงกว่าท้องตลาด

เนื่องจากสหกรณ์ต้องรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกสหกรณ์ และเกษตรกรทั่วไปตามราคาที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าราคาที่เอกชนรับซื้ออยู่ในท้องตลาดในขณะนั้น นอกจากนี้ยังประกาศเพิ่มราคารับซื้อทุกเดือน ๆ ละ 60 บาทต่อตัน ตั้งแต่เดือนเริ่มรับซื้อ คือ ธันวาคม จนถึงพฤศจิกายน ในขณะที่ราคารับซื้อของภาคเอกชนมิได้เพิ่มตาม จึงทำให้ราคาข้าวเปลือกของสหกรณ์ที่ซื้อไว้สูงกว่าราคาท้องตลาดมาก เมื่อนำมาแปรรูปเป็นข้าวสารส่งให้ ชสท. แล้ว ต้นทุนข้าวสารต่อกระสอบของ ชสท. ย่อมสูงกว่าท้องตลาดตามไปด้วย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ขาดทุน

2. ชสท.ต้องรับภาระดอกเบี้ยและค่าเก็บรักษาแทนสหกรณ์

ตามข้อกำหนดของโครงการเชื่อมโยงฯ ชสท. ต้องรับภาระในการจ่ายดอกเบี้ยเงินทุนที่ใช้ในการรวบรวมข้าวเปลือกแทนสหกรณ์ในอัตรา 13%-14.4% ตลอดทั้ง 3 ปี รวมทั้งค่าเก็บรักษาข้าวเปลือกที่สหกรณ์รวบรวมไว้และรอการแปรสภาพเป็นข้าวสาร ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้ว การรวบรวมข้าวเปลือกตามโครงการของสหกรณ์นั้น จะต้องทำการรวบรวมพร้อมกันทั้งประเทศ และในขณะเดียวกันความสามารถในการแปรสภาพ หรือกำลังสีของโรงสีสหกรณ์ที่มีอยู่จะต้องใช้เวลาแปรสภาพตลอดทั้งปี และแหล่งระบายข้าวสารของโครงการมีเพียงแห่งเดียว คือ ชสท. ซึ่งต้องอาศัยการรับซื้อขององค์การคลังสินค้า ดังนั้น จึงปรากฏว่ามีข้าวเปลือกที่รอการแปรสภาพและข้าวสารที่รอการสั่งซื้อจาก อคส. เก็บรักษาอยู่ตามสหกรณ์และโรงสีสหกรณ์เป็นจำนวนมากทำให้ ชสท. มีค่าใช้จ่าย ดอกเบี้ย และค่าเก็บรักษาเพิ่มขึ้นประมาณ 215.05 ล้านบาท ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มต้นทุนของข้าวสารในโครงการฯ ทำให้ ชสท. ต้องขาดทุน

3. อคส.กำหนดเงื่อนไขและข้อจำกัดที่ไม่เอื้ออำนวยแก่ ชสท.

ชสท. ต้องขายข้าวในโครงการให้แก่ อคส. เพียงแห่งเดียวและเงื่อนไขในการรับซื้อ อคส. มักกำหนดให้ ชสท. ส่งมอบภายในระยะเวลาอันสั้น แต่เนื่องด้วยกำลังสี หรือความสามารถในการแปรสภาพของโรงสีสหกรณ์มีจำกัดจึงทำให้ ชสท. ไม่สามารถนำข้าวสารของสหกรณ์

ส่งมอบให้ทันกำหนด ต้องใช้วิธีซื้อหรือแลกข้าวกับเอกชนจำนวนหนึ่งส่งมอบแทนไปก่อน จึงทำให้มีข้าวสารของโครงการเหลืออยู่จำนวนหนึ่งเมื่อสิ้นปี เมื่อตีราคาสินค้าคงเหลือปลายปีตามราคาแล้ว เป็นราคาที่แตกต่างจากราคาทุนมาก การแจ้งให้ส่งมอบภายในระยะเวลาอันสั้น และกำหนดราคารับซื้อต่ำกว่าราคาทุนของ ชสท. นี้เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ ชสท. ต้องขาดทุน

4. การแปรสภาพข้าวของโรงสีสหกรณ์ไม่ได้ตามอัตราที่กำหนด

เนื่องจากโครงการเชื่อมโยงฯ ได้กำหนดอัตราแปรสภาพให้โรงสีสหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเป็นอัตราเดียวกันทั่วประเทศ และใช้อัตราแปรสภาพดังกล่าวเป็นฐานคำนวณกำหนดราคาขายให้เอกชน. ปรากฏว่า โรงสีสหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถแปรสภาพได้ตามอัตราที่กำหนดไว้ เป็นเหตุให้ต้นทุนข้าวสารที่เกิดขึ้นจริงสูงกว่าต้นทุนที่คำนวณไว้แต่แรก และเนื่องจาก ชสท. ใช้หลักการบันทึกบัญชีต้นทุน โดยจะบันทึกต้นทุนเมื่อมีการจำหน่ายสินค้า ฉะนั้น เมื่อสิ้นปีบัญชี จึงปรากฏผลการขาดทุนเป็นต้นทุนส่วนเพิ่ม นอกจากนี้การตีราคาสินค้าคงเหลือสิ้นงวดบัญชี จะตีราคาตามราคาตลาดและตามสภาพข้าวซึ่งราคาตลาดต่ำกว่าราคาต้นทุนเป็นอย่างมาก จึงมีผลการขาดทุนที่เกิดจากการตีราคาสินค้าอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งปรากฏว่าทั้ง 3 ปี มีผลการขาดทุนจากการตีราคาสินค้า และต้นทุนส่วนเพิ่มรวมทั้งสิ้น 96.23 ล้านบาท

จากสาเหตุสำคัญ 4 ประการดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการที่ ชสท. ต้องพึ่งตนเองในด้านการตลาดและการจำหน่ายข้าวสารที่ต้องแข่งขันกับพ่อค้าทั่วไป ซึ่งไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในโครงการเชื่อมโยงฯ จึงทำให้ ชสท. ต้องมียอดขาดทุนสุทธิโครงการเชื่อมโยงฯ ติดต่อกันตั้งแต่ปี 2523/24-2525/26 รวมเป็นเงินถึง 146,558,038.04 บาท (หนึ่งร้อยสี่สิบล้านห้าแสนห้าหมื่นแปดพันสามสิบแปดบาทสี่สตางค์) ซึ่ง ชสท. ได้ขอตัดหนี้สูญยอดขาดทุนจำนวนนี้ต่อกรมส่งเสริมสหกรณ์แล้วเช่นกันตามหนังสือ ชสท. ที่ ผส. 262/797 ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2531

5. ผลกระทบที่ตามมาและวิกฤติการณ์ทางการเงินในปัจจุบัน

การที่ ชสท. ต้องประสบการขาดทุนในการสนองนโยบายของรัฐบาล เรื่อง บัญ และโครงการเชื่อมโยงฯ ติดต่อกันมาตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เกิดผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินงานธุรกิจของ ชสท. เป็นอย่างมาก ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้ ชสท. ประสบกับวิกฤติการณ์เกี่ยวกับการเงินอย่างหนัก และต่อเนื่อง คือขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนทางธุรกิจจนไม่อาจดำเนินการธุรกิจสนองความต้องการของสหกรณ์สมาชิกได้ เช่นที่เคยปฏิบัติมา ทำให้เสื่อมความนิยมในสายตาของสหกรณ์สมาชิกและวงการธุรกิจทั่วไป

2. เนื่องจากไม่อาจกระทำธุรกิจให้เกิดรายได้คุ้มกับค่าใช้จ่าย และ ชสท. ต้องทยอยชำระหนี้เงินกู้โครงการต่าง ๆ และใช้จ่ายประจำวัน บางทีจำเป็นต้องใช้เงินเบิกเกินบัญชีจากธนาคารพาณิชย์มาชำระหนี้เงินกู้แก่ทางราชการ ทำให้ ชสท. ต้องแบกภาระดอกเบี้ยตามอัตราห้องตลาดชั้นอีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะในช่วงระหว่างปี 2525-2529 ชสท. ต้องเสียดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ต่าง ๆ เฉลี่ยปีละประมาณ 22.61 ล้านบาท จึงทำให้ ชสท. ต้องมียอดค้างขาดทุนเพิ่มขึ้นอีก ถึงแม้บางปีจะมีกำไรจากรายได้ในการขายและให้เช่าทรัพย์สินก็ยังมียอดค้างขาดทุนสะสมจนถึงปัจจุบัน (31 ธันวาคม 2530) จำนวน 238,905,586.74 บาท ยอดค้างขาดทุนนี้รวมยอดขาดทุนที่ ชสท. ขอตัดหนี้สูญไปช่วยเหลือและโครงการเชื่อมโยงฯ จำนวน 61.28 ล้านบาทและ 145.56 ล้านบาท ตามลำดับ รวม 206.84 ล้านบาท อยู่ด้วย หากรัฐบาลอนุมัติ ชสท. ตัดหนี้สูญได้ ยอดค้างขาดทุนจะลดลงเหลือเพียงประมาณ 32.06 ล้านบาท

3. เพื่อแก้ไขสภาวะทางการเงินและความชะงักงันในด้านการดำเนินงาน ชสท. ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการให้มีแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำหรือมีระยะปลอดดอกเบี้ยควบคู่กับการให้การสนับสนุนในด้านธุรกิจหลัก เช่น บัญ วัสดุการเกษตร หรือการเป็นตัวแทนของรัฐบาลในการรวบรวม หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อให้เกิดรายได้และสามารถสนองความต้องการของเกษตรกร สมาชิกสหกรณ์ ตามวัตถุประสงค์ของ ชสท. และนโยบายของรัฐบาลต่อไปได้

ตารางที่ 29. แผนแสดงเงินและงบแสดงการดำเนินงานของ สห. สัมปทานเงิน 2512/13 สิ้นปีการเงิน 2530

ลำดับปีการเงิน	จำนวนสมาชิก	มูลค่าของ						งบแสดงการดำเนินงาน			งบกำไรสุทธิ	กำไรสุทธิ	กำไรสุทธิ
		ค่าหุ้น	เงินฝาก	เงินฝากออมทรัพย์	เงินฝากออมทรัพย์	เงินฝากออมทรัพย์	เงินฝากออมทรัพย์	กำไรสุทธิ	กำไรสุทธิ	กำไรสุทธิ			
1	2512/13	168	243,000.00	508,840.00	20,000.00	771,840.00	71,096,993.88	1,190,898.35	-	งบกำไรสุทธิ	1,190,898.35	-	1,190,898.35
2	2513/14	199	296,520.00	6,183,321.77	108,779.00	6,479,841.77	78,290,844.68	1,089,377.94	-	332,429.43	1,089,377.94	-	1,089,377.94
3	2514/15	287	408,000.00	6,664,694.00	186,286.32	7,258,980.32	53,227,248.47	1,161,448.78	-	724,198.27	1,161,448.78	-	1,161,448.78
4	2515/16	391	1,060,000.00	659,216.65	272,929.67	1,992,146.32	121,465,423.25	(6,253,181.97)	-	423,799.63	-	-	-
5	2516/17	459	1,194,720.20	659,216.65	265,029.77	2,118,966.62	124,565,465.72	10,267,250.27	-	2,399,557.68	10,267,250.27	-	10,267,250.27
6	2517/18	550	2,796,000.00	6,912,542.27	902,249.92	10,610,792.19	221,314,011.77	8,291,623.06	-	3,162,544.95	8,291,623.06	-	8,291,623.06
7	2518/19	463	2,773,000.00	7,768,140.83	5,486,839.02	16,027,979.84	292,799,741.53	(40,741,726.36)	(32,973,585.53)	7,675,503.26	-	-	-
8	2519/20	502	3,382,500.00	-	5,486,839.02	8,869,339.02	622,726,511.23	(15,651,916.49)	(48,625,502.02)	4,000,969.39	-	-	-
9	2520/21	575	3,902,500.00	-	5,486,839.02	9,389,339.02	549,318,713.23	(14,380,164.77)	(63,005,666.79)	7,722,099.68	-	-	-
10	2521/22	641	5,164,000.00	-	5,486,839.02	10,650,839.02	494,639,567.15	686.06	(63,004,980.73)	4,630,795.11	-	-	-
11	2522/23	724	5,673,000.00	-	5,486,839.02	11,159,839.02	869,291,401.91	11,086,185.35	(53,962,935.46)	9,724,719.37	2,034,140.08	-	2,034,140.08
12	2523/24	785	7,042,500.00	-	5,486,839.02	12,529,339.02	1,166,106,415.73	12,449,589.01	(41,503,346.46)	20,529,749.84	2,446,127.55	-	2,446,127.55
13	2524/25	831	8,370,000.00	-	5,486,839.02	13,856,839.02	1,740,358,810.76	(111,405,760.90)	(155,355,234.90)	31,719,295.11	-	-	-
14	2525/26	868	8,714,500.00	-	5,486,839.02	14,201,339.02	2,747,703,748.29	12,731,414.22	(144,146,864.18)	30,766,402.51	1,523,043.50	-	1,523,043.50
15	2526/27	892	9,123,000.00	30,000.00	5,486,839.02	14,939,839.02	1,190,050,185.00	(103,669,921.75)	(247,486,785.93)	23,558,205.16	-	-	-

ตารางที่ 29. (ต่อ)

ลำดับที่	ปีการดำเนินงาน	มูลค่าของ สห.ค.				ผลการดำเนินงาน		การเปลี่ยนแปลงสุทธิ	การเปลี่ยนแปลงสุทธิ		
		ค่าตั้งต้น	เพิ่ม	รวม	หัก	กำไร(ขาด)	สุทธิ				
16	2527/28	69	9,371,000.00	-	5,486,839.02	14,857,839.02	583,852,214.65	192,496.72	(287,294,289.21)	14,976,405.46	-
17	2528/29	69	9,395,500.00	-	5,486,839.02	14,882,339.02	189,869,162.33	14,652,181.87	(233,354,440.99)	12,044,588.46	10,000.00
18	2529	72	9,294,500.00	-	5,486,839.02	14,781,339.02	195,093,212.69	(8,227,225.97)	(241,581,666.96)	4,731,461.72	-
19	2530	73	9,294,500.00	-	5,486,839.02	14,781,339.02	210,731,497.90	1,897,342.22	(238,905,586.74)	5,377,473.33	10,000.00

หมายเหตุ: ปี 2525/26 ดำเนินการ 23/24 งบประมาณ 47,025,413.21 บาท และดำเนินการ 24/25 งบประมาณ 9,260,419.71 บาท รวมงบประมาณ 56,465,832.92 บาท

(ตาราง สห.ค. มีกำไร 69,197,287.14 บาท หักดำเนินการ 23/24 และ 24/25 งบประมาณ 56,465,832.92 บาท คงเหลือกำไร 12,731,454.22 บาท)

ปี 2526/27 ดำเนินการ งบประมาณ 89,092,205.12 บาท (รวมงบประมาณ 103,669,921.75 บาท งบดำเนินงาน ดำเนินการ งบประมาณ 89,092,205.12 บาท สห.ค. งบประมาณ 14,577,716.63 บาท)

ปี 2527/28 สห.ค. ได้เปลี่ยนแปลงการดำเนินงานตามมติของคณะผู้บริหาร เป็นระยะสั้น

ปี 2528/29 สห.ค. ได้เปลี่ยนแปลงการดำเนินงานตามมติของคณะผู้บริหาร เป็นระยะสั้น 2,051,314.35 บาท งบประมาณรวมทั้งสิ้น 702,333.65 บาท

สรุป รายงานผลการดำเนินงานและรายงานการประเมินผลประจำปีของ สห.ค. , รายงานผลการดำเนินงานตามมติของคณะผู้บริหาร ประจำปี 2531 ครอบคลุม 1 พฤศจิกายน 2531

7. เอกสารประกอบการสัมมนา

7.1 หนี้สินของเกษตรกรไทย

โสภณ ทองปาน*

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย นับวันจะมีมากขึ้นด้วยเหตุผลสำคัญสองประการ ซึ่งเกี่ยวข้องกัน

ประการแรก

การประกอบอาชีพจะต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่ต้องซื้อหากินขึ้นแทนที่จะใช้เฉพาะแรงงานและที่ดินของครอบครัว ต้องซื้อปัจจัยต่าง ๆ นับวันจะมากขึ้น เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งต้องจ้างแรงงาน

ประการที่สอง

ผลตอบแทนจากการประกอบอาชีพไม่แน่นอน และมีแนวโน้มลดลง เพราะความไม่แน่นอนของผลผลิต ส่วนหนึ่งเพราะสภาพดินฟ้าอากาศ และอีกส่วนหนึ่งเพราะราคาพืชผลที่ทำให้รายได้ไม่เพียงพอคุ้มกับต้นทุนการผลิต ขณะที่ความต้องการในการบริโภคนับวันจะเพิ่มขึ้น ทำให้มีหนี้สินเพิ่มขึ้น การที่ราคาพืชผลมีราคาดีในบางปีจะช่วยทุเลาความรุนแรงของปัญหาลงได้

ในเอกสารนี้จะสรุปข้อมูลให้เห็นถึงภาพรวมเกี่ยวกับรายได้ เกี่ยวกับรายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต เกี่ยวกับภาวะหนี้สินจากการกู้ยืม หนี้สินที่เกิดจากการดำเนินงานภายใต้โครงการต่าง ๆ ของรัฐ

1. ภาพรวมรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ทำการสำรวจรายได้รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรมาหลายครั้ง สัปดาห์สุดท้ายคือ พ.ศ.2521/22, 2523/24, 2525/26 และ พ.ศ. 2529/30¹

*เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร จัดโดยคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร วันที่ 23-24 มิถุนายน 2532 ผู้เขียนเป็นอาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวเลขเฉลี่ยระดับประเทศแสดงว่า รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร (รายได้เงินสดลบด้วยรายจ่ายเงินสด) มีประมาณครัวเรือนละ 7,500 บาท ใน พ.ศ.2521/22 เพิ่มขึ้นเป็น 13,000 บาทใน พ.ศ. 2523/24 แล้วลดเหลือไม่ถึงหมื่นบาทใน พ.ศ.2525/26 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยใน พ.ศ. 2529/30 ส่วนรายได้เงินสดนอกการเกษตร หรือนอกไร่นามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จากเกือบหนึ่งหมื่นบาทใน พ.ศ.2521/22 เพิ่มขึ้นเป็น 14,000 บาทใน พ.ศ.2525/26 และลดลงเล็กน้อยใน พ.ศ. 2529/30 ทำให้รายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเพิ่มขึ้นระหว่าง พ.ศ.2521/22-2523/24 และลดลงเล็กน้อยหลังจากนั้น

รายจ่ายเงินสดของครัวเรือนเพิ่มขึ้นมากในช่วงแรก และลดลงหลังจากนั้น ทำให้เงินออมที่มีเหลือเปลี่ยนแปลงขึ้นลงมาก จากประมาณ 3,000-4,000 บาทใน พ.ศ.2521/22-2523/24 เหลือเพียง 156 บาทใน พ.ศ.2523/24 แล้วเพิ่มสู่ระดับเดิมใน พ.ศ.2525/26 และ พ.ศ. 2529/30

ถ้าจะพิจารณาในช่วงการสำรวจของปีสุดท้ายคือ พ.ศ.2525/26 และ 2529/30 ปรากฏว่ารายได้สุทธิลดลง พอจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพรายได้และความเป็นอยู่ที่ไม่ดีขึ้นเลยคูรายละเอียกในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 30 เปรียบเทียบรายได้-รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนในปีที่มีการสำรวจ พ.ศ.2521/22-2525/26

	2521/22	2523/24	2525/26	2529/30
	บาท			
รายได้เงินสดสุทธิเกษตร	7,575	13,353	9,821	10,417
รายได้เงินสดนอกเกษตร	9,620	11,330	13,962	13,296
รายได้เงินสดสุทธิ	17,195	24,683	23,783	23,713
รายจ่ายเงินสดในครัวเรือน	12,614	24,527	20,758	19,043
เงินสดออม	4,581	156	3,025	4,670

2. รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตในการเกษตรมีมากขึ้น

ต้นทุนการผลิตนับวันจะเพิ่มขึ้นแต่ที่สำคัญที่สุด คือ ต้นทุนที่เป็นเงินสดมีมากขึ้น เพราะต้องจ้างแรงงาน ต้องซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ตัวอย่างต้นทุน ในการทำนาปีเพิ่มจากไร่ละ 640 บาทใน พ.ศ.2521/22 เพิ่มเป็น 891 บาทใน พ.ศ. 2530/31²

ต้นทุนนี้เป็นเงินสดเพียงร้อยละ 22 ใน พ.ศ.2521/22 แต่เพิ่มเป็นร้อยละ 28 ใน พ.ศ.2529/30-2530/31 รายจ่ายเงินสดส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 70 เป็นค่าจ้างแรงงาน ที่เหลือประมาณร้อยละ 15-16 เป็นค่าปุ๋ย ซึ่งโดยเฉลี่ยระหว่าง พ.ศ.2521/22-2530/31 ค่าปุ๋ยประมาณไร่ละ 30-40 บาท

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ดังกล่าวนับวันจะมีมากขึ้น เพราะความเสื่อมโทรมของทรัพยากรเกษตรกรจะมีรายจ่ายมากขึ้นถ้าไม่อาจกู้ยืมเงินมาใช้ได้ก็ต้องซื้อเชื่อ ซึ่งจะแพงกว่าราคาเงินสด รายละเอียดต้นทุนทำนาปีที่ เป็นเงินสดดูได้ในตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ต้นทุนในการทำนาปี พ.ศ.2521/22-2530/31

	ต้นทุนต่อไร่ (บาท)	ต้นทุนเงินสด (%)	ต้นทุนค่าแรง ¹ (%)	ต้นทุนค่าปุ๋ย ¹ (%)
2521/22	640	22	65	23
2522/23	739	23	60	22
2523/24	837	23	65	15
2526/27	891	21	68	17
2527/28	886	22	69	16
2528/29	891	27	71	16
2529/30	888	28	67	15
2530/31	891	28	68	14

¹ เป็นร้อยละของต้นทุนเงินสด

3. ภาพรวมของภาวะหนี้สินจากการกู้ยืมทั้งที่เป็นเงินสดและสิ่งของ

ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินแม้จะมีอยู่มาก แต่ก็เป็นการศึกษาเฉพาะท้องถิ่นและผนวกเข้ากับการศึกษาเรื่องอื่น ๆ มิใช่เรื่องสินเชื่อและหนี้สินโดยตรง และแทบทั้งหมดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามหน่วยราชการที่ทำการสำรวจเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นประจำก็คือ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งได้ทำการสำรวจมาแล้ว 4 ครั้ง³ ข้อมูลในเรื่องนี้แม้จะมีข้อจำกัดด้วยวิธีเก็บข้อมูล แต่ก็พอจะให้ภาพรวมของภาวะหนี้สินได้ พอจะแยกสรุปได้ดังนี้

3.1 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้และขอกหนี้ หมายถึง ครัวเรือนที่เป็นหนี้ เมื่อสิ้นปีการเพาะปลูก คือ เมื่อสิ้นเดือนมีนาคมของปีสำรวจ ปรากฏว่าจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สินมีเกือบสองล้านครัวเรือน ใน พ.ศ. 2521/22 และลดเหลือประมาณ 1.1 ล้านคนใน พ.ศ. 2523/24-2525/26 และ พ.ศ. 2529/30 ถ้าเฉลี่ยจากครัวเรือนทั้งหมดจะมียอดหนี้คงค้างครัวเรือนละ 3,970 บาท ใน พ.ศ. 2521/22 ลดลงใน พ.ศ. 2523/24 และเพิ่มขึ้นเกือบ 5,000 บาท ใน พ.ศ. 2525/26 และเกือบ 4,000 บาท ใน พ.ศ. 2529/30 แต่ถ้าจะพิจารณาขอกหนี้เฉลี่ยเฉพาะผู้ที่เป็นหนี้แล้วขอกจะสูงกว่านี้มาก โดยเฉลี่ยเกือบครัวเรือนละ 20,000 บาท ใน พ.ศ. ระหว่าง พ.ศ. 2525/26-2529/30 (ดูตารางที่ 32)

จำนวนครัวเรือนข้างต้นเป็นครัวเรือนที่มีหนี้ในวันสิ้นปีเพาะปลูกหรือในวันสำรวจครัวเรือนที่ต้องกู้หนี้ยืมสินจริง ๆ แล้วจะมีมากกว่านี้คิดเฉพาะที่รับเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ทั้งที่จ่ายให้กู้แก่ลูกค้ายรายคนและที่รับเงินกู้ผ่านสหกรณ์การเกษตรและผ่านกลุ่มเกษตรกร จะมีรวมกันประมาณระหว่าง 2.3-2.5 ล้านครัวเรือน ในระหว่าง พ.ศ. 2528-2530⁴

โดยสรุปจากการสำรวจภาวะหนี้สินข้างต้นประมาณเกือบหนึ่งในสี่ของครัวเรือนเกษตรกรมีหนี้คงค้างเมื่อสิ้นปีการเพาะปลูก ยอดหนี้เฉลี่ยเกือบรายละ 20,000 บาท หรือประมาณ 4-5,000 บาท ถ้าคิดเฉลี่ยจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งประเทศ ดูรายละเอียดในตารางที่ 32

3.2 วัตถุประสงค์ของการใช้เงินกู้ จากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรตั้งที่กล่าวถึงข้างต้น ได้สอบถามถึงการใช้สินเชื่อว่าเป็นเพื่อการผลิตหรือเพื่อการบริโภค ปรากฏว่าส่วนใหญ่ใช้ในการผลิต ซึ่งมีประมาณร้อยละ 74-76 ที่เหลือใช้เพื่อบริโภคในครอบครัว ซึ่งออกจะ

ตารางที่ 32 คร่าวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้และยอดหนี้เฉลี่ยเมื่อวันสิ้นปี พ.ศ.2521/22-2529/30

	2521/22	2523/24	2525/26	2529/30
คร่าวเรือนทั้งหมด (ล้าน)	4.3	4.4	4.7	5.0
คร่าวเรือนเป็นหนี้ (ล้าน)	1.9	1.1	1.1	1.1
คิดเป็นร้อยละ	44	25	25	22
หนี้เฉลี่ยต่อคร่าวเรือนที่เป็นหนี้ (บาท)	9,078	13,802	19,564	16,819
หนี้เฉลี่ยต่อคร่าวเรือนทั้งหมด (บาท)	3,970	3,496	4,911	3,775

ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าจริง ๆ แล้วใช้จ่ายในการบริโภคมากกว่าข้อมูลที่ปรากฏจากการสำรวจ
ข้อมูลต่อไปนี้แสดงถึงสัดส่วนสินเชื่อที่ใช้ในการผลิต มีดังนี้

	ร้อยละที่ใช้เพื่อการผลิต
พ.ศ. 2521/22	74
2523/24	76
2525/26	73
2529/30	76

3.3 แหล่งสินเชื่อ ในการสำรวจได้สอบถามแหล่งสินเชื่อว่าได้รับจากสถาบัน (ซึ่งรวมทั้งสถาบันการเงิน เช่น ธ.ก.ส. ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันเกษตรกร) และจากนอกสถาบัน (เช่น พ่อค้า ญาติ พี่น้อง และอื่น ๆ) ปรากฏว่า แหล่งสินเชื่อจากสถาบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 64 ใน พ.ศ. 2521/22 เป็นร้อยละ 73 ใน พ.ศ.2529/30 รายละเอียดสัดส่วนแหล่งสินเชื่อเฉลี่ยทั้งประเทศ มีดังนี้

	ร้อยละสินเชื่อจากสถาบัน
พ.ศ.2521/22	64

ร้อยละสินเชื่อกู้จากสถาบัน

2523/24	58
2525/26	68
2529/30	73

มองจากภาพรวม เกษตรกรได้รับสินเชื่อจากสถาบันมากขึ้นส่วนใหญ่ก็จาก ธ.ก.ส.

3.4 อัตราดอกเบี้ย สำหรับอัตราดอกเบี้ยจากสถาบันการเงินนั้น ก็เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า ในช่วงระยะ พ.ศ.2521/22-2529/30 อยู่ระหว่างร้อยละ 12-18 ต่อปี อัตราดอกเบี้ยนอกสถาบันโดยเฉพาะจากพ่อค้าและจากญาติก็มีแนวโน้มลดลง เช่น กู้ยืมจากพ่อค้า โดยเสียดอกเบี้ยถึงร้อยละ 48 ต่อปีใน พ.ศ.2521/22 ลดเหลือร้อยละ 41 ใน พ.ศ.2529/30 ส่วนหนึ่งน่าจะเพราะจากสถาบันการเงินขยายการให้สินเชื่อมากขึ้น รายละเอียดอัตราดอกเบี้ยจากพ่อค้า มีดังนี้

พ.ศ.	อัตราดอกเบี้ยต่อปี
2521/22	48.12
2523/24	36.69
2525/26	38.07
2529/30	41.08

3.5 ความสามารถในการใช้คืนเงินกู้ จากการสอบถามถึงความสามารถใช้คืนเงินกู้เมื่อถึงกำหนดต้องใช้คืน ปรากฏว่า สามารถใช้คืนได้ไม่ถึงร้อยละ 50 ของหนี้ที่ถึงกำหนดแยกเป็นรายปี มีดังนี้

พ.ศ.	หนี้ชำระคืนคิดเป็นร้อยละของหนี้ถึงกำหนด
2521/22	16.9
2523/24	45.8
2525/26	37.1
2529/30	33.8

การที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้อาจจะมีหลายสาเหตุ ส่วนหนึ่งมาจากสภาพการทำกิน

4. หนี้สินที่เกิดจากการดำเนินงานภายใต้โครงการของรัฐ

ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2509-2531) รัฐบาลโดยหน่วยงานต่าง ๆ ได้

ดำเนินการในลักษณะที่คิดว่าเป็นการช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งในเรื่องช่วยเหลือเพื่อลดความเดือดร้อน เช่น ให้อุปกรณ์การเกษตร วัสดุอุปกรณ์ วัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ อาจจะโดยปลูกพืชมากกว่า 1 ครั้ง โดยใช้พันธุ์พืชที่ดี โดยการส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยและอื่น ๆ มีหน่วยงานที่ดำเนินการมาก เช่น กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร และ ธ.ก.ส. ในส่วนที่ต้องดำเนินการเพื่อสนองนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ยอดหนี้บางราย การมีสรุปถึง พ.ศ.2530 ได้ดังนี้⁵

กรมส่งเสริมการเกษตร	141.1 ล้านบาท
กรมส่งเสริมสหกรณ์	16.1 ล้านบาท
กรมการปกครอง	101.3 ล้านบาท

นอกจากนี้ยังมีหนี้สินเงินทุนหมุนเวียนของสหกรณ์อีกประมาณ 200.3 ล้านบาท ยอดส่วนนี้ยังสามารถเร่งรัดชำระหนี้ได้ ในส่วนขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกรมีหนี้ค่าปุ๋ยอีกประมาณ 969 ล้านบาท โครงการรับซื้อข้าวเปลือกอีก 494.9 ล้านบาท และโครงการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดย อ.ต.ก. อีก 64.6 ล้านบาท (ซึ่งยอดหนี้รวมลูกหนี้อื่น ๆ ด้วย นอกจากเกษตรกร) หนี้ส่วนนี้จำนวน 258 ล้านบาท ซึ่งคาดว่าจะไม่อาจจะติดตามหนี้ได้ คณะกรรมการฯ ได้เสนอให้ปลดปล่อยหนี้สินยอดนี้เสีย เพราะสุ่ววิสัยที่จะติดตามทวงหนี้ได้

5. หนี้สินเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนตัวอย่างจากหมู่บ้าน

หนี้สินในส่วนนี้เป็นหนี้ซึ่งต้องกู้เงินจากนอกสถาบันการเงินหรือกู้จากนอกระบบข้อมูลจริง ๆ ในแต่ละห้องที่ต่างกัน ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร แสดงว่า สินเชื่อจากสถาบันหรือจากในระบบมีมากขึ้นสูงถึงร้อยละ 73 ใน พ.ศ.2529/30 แต่จากการสำรวจในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งทำการสำรวจใน พ.ศ.2528 ปรากฏว่าร้อยละ 48 ของตัวอย่างที่สำรวจมีการกู้เงินอีกร้อยละ 52 ไม่ต้องการกู้เงิน จากกลุ่มที่กู้เงิน มีกู้จากสถาบันการเงินเพียงร้อยละ 27 กู้จากนอกสถาบันถึงร้อยละ 56 อีกร้อยละ 11 กู้ทั้งจาก 2 แหล่ง และอีกร้อยละ 6 ไม่อาจจะกู้จากที่ใดได้ ทั้งที่ต้องการเงินกู้⁶ ดังนั้น แหล่งกู้ยืมเงินจึงต่างกันมากในแต่ละห้องที่ และเป็นที่ยอมรับกันว่าเกษตรกรผู้ยากจนกู้ยืมจากแหล่งสถาบันน้อยมาก

ตัวอย่างการศึกษาสภาพหนี้สินในหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่มาก โดยเฉพาะภายใต้คณะกรรมการ

ประสานงานองค์กรเอกชน พัฒนาชนบท เขตอีสานใต้⁷ หรือคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์⁸ (ศ.พ.พ.) ซึ่งได้ทำการศึกษาบ้านหนองบัว อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ปรากฏว่า ในหมู่บ้านซึ่งมี 147 ครัวเรือน มีครัวเรือนเป็นหนี้ถึง 103 ครัวเรือน หรือร้อยละ 70 ของหมู่บ้าน กู้เงินมาในปี การผลิต 2530/31 รวมกันถึง 0.9 ล้านบาท เมื่อครบกำหนดใช้คืนไปเพียง 0.3 ล้านบาท ดอก เบี้ยคงค้าง 77,118 บาท ค้างชำระรวม 0.7 ล้านบาท และยังต้องการกู้อีกประมาณ 0.5 ล้านบาท เหตุผลสำคัญที่ต้องกู้มากและใช้คืนได้น้อยก็เพราะสภาพฝนแล้ง หนี้สินที่ต้องจ่ายที่สูงมาก โดยเฉพาะที่กู้ยืมเป็นเงินและใช้คืนเป็นข้าวเปลือกในอัตรากู้เงิน 100 บาท ใช้คืนเฉพาะดอกเบี่ยคิดเป็น ข้าวเปลือก 20 กิโลกรัม ซึ่งสภาพดังกล่าวถือเป็นเรื่องธรรมดาในเขตยากจนและที่ต้องประสบกับ ภัยพิบัติแล้ง

6. สรุป

เอกสารนี้จะไม่ให้ข้อสรุปอะไร เพียงแต่จะสะท้อนภาพให้เห็นว่า ภัยพิบัตินั้นเป็นภัยพิบัติที่ หมักหมมมานานและยากที่จะบรรเทาลงได้ สภาพการเพาะปลูกที่ต้องอาศัยน้ำฝน ปัจจัยการผลิตที่ต้อง ซื้อแม้แต่จ้างแรงงาน ชาวสารที่ใช้บริโภคต้องยืมจากพ่อค้า ควายที่ใช้ไถก็ต้องเช่า โดยจ่ายเป็นข้าว เปลือกหนึ่งในสาม หรือหนึ่งเกวียน (ประมาณ 700-800 กิโลกรัม) ต่อควายหนึ่งตัวต่อปี ปุ๋ยที่ต้อง ใช้ในการทำนาฤดูต่อไปก็ต้องซื้อเชื่อ ซึ่งราคาแพงกว่าเงินสด ถ้าต้องการเงินสดไปใช้ 1,000 บาท ก็มีแต่ใช้คืนเป็นข้าวเปลือกหนึ่งเกวียน อัตราดอกเบี่ยร้อยละ 5-10 ต่อเดือน ถือเป็นเรื่องธรรมดา เกษตรกรที่ยากจนต้องแก้ปัญหาดังที่ยกมาเป็นตัวอย่างควรจะแก้ไขกันอย่างไร คงจะแก้จากระบบการ ให้สินเชื่อกับดำเนินการอยู่ไม่ได้ แต่ต้องพิจารณาเป็นโครงการพิเศษ เพราะถ้าปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการ แก้ไข ภัยพิบัติการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินจะตามมา

เชิงอรรถ

¹สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, การสำรวจรายได้-รายจ่ายของเกษตรกรปีการเพาะ ปลูกต่าง ๆ

²สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ทัศนกรรมการทำนาปี ปีเพาะปลูกต่าง ๆ

³สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ผลการสำรวจภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร ปีการ

เพาะปลูก 2521/22, 2523/24, 2525/26 และ 2529/30

⁴ธ.ก.ส. รายงานกิจการระหว่าง 1 เมษายน 2530-31 มีนาคม 2531.

⁵สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา "รายงานของคณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์วุฒิสภา เรื่องปัญหาหนี้สินของเกษตรกร," 2532.

⁶อัมมาร์ สยามวาลา (บรรณาธิการ) "สินเชื่อในชนบทไทย," 2532.

⁷เช่น "รายงานการศึกษาผลกระทบการให้สินเชื่อ ธ.ก.ส." พ.ศ. 2532.

⁸เช่น "ภาวะหนี้สิน : กรณีศึกษาบ้านหนองบัว," แชมชาย ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 พ.ศ.2531.

7.2 ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

กรณี : หนี้สินเกษตรกรกับองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

โดย

ร.ค.ประจวบ บุรหรัศน์
ผู้อำนวยการองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

เสนอ

การสัมมนาหนี้สินของเกษตรกร จัดโดยคณะกรรมการการเกษตร
และสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร วันที่ 23-24 มิถุนายน 2532
๗ อาคาร บี ชั้น 3 ห้องงปประมาณ รัฐสภา ถนนอุทอง ศิลิต กรุงเทพฯ

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

กรณี : หนี้สินเกษตรกรกับองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

คำนำ

ภาพรวมหนี้สินของเกษตรกรจากการสำรวจทางสถิติของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยวิธีสุ่มตัวอย่าง ประมาณว่า ในปี 2525/26 มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรร้อยละ 25 เป็นหนี้เฉลี่ยขนาดหนี้ของแต่ละครัวเรือนเกษตรกรแตกต่างกันไปในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ กล่าวคือ เกษตรกรในภาคกลางเป็นหนี้มากที่สุด คือ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรเป็นหนี้ร้อยละ 28 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และมีขนาดหนี้เฉลี่ยครัวเรือนละ 10,537 บาท รองลงมาได้แก่เกษตรกรในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ

สำหรับหนี้สินของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับกิจการขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร หนี้ทั้งหมดเป็นหนี้ที่เกิดจากโครงการอุดหนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร (ปุ๋ย) และโครงการแทรกแซงตลาดการซื้อขายผลิตผลทางการเกษตร โดยเริ่มการมีนิติสัมพันธ์ระหว่าง อ.ต.ก. กับสถาบันเกษตรกร ตั้งแต่ปีเริ่มดำเนินการของ อ.ต.ก. ในปี 2518 เป็นต้นมา และจนถึงปีดำเนินการ ปี 2531 มีเกษตรกรเป็นหนี้กับ อ.ต.ก. จำนวน 9096 ราย รวมมูลค่าหนี้ 812.34 ล้านบาท โดยเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหนี้กับ อ.ต.ก. มากที่สุด จำนวนร้อยละ 73 ของจำนวนหนี้ทั้งหมด คิดเป็นมูลค่าหนี้ 305 ล้านบาทเศษ รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในส่วนขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร เป็นภาวะผูกพันทางด้านนิติกรรมสัญญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าเงินการอนุมัติสินเชื่อให้เกษตรกรตามโครงการอุดหนุนราคาปุ๋ยแก่เกษตรกรรวมตลอดทั้งภาระค่าใช้จ่ายดำเนินการติดตามทวงหนี้เพื่อส่งคืนสินเชื่อให้แก่กองทุนสงเคราะห์เกษตรกรตามภาระผูกพันในข้อตกลงเงินกู้ยืมโครงการตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรโครงการต่าง ๆ

ภาระหนี้สินของเกษตรกรกับ อ.ต.ก.

องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรเป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์จัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ต.ก. พ.ศ.2517 เพื่อสนับสนุนการผลิตและการตลาดให้เกษตรกรในด้านการสนับสนุนการผลิตทางการเกษตร อ.ต.ก. มีหน้าที่จัดหาและจำหน่ายปัจจัยการผลิตประเภท ปุ๋ย ยาเคมีเกษตร และอุปกรณ์ทางการเกษตร ให้เกษตรกรในราคาซื้อขายที่เป็นธรรมแก่เกษตรกร ซึ่งการดำเนินงานด้านการจัดหา และจำหน่ายปัจจัยการผลิตนี้ อ.ต.ก. ได้ดำเนินการไปทั้งในรูปแบบธุรกิจการค้าและโครงการอุดหนุนราคาปัจจัยการผลิตให้เกษตรกรตามนโยบายของรัฐบาล โครงการนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ โครงการอุดหนุนราคาปุ๋ยให้แก่เกษตรกร นับตั้งแต่ อ.ต.ก. เริ่มดำเนินการในปี 2518 จนถึงปัจจุบัน ได้จัดหาและจำหน่ายปุ๋ยแก่เกษตรกรเป็นจำนวน 1,777,225,585 ตัน มูลค่า 7,014,116,051.40 ล้านบาท

ในภาพรวมของการดำเนินงานของ อ.ต.ก. ดังได้กล่าวแล้วว่าเป็นองค์กรของรัฐที่ดำเนินกิจการสนองนโยบายของรัฐเป็นสำคัญ คงมีกิจการเป็นส่วนน้อยที่เป็นลักษณะงานเชิงธุรกิจการค้าขององค์การเอง เงินทุนดำเนินการของ อ.ต.ก. ได้รับมาจากเงินกู้ยืมจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรโดยเริ่มตั้งแต่ดำเนินการในปี 2518 จนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2532 องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรได้ยืมเงินกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรเพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและกิจการธุรกิจของ อ.ต.ก. เป็นเงินทั้งสิ้น 13,117,870,932.68 บาท (หนึ่งหมื่นสามพันหนึ่งร้อยสิบเจ็ดล้านบาทเศษ) ได้ชำระเงินคืนกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรแล้ว จำนวน 9,997,288,606.67 บาท (เก้าพันเก้าร้อยเก้าสิบเจ็ดล้านบาทเศษ) ยังคงค้างชำระหนี้กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร จำนวน 3,140,582,326.01 บาท (สามพันหนึ่งร้อยสี่สิบล้านบาทเศษ)

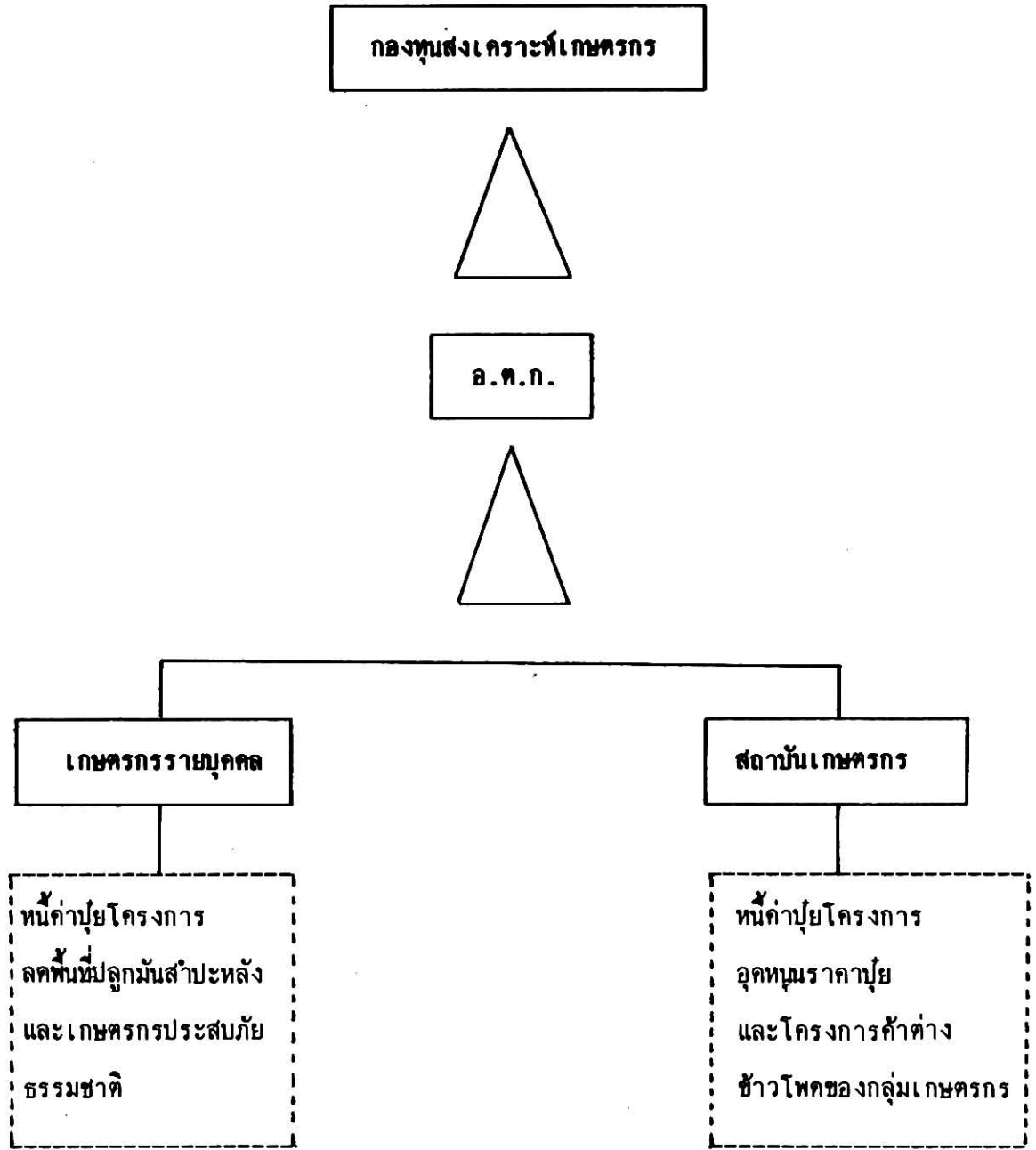
จากภาพรวมภารกิจดำเนินงาน และแหล่งเงินทุนดำเนินงานของ อ.ต.ก. อาจกล่าวได้ว่า จำนวนเงินกู้ยืมเงินกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรทั้งสิ้นหนึ่งหมื่นสามพันล้านบาทเศษ เป็นเงินทุนที่จัดสรรจากรัฐบาลลงไปในการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรทั้งทางตรงและทางอ้อม กิจการที่เป็นการจัดสรรทรัพยากรไปให้เกษตรกรโดยตรงได้แก่การจัดหาปุ๋ยโครงการอุดหนุนราคาปุ๋ยของรัฐบาล เพื่อจำหน่ายให้เกษตรกรทั้งในรูปเงินสดและเงินเชื่อ ดังได้กล่าวมาแล้วเป็นปุ๋ยสูตรต่าง ๆ จำนวน 1.77 ล้านตัน มูลค่ารวม 7,014.11 ล้านบาท และในฤดูเพาะปลูกปี 2532/33 นี้ รัฐบาลได้อนุมัติ

จัดซื้อปุ๋ยอีกจำนวน 300,000 ตัน มูลค่า 1,534 ล้านบาท เมื่อคิดรวมทั้งหมดแล้ว ตั้งแต่เริ่มกิจการ มา อ.ต.ก. สามารถจัดหาปุ๋ยมาจำหน่ายให้แก่เกษตรกรตามนโยบายของรัฐบาล จำนวน 2.07 ล้าน ตัน มูลค่า 8,548.11 ล้านบาท และแน่นอนที่สุด ที่จำนวนปัจจัยการผลิตเหล่านี้ อ.ต.ก. ได้จัด จำหน่ายในรูปเงินเชื่อให้แก่เกษตรกรไปด้วย

กล่าวโดยทั่วไป สภาพหนี้ของเกษตรกรที่ค้างชำระต่อ อ.ต.ก. เป็นหนี้ค้ำปุ๋ยเกือบทั้งหมด และหนี้จำนวนมากเป็นภาระผูกพันด้านนิติกรรมกับสถาบันเกษตรกร ได้แก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์

สถิติหนี้ของเกษตรกรที่ค้างชำระหนี้ค้ำปุ๋ย อ.ต.ก. ในปีงบประมาณ 2531 คิดตามจำนวน ลูกหนี้เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นหนี้ค้ำปุ๋ยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 73.04 แยกเป็น สถาบันเกษตรกร 1,167 ราย เกษตรกรทั่วไป 5,477 ราย คิดตามมูลค่าหนี้ให้แก่ เกษตรกรภาค กลางซึ่งมีจำนวนลูกหนี้เพียงร้อยละ 7.35 แยกเป็นสถาบันเกษตรกร 579 ราย และเกษตรกรทั่วไป 90 ราย แต่มีมูลค่าหนี้สูงสุดถึงร้อยละ 38.58 หรือ 313 ล้านบาท โดยเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหนี้ค้ำปุ๋ยร้อยละ 37.58 ของมูลค่าหนี้ปุ๋ยทั้งหมด หรือ 305 ล้านบาท (ตารางที่ 33)

นอกจากนี้สภาพหนี้มิได้มีเพียงลูกหนี้ปุ๋ยประเภทเดียว ยังมีลูกหนี้ข้าวและลูกหนี้อื่น ๆ ซึ่ง เกิดจากโครงการแทรกแซงราคาผลผลิตทางการเกษตรรวมมูลค่าทั้งสิ้นถึงปีงบประมาณ 2531 จำนวน 1,320 ล้านบาท แยกเป็นลูกหนี้ปุ๋ยมูลค่า 812 ล้านบาท หรือร้อยละ 61.53 ลูกหนี้ข้าวมูลค่า 455 ล้านบาทหรือร้อยละ 34.49 และลูกหนี้อื่น ๆ มูลค่า 52 ล้านบาท หรือร้อยละ 3.98 (ตาราง ที่ 34)

ภาพแสดงโครงสร้างของเกษตรกรกับ อ.ค.ก. และ
กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร

จัดซื้อปุ๋ยอีกจำนวน 300,000 ตัน มูลค่า 1,534 ล้านบาท เมื่อพิจารณาทั้งหมดแล้ว ตั้งแต่เริ่มกิจการ มา อ.ค.ก. สามารถจัดหาปุ๋ยมาจำหน่ายให้แก่เกษตรกรตามนโยบายของรัฐบาล จำนวน 2.07 ล้าน ตัน มูลค่า 8,548.11 ล้านบาท และแน่นอนที่สุด ที่จำนวนปัจจัยการผลิตเหล่านี้ อ.ค.ก. ได้จัด จำหน่ายในรูปเงินเชื่อให้แก่เกษตรกรไปด้วย

กล่าวโดยทั่วไป สภาพหนี้ของเกษตรกรที่ค้างชำระต่อ อ.ค.ก. เป็นหนี้ค้ำปุ๋ยเกือบทั้งหมด และหนี้จำนวนมากเป็นภาระผูกพันด้านนิติกรรมกับสถาบันเกษตรกร ได้แก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์

สถิติหนี้ของเกษตรกรที่ค้างชำระหนี้ค้ำปุ๋ย อ.ค.ก. ในปีงบประมาณ 2531 คิดตามจำนวน ลูกหนี้เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นหนี้ค้ำปุ๋ยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 73.04 แยกเป็น สถาบันเกษตรกร 1,167 ราย เกษตรกรทั่วไป 5,477 ราย คิดตามมูลค่าหนี้ให้แก่ เกษตรกรภาค กลางซึ่งมีจำนวนลูกหนี้เพียงร้อยละ 7.35 แยกเป็นสถาบันเกษตรกร 579 ราย และเกษตรกรทั่วไป 90 ราย แต่มีมูลค่าหนี้สูงสุดถึงร้อยละ 38.58 หรือ 313 ล้านบาท โดยเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหนี้ค้ำปุ๋ยร้อยละ 37.58 ของมูลค่าหนี้ปุ๋ยทั้งหมด หรือ 305 ล้านบาท (ตารางที่ 33)

นอกจากนี้สภาพหนี้มิได้มีเพียงลูกหนี้ปุ๋ยประเภทเดียว ยังมีลูกหนี้ข้าวและลูกหนี้อื่น ๆ ซึ่ง เกิดจากโครงการแทรกแซงราคาผลผลิตทางการเกษตรรวมมูลค่าทั้งสิ้นถึงปีงบประมาณ 2531 จำนวน 1,320 ล้านบาท แยกเป็นลูกหนี้ปุ๋ยมูลค่า 812 ล้านบาท หรือร้อยละ 61.53 ลูกหนี้ข้าวมูลค่า 455 ล้านบาทหรือร้อยละ 34.49 และลูกหนี้อื่น ๆ มูลค่า 52 ล้านบาท หรือร้อยละ 3.98 (ตาราง ที่ 34)

ปัญหาการบริหารหนี้ของเกษตรกร

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่า หนี้ของเกษตรกรที่มีภาระผูกพันกับ อ.ค.ก. แบ่งออกเป็นหนี้ที่เป็นสถาบันเกษตรกร และเกษตรกรรายบุคคล และเป็นหนี้ทั้งหมดที่เกิดมาจากโครงการนโยบายของรัฐ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรทั้งสิ้น ลูกหนี้เหล่านั้นกระจายไปทั่วประเทศ ดังแสดงไว้ในตารางแสดงลูกหนี้ บัญชี อ.ค.ก. แยกตามภูมิภาค ซึ่งข้อมูลลูกหนี้ถึงปี 2531 ปรากฏกระจายอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 5.5 ภาคกลาง ร้อยละ 7.35 ภาคตะวันออก ร้อยละ 10.96 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 73.04 และภาคใต้ ร้อยละ 3.08 โดยเฉพาะลูกหนี้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นลูกหนี้เกษตรกรรายบุคคลตามโครงการนโยบายของรัฐในการลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง

จากสภาพโครงสร้างของหนี้สินของเกษตรกรที่มีกับ อ.ค.ก. ดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาในด้านการบริหารหนี้ ดังนี้

1. ปัญหาในด้านการเมือง

หนี้ทั้งหมดที่เกษตรกรผูกพันกับ อ.ค.ก. เป็นหนี้ที่เกิดจากโครงการนโยบายของรัฐที่ต้องการกระจายทรัพยากรจากภาครัฐลงไปช่วยเหลือประชาชนกลุ่มด้วยโอกาสของประเทศที่เป็นเกษตรกร เป็นนโยบายกระจายรายได้ไปสู่ชนบทในรูปแบบของทรัพยากร ปัจจัยการผลิตเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรในชนบทมีการผลิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของชาวชนบทโดยส่วนรวม เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรที่เป็นลูกหนี้ของ อ.ค.ก. โดยแท้จริงแล้ว คือ ผู้ยากไร้ที่รัฐกำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ควรจะได้รับบริการสนับสนุนทรัพยากรโดยโอนย้ายทรัพยากรจากภาครัฐไปสู่ภาคการผลิตของเกษตรกร คำถามจึงเกิดขึ้นว่า รัฐมีมาตรการหรือนโยบายที่จะกระจายทรัพยากรจากภาครัฐไปช่วยภาคยากจนอย่างไร? นโยบายนั้นจะส่งผลต่อมาตรการติดตามทวงหนี้เกษตรกรมากน้อยประการใด ข้อเท็จจริงในสภาพของหนี้ การฟ้องคดีตามกฎหมายเป็นเพียงแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบบริหารหนี้ มิได้ส่งผลต่อการได้หนี้คืนให้กองทุนสงเคราะห์เกษตรกรอย่างเต็มที่

2. ปัญหาด้านสังคม

เป็นที่ทราบกันดีว่า แม้จะมีรายงานทางเศรษฐกิจว่าประเทศไทยมีความเจริญทาง

เศรษฐกิจสูง หรือแม้แต่การประเมินเศรษฐกิจไปสู่สังคม ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือ นิคส์ แต่จากรายงานการศึกษาวิจัยของนักวิชาการ ยังบ่งบอกถึงปัญหาการกระจายรายได้ของประเทศ โดยปรากฏเป็นข้อมูลที่ยืนยันว่า ผลการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในขณะที่รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น แต่การกระจายรายได้กลับมีช่องว่างมากขึ้นในระหว่างภาคในเมืองกับชนบท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ในขณะที่ประชาชนในชนบทหรือเกษตรกรของประเทศยังคงยากจนอยู่ เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชนบทยังยากจนดังกล่าว จึงส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรที่มีอยู่กับ อ.ต.ก. ความแร้นแค้นและยากจนเป็นสาเหตุทำให้เกษตรกรต้องทนเป็นหนี้ปีแล้วปีเล่าสะสมเรื่อยไป เมื่อศักยภาพการผลิตทางการเกษตรต่ำความยากจนเข้าครอบคลุุม และค่านิยม เศรษฐกิจเสรีเข้าสู่ชนบท ยิ่งทำให้รายได้ไม่พอรายจ่าย หนี้สินของเกษตรกรก็ต้องยืดอกอายุตัวเองไปโดยอัตโนมัติ

3. ปัญหาด้านการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ

อ.ต.ก. เป็นเสมือนตัวแทนของกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร ทำหน้าที่เป็นตัวกลางจัดการหนี้สินที่เกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตเงินเชื่อไปจาก อ.ต.ก. ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้วเจ้าหนี้ที่แท้จริง คือ กองทุนสงเคราะห์เกษตรกรและเมื่อพิจารณาถึงลงไปอีกปรากฏว่า กองทุนสงเคราะห์เกษตรกรตั้งขึ้นมาเพื่อบริหารเงินค่าพรีเมียมสินค้าเกษตรที่รัฐเก็บเอาจากผู้ส่งออกนำมาจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจการเพื่อการพัฒนาการเกษตรและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเกษตรกร เงินค่าพรีเมียมหรือภาษีขาออกสินค้าเกษตรเหล่านั้นมีโครงสร้างเกี่ยวข้องกับราคาพืชผลเกษตรที่พ่อค้าไปรับซื้อจากเกษตรกร เมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้ว ก็คือส่วนเหลือมรับ หรือมาร์จินการตลาดที่เกษตรกรเสียไป ฉะนั้นหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่บริหารเงินกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรตระหนักเสมอว่า หนี้สินที่เกิดขึ้นของเกษตรกรแท้จริงแล้ว คือ เกษตรกรเป็นหนี้กับเกษตรกรเอง การแบ่งภาระหน้าที่บริหารหนี้กองทุนฯ มีสองระดับ คือ กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร ทำหน้าที่เร่งรัดหนี้กับ อ.ต.ก. และให้ อ.ต.ก. ไปเร่งรัดหนี้เอามาจากเกษตรกร เพื่อส่งเงินคืนให้กองทุนฯ การวางมาตรการบริหารหนี้ระหว่างหน่วยงานของรัฐทั้งสองแห่ง ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง กล่าวคือ อ.ต.ก. กองทุนฯ ไม่สามารถจะใช้มาตรการเด็ดขาดในการก่อกู้หนี้และติดตามหนี้กับเกษตรกรได้อย่างรัดกุม เพราะนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรย่อมมีวัตถุประสงค์อยู่ในระดับหนึ่ง การปฏิบัติต่อเกษตรกรจำเป็นต้องกระทำในขอบเขตจำกัดตามนโยบายของรัฐเป็นสำคัญ

แนวทางแก้ไข

ถ้าประเมินผลได้ว่า ถ้าแท้จริงหนี้สินที่เกษตรกรมีภาระผูกพันกับ อ.ต.ก. เป็นทรัพยากรของรัฐที่ต้องการกระจายไปสู่ประชาชนในชนบท เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตทางการเกษตร ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นกับประชาชนหรือเกษตรกรผู้ด้อยโอกาสและในลักษณะของความเป็นธรรมในทางเศรษฐกิจการเมือง ควรที่รัฐจะหยิบยื่นทรัพยากรส่วนหนึ่งไปแจกจ่ายให้แก่ประชาชนที่ด้อยโอกาสจริง ๆ ประชาชนที่ด้อยโอกาส คือ ผู้ที่อยู่ห่างไกลจากเขตพัฒนาที่รัฐสามารถลงทุนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ฉะนั้นจึงควรพิจารณาความจำเป็นที่จะหยิบยื่นทรัพยากรการผลิตไปให้แก่เกษตรกรในเขตการผลิตล้าหลัง (เขตเกษตรล้าหลัง) ตามที่ทางการได้จำแนกไว้

ดังนั้นข้อพิจารณาจึงควรมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร โดยการชำระสะสางหนี้สินเกษตรกรให้เกิดความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งการก่อกำเนิดใหม่ของเกษตรกรในโครงการช่วยเหลืออุดหนุนราคารัฐ กล่าวคือ

1. หนี้ค้ำปยุที่ เป็นหนี้เก่าของเกษตรกรในเขตเกษตรล้าหลัง ควรได้รับการพิจารณาชำระหนี้เป็นสัญญาระหว่างเกษตรกรกับ อ.ต.ก. และ อ.ต.ก. กับกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร
2. หนี้ค้ำปยุที่ เป็นหนี้เก่าของเกษตรกรในเขตพัฒนาปานกลาง และเขตก้าวหน้า ให้ปลอดดอกเบี้ยแก่ผู้ส่งใช้คืนภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่กำหนดมาตรการการปฏิบัติ
3. การก่อกำเนิดค้ำปยุในโครงการใหม่กระทำได้เฉพาะเกษตรกรในเขตล้าหลังผู้ด้อยโอกาสทางสังคมเท่านั้น
4. เกษตรกรในเขตพัฒนาปานกลางและเขตก้าวหน้าสามารถซื้อปยุโครงการอุดหนุนราคารัฐของรัฐในรูปแบบเงินสดหรือสินเชื่อบริษัทพาณิชย์ผ่านทางธนาคารเท่านั้น

หากรัฐได้กำหนดนโยบายชัดเจนไว้ หน่วยงานของรัฐจะสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างเป็นระเบียบและภายใต้กรอบของนโยบายดังกล่าว จะสามารถส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเป้าหมายได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการกระจายทรัพยากรหรือความมั่งคั่งอยู่ที่ระดับหนึ่งย่อมกระจายไปให้ประชาชนกลุ่มด้อยโอกาสได้อย่างแท้จริง

ตารางที่ 33 แสดงจำนวนลูกทอน้อย อ.ต.ก. แยกตามภูมิภาค ปีงบประมาณ 2531

ภาค	ประเภทลูกทอน้อย (ราย)		รวม (ราย)	คิดเป็นอัตรา ร้อยละ ^๕ ของจำนวนลูกทอนทั้งหมด	จำนวนเงิน ที่เป็นหนี้ ^๕ (บาท)	คิดเป็นอัตรา ร้อยละ ^๕ ของมูลค่าหนี้ทั้งหมด
	สถาบัน เกษตรกร	เกษตรกร ทั่วไป				
เหนือ	468	39	507	5.57	75,872,836.55	9.34
กลาง	579	90	669	7.35	313,401,930.84	38.58
ตะวันออก	226	771	997	10.96	81,478,003.27	10.03
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,167	5,477	6,644	73.04	305,278,500.80	37.58
ใต้	276	3	279	3.08	36,311,732.26	4.47
รวม	2,716	6,380	9,096	100.00	812,343,003.72	100

ตารางที่ 34 รายงานการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับลูกหนี้ อ.ค.ก. ปีงบประมาณ 2531 แยกตามโครงการ

หน่วย : บาท

ประเภทลูกหนี้ จำนวน	ยอดเพิ่ม (ขาย ระหว่างปี	รวมมูลค่าหนี้ (ปี 2531)	ยอดชำระหนี้ ระหว่างปี	คิดเป็นยี่สิบห้า ร้อยละ	หักของชำระหนี้ 30 กันยายน 2531	ร้อยละของ ยอดหนี้
ลูกหนี้	44 969,097,126.33	1,265,834,354.81	453,491,351.09	23.86	812,343,003.72	61.53
ลูกหนี้	11 494,964,656.99	541,367,180.61	85,945,462.40	4.52	455,421,718.21	34.49
ลูกหนี้	20 64,657,263.02	93,254,187.33	40,736,403.31	2.14	52,517,784.02	3.98
รวม	1,528,719,046.34	1,900,455,722.75	580,173,216.80	30.52	1,320,282,505.95	100.00

หมายเหตุ : 1. ลูกหนี้ ๓๕ โครงการถึง โครงการฝ่าย, ข้าวโพด, ถั่วเขียว, กระเทียม, เมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่, ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์, ไข่ไก่ขังจับและส่งออก ฯลฯ
 2. ลูกหนี้ ๓๕ โครงการข้าวเปลือกโครงการต่าง ๆ รับผิดชอบและรับผิดชอบด้วยข้าวเปลือก

7.3 กรมส่งเสริมการเกษตร อนันต์ ดาโลดมภ์ รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

สรุปหนังสือที่เกษตรกรผูกพันกับกรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับโอนเงินเกี่ยวกับหนังสือเงินลงทุนหมุนเวียน ช่วยเหลือเกษตรกร มาจากกรมการข้าว (เดิม) ซึ่งปัจจุบันยังมีหนังสือค้างชำระรวม 4 โครงการ ตัดยอด ณ วันที่ 30 กันยายน 2531 ดังนี้

1. โครงการช่วยเหลือเกษตรกรปี 2509-2515* รวม 69 จังหวัด เป็นเงิน 89,602,726.40 บาท
 2. โครงการส่งเสริมการทำนาครั้งที่ 2 ปี 2515/2516 และปี 2517 ค้างชำระรวม 27 จังหวัด เป็นเงิน 6,423,427.65 บาท
 3. โครงการช่วยเหลือพันธุ์ข้าวปลูกปี 2514-2516 ค้างชำระรวม 16 จังหวัด เป็นเงิน 6,449,189.83 บาท
 4. โครงการช่วยเหลือพันธุ์พืชเศรษฐกิจปี 2516 ค้างชำระรวม 10 จังหวัด เป็นเงิน 1,421,702.50 บาท
- รวมเงินทั้งสิ้น 103,897,046.38 บาท

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

เงินลงทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรทั้ง 4 โครงการดังกล่าว กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือเกษตรกรจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี(เดิม) มาเป็นทุนหมุนเวียนดำเนินการ เริ่มตั้งแต่ปี 2509-2517 รวม 7 โครงการ แต่ได้

สิ้นสุดลง 3 โครงการแล้ว ยังเหลือดำเนินการอยู่เพียง 4 โครงการ โดยมีวัตถุประสงค์แต่ละโครงการคือ

1. **โครงการช่วยเหลือเกษตรกร** มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจน โดยดำเนินการช่วยเหลือแบบให้ยืมในรูปแบบวัสดุอุปกรณ์การเกษตร เช่น ปุ๋ยเคมี เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา เครื่องท่อนแรงและพันธุ์ข้าวปลูก ให้เกษตรกรยืมโดยการทำสัญญากู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร เริ่มตั้งแต่ปี 2509-2515 การส่งชำระคืนปุ๋ยและพันธุ์ข้าวปลูกเกษตรกรจะต้องส่งใช้คืนให้แก่ทางราชการเป็นตัวเงิน ภายในกำหนด 1 ปี หรือภายในสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลของปีที่กู้ยืม สำหรับเครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา และเครื่องท่อนแรงจะทำสัญญากู้ยืมโดยผ่อนชำระภายในกำหนด 3 ปี ทั้งนี้ทางราชการไม่ได้คิดดอกเบี้ยแต่อย่างใด

2. **โครงการส่งเสริมการทำนาครั้งที่สอง** มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวนอกฤดูกาล โดยดำเนินการช่วยเหลือแบบให้ยืมในรูปแบบวัสดุการเกษตร เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก และปุ๋ยเคมี ให้เกษตรกรยืม โดยทำสัญญากู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร เริ่มตั้งแต่ปี 2515/2516 และปี 2517 การส่งชำระคืนค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวและปุ๋ยเกษตรกรจะต้องส่งใช้คืนให้แก่ทางราชการเป็นตัวเงิน ภายในกำหนด 1 ปี หรือภายในสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวของปีนั้น โดยไม่คิดดอกเบี้ยแต่อย่างใด

3. **โครงการช่วยเหลือพันธุ์ข้าวปลูก** มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติ ขาดแคลนพันธุ์ข้าวปลูกที่จะใช้ปลูก โดยดำเนินการช่วยเหลือแบบให้กู้ยืมในรูปแบบวัสดุการเกษตร คือ เมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกให้เกษตรกรยืมโดยการทำสัญญากู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร เริ่มตั้งแต่ปี 2514-2516 การส่งชำระคืนเกษตรกรจะต้องส่งใช้คืนให้แก่ทางราชการเป็นตัวเงินภายในกำหนด 1 ปี หรือภายในสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลของปีที่กู้ยืม

4. **โครงการช่วยเหลือพันธุ์พืชเศรษฐกิจ** มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่เกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติให้มีพันธุ์พืชเศรษฐกิจที่ให้ผลเก็บเกี่ยวในระยะสั้นปลูกทดแทนพืชที่เสียหายโดยดำเนินการช่วยเหลือแบบให้ยืมในรูปแบบวัสดุการเกษตร เช่น เมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง มันสำปะหลัง ให้เกษตรกรยืมโดยการทำสัญญากู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร เริ่มเมื่อปี 2516 เพียงปีเดียว การส่งชำระคืนเกษตรกรจะต้องส่งใช้คืนให้แก่ทางราชการเป็นตัวเงินภายในกำหนด 1 ปี หรือภายในสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลของปีที่กู้ยืม

*ปัจจุบันเกษตรกรยังมีหนี้สินเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรทั้ง 4 โครงการค้างชำระอยู่กับทางราชการ เป็นเงินรวม 103,897,046.38 บาท

*นอกจากหนี้สินเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรทั้ง 4 โครงการดังกล่าวแล้ว กรมส่งเสริมการเกษตรยังมีหนี้สินโครงการอื่น ๆ อีกซึ่งเกษตรกรมีหนี้สินค้างชำระอยู่รวม 6 โครงการ คือ (รวม 35,034,796.13 บาท)

1. โครงการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยปี 2511-2515 รวม 42 จังหวัด เป็นเงิน 27,661,531.83 บาท
2. โครงการยุยมนาสาธิตแปลงใหญ่ปี 2509-2514 รวม 61 จังหวัด เป็นเงิน 2,293,291.75 บาท
3. โครงการพืชหมุนเวียนในนาปี 2512-2518 รวม 30 จังหวัด เป็นเงิน 2,006,713.80 บาท
4. โครงการข้าวพันธุ์หลักปี 2512-2523 รวม 43 จังหวัด เป็นเงิน 389,945.25 บาท
5. โครงการทำนาคครั้งที่ 2 ปี 2518 รวม 37 จังหวัด เป็นเงิน 2,668,677.50 บาท

6. โครงการข้าวไร่ปี 2518 รวม 2 จังหวัด เป็นเงิน 14,636 บาท

หนี้สินทั้ง 6 โครงการนี้ เมื่อเกษตรกรส่งใช้คืน จะต้องนำส่งเข้าบัญชีเงินรายได้แผ่นดิน ไม่ใช่เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร แต่มีปัญหาลุप्तรรคในการเร่งรัดจัดเก็บหนี้สินเช่นเดียวกับหนี้สินเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตรได้พิจารณาแล้ว หากเป็นไปได้ ถ้ามีการยกเลิกหนี้สินทั้ง 6 โครงการดังกล่าวนี้ด้วย เพราะว่าเป็นหนี้สินของเกษตรกรเช่นกัน

7.4 สรุปผลการสัมมนากลุ่มที่ 1

เรื่อง ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรเกี่ยวกับ ธ.ก.ส. กับ อ.ต.ก.

เห็นด้วยกับหัวข้อปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเกิดหนี้ตามเอกสารประกอบการสัมมนา หน้า 14-19 และสมาชิกกลุ่มสรุปได้ ดังนี้

1. สาเหตุที่เกี่ยวกับการผลิต มีสาเหตุจาก
 - 1.1 ความสามารถเฉพาะบุคคลของเกษตรกร
 - 1.2 เกษตรกรขาดความรู้ความชำนาญ
 - 1.3 เกษตรกรขาดการกระตุ้นหรือสนใจเอาใจใส่ในการดำเนินงาน
 - 1.4 การวางแผนการผลิตไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้อง จึงทำให้การผลิตผิดพลาด
 - 1.5 ภัยธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัญหานอกอำนาจยากแก่การแก้ไข
2. สาเหตุเกี่ยวกับปัญหาการตลาด
 - 2.1 ผลิตแล้วขายไม่ได้
 - 2.2 ขายผลผลิตได้ในราคาต่ำ ไม่เป็นธรรม ขายได้ในราคาที่ไม่คุ้มทุน
3. ปัญหาการใช้จ่ายเงินของเกษตรกรเอง เช่น เงินที่กู้มาได้แทนที่จะนำไปซื้อปัจจัยการผลิต ค่าเงินการผลิตตามโครงการ กลับนำไปใช้ในเรื่องอื่นที่ฟุ่มเฟือย เช่น งานสังคมในชนบท งานบวช งานแต่งงาน งานศพ
4. ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และดำเนินการเกษตรกรรมโดยการเข้าใจผิด ส่วนใหญ่มีผลจากนโยบายทางการเมือง เช่น โครงการของทางราชการนำโครงการเข้าไปช่วยเหลือโดยไม่ตรงกับความต้องการ เข้าลักษณะยัดเยียด
5. การบริหารงานและการติดตามงานของรัฐผิดพลาด เช่น อ.ต.ก. ส่งปุ๋ยล่าช้าให้สิ้นเชื่อแล้วไม่ให้ความรู้ให้เพียงพอในการใช้เงินเพื่อการผลิตที่ถูกต้องเหมาะสม ทำให้การผลิตล้มเหลว เช่น โครงการชลประทานราษฎร์ โครงการของ ธ.ก.ส. บางโครงการ โครงการสหกรณ์ หมู่ เป็นต้น
6. วัสดุการเกษตรที่นำไปจำหน่ายแก่เกษตรกรคุณภาพไม่ดี ใช้แล้วไม่ได้ผล เช่น ปุ๋ยปลอม พันธุ์พืชไม่ดี

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

ที่ประชุมได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวาง และเห็นว่า ในการแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรนั้น รัฐบาลมีความจริงใจในการให้ความช่วยเหลือ ที่ประชุมได้เสนอการแก้ปัญหาเป็น 2 ระยะ

ดังนี้

การแก้ปัญหาเร่งด่วน ซึ่งควรพิจารณาแก้ไขก่อน ซึ่งความจริงเป็นเรื่องค่อนข้างยาก และเป็นภาระแก่รัฐบาล แต่ต้องกระทำ

1. รัฐควรตัดยอดหนี้ค้างที่เกิดจากหนี้สินทาง ธ.ก.ส. และ อ.ต.ก. ที่ค้างค้างมานาน และไม่มีโอกาสใช้หนี้หรือลูกหนี้สูญหายตายจากไปแล้ว ส่วนหนี้ที่พอจะจ่ายคืนได้ แต่เมื่อเกษตรกรยังอยู่ในภาระที่ยังไม่สามารถจะชำระได้ก็ควรชลอ หรือหยุดไว้ก่อน และการคิดดอกเบี้ยก็ควรลดอัตราลง

2. รัฐควรให้เงินกู้สำหรับเกษตรกร เพื่อชำระหนี้สินที่ค้างค้างอยู่กับนายทุนนอกระบบ

3. ควรให้สินเชื่อเพื่อการผลิตแต่ละฤดูกาลอย่างเพียงพอ เพื่อให้เกิดการผลิตตามเป้าหมาย

4. ควรให้เงินกู้แก่เกษตรกรเพื่อการเลี้ยงชีพ โดยเน้นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจนจริงๆ

5. ดูแลการใช้เงินให้ถูกต้องตามหลักวิชาและเศรษฐกิจการเกษตร

6. รัฐจะต้องประกันราคาผลผลิตการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีกำไรคุ้มกับการลงทุน ทั้งจะต้องควบคุมราคาผลผลิตอย่างจริงจัง

7. รัฐต้องลดราคาวัสดุการเกษตรให้มีราคาต่ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิต จะเป็นโดยระบบช่วยเหลือหรือเงินทุนสนับสนุน Subsidy

การแก้ปัญหาระยะยาว

1. ให้ ธ.ก.ส. มีนโยบายให้ความรู้แก่เกษตรกรให้เหมาะสมและถูกต้องกับการปล่อยสินเชื่อ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแนะนำและประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้า ธ.ก.ส. เข้าใจ เพื่อให้มีความถนัดความชำนาญมากขึ้น

2. ผู้บริหาร ธ.ก.ส. และ อ.ต.ก. รวมทั้งองค์การคลังสินค้า ควรจะมาจากผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านการตลาดและการจำหน่ายสินค้าอย่างดี กล่าวคือ เป็นนักบริหารมืออาชีพ แต่ไม่ใช่แต่งตั้งหรือมาจากทางการเมือง หรือได้รับการสนับสนุนจากนักการเมือง ทั้งนี้ เพื่อความมีประสิทธิภาพในการทำงาน

3. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เงินผิดประเภทหรือไม่ตรงกับโครงการนั้น สมควรแก้ไขโดยการปล่อยสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. โดยอย่าให้เป็นวิธีบังคับ ให้ทำโครงการหรือขั้นนำให้ซื้อวัสดุการเกษตร ควรปล่อยเครดิตสินเชื่อแล้วให้เกษตรกรดำเนินการตามความสมัครใจ หรือให้องค์กรที่เขาเป็นสมาชิกพิจารณาปัญหาของเขาเอง

4. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารและติดตามของรัฐ ควรให้รัฐบาลลดบทบาทลงไปบ้าง โดยไม่ควรควบคุมเกษตรกรให้กระทำตามแผนที่รัฐบาลหรือกลไกของรัฐกำหนด แล้วให้กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์มีบทบาทให้มากขึ้น

5. รัฐควรจะให้ความช่วยเหลือในด้านการลงทุนในรูปของการสนับสนุนและทุนสงเคราะห์ด้วย

สรุปกลุ่มที่ 2

ได้พิจารณาเรื่องนี้เป็น 3 ส่วน "หนี้สินเกษตรกรในระบบการเงิน"

1. หนี้ที่เกษตรกรมีอยู่กับองค์กรของรัฐ เช่น หนี้กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการเกษตร หนี้ในลักษณะนี้มี 3 ประเภท

1.1 หนี้ที่เกิดจากการช่วยเหลือของรัฐบาล โดยรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ที่ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่เป็นนโยบายของรัฐบาลแต่ผลที่สุกผลของการช่วยเหลือของรัฐบาล กลายเป็นหนี้ให้กับเกษตรกร หนี้ในลักษณะนี้ควรได้รับการพิจารณา

1.2 หนี้ที่ก้ำกึ่งระหว่างการช่วยเหลือกับการส่งเสริม ซึ่งโครงการเหล่านี้เป็นนโยบายของรัฐกับเกษตรกรที่จะร่วมมือในการส่งเสริม

1.3 หนี้ที่มีลักษณะซึ่งผู้กู้ได้รู้แต่แรกว่าเป็นการให้กู้ยืม และจะต้องใช้คืนเมื่อถึงกำหนดชำระ

การปลดปล่อยหนี้สินตาม 1.1, 1.2 ได้เสนอความคิดเป็น 2 แนวทาง

1. ให้มีการจูงใจให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามความสามารถในการชำระหนี้ และควรมีมาตรการจูงใจให้เกิดการชำระหนี้ขึ้น เช่น เงินที่เรียกชำระหนี้ได้ให้นำไปพัฒนาในท้องถิ่นของเกษตรกรเหล่านั้น ส่วนเงินที่ไม่สามารถชำระคืนได้ให้ดำเนินการปลดปล่อยได้เป็นหนี้สูญ
2. ให้ปลดปล่อยหนี้สินในลักษณะ 1.1, 1.2 ในส่วนที่สมควรจะได้รับการปลดปล่อย ทั้งนี้ให้มีการพิจารณาถึงกรองโดยองค์กรหรือหน่วยงานที่ตั้งขึ้นให้รับผิดชอบโดยเฉพาะ และควรมี ตัวแทนของเกษตรกรรวมอยู่ด้วย

สำหรับการปลดปล่อยหนี้ตามข้อ 1.3

กลุ่มมีความเห็นว่าควรจะต้องพิจารณาเป็นพิเศษ เพื่อแยกว่าหนี้รายใดที่สมควรจะได้รับการปลดปล่อยเนื่องจากมีเหตุสมควรเป็นกรณีพิเศษ เช่น การประสบภัยธรรมชาติ รวมทั้งระยะเวลาของการเป็นหนี้ด้วย

2. สถาบันการเงิน

หนี้สินของธนาคารพาณิชย์

กลุ่มสรุปได้ว่าธนาคารพาณิชย์ได้มีหลักเกณฑ์ในการให้สินเชื่อ และการควบคุมหนี้สินเป็นพิเศษของตนเอง สิ่งที่กลุ่มประสงค์จะให้ดำเนินการ คือ ขอให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมสินเชื่อการเกษตร หรือสินเชื่อชนบทได้เร่งรัดติดตามให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อไปตามกฎระเบียบของทางราชการและขยายบริการสินเชื่อ เหล่านี้ให้ทั่วถึงไปยังเกษตรกรโดยเน้นการปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น

นอกจากนี้สถาบันทางการเงินอื่นที่ดำเนินการระดมเงินออมจากเกษตรกร ควรมีมาตรการกำหนดให้สถาบันเหล่านั้นนำเงินไปเก็ยทุนเกษตรกรในชนบทมากยิ่งขึ้น

3. การแก้ปัญหาหนี้สินในระยะยาว

กลุ่มเห็นว่าสาเหตุที่เกษตรกรมีภาระหนี้สินอยู่ในขณะนี้เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาดันทุนการผลิตสูงเนื่องมาจาก
 - 1.1 ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง

- 1.2 คอกเบี้ยการลงทุนสูง
- 1.3 ขาดแคลนแหล่งน้ำและที่ทำกิน
- 1.4 การจัดการไร่นายังไม่มีประสิทธิภาพ ชาววิทยากรในการแนะนำเกษตร

กร

2. ราคาจำหน่ายตกต่ำและไม่แน่นอนมีอัตราความเสี่ยงสูง
3. ตลาดมีจำกัดและขาดการวางแผนที่ประสานสอดคล้องกัน

แนวทางแก้ไข

1. ส่งเสริมเกษตรกรให้รวมกลุ่มกัน โดยสถาบันการเงินให้การสนับสนุนทาง
สินเชื่อ
2. รัฐบาลควรกำหนดนโยบายให้แน่นอนในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ
และการส่งเสริมเพื่อให้เกษตรกรได้ดำเนินการได้ถูกต้อง
3. ระดมเงินทุนจากส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้บริการอย่างเพียงพอใน
อัตราดอกเบี้ยต่ำ
4. รัฐบาลควรประสานทางด้านการผลิตและการตลาดให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
เพื่อก่อให้เกิดการประกันด้านราคาและรายได้ของเกษตรกร
5. ควรเร่งรัดให้มีการประกันพืชผลเกษตรขึ้นโดยเร็ว

สรุปกลุ่มที่ 3

ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สิน “นอกระบบ”

1. ปัญหาเกษตรกรขาดประสบการณ์รู้ไม่เท่าทันพ่อค้าคนกลาง นายทุน เกษตรกรต้อง
เสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง และบางรายต้องสูญเสียที่ดิน

การแก้ไข

- 1.1 ควรสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มกิจกรรมหรือสหกรณ์
เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง
- 1.2 ให้การฝึกอบรมด้านกฎหมายเบื้องต้นหรือกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แก่

เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรไม่เสียเปรียบในการทำนิติกรรม

1.3 ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรให้มีความรู้ในเรื่องข้อมูล ข่าวสาร การตลาด การชั่งตวงวัด เพื่อป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบ

1.4 ให้รัฐเข้าไปดำเนินการรับซื้อผลิตผลทางการเกษตร จากเกษตรกรในช่วงที่ผลิตผลกำลังออกสู่ตลาด เพื่อลดการถูกเอารัดเอาเปรียบ

1.5 ชี้แจงให้เกษตรกรทราบถึงผล เสียหาย ต่อผู้เงินในระบบ ในระบบ

2. ปัญหาสินเชื่อในระบบการเงินมีจำกัด

การแก้ไข

2.1 รัฐควรสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์โดยจัดหาเงินทุน ให้แก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์นำไปหมุนเวียนบริการสินเชื่อแก่เกษตรกรสมาชิกมากขึ้น เพื่อบรรเทาปัญหาสินเชื่อในระบบการเงินมีไม่เพียงพอ

2.2 ควรจะเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนแก่ ธ.ก.ส. ให้มากขึ้น เพื่อที่ ธ.ก.ส. จะนำมาปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกร ได้มากขึ้น

2.3 รัฐควรเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนให้แก่กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อที่จะให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์นำไปปล่อยให้สมาชิกกู้

3. ปัญหาสถาบันการเงินมีระเบียบ เงื่อนไข การปล่อยกู้มาก

การแก้ไข

การแก้ไขระเบียบ เงื่อนไข การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น หรือมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ชี้แจงระเบียบต่าง ๆ ในการขอกู้เงินอย่างใกล้ชิดและเป็นกันเองกับเกษตรกร

4. ปัญหาเกษตรกรไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ทำกิน

การแก้ไข

รัฐควรเร่งรัดออกเอกสารสิทธิ์แก่เกษตรกร เพื่อที่เกษตรกรจะนำไปใช้ในการกู้เงิน จากในระบบ

5. ปัญหาเกษตรกรกู้เงินผิดวัตถุประสงค์ และเกษตรกรไม่กระตือรือร้นในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

การแก้ไข

รัฐควรให้ความรู้การฝึกอบรมให้เกษตรกรมีความรู้ในอาชีพอย่างสม่ำเสมอ และคอยติดตามผลเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงๆ

6. ปัญหาที่ดินของเกษตรกรจะตกเป็นของนายทุน

การแก้ไข

รัฐควรจะได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ เป็นต้นว่า ศึกษาสภาพหนี้ว่าได้รับความยุติธรรมหรือเปล่า หรือจัดซื้อมาเป็นที่ดินของรัฐ เพื่อปฏิรูปให้แก่เกษตรกรผู้ยากจนต่อไป

7. ปัญหาเกษตรกรมีรายได้จากการผลิตเพียงปีละครั้ง แต่ต้องมีรายจ่ายทุกวัน

การแก้ไข

รัฐควรหาทางเพิ่มการมีงานทำ โดยจัดให้มีโครงการไร่นาสวนผสมเพื่อให้เกษตรกรสามารถทำกิจกรรมและมีรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี หรือจัดให้มีโครงการ กสช. เพื่อให้เกษตรกรมีงานทำหลังเก็บเกี่ยว

7.5 สรุปผลการสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

วันที่ 23-24 มิถุนายน 2532

ณ อาคาร บี ชั้น 3 ห้องงบประมาณ รัฐสภา

7.5.1 จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา

ในการสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร มีผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาทั้งสิ้น 176 คน ซึ่งแบ่งออกได้ ดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรจำนวน 46 คน จาก 42 จังหวัด ซึ่งมีจากภาคกลาง 24 คน ภาคเหนือ 7 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11 คน และภาคใต้ 4 คน
2. กลุ่มสหกรณ์จำนวน 40 คน จาก 40 จังหวัด ซึ่งมีจากภาคกลาง 24 คน ภาคเหนือ 2 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11 คน และภาคใต้ 3 คน
3. อาจารย์จากมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย จำนวน 10 คน
4. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก จำนวน 13 คน

5. สื่อมวลชน 7 คน
 6. วิทยากรและผู้ร่วมอภิปราย 14 คน
 7. ผู้ช่วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 คน
 8. ผู้ที่สนใจเข้าร่วมฟังสัมมนา 42 คน
- รวมทั้งสิ้น 176 คน

การตอบแบบสอบถามการสัมมนา ได้แจกแบบสอบถามให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเพื่อ
 หองการประเมินผลการสัมมนาในวันที่ 24 มิ.ย. 2532 เป็นวันที่สองของการสัมมนา ใ้รับกลับมา
 เพียง 104 คนเท่านั้น ซึ่งพอสรุปผลได้ดังนี้

7.5.2 ตารางที่ 35 ผลการประเมินผลการสัมมนา

ลำดับที่	รายละเอียด	ผลที่ได้รับจากการสัมมนา %			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ตอบ
1	ท่านคิดว่าการสัมมนาครั้งนี้บรรลุตาม วัตถุประสงค์มากน้อยเพียงไร	28.40 (25)	57.95 (51)	12.50 (11)	1.13 (1)
2	การอภิปรายปัญหาหนี้สินของเกษตรกร มีส่วนช่วยให้เกิดประโยชน์แก่ท่านมาก น้อยเพียงไร	47.72 (42)	40.90 (36)	11.36 (10)	
3	เนื้อหาสาระของการประชุมกลุ่มและการ อภิปรายทั่วไป เป็นประโยชน์ต่อวิธีการ แก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรมากน้อยเพียงใด	38.63 (34)	47.72 (42)	12.50 (11)	1.13 (1)
4	การจัดสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร เป็นแนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาหนี้สิน เกษตรกรได้มากน้อยเพียงใด	40.90 (36)	36.36 (32)	20.45 (18)	2.27 (2)

หมายเหตุ จำนวนตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามของข้อความนี้

7.5.3 ตารางที่ 36 แนวความคิดเห็นการปลดปล่อยหนี้สินของเกษตรกร

ลำดับที่	รายละเอียด	เงินหนี้สิน		
		ดอกเบี้ย	เงินต้น บางประเภท	เงินต้น ทุกประเภท
1	หนี้สินตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ควรรยกเลิก	33.65 (35)	18.26 (19)	48.07 (50)
2	หนี้สินตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ควรรยกเลิก	37.25 (38)	29.41 (30)	33.33 (34)
3	หนี้สินตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ควรรยกเลิก	46.31 (44)	27.36 (26)	26.32 (25)
4	หนี้สินเกิดขึ้นเมื่อได้รับภัย ธรรมชาติ ควรรยกเลิก	42.55 (40)	20.21 (19)	37.23 (35)
5	หนี้สินที่เป็นภาระตกทอด มาจากพ่อแม่ ควรรยกเบิก	38.82 (33)	21.17 (18)	40.00 (34)
6	หนี้สินที่เกิดจากสมาชิกกลุ่ม ควรรยกเลิก	48.48 (32)	19.69 (13)	31.82 (21)

7.5.4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. สมควรเพิ่มเงินกู้ให้แก่สหกรณ์ และ ธ.ก.ส. ให้มากขึ้น
2. การสัมมนาควรมีเวลามากกว่านี้จะได้ศึกษาหาข้อมูลกันอย่างละเอียด
3. ถ้ามีเวลาควรให้จัดสัมมนาอีก ทุกคนจะได้ระดมความคิดมาช่วยกัน
4. การจัดสัมมนา ควรจัดเตรียมให้พร้อมกว่านี้ เพราะเกษตรกรที่มาจากไกล ๆ ต้องเสียค่าใช้จ่าย ควรมีเบี้ยเลี้ยงให้ด้วยและควรมีการประเมินผลแต่ละภาค โดยจ้างบริษัทออกไปเก็บข้อมูล ทำการวิจัย

5. รัฐบาลควรสนับสนุนสถาบันเกษตรกรอย่างจริงจัง โดยจัดงบประมาณให้ช่วยดำเนินธุรกิจการผลิตผลการเกษตร เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองได้
6. หนี้สินของกลุ่มเกษตรกร โดยเฉพาะค้ำบู้ยควรรยกเลิกทั้งหมดตั้งแต่ ปี 2518-2531 แล้วให้เกษตรกรเริ่มต้นใหม่ รัฐควรให้การสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรอย่างเต็มที่
7. ควรแต่งตั้งกรรมการสำรวจหนี้สินต่าง ๆ ของเกษตรกรที่เป็นหนี้จริง ๆ ถ้าเป็นคนจนจริง ๆ ก็ควรรยกเลิก
8. หนี้สินที่เกษตรกรเป็นหนี้ไม่ถึง 10 ปี ถ้ายกเลิกไม่ได้ก็ไม่ควรคิดดอกเบี้ย ควรให้ผ่อนชำระหนี้ได้ระยะยาว และควรให้ชื่อของใหม่ได้ โดยมีธนาคารหรือหลักทรัพย์ค้ำประกัน
9. เกษตรกรที่เอาอุปกรณ์เครื่องจักรกล รถไถ เครื่องสูบน้ำ และบู้ย ที่เกิน 20 ปีมาแล้ว หรือสามีตายไปแล้ว ก็ควรรยกเลิกหนี้สินไปด้วย
10. ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ กลุ่มเกษตรกรที่มีปัญหาชำระหนี้กับ อ.ต.ก. เท่านั้น ปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากคณะกรรมการกลุ่มเก็บเงินค้ำบู้ยจากสมาชิกไปแล้วแต่ไม่นำส่ง อ.ต.ก. เห็นชอบให้ยกเลิกหนี้สินแก่เกษตรกร แต่ขอให้หน่วยงานที่รับผิดชอบไปตรวจสอบความถูกต้องแต่ละกลุ่มให้ละเอียด
11. หนี้สินของ ชสท. รัฐบังคับให้กลุ่มสหกรณ์หรือชุมชนสหกรณ์ระดับจังหวัดซื้อข้าวในราคาประกัน ขอให้รัฐจัดเงินชดเชยให้แก่ชุมชนสหกรณ์ด้วย
12. การเป็นหนี้ของเกษตรกรนั้น จะยกเลิกหรือไม่ต้องให้ความสำคัญเป็นธรรมและปฏิบัติไปตามกฎหมายแห่งและพาณิชย์
13. การจะยกเลิกหนี้สินนั้น ควรรยกเลิกหนี้สินที่ไม่มีตัวตนหรือตายไปแล้ว ส่วนที่ยังมีตัวตนอยู่ก็ควรเร่งรัดหนี้สินกันต่อไป
14. ขอให้ทางสภาผู้แทนราษฎรจัดสัมมนาขึ้นปีละ 2 ครั้ง จะดีมาก
15. ตามที่รัฐบาลต้องการให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ก็เห็นควรรยกเลิกหนี้สินให้แก่เกษตรกร เพราะเกษตรกรมีภาระเรื่องหนี้ทางใจมาตลอดชาติ อุปกรณ์และบู้ยก็ขึ้นราคาทุกปี จึงเห็นควรรยกเลิกหนี้สินของเกษตรกรให้หมดไปได้
16. หนี้สินที่เกษตรกรกู้ไป ควรจะติดตาม ทวงถามให้ปฏิบัติตามสัญญา จะได้ไม่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินสะสม

17. หนี้สินของเกษตรกรที่เกิดจากการช่วยเหลือ แนะนำของราชการ ควรยกเลิกให้หมด
18. การยกเลิกหนี้สิน ควรยกเลิกเฉพาะที่จำเป็นและมีเหตุผลเพียงพอ ควรยกเลิกดอกเบี้ยเป็นอันดับแรก ส่วนเงินต้นควรเป็นอันดับต่อไป แต่ก็ควรพิจารณาให้รอบคอบ มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาไม่รู้จบ และควรจะช่วยเหลือโดยทางอ้อมวิธีต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถปลดหนี้ได้ และมีชีวิตที่ดีขึ้น
19. การจัดสัมมนา ผู้จัดควรรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พักให้แก่เกษตรกรที่มาสัมมนาด้วย
20. หนี้สินที่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร กู้เงินหรือรับความช่วยเหลือไปจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อดำเนินการตามนโยบายในการช่วยเหลือเกษตรกรปลูกพืช-เลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ แต่ผลผลิตไม่ได้รับผลดีเท่าที่คาดหวังไว้ เพราะคินฟ้า อากาศ แห้งแล้ง น้ำท่วม เหล่านี้ควรยกเลิกหนี้สินให้แก่เกษตรกรไป
21. หนี้สินของเกษตรกรที่ควรยกเลิก คือ หนี้สินที่ขาดอายุความ ไม่มีหลักฐานจะฟ้องร้องได้ และตรวจสอบจากหน่วยงานของรัฐแล้วว่าเกษตรกรรายนั้น ๆ จนจริง ๆ
22. มีผู้เห็นด้วยกับ ดร. วีระพงษ์ รามางกูร และ ดร. นิพนธ์ พัวพงศกร วิทยากรในวันสัมมนา ที่พูดว่า หนี้สินของเกษตรกรนั้นมิใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไร แต่ข้อสำคัญ คือ เมื่อมีหนี้สินแล้ว จะต้องมีการเพิ่มขั้นด้วยหรือไม่ ถ้ามีการเพิ่มขั้น ก็ไม่จำเป็นจะต้องยกเลิกหนี้สินให้แก่เกษตรกรรายนั้น
23. การติดตามหนี้สิน ควรติดตาม หวงถามทุกปี ไม่ควรปล่อยปละละเลยเหมือนอดีตที่ผ่านมา
24. การอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ในที่ประชุม ควรให้พูดเป็นภาค ๆ ละ 2 คน อาจได้ข้อมูลดีขึ้น
25. รัฐควรปล่อยเงินกู้ให้แก่เกษตรกรโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงินของรัฐ ให้กู้ผ่านทางสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3-4 ต่อปี เท่ากับอัตราดอกเบี้ยที่รัฐปล่อยให้ธนาคาร
26. การยกเลิกหนี้สิน หรือดอกเบี้ยที่สมควรจะยกให้แก่เกษตรกร จะเป็น

กำลังใจและสนับสนุนต่อการประกอบอาชีพ และการผ่อนชำระหนี้สินของเกษตรกรในการดำรงชีพต่อไป

27. ควรจัดระบบชลประทานให้ทั่วถึง จะช่วยให้เกษตรกรได้ประกอบอาชีพได้หลายครั้งได้ และควรประกันราคาพืชผลให้เกษตรกรด้วย โดยผ่านทางสถาบันสหกรณ์การเกษตร

28. การยกเลิกหนี้สินให้เกษตรกร จะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เกษตรกรรุ่นหลัง จะทำให้เกษตรกรเหนียวหนี้ จะชลอการใช้หนี้ไว้อีก เพราะมีความหวังว่าจะได้รับการยกเลิกหนี้สินภายหลัง

29. ขอให้ประธานและคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร ได้นำข้อสรุปจากการสัมมนาไปดำเนินการอย่างแท้จริง อย่าปล่อยให้เงียบไปพร้อมกับการเดินทางกลับบ้านของเกษตรกร

30. หนี้สินของเกษตรกรที่เกิดจากโครงการทางราชการ หน่วยงานของรัฐ เข้าไปดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกร ในเชิงสาธิตทดลองหรือเกษตรกรได้รับภัยธรรมชาติ ควรยกเลิกหนี้สินทั้งหมด

31. หนี้สินของเกษตรกรที่เกิดขึ้นเนื่องจากภัยธรรมชาติ ความพินาศแห่งทรัพย์สินตกแก่ผู้เป็นเจ้าของการยืมเงินเป็นการยืมใช้สิ้นเปลือง กรรมสิทธิ์เปลี่ยนมือมายังผู้ยืมแล้ว เพราะฉะนั้น แม้ผู้ยืมจะได้รับภัยพิบัติ ซึ่งเป็นเหตุสุดวิสัย ผู้ยืมในฐานะเจ้าของก็ต้องรับกรรมไป และก็ต้องมีหน้าที่คืนเงินที่ยืมตาม พ.พ. มาตรา 650 สรุปแล้ว คือยืมเงินต้องใช้ เว้นแต่ขาดอายุความแล้ว หากจะช่วยผู้ยืมก็ต้องทำในรูปสงเคราะห์

32. ควรให้ทางราชการได้แต่งตั้ง คณะทำงานสอบสวนข้อเท็จจริงแห่งหนี้ที่เกิดขึ้นของเกษตรกร และให้ยกเลิกหนี้สินของทางราชการตามโครงการต่าง ๆ ที่ไม่มีลูกหนี้เป็นตัวคนอาทิ ลูกหนี้ตาย หายสาบสูญ

33. ควรกำหนดระเบียบการช่วยเหลือเกษตรกรให้ชัดเจน มีระบบ ทันตามกำหนดระยะเวลาที่เกษตรกรต้องการใช้เงิน ใช้วัสดุอุปกรณ์การเกษตร ในฤดูเพาะปลูกหรือเก็บเกี่ยว โดยผ่านทางสถาบันเกษตรกรเท่านั้น

34. ในกรณีที่เกษตรกรได้รับอุปกรณ์การเกษตรไปใช้ในไร่นา อาทิ รถไถ รถแทรกเตอร์ ฯลฯ ถ้าเกิดภัยธรรมชาติ โจรปล้น ชโมย ควรจะได้รับยกเลิกหนี้สินด้วย

35. หนี้สินที่เกิดจากสมาชิกของกลุ่ม เป็นหนี้ที่เลื่อนลอยผู้รับมรดกไม่สามารถที่จะชดเชยได้ หนี้ที่เกิดจากกลุ่มมีอยู่มาก รัฐบาลช่วยเหลือไม่เท่ากัน อาทิ กลุ่มชาวนา ก็สามารถนำข้าวไปใช้แทนค่าปุ๋ยได้แต่พี่น้องเกษตรกรที่ปลูกมัน ส้อย ไม่สามารถเอาผลผลิตเหล่านี้ไปใช้แทนค่าปุ๋ยได้ เกษตรกรเหมือนกัน แต่ทำไมรัฐให้ความช่วยเหลือไม่เท่ากัน

36. หนี้สินของเกษตรกร เป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมานาน เพราะอาชีพการเกษตรไม่สามารถที่จะเลี้ยงชีพได้ จึงไม่สามารถที่จะปลดเปลื้องหนี้ได้

37. ควรให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีโครงการรับซื้อผลผลิต จากกลุ่มเกษตรกร และโครงการอุกหนุนโรงสีข้าวของกลุ่มเกษตรกรด้วย

38. การยกเลิกหนี้สิน ควรแยกประเภทหนี้ สาเหตุของการเป็นหนี้เสียก่อน มิฉะนั้นจะส่งผลกระทบระยะยาวในด้านการเงิน

39. หนี้สินช่วยเหลือชาวนาเคิม ปี 2509-2515 ทางอำเภอได้ติดตามลูกหนี้ให้มาทำสัญญาสภาพหนี้ใหม่ เนื่องจากเอกสาร หลักฐานเคิมหายหรือหาไม่เจอ อำเภอไม่สามารถหาหลักฐานได้ บางรายลูกหนี้ถึงแก่กรรม ทหาญาติไม่ยอมรับสภาพหนี้ บางรายก็ย้ายภูมิลำเนาไปประกอบอาชีพที่อื่น ยากแก่การติดตาม แต่หนี้สินค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว ปี 2511 เนื่องจากเกษตรกรประสบภัยธรรมชาติ บางอำเภอจ่ายขาด แต่บางอำเภอให้ชดเชยคืน (ในจังหวัดอุดรของกระผม) จึงขอเสนอแนะให้ตัดเป็นหนี้สูญ เพราะเวลาล่วงเลยมานานแล้ว

40. การสัมมนาควรใช้เวลา 3-4 วัน จึงจะได้เนื้อหาสาระมากกว่านี้

41. ปัญหาหนี้สิน ควรจะพิจารณาให้เป็นธรรมเป็นราย ๆ ไปตามลักษณะของสัญญากฎหมายแพ่งและพาณิชย์

42. ปัญหาเกี่ยวกับเกษตรกร ควรจะเรียกมาประชุมในลักษณะอย่างนี้บ่อย ๆ จะได้ประโยชน์ทุกฝ่าย แต่รัฐบาลควรจัดหางบประมาณค่าใช้จ่ายให้บ้าง

43. หนี้สินที่เกิดจากสมาชิกกลุ่มที่ยังมีตัวตนอยู่ไม่ควรยกเลิก ควรเร่งรัดจัดเก็บ ติดตาม เป็นประจำ

44. การแก้ไขปัญหาเกษตรกร ต้องให้ความช่วยเหลือตามกลุ่มหรือสภาพเกษตรกร คือความเป็นจริงของเกษตรกร คือ

ก. เกษตรกรที่รวยที่สุด

- ข. เกษตรกรที่รวย
 ค. เกษตรกรที่รวยน้อย พอมีจะกิน
 ง. เกษตรกรที่จนที่สุด พวกนี้ไม่มีโอกาสได้รับสินเชื่อกึ่งในและนอก
 ระบบ

การแก้ไข้ปัญหาของแต่ละกลุ่มจึงต้องการวิธีการและเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มที่รวยที่สุดควรส่งเสริมการเกษตรอุตสาหกรรมโดยสนับสนุนเงินทุน แต่เกษตรกรที่จนที่สุด ก็ควรส่งเสริมการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อให้เลี้ยงตัวเองได้ เหล่านี้เป็นต้น ฉะนั้นการแก้ไข้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรก็ควรแบ่งออกเป็น

1. ปัญหาเร่งด่วน ควรปลดเปลื้องหนี้สิน โดยการยกเลิกหนี้สินดังกล่าวแก่เกษตรกรที่จนจริง ๆ ซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
2. ปัญหาระยะยาว ควรให้กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการปกครอง ฯลฯ จัดทำโครงการแบ่งกลุ่มเกษตรกรตามสภาพความเป็นจริง ดังกล่าวแล้ว และให้กรมกอง หน่วยงานของรัฐให้ความช่วยเหลืออย่างพร้อมเพรียงกัน เพราะบุคคลในเป้าหมายอันเดียวกัน มิใช่แย่งกันทำเพื่อฐานะอำนาจของตนเอง
3. การประชุมสัมมนาควรรว้เกษตรกรที่เป็นลูกหนี้ ได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด มีชั้นักวิชาการมานั่งถกกันเอง

8. สรุปวงเงินจัดสรรกับยอดเงินค้างชำระหนี้ของ
 เกษตรกรแต่ละโครงการ

กรมส่งเสริมการเกษตร	วงเงิน	ค้างชำระ
1. โครงการช่วยเหลือเกษตรกร	233,224,007.85	89,602,726.40
2. โครงการช่วยเหลือพันธุ์ข้าวปลูก	18,049,960.-	6,449,189.83
3. โครงการส่งเสริมการทำนา ครั้งที่ 2	35,515,711.-	9,093,830.30
4. โครงการช่วยเหลือพันธุ์พืชเศรษฐกิจ	550,000,000.-	1,421,702.50
รวม 4 โครงการ	290,789,678.85	106,567,449.03

กรมส่งเสริมการเกษตร	วงเงิน	ค้างชำระ
5. โครงการบูรณาการสัตวแพทย์	6,878,106.90	4,486,884.65
6. โครงการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย	30,455,378.-	27,861,531.83
7. โครงการพืชหมุนเวียนในนา	4,343,706.-	2,006,753.80
8. โครงการข้าวพันธุ์หลัก	961,513.-	389,945.25
9. โครงการข้าวไร่	50,575.-	14,636.-
รวม 5 โครงการ	42,689,278.90	34,559,711.53
รวมทั้งสิ้น 9 โครงการ	334,470,957.75	141,127,160.56

กรมส่งเสริมสหกรณ์	วงเงิน	ค้างชำระ
1. โครงการช่วยเหลือเกษตรกร		3,004,521.20
2. โครงการรวบรวมข้าวเปลือก		5,746,594.62
3. โครงการปลูกสร้างฉางข้าว		4,820,609.01
4. โครงการซื้อข้าวเปลือก		583,686.10
5. โครงการส่งเสริมการเกษตรป่าแม่		-
6. โครงการอุดหนุนโรงสี		-
7. โครงการรับซื้อข้าว		799,737.60
8. โครงการเพิ่มผลผลิตสหกรณ์นิยม ผู้เช่าที่ดิน การเช่าซื้อที่ดิน		-
9. โครงการเพิ่มผลผลิตสหกรณ์บริการและ บำรุงที่ดิน		1,173,320.78
รวม 9 โครงการ 145 ล้านบาทเศษ		16,128,477.31

กรมการปกครอง	วงเงิน	ค้างชำระ
1. โครงการช่วยเหลือเกษตรกร		88,570,852.88
2. โครงการส่งเสริมการทำนาปีละ 2 ครั้ง		9,418,694.09

กรมการปกครอง	วงเงิน	ค้างชำระ
3. โครงการเร่งรัดเพิ่มผลผลิต		2,416,545.74
4. โครงการส่งเสริมการทำนา ครั้งที่ 2		726,783.92
5. โครงการซ่อมเครื่องทุ่นแรง		166,705.-
รวม 5 โครงการ 193 ล้านบาทเศษ		101,299,581.63
รวม 3 องค์กร 672 ล้านบาทเศษ		258,555,219.50

- หมายเหตุ** 1) วงเงินจัดสรรตามโครงการที่ 3 และโครงการที่ 5 ในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการเกษตร หน่วยได้จัดสรรงบประมาณปี 18 สนับสนุนโครงการที่ 3 วงเงิน 8,555,711 บาท มียอดเงินค้างชำระ 2,670,402.65 บาทกับได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศสนับสนุนโครงการที่ 5 วงเงิน 2,934,695.90 บาท มียอดเงินค้างชำระ 2,193,592.90 บาท รวมอยู่ในวงเงินจัดสรรและหนี้ค้างชำระดังกล่าวข้างต้นด้วย
- 2) จำนวนเงินหนี้สินข้างต้น เป็นยอดเงินค้างชำระ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2531
- 3) วงเงินจัดสรร และยอดค้างชำระหนี้ของเกษตรกรในความรับผิดชอบ ของสหกรณ์นิคมเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร องค์การตลาดเพื่อการเกษตร (อ.ต.ถ.) และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

๑. ถูกหน้เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรในโครงการต่าง ๆ
ของ
กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมการปกครอง

ลำดับที่	จังหวัด	กรมส่งเสริมการเกษตร	กรมการปกครอง	รวม
		จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	
	ภาคกลาง	58,382,081.54	82,881,971.12	141,264,052.66
1	กรุงเทพฯ	1,895,658.40	3,545,478.-	5,441,136.40
2	กาญจนบุรี	1,035,309.50	80,335	1,115,644.50
3	จันทบุรี	318,280	1,370,149.34	1,688,429.34
4	ฉะเชิงเทรา	1,279,375.50	7,393,159.75	8,672,535.25
5	ชลบุรี	25,840	-	25,840
6	ชัยนาท	1,148,493.21	52,282	1,200,775.21
7	ตราด	13,470	-	13,470
8	นครนายก	202,730	2,058,083.40	2,260,813.40
9	นครปฐม	3,984,903.30	13,579,584.20	17,564,487.50
10	นนทบุรี	1,385,120.60	9,230,178	10,615,298.60
11	ปทุมธานี	23,948,768.90	25,676,108.93	49,624,877.83
12	ประจวบคีรีขันธ์	78,409.65	453,153	531,572.65
13	ปราจีนบุรี	5,147,250.60	822,580	5,969,830.60
14	พระนครศรีอยุธยา	8,272,099.54	13,854,997.06	22,127,096.60
15	เพชรบุรี	556,378.74	32,235	588,613.74
16	ระยอง	188,261	-	188,261
17	ราชบุรี	239,471	175,471	414,942
18	ลพบุรี	424,177.68	1,290,294	1,714,471.68
19	สมุทรปราการ	1,562,487.85	-	1,562,487.85

ลำดับที่	จังหวัด	กรมส่งเสริมการเกษตร	กรมการปกครอง	รวม
		จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	
20	สมุทรสงคราม	10,274	-	10,274
21	สมุทรสาคร	1,711,694.16	-	1,711,694.16
22	สระบุรี	2,156,576.90	2,010,230.29	4,166,807.19
23	สิงห์บุรี	946,168	25,857	932,025
24	สุพรรณบุรี	1,340,491.51	1,122,877.15	2,463,368.66
25	อ่างทอง	510,391.50	108,918	619,309.50
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	23,335,764.77	2,957,147.99	26,292,912.36
26	กาฬสินธุ์	964,698.58	-	964,698.58
27	ขอนแก่น	3,352,565	159,010	3,511,575
28	ชัยภูมิ	2,727,062.80	351,038.25	3,078,101.05
29	บุรีรัมย์	559,023.10	-	559,023.10
30	มหาสารคาม	559,402.50	59,401	654,803.50
31	มุกดาหาร	503,453.53	-	503,453.53
32	ยโสธร	1,138,793.50	-	1,138,793.50
33	ร้อยเอ็ด	3,751,644.75	339,440	4,091,084.75
34	เลย	361,085	-	361,085
35	สกลนคร	807,150	-	807,150
36	สุรินทร์	1,626,272	581,868.50	2,280,140.50
37	ศรีสะเกษ	236,991	-	236,991
38	หนองคาย	918,107	9,688	927,795
39	นครราชสีมา	1,360,120.60	597,906.86	1,958,027.48
40	นครพนม	1,037,357.80	330,040	1,367,397.80
41	อุดรธานี	1,511,232.18	-	1,511,232.18

ลำดับที่	จังหวัด	กรมส่งเสริมการเกษตร	กรมการปกครอง	รวม
		จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	
42	อุบลราชธานี	1,920,805.43	492,755.36	2,413,560.79
	ภาคเหนือ	19,981,377.96	9,984,028.69	29,965,406.65
43	กำแพงเพชร	1,417,538	918,551	2,336,089
44	เชียงใหม่	1,604,365.75	1,045,204.82	2,649,570.57
45	เชียงราย	1,908,847.93	339,588	2,248,435.93
46	ตาก	36,530	-	36,530
47	พะเยา	136,733	1,433,574	1,570,307
48	พิษณุโลก	1,909,052.70	212,704	2,121,756.70
49	เพชรบูรณ์	3,237	640,320	643,593
50	พิจิตร	2,339,624.31	902,932.66	3,242,556.97
51	แพร่	240,980	163,684	404,664
52	นครสวรรค์	353,918	582,954.42	936,832.42
53	น่าน	598,983	225,031.82	824,014.02
54	แม่ฮ่องสอน	-	-	-
55	ลำปาง	223,690.18	281,448.50	505,138.68
56	ลำพูน	144,054	1,170,587.87	1,314,641.87
57	สุโขทัย	7,976,188.99	1,637,910.10	9,614,099.09
58	อุตรดิตถ์	336,383	216,637.50	553,020.50
59	อุทัยธานี	751,216.10	212,900	964,116.10
	ภาคใต้	3,556,124.81	5,945,523.32	9,501,648.13
60	กระบี่	84,775	-	84,775
61	ชุมพร	47,078	-	47,078

ลำดับที่	จังหวัด	กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครอง		รวม
		จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	
62	ตรัง	4,497	-	4,497
63	ภูเก็ต	-	-	-
64	ยะลา	-	-	-
65	ระนอง	-	-	-
66	สตูล	90,537	183,491	274,028
67	สงขลา	1,395,681.15	2,272,768	3,668,449.15
68	สุราษฎร์ธานี	66,135.52	1,727,210.36	1,793,353.88
69	ปัตตานี	140,058.64	-	140,058.64
70	พังงา	9,497.50	-	9,497.50
71	พัทลุง	286,488	94,716.50	381,204.50
72	นราธิวาส	22,650	237,955.48	260,605
73	นครศรีธรรมราช	1,408,727	1,429,374.46	2,428,101.46
รวมทุกจังหวัดเป็นเงิน		105,255,349.08	101,768,671.12	207,024,020.20

- หมายเหตุ 1. จำนวนเงินหนี้สินของหน่วยงานทั้ง 2 ข้างต้น เป็นยอดค้างชำระ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2530 (กรมส่งเสริมการเกษตร) และ ณ วันที่ 30 กันยายน 2530 (กรมการปกครอง)
2. จากรายงานยอดเงินค้างชำระของ 2 หน่วยงาน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2531 มีดังนี้ กรมส่งเสริมการเกษตร 103,897,046.30 บาท (เงินต้น 283 ล้านบาทเศษ) กรมการปกครอง 101,299,581.63 บาท (เงินต้น 193 ล้านบาทเศษ)
3. กรมส่งเสริมการเกษตรมีลูกหนี้ตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกรระหว่างปี 2509 - 2510 อีก 5 โครงการ โดยได้รับจัดสรรรวมทั้งสิ้น 42,689,278 บาท และมีผลยอดเงินค้างชำระ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2531 เป็นเงิน 34,459,711.53 บาท

**10. ลูกหนี้การค้าแต่ละโครงการ
ของ
องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.)**

ลูกหนี้โครงการปุ๋ย	จำนวนเงิน (บาท)
1. ปุ๋ยอ้อย ปี 2518/2519	7,343,186.74
2. ปุ๋ยอ้อย ปี 2520	312,445.00
3. ปุ๋ยอ้อย ปี 2521	10,812,073.85
4. ปุ๋ยอ้อย ปี 2522	1,271,615.00
5. ปุ๋ยอ้อย ปี 2523/2524	7,095,779.26
6. ปุ๋ยนา ปี 2518	69,841,708.80
7. ปุ๋ยนา ปี 2519	11,200,206.10
8. ปุ๋ยนา ปี 2520	6,861,626.87
9. ปุ๋ยฟิลิปินส์ ปี 2520	2,081,088.51
10. ปุ๋ยนาพริ้ง ปี 2520	8,862,139.97
11. ปุ๋ยนา ปี 2521	8,230,148.41
12. ปุ๋ยนาพริ้ง ปี 2521	13,341,794.50
13. ปุ๋ยรุมานีเย ปี 2521	7,811,031.35
14. ปุ๋ยดีฟีน ปี 2522 (นาพริ้ง)	10,233,392.11
15. ปุ๋ยนา ปี 2522	32,615,086.42
16. ปุ๋ยนาพริ้ง ปี 2523	21,475,566.26
17. ปุ๋ยดีฟีน ปี 2523	22,934,065.98
18. ปุ๋ยนา ปี 2523 ยอด 33,000 คัน	14,865,956.04
19. ปุ๋ยนา ปี 2523 ยอด 47,000 คัน	25,154,106.63
20. ปุ๋ยเขอรัน ปี 2523	13,761,791.25
21. ปุ๋ยนา ปี 2524 ยอด 100,000 คัน	19,936,568.61

ลูกหนี้โครงการบุญ (ต่อ)	จำนวนเงิน (บาท)
22. บุญฉิมพูน ปี 2524	17,960,030.86
23. บุญรัสเขีย ปี 2525 งวดที่ 1	8,804,214.00
24. บุญรัสเขีย ปี 2525 งวดที่ 2	3,230,361.31
25. บุญฉิมพูน ปี 2525	19,383,091.59
26. บุญรุมาเนีย ปี 2525	6,879,564.86
27. บุญเกาหลี่ ปี 2525	15,012,039.33
28. บุญเกาหลี่ ปี 2525 (อุทกภัย)	4,853,132.87
29. บุญฉิมพูน ปี 2526	16,835,739.75
30. บุญเกาหลี่ ปี 2526	12,820,448.53
31. บุญเกาหลี่ ปี 2526 (อุทกภัย)	3,003,943.55
32. บุญฉิมพูน ปี 2527	31,635,344.97
33. บุญเกาหลี่ ปี 2527	35,407,966.45
34. บุญฉิมพูน ปี 2528	15,458,546.08
35. บุญเกาหลี่ ปี 2528	42,400,664.66
36. บุญนา ปี 2528 ยอด 68,000 คัน	25,848,411.94
37. บุญนาปี 2528 ยอด 20,000 คัน	11,142,356.79
38. บุญฉิมพูน ปี 2529	19,098,885.41
39. บุญนา ปี 2529 ยอด 10,000 คัน	9,654,603.05
40. บุญนา ปี 2529 ยอด 150,000 คัน	243,215,704.38
41. บุญเกาหลี่ ปี 2529	39,154,780.22
42. บุญนา ปี 2530 ยอด 37,676.26 คัน	71,848,300.72
รวม	969,089,530.48

ลูกหนี้โครงการข้าว	จำนวนเงิน (บาท)
1. รับซื้อข้าวเปลือกพุงราคา ปี 2518/2519	15,047,900.81
2. รับซื้อข้าวเปลือกพุงราคาปี 2521/2522	21,867,425.86

ชื่อกิจกรรม	จำนวนเงิน (บาท)
3. รับซื้อข้าวเปลือกพุงราคาปี 2522/2523	312,646,313.69
4. รับซื้อข้าวเปลือกแทรกแข่งราคา ปี 2524/2525	4,065,242.71
5. รับซื้อข้าวเปลือกแทรกแข่งราคา ปี 2524/2525	10,218,873.40
6. รับซื้อข้าวเปลือกนาปรัง ปี 2526	12,050,733.67
7. รับซื้อข้าวเปลือก ปี 2527/2528	16,658,379.06
8. รับซื้อข้าวเปลือกและรับชำระหนี้ปุ๋ย ปี 2528	9,682,104.14
9. รับซื้อข้าวเปลือก ปี 2529	8,280,000.00
10. รับซื้อข้าวเปลือกและชำระหนี้ปุ๋ยปี 2529/2530	84,447,683.65

รวม

494,964,656.99

ชื่อกิจกรรมอื่น ๆ	จำนวนเงิน (บาท)
1. รับซื้อฝ้ายพุงราคา ปี 2524/2525	13,785,778.98
2. จัดหาวัสดุการเกษตร	45,575.00
3. ค่าวัสดุการเกษตร	3,307,361.26
4. รับซื้อข้าวโพด ปี 2518/2519	3,943,116.41
5. จัดหาวัสดุคิมเพื่อจำหน่าย	9,175,906.86
6. รับซื้อถั่วเขียว ปี 2521/2522	4,421,290.86
7. รับซื้อถั่วเขียวมัน ปี 2527/2528	2,510,857.45
8. จัดซื้อเมล็ดพันธุ์พืช	14,660,497.25
9. ผลิตอาหารสัตว์	2,414,546.22
10. ไซโลห้องดินและส่งออก	420,547.49
11. ก่อสร้างคลัง ๆ อ.ตากฟ้า	80,000.00
12. ก่อสร้างคลัง ๆ จ.ขอนแก่น	150,528.00
13. รับซื้อถั่วลิสง ปี 2524	16,858.35
14. รับซื้อถั่วลิสง ปี 2527	241,152.86
15. รับซื้อถั่วลิสง ปี 2526/2527	137,175.80

16. ความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นเกี่ยวกับเครื่องมือจักรกล	88,733.00
17. รับซื้อกระเทียม ปี 2527	2,728,569.00
18. รับซื้อกระเทียมปี 2528	6,509,123.75
19. นำเข้าเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่	19,645.00
รวม	64,657,267.02
รวมทุกโครงการ	1,528,711,450.49

- หมายเหตุ**
1. จำนวนเงินหนี้สินข้างต้น เป็นยอดเงินค้างชำระ ณ วันที่ 30 กันยายน 2530
 2. โครงการอุดหนุนราคาปุ๋ยนา ปุ๋ยอ้อย ในปี พ.ศ.2518-2519

12. มูลเหตุและอุปสรรคในการเร่งรัดหนี้สินจากเกษตรกร

หนี้สินของเกษตรกรที่มีต่อรัฐ มีมูลเหตุและอุปสรรคในการเร่งรัดหนี้สินของแต่ละหน่วยงานสรุปได้ดังนี้

1. กรมการปกครอง

1.1 การจัดตั้งสมาคมชลประทานราษฎร์ครั้งแรก เป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อต้องการขอรับการสนับสนุนจากทางราชการ ในการกู้เงินมาเพื่อจัดซื้อวัสดุ และเครื่องอุปกรณ์การเกษตรในการเพิ่มผลผลิตเป็นการส่วนรวม เมื่อได้รับเงินกู้ยืมแล้ว สมาคมชลประทานราษฎร์ก็ไม่ได้ดำเนินการอย่างค่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าบางสมาคมชลประทานราษฎร์ได้รับเงินไปจากทางราชการไปแล้ว ไม่เคยชำระหนี้คืนให้แก่ทางราชการหรือชำระหนี้ให้ก็เพียงเล็กน้อย ประธานสมาคมดำเนินการไม่เห็นแก่ส่วนรวม โดยมากจะเห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่า คือ เมื่อสมาชิกของสมาคมนำเงินชำระหนี้ให้แก่สมาคม สมาคมก็ไม่นำเงินดังกล่าวส่งคืนแก่ทางราชการ แต่เอาไปใช้จ่ายส่วนตัวเสีย

1.2 กรรมการของสมาคมชลประทานราษฎร์ไม่มีตัวคนที่เป็นอย่างปัจจุบัน บางสมาคมประธานที่ได้รับแต่งตั้งครั้งแรกได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ก็ไม่มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่จึงไม่มีการดำเนินงานต่อจากคนเดิม เมื่อมีการเร่งรัดหนี้สินก็ไม่สามารถหาตัวทายาทมารับสภาพหนี้ได้

1.3 เอกสารในการจดทะเบียนจัดตั้งสมาคมชลประทานราษฎร์ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

เมื่อมีการฟ้องร้องหาตัวผู้รับผิดชอบก็ไม่สามารถดำเนินการตามกฎหมายได้ เนื่องจากขาดหลักฐาน เอกสารในการจัดตั้งสมาคม ตลอดจนถึงการทำสัญญากู้ยืมเงินกับทางราชการส่วนมากประธานสมาคมมักมีการดำเนินคดีถึงชั้นศาลก็ทำได้ เพียงแต่ขายทอดตลาดทรัพย์สินบางสมาคมมีทรัพย์สินเพียงเล็กน้อย ไม่คุ้มกับการดำเนินคดีและจะฟ้องยึดทรัพย์สินของประธานสมาคมก็กระทำไม่ได้

1.4 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการเร่งรัดหนี้สินทางอำเภอมีความลำบากใจ ในการเร่งรัดหนี้สิน เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นคนยากจน ประกอบกับผลผลิตที่ทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร มีการผลัดหนี้บ่อย ๆ เป็นเวลานานถึง 20 ปีเศษ เมื่อมีการทวงถามก็จะทำสัญญารับสภาพหนี้ไว้ แต่ไม่มีเงินจ่ายหรือผ่อนชำระแต่เพียงเล็กน้อย

1.5 หลักฐานเอกสารในการเร่งรัดหนี้สิน ไม่กระทำกันอย่างต่อเนื่อง สาเหตุก็ เพราะมีการโยกย้ายข้าราชการที่รับผิดชอบอยู่เรื่อย ๆ เมื่อมีการส่งมอบเอกสารที่รับผิดชอบ ก็ไม่สามารถมอบกันได้ก็มี จึงทำให้เกิดการหละหลวมในการเร่งรัดหนี้สิน เพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้น มา นานแล้ว

1.6 หลักฐาน เอกสารเดิมมีไม่ครบถ้วน ผู้รับผิดชอบปัจจุบันไม่ทราบความเป็นมา ของโครงการ จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการเร่งรัดหนี้สิน ประกอบกับเมื่อไปเร่งรัด ก็จะได้รับคำตอบว่า ยังไม่มีเงิน จึงขอรับสภาพหนี้ไว้ก่อนมีเงินเมื่อใดก็จะนำคืนให้ อีกประการหนึ่งก็คือ เครื่องสูบน้ำหรือรถแทรกเตอร์ที่พังชำรุดใช้งานไม่ได้จึงไม่สามารถทำงานหาเงินผ่อนส่งได้ ถ้าจะยึดคืนไปก็ ยินดีมอบให้ แต่ถ้าจะให้ชำระเงินก็ยังมีไม่มีเช่นนี้ เป็นต้น

2. กรมส่งเสริมการเกษตร

2.1 เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาและฐานะยากจน มีภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง โรคแมลงศัตรูพืช เป็นประจำเกือบทุกปี สิ่งเหล่านี้ทำให้ผลผลิตต่ำและมีราคาตกต่ำจึงส่งเงิน ชำระหนี้ไม่ได้

2.2 หนี้สินที่ติดค้างอยู่ขณะนี้ ได้จ่ายให้ยืมในรูปวัสดุอุปกรณ์การเกษตร เช่น เมล็ด พันธุ์พืช ปุ๋ย และเครื่องพ่นยา เป็นต้น เนื่องจากความพร้อมของสมาชิกกลุ่มยังไม่อยู่ในลักษณะที่มีความเข้าใจ การใช้วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ในการเพิ่มผลผลิต เป็นเหตุให้เกิดการสูญเปล่า หรือไม่ได้กำไรจากการลงทุน จึงมีปัญหาในการส่งเงินคืนให้แก่ทางราชการ

2.3 บัญชีราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ ราคาข้าวเปลือกก็ต่ำ ราคาพืชไร่ก็ต่ำ ล้วนแต่มีราคาตกต่ำไม่คุ้มทุน จึงชำระหนี้ไม่ได้และเกิดหนี้สะสมขึ้น

2.4 เกษตรกรที่เป็นหนี้และผู้ค้าประกันได้เสียชีวิตทายาทก็ย้ายที่ทำงานไปแหล่งใหม่ไม่สามารถติดตามทวงถามได้

2.5 สัญญากู้ยืมที่ทำได้ขาดอายุความเป็นอุปสรรคสำคัญ เพราะเจ้าหน้าที่มีการโยกย้าย สับเปลี่ยนทำให้ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง ลูกหนี้ออกลูกหนี้ออกไม่ยอมเซ็นรับสภาพหนี้และไม่ยอมพบปะกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3. กรมส่งเสริมสหกรณ์

3.1 สมาชิกเหนียวหนี้ไม่ส่งชำระหนี้ให้สหกรณ์ตามเวลาที่กำหนด

3.2 สมาชิกนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ทำให้ไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้

3.3 เนื่องจากสมาชิกทำกินไม่ได้ผลติดต่อกัน 2-3 ปี และบางปีได้ผลบ้าง จึงทำให้รายได้ไม่เพียงพอในการส่งชำระหนี้ตามกำหนด

3.4 สมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์และแหล่งเงินกู้อื่นทำให้ส่งใช้เงินกู้ไม่ทัน และสมาชิกจะส่งชำระเงินกู้ต่อแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยสูงกว่าก่อน จึงไม่ส่งชำระหนี้ต่อสหกรณ์ตามกำหนด

3.5 สมาชิกย้ายออกแคว้นสหกรณ์ และมีหนี้สินค้างตามหาตัวไม่พบ

3.6 สมาชิกตายและมีหนี้ค้าง

4. องค์การตลาดเพื่อการเกษตร (อ.ต.ก.)

4.1 กลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มมีสมาชิกมากเกินไป จึงทำให้การบริหารงานของกลุ่มบกพร่อง จนไม่สามารถจ่ายเงินค่านายได้ทันตามกำหนดและมักจะมีปัญหาเรียกร้องมาจนถึงปัจจุบัน

4.2 เกษตรกรบางคนได้ช่วยให้หัวหน้ากลุ่มไปแล้ว และนำไปใช้ส่วนตัวเสีย

4.3 เกษตรกรพยายามต่อรองบ่อยครั้งในการผลิตหนี้และขอกู้ยืมต่ออีก

5. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

5.1 มูลเหตุจากตัวเกษตรกรลูกหนี้

5.1.1 เสียชีวิต ย้ายถิ่นที่อยู่ เลิกประกอบอาชีพ

5.1.2 มีหนี้สินภายนอกมาก

5.1.3 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมาก เช่น ค่าพิธีกรรม ค่ารักษาพยาบาลและ

ค่าเล่าเรียนบุตร เป็นต้น

5.1.4 มีเจตนาบิดพลิ้วไม่ยอมชำระหนี้

5.1.5 ใช้เงินไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์

มูลเหตุจากปัจจัยภายนอก

5.2.1 ผลผลิตได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ

5.2.2 ราคาผลผลิตตกต่ำ

18. การแต่งตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการ เพื่อเร่งรัดหนี้สินจากเกษตรกร

เนื่องจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบบัญชีเงินที่ทำการปกครองจังหวัด และสำนักงานการเกษตรจังหวัดในเขตการตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาคที่ 1-9 ปรากฏว่ามียอดเงินทุนหมุนเวียนตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกรต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 จนถึงปี พ.ศ. 2518 ที่จ่ายให้แก่อำเภอต่าง ๆ นำไปให้เกษตรกรกู้ยืมมียอดเงินค้างชำระทั้งสิ้น 258 ล้านบาทเศษ ดังนั้น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินพิจารณาเห็นว่าเป็นการปล่อยให้ลูกหนี้ค้างชำระนานมาก และมีแนวโน้มจะเร่งรัดไม่ได้ จึงแจ้งให้สำนักงานประมาณำเรื่องเข้าหารือคณะกรรมการประสานงานระหว่างหน่วยราชการทางการเงินในการประชุมครั้งที่ 6 เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2524 เพื่อพิจารณา วางมาตรการเร่งรัดหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เสร็จสิ้นไป

คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเมื่อ 26 มกราคม 2525 อนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อเร่งรัดหนี้สินชั้นคณะหนึ่ง ตามที่สำนักงานงบประมาณพิจารณาเสนอ (ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ สร. 0202/1253 ลงวันที่ 20 มกราคม 2525 เรื่อง ลูกหนี้เงินหมุนเวียนตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วย

ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณหรือผู้แทน	ประธานกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน หรือผู้แทน	กรรมการ
อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรหรือผู้แทน	กรรมการ

รองผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินหรือผู้แทน	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองวิชาการสำนักงานงบประมาณ	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองธนาธิการ กรมบัญชีกลาง	กรรมการ

โดยให้คณะกรรมการฯ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบหนี้สินของลูกหนี้ เงินทุนหมุนเวียนตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกร
2. ให้มีอำนาจเรียกเอกสารที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบ หรือเรียกบุคคลมาให้ปากคำเกี่ยวกับหนี้สินและเงินทุนหมุนเวียน ดังกล่าว
3. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีเร่งรัดหนี้สินเงินทุนหมุนเวียน ดังกล่าว
4. ให้มีอำนาจตัดบัญชีเป็นหนี้สิน ในกรณีหนี้สินรายนั้นขาดอายุความฟ้องร้องแล้ว และไม่สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ หรือกรณีหนี้สินรายนั้นขาดอายุความฟ้องร้องได้ และไม่สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ หรือในกรณีอื่นที่ไม่สามารถเรียกลูกหนี้ชำระหนี้ได้
5. ปฏิบัติการอื่น ๆ ตามคณะรัฐมนตรีจะได้อนุมัติ

เนื่องจากหนี้สินเงินทุนหมุนเวียนตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกร เป็นหนี้สินค้างชำระมานาน และไม่ได้มีการติดตามทวงถามอย่างต่อเนื่อง จึงมีปัญหาในการตรวจสอบ และเร่งรัดหนี้สินเป็นอันมาก คณะกรรมการเพื่อเร่งรัดหนี้สินจึงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อเร่งรัดหนี้สินขึ้น เพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการฯ ตรวจสอบเร่งรัดหนี้สินเงินทุนหมุนเวียนตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกร อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยประกอบด้วยผู้แทนจากคณะกรรมการฯ จึงได้ทำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี ขอให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการฯ ปฏิบัติงานได้ และได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2526 ซึ่งคณะอนุกรรมการประกอบด้วย

ผู้แทนสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน	ประธานอนุกรรมการ
ผู้แทนกรมการปกครอง	อนุกรรมการ
ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร	อนุกรรมการ
ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์	อนุกรรมการ
ผู้แทนกรมอัยการ	อนุกรรมการ
ผู้แทนกรมบัญชีกลาง	อนุกรรมการ

14. สัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

14.1 หลักการและเหตุผล

อาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยแต่เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศยังมีฐานะยากจน และมีความเป็นอยู่อย่างขัดสนเนื่องจากเกษตรกรมีความรู้ น้อย ขาดการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีมากประกอบกับไม่มีที่ดินที่จะประกอบอาชีพเป็นของตนเอง หรือมีน้อยต้องเช่าที่ดินของผู้อื่น วิธีการผลิตยังล้าหลังต้องเสี่ยงต่อความผันผวนของสภาวะตลาด และ สภาพดินฟ้าอากาศ การปลูกพืชส่วนใหญ่ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก บางปีผลผลิตได้ผลดี บางปีก็น้ำท่วม หรือฝนแล้ง จึงทำให้รายได้ไม่พอจ่าย มีหนี้สินสะสม พอกพูนมากขึ้น รัฐบาลทุกสมัยได้ตระหนักถึงปัญหา ความยากจนของเกษตรกร จึงได้พยายามหาหนทางให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องกันมา แต่เกษตรกรก็ยังคงมีหนี้สินอีกเป็นจำนวนมากและไม่มีแนวโน้มว่าจะลดลง ปัญหา เรื่องหนี้สินของ เกษตรกรนี้ เป็นปัญหาสำคัญที่หลายฝ่ายพยายามหาแนวทางแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกท่านมีโอกาสสัมผัสใกล้ชิดกับเกษตรกร ทำให้ทราบว่า ปัญหา เรื่องนี้เป็น เรื่องเร่งด่วนที่สมควรจะได้ระดมความรู้ ความสามารถและประสบการณ์จากหลายฝ่าย เพื่อหาแนว ทางและมาตรการในการจะช่วยแก้ไขปัญหานี้ให้ลดน้อยลง เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อันจะทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดยรวมดีขึ้น คณะกรรมา ชิงการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎรจึงเห็นสมควรให้จัดสัมมนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรขึ้น ในวันที่ 23-24 มิถุนายน 2532 เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากนักวิชาการ ครู อาจารย์ สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร ตัวแทนเกษตรกรและผู้สนใจโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ประกอบเป็นข้อมูลเสนอ ต่อสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาล สำหรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ของเกษตรกรต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

1. อภิปราย
2. อภิปรายกลุ่มย่อย

ผู้ร่วมสัมมนา

1. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร
2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาที่แจ้งความจำนง
3. ประธาน (หรือผู้แทน) สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง และกลุ่ม

เกษตรกร

4. นักกฎหมาย ครู อาจารย์ เกษตรกร และผู้สนใจโดยทั่วไป

กำหนดการสัมมนา

วันที่ 23 มิถุนายน 2532

ภาคเช้า

เวลา 08.00-09.00 น.	ลงทะเบียน
เวลา 09.00-09.30 น.	พิธีเปิดการสัมมนา
	โดย ประธานสภาผู้แทนราษฎร
เวลา 09.30-09.45	พัก-อาหารว่าง
เวลา 09.45-12.00 น.	อภิปราย ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ผู้ร่วมอภิปราย

1. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ	ประธานดำเนินการอภิปราย
2. ดร.วีระพงษ์ रामาถกูร	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย
3. ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ดร.สมยศ เชื้อไทย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. ดร.โสภณ ทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. นายอานวย ปติเส	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ภาคบ่าย

เวลา 13.00-16.30 น.	อภิปรายปัญหาหนี้สินของเกษตรกร (ต่อ)

ผู้ร่วมอภิปราย

1. นายวโรทัย ภิญญสาสน์	ประธานดำเนินการอภิปราย
2. อธิบดีกรมการปกครอง	(ผู้อำนวยการกรมการปกครอง มาแทน)

3. อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร (นายอนันต์ คาโลคม รองอธิบดีฯ มาแทน)
 4. อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ (นายอวยผล กนกวิจิตร รองอธิบดีฯ มาแทน)
 5. ผู้จัดการใหญ่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร นายสุวรรณ ไตรผล
 6. ผู้อำนวยการองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ร.ต.ประจวบ บุรพันธ์
 7. ผู้แทนเกษตรกร นายวิชัย อ่วมพันธ์เจริญ ประธานสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรศรีสะเกษจำกัด
- วันที่ 24 มิถุนายน 2532

เวลา 09.00-12.00 น.	อภิปรายกลุ่ม
เวลา 12.00-13.00 น.	พัก-อาหารกลางวัน
เวลา 13.00-15.00 น.	เสนอผลการอภิปรายกลุ่ม
เวลา 15.00 น.	พิธีปิดการสัมมนา

14.2 คำกล่าวรายงานในพิธีเปิดการสัมมนา เรื่อง "ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร" ณ รัฐสภา วันที่ 23 มิถุนายน 2532

กราบเรียน ฯพณฯ ประธานสภาผู้แทนราษฎร

กระผมในนามของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์และในนามของผู้เข้าร่วมสัมมนา ขอขอบพระคุณ ฯพณฯ อย่างยิ่งที่ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานเปิดการสัมมนา เรื่อง "ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร" ในวันนี้

กระผมขออนุญาตกราบเรียนรายละเอียดเกี่ยวกับการสัมมนาค้างนี้ ดังนี้

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเห็นว่าปัญหาหนี้สินของเกษตรกรเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องเร่งรัดพิจารณาเพื่อหาหนทางผ่อนคลายความเดือดร้อนของเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ จึงได้มีมติมอบหมายให้คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ศึกษาปัญหาเรื่องนี้ให้ถ่องแท้ คณะกรรมการได้ใช้เวลาศึกษาเรื่องนี้มาเป็นระยะเวลาพอสมควรโดยได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ทั้งหมดรวมทั้งเชิญผู้เกี่ยวข้องมาชี้แจงร่วมพิจารณาหารือกันหลายครั้ง เพื่อให้ได้ข้อสรุป ที่เป็นภาพรวมของ

สภาพปัญหา พร้อมทั้งได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น ซึ่งมีนายแถม ตัญญาณี ฅ ชุมแพ เป็นประธานอนุ-
กรรมการ เพื่อศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ในระดับลึก รวมทั้งออกไปสุ่มสำรวจข้อมูลในระดับพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ
ทุกภาคของประเทศหลายครั้ง

อย่างไรก็ตาม "ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร" เป็นเรื่องสำคัญและมีความลึกซึ้ง ซับซ้อน
คณะกรรมการ จึงพิจารณาเห็นว่าน่าที่จะให้บุคคลจากหลาย ๆ ฝ่ายมาร่วมพิจารณาและแสดงความ
ความคิดเห็นอย่างรอบคอบอีกครั้งหนึ่ง จึงได้จัดสัมมนาในครั้งนั้น

การสัมมนาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา ได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ และ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินที่เกษตรกรมีต่อสถาบันของรัฐและเอกชน เพื่อประมวลเป็น
ข้อมูลเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาลสำหรับเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ต่อไป

14.3 คำกล่าวของ ฯพณฯ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ในการเปิดการสัมมนา เรื่อง "ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร" ณ รัฐสภา วันที่ 23 มิถุนายน 2532

ท่านประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผมมีความยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้มาเป็นประธานกล่าวเปิดการสัมมนา เรื่อง
"ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร" ในครั้งนี้

ผมเห็นว่า วัตถุประสงค์ของการสัมมนาที่มุ่งให้นักวิชาการ นักศึกษา ข้าราชการ นักการ
เมือง และตัวแทนเกษตรกร ได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหานี้ดังกล่าว จะช่วยให้
ฝ่ายนิติบัญญัติได้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาและมาตรการแก้ไขปัญหานี้ที่ชัดเจน เพื่อที่จะได้นำเสนอรัฐบาล
กำหนดเป็นนโยบายวางแผน และดำเนินการในอันที่จะขจัดปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร ให้ลด
น้อยลงต่อไป ผมจึงขอแสดงความชื่นชมยินดีและสนับสนุนในความพยายามของ คณะกรรมการการ
เกษตรและสหกรณ์ ที่ได้เข้ามามีบทบาทและทำหน้าที่แทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกท่าน ในการศึกษา
ปัญหาและจัดสัมมนาครั้งนี้ และขอโอกาสนี้ฝากข้อคิดเห็นบางประการให้ท่านทั้งหลายได้นำไปพิจารณา
ประกอบในการสัมมนา ดังต่อไปนี้

ประการแรก

ฝ่ายนิติบัญญัติถือว่า เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยคือ การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร เมื่อใดที่เกษตรกรไม่มีความเดือดร้อน มีความกินคืออยู่ที่ ระบบประชาธิปไตยก็จะรุ่งเรืองสถาพรสืบไป ในทางตรงกันข้าม เมื่อเกษตรกรอันเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ ของประเทศประสบความเดือดร้อน และไม่ได้รับความช่วยเหลือให้คลี่คลายบรรเทาเบาบางลงไป ระชอมประชาธิปไตยก็จะสั่นคลอนและอาจสิ้นสุดลง เช่นที่ปรากฏในประเทศเพื่อนบ้านของเราหลายประเทศ

ประการที่สอง

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรเป็นปัญหาเรื้อรังและละเอียดอ่อน ยากในการที่จะแก้ไขให้ถูกใจทุกฝ่าย แต่จำเป็นต้องการร่วมที่คิดที่สุดเพื่อแก้ปัญหา ผมขอให้ที่ประชุมได้ช่วยวิเคราะห์ และแสดงความเห็นอย่างอิสระเต็มที่ เพื่อให้ผลการสัมมนาสะท้อนความเป็นจริงมากที่สุดและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

ประการสุดท้ายที่ผมใคร่ขอฝากไว้ และผมเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ก็คือ การหาวิธีการให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน การดำเนินงานในเรื่อง ของสินเชื่อการเกษตร ผมเชื่อว่าการใช้ระบบสินเชื่อการเกษตรที่ตรงกับความต้องการของสถาบันการเงินผู้ให้ และเกษตรกรผู้รับตลอดจนการประสานผลประโยชน์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคเอกชนที่มี ความรู้ความสามารถในการจัดการ จะส่งผลสำเร็จไปสู่เกษตรกรผู้ยากไร้ของเราในที่สุด และเมื่อนั้น ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรก็จะไม่เป็นปัญหาใหญ่อีกต่อไป

ผมขอถือโอกาสนี้ขอบคุณผู้จัด ผู้มีส่วนร่วมและผู้ให้ความช่วยเหลือ ในการจัดสัมมนาครั้งนี้ รวมทั้งวิทยากรและเจ้าหน้าที่ทุกท่านด้วย

บัดนี้ ใต้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการสัมมนาเรื่อง "ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร" และขออวยพรให้การสัมมนาครั้งนี้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ ขออานวยพรให้ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาและผู้มีเกียรติทุกท่านที่มาประชุมพร้อมกัน ณ ที่นี้จงประสบแต่ความสุขความเจริญโดยทั่วกัน

15. แบบสอบถามปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

1. ชื่อ..... อายุ.....ปี
 สถานที่เกิด.....
 การศึกษา.....
2. บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....เป็นสมาชิกกลุ่ม.....
3. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง

☐ ประธาน	☐ รองประธาน
☐ กรรมการ	☐ สมาชิกธรรมดา
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่พักอาศัยในปัจจุบัน.....คน

☐ ตัวผู้ถูกสัมภาษณ์	☐ สามี
☐ ภรรยา	☐ พ่อ
☐ แม่	☐ ลูก.....คน
ญาติ.....คน	
5. การประกอบอาชีพทางการเกษตรและอาชีพอื่น (อาจจะทำหลายอย่าง)

☐ ทำนาของตนเอง	☐ ทำไร่ของตนเอง
☐ ทำสวนของตนเอง	☐ เลี้ยงสัตว์ของตนเอง
☐ ทำประมงของตนเอง	☐ รับจ้าง
	- ทำการเกษตร
	- อาชีพอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตร
6. สภาพการถือครองที่ดิน

☐ เป็นของตนเอง.....ไร่
☐ เป็นของญาติ.....ไร่
☐ เข้าทำการเกษตร.....ไร่
7. การกระจายผลผลิตหลังจากเก็บเกี่ยว

.....

 14. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องปัญหาหนี้สินที่ตัวท่านเองอยากจะเสนอให้รัฐบาลช่วยเหลือ.....

16. รายชื่อคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

1. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ	ประธานคณะกรรมการ
2. นายวโรทัย ภิญโญสาสน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
3. นายตรงค์ สิงห์โตทอง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
4. นายสุธี ภูวพันธ์	โฆษกคณะกรรมการ
5. นายพยุง ชำชอง	ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ
6. นายจำนงค์ โพธิสาโร	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
7. นายชวลิต มหาจันทร์	กรรมาธิการ
8. นายเชาวลิต สุขสวัสดิ์	กรรมาธิการ
9. นายปภิต พัฒนกุล	กรรมาธิการ
10. นายไพจิตร ศรีวรขาน	กรรมาธิการ
11. นายวีระ ไชยะเคชะ	กรรมาธิการ
12. นายสนธิ จันทรวงศ์	กรรมาธิการ

13. นายบุญเกิด นากดี	กรรมวิธีการ
14. นายสมุทร มงคลกิติ	กรรมวิธีการ
15. นายแถม คุ้มภูมิ ฅ ชุ่มแพ	กรรมวิธีการ
16. นายธนิศ ไตรวุฒิ	กรรมวิธีการ
17. นายประชา บุญยเนตร	กรรมวิธีการ
18. นายเสนาะ พึ่งเจียม	เลขานุการคณะกรรมการ
19. นายชาตรี พิริยะกิจไพฑูริย์	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
20. นายประพันธ์ โกยสมบูรณ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
21. นายนาม ศิริเสถียร	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
22. นายเชิง ชินนูปถัมภ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
23. นายดิรวีร์ สุพานิช	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
24. นายดำรงค์ จิระสุทัศน์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
25. นายฤชัย วรอาภรณ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
26. นายภัท ผาสุข	วิทยากร กองกรรมวิธีการ

17. รายชื่อคณะกรรมการศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

1. นายแถม คุ้มภูมิ ฅ ชุ่มแพ	ประธานคณะกรรมการ	กรรมวิธีการ
2. นายชวลิต มหาจันทร์	รองประธานคณะกรรมการ	กรรมวิธีการ
3. นายสนธิ จันทรวงศ์	อนุกรรมการ	กรรมวิธีการ
4. นายพยุ่ง ชำชอง	อนุกรรมการ	กรรมวิธีการ
5. นายประพันธ์ โกยสมบูรณ์	อนุกรรมการ	เลขานุการกรรมวิธีการ
6. นายนาม ศิริเสถียร	อนุกรรมการ	เลขานุการกรรมวิธีการ
7. นายเชิง ชินนูปถัมภ์	อนุกรรมการ	เลขานุการกรรมวิธีการ
8. นายดิรวีร์ สุพานิช	อนุกรรมการ	เลขานุการกรรมวิธีการ
9. นายดำรงค์ จิระสุทัศน์	อนุกรรมการ	เลขานุการกรรมวิธีการ
10. นายฤชัย วรอาภรณ์	อนุกรรมการ	เลขานุการกรรมวิธีการ

11. นายนัท ผาสุข

เลขานุการคณะอนุกรรมการ

12. นายสมเจตน์ กอแก้ว

ผู้ช่วยเลขานุการคณะอนุกรรมการ

18. จังหวัดพิษณุโลก

รายงานสรุปปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ของสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก และสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก จ.พิษณุโลก
เสนอแก่คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ และคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาศึกษาปัญหาหนี้สิน
ของเกษตรกร สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรเป็นปัญหามีมานานตั้งแต่ปี พ.ศ.2506 ถึง 2518 ทำให้
เกิดผลกระทบต่อ การส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่เกษตรระดับตำบล ซึ่ง
ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาการติดค้ำหนี้สินจากเกษตรกรอื่น หนี้สินแบ่งออกได้ ดังนี้

1.1 หนี้สินเงินนอกงบประมาณ มีลูกหนี้เงินยืมประเภทต่างๆ ที่อำเภอรับไปดำเนินการ
การให้เกษตรกรกู้ยืม ค้างชำระเป็นเงิน 842,699.70 บาท คือ

ก.	ลูกหนี้ค้ำพันธู์ข้าวปลูกตั้งแต่ปี 2506-2514 เป็นเงิน	734,884.70 บาท
ข.	ลูกหนี้ค้ำปุ๋ยนาสาธิตแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปี 2510-2514 เป็นเงิน	56,090.- บาท
ค.	ลูกหนี้ค้ำพันธู์ข้าวหลักปี 2518 เป็นเงิน	4,115.- บาท
ง.	ลูกหนี้โครงการทํานาครั้งที่ 2 ปี 2505-2518 เป็นเงิน	47,610.- บาท
รวมเป็นเงิน		842,699.70 บาท

1.2 สาเหตุที่ไม่สามารถเร่งรัดหนี้สินคืนจากเกษตรกรได้

ก. เนื่องจากเกษตรกรได้ยืมเมล็ดพันธุ์ (พันธู์ข้าวปลูก) และปุ๋ยเคมี ได้

ดำเนินการตามโครงการ ได้เกิดภัยธรรมชาติ น้ำท่วม ฝนแล้ง (ฝนทิ้งช่วง) ได้รับความเสียหาย เป็นเวลาติดต่อกันหลายปี เกษตรกรจึงมีหนี้สินมาก จึงไม่สามารถดำเนินการเร่งรัดเอาเงิน จากเกษตรกรคืนได้ แต่ทางจังหวัดก็ได้ดำเนินการเร่งรัดหนี้สินเสมอมา

1.3 หนี้สินเงินหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร มีลูกหนี้เงินหมุนเวียนช่วยเหลือ เกษตรกรที่อำเภอต่าง ๆ รับผิดชอบดำเนินการให้เกษตรกรกู้ยืมซึ่งยังคงค้างชำระเป็นเงิน 1,903,450.80 บาท ตั้งแต่ พ.ศ.2509-2516 ดังนี้ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

ก. ลูกหนี้เงินหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร ปี 2509-2515 เป็นเงิน	1,604,933.50 บาท
ข. ลูกหนี้เงินหมุนเวียนค่าเมล็ดพันธุ์พืช (โครงการเศรษฐกิจปี 2515) เป็นเงิน	43,523.30 บาท
ค. ลูกหนี้เงินหมุนเวียน (โครงการทำนาครั้งที่ 2) ปี 2515-2516 เป็นเงิน	254,994.- บาท
รวมเป็นเงิน	1,903,450.80 บาท

สาเหตุที่ไม่สามารถเร่งรัดหนี้สินของเกษตรกรได้

ก. เนื่องจากรัฐบาลสมัยนั้นได้ดำเนินการเร่งรัดให้มีกลุ่มชาวนา และให้เงินหมุนเวียนให้เกษตรกรที่มีความประสงค์ต้องการเครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา เครื่องทุ่นแรง รถไถนา บู่เคมี และเมล็ดพันธุ์พืช โดยให้เกษตรกรเป็นผู้รับเอง และให้ยืมมีกำหนด 3 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย เมื่อเกษตรกรยืมไปแล้ว เกิดภาวะพืชผลเสียหาย โดยเฉพาะฝนแล้งติดต่อกันหลายปี และเกิดน้ำท่วมในบางปี จึงทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้

ข. มีข่าวเรื่องยกหนี้สินดังกล่าวให้กับราษฎรจากหลายทาง อาทิ การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น แม้การเลือกตั้ง ส.ส.ทั่วไป ก็ให้ข่าวจะยกเลิกหนี้สินของทางราชการ ให้กับราษฎร จึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไม่สามารถเร่งรัดหนี้สินของเกษตรกรได้ทำให้เกิดปัญหาความเท่าทุกวันนี้ ซึ่งทางจังหวัดได้เคยทำเรื่องขอยกเลิกหนี้สินไปทางกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว

2. สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก

สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดพิษณุโลก ได้แบ่งตามลักษณะการดำเนินงานได้ 3 ประ

เภท คือ

2.1 **สหกรณ์การเกษตรทั่วไป** ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรในระดับอำเภอต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ดำเนินธุรกิจด้านต่าง ๆ คือ ธุรกิจด้านสินเชื่อ การรับฝากเงินจากสมาชิกรวมกันซื้อรวมกันขาย แปรรูป บำรุงดิน และส่งเสริมการเกษตร มีจำนวน 11 สหกรณ์

2.2 **สหกรณ์การเกษตรในเขตพัฒนา** ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรในเขต ร.พ.ช. กรป.กลาง ในเขตนิคมสร้างตนเองของกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งการจัดสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่นี้เป็นโครงการร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ ที่ประสงค์จะใช้วิธีการสหกรณ์การเกษตรเข้าช่วย ในพื้นที่ส่วนราชการนั้น ๆ เป็นเจ้าของเรื่อง มีจำนวน 12 สหกรณ์

2.3 **สหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษ** ได้แก่สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นตามกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะมีจำนวน 1 สหกรณ์

ธุรกิจการให้สินเชื่อ

สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดพิษณุโลก ให้สินเชื่อแก่สมาชิก ดังนี้

1. **เงินกู้ระยะสั้น** ได้แก่ เงินที่ให้สมาชิกกู้ยืมนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น ค่าพันธุ์พืช บุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ค่าใช้จ่ายในการเตรียมเพื่อขาย แปรรูป และขายผลผลิตเกษตร เป็นต้น ระยะเวลาให้กู้ปกติไม่เกิน 12 เดือน วันแต่กรณีมีเหตุผลพิเศษให้กู้ได้ไม่เกิน 18 เดือน

2. **เงินกู้ระยะปานกลาง** ได้แก่ เงินที่ใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงที่ดิน ซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร ซื้อสัตว์ใช้งาน ซื้อหรือสร้างปรับปรุงเครื่องขนาดใหญ่ ปรับปรุงบ้าน โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างเกี่ยวกับการเกษตร และลงทุนในการเลี้ยงสัตว์ ระยะเวลาให้กู้ปกติไม่เกิน 3 ปี วันแต่กรณีมีเหตุผลพิเศษอาจให้เวลาไม่เกิน 5 ปี

จำนวนเงินให้กู้ตามความเหมาะสม สุดแต่คณะกรรมการดำเนินการกำหนดตามที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 60 แห่งราคาประเมินของผลผลิตเฉพาะส่วนเหลือขายซึ่งผลิตโดยเงินกู้ยืม แต่ขั้นสูงของเงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง รวมทั้งสิ้นไม่เกิน 80,000.-บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12.50 ต่อปี

จำนวนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดพิษณุโลก
ณ วันที่ 31 มีนาคม 2532

ที่	ชื่อสหกรณ์	จำนวนสมาชิก (ครอบครัว)
1	สหกรณ์วัดจันทร์ จำกัด	1,839
2	สหกรณ์การเกษตรพรหมพิราม จำกัด	2,683
3	สหกรณ์การเกษตรวัดทอง จำกัด	1,525
4	สหกรณ์การเกษตรหนองตม จำกัด	498
5	สหกรณ์การเกษตรบางกระทุ่ม จำกัด	1,248
6	สหกรณ์การเกษตรบางระกำ จำกัด	841
7	สหกรณ์การเกษตรวัดโบสถ์ จำกัด	584
8	สหกรณ์การเกษตรนครไทย จำกัด	596
9	สหกรณ์การเกษตรชาติตระการ จำกัด	1,297
10	สหกรณ์การเกษตรเนินมะปราง จำกัด	566
11	สหกรณ์การเกษตรนิกมฯ บางระกำ จำกัด	460
12	สหกรณ์การเกษตรนิกมฯ หุ่นसान จำกัด	276
13	สหกรณ์พัฒนาชนบทวังทอง จำกัด	531
14	สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรพิษณุโลก จำกัด	194
15	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำวังน้ำคู้ จำกัด	364
16	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำพรหมพิราม จำกัด	213
17	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำบ้านท่างาม จำกัด	126
18	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำวังพิบูล จำกัด	78
19	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสามคลี จำกัด	158
20	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำโคกสลุด จำกัด	113
21	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านวังแร่-หัววังกร่าง จำกัด	102
22	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านไชยนาม จำกัด	74

จำนวนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดพิษณุโลก (ต่อ)

ที่	ชื่อสหกรณ์	จำนวนสมาชิก (ครอบครัว)
23	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกระท่อมยอคน้ำ จำกัด	62
รวม		14,428

หมายเหตุ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรพิษณุโลก จำกัด จำนวนสมาชิก 16 สหกรณ์

จำนวนเงินที่สมาชิกเป็นหนี้ต่อสหกรณ์
ณ วันที่ 31 มีนาคม 2532

ที่	ชื่อสหกรณ์	จำนวนเงิน (บาท)	หมายเหตุ
1	สหกรณ์วัดจันทร์ จำกัด	13,398,993.-	ส่งหนี้ได้ถึง 60%
2	สหกรณ์การเกษตรพรหมพิราม จำกัด	15,190,233.-	
3	สหกรณ์การเกษตรวังทอง จำกัด	4,864,615.-	
4	สหกรณ์การเกษตรหนองตม จำกัด	3,056,681.55	
5	สหกรณ์การเกษตรบางกระท่อม จำกัด	16,068,020.48	ตั้งมา 66 ปี เรียกเก็บได้
6	สหกรณ์การเกษตรบางระกำ จำกัด	3,848,192.72	
7	สหกรณ์การเกษตรวัดโบสถ์ จำกัด	3,272,016.-	
8	สหกรณ์การเกษตรนครไทย จำกัด	1,761,540.-	
9	สหกรณ์การเกษตรชาติตระการ จำกัด	5,015,577.-	
10	สหกรณ์การเกษตรเนินมะปราง จำกัด	3,064,404.22	

จำนวนเงินที่สมาชิกเป็นหนี้ต่อสหกรณ์

ที่	ชื่อสหกรณ์	จำนวนเงิน (บาท)	หมายเหตุ
11	สหกรณ์การเกษตรนครนิคมฯ บางระกำ จำกัด	1,928,095.-	
12	สหกรณ์การเกษตรนครนิคมฯ หุ่นสาม จำกัด	535,593.04	
13	สหกรณ์พัฒนาชนบทวังทอง จำกัด	-	
14	สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรพิษณุโลก จำกัด	-	
15	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำวังน้ำคู้ จำกัด	-	
16	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำพรหมพิราม จำกัด	-	
17	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำบ้านท่างาม จำกัด	-	
18	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำวังพิบูล จำกัด	-	
19	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสนามคลี จำกัด	220,440.-	
20	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำโคกสลุด จำกัด	175,105.-	
21	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านวังแร่-หัววัง กร่าง จำกัด	-	
22	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วย ไฟฟ้าบ้านไชยนาม จำกัด	-	
23	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วย ไฟฟ้าบ้านกระทุ่มยอดคน้ำ จำกัด	-	
รวม		72,571,105.99	

ปัญหาการชำระหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์

สมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดพิษณุโลก ที่ส่งมาชำระหนี้ต่อสหกรณ์ไม่ได้ตามสัญญาส่วนใหญ่ มีสาเหตุที่สำคัญ คือ

1. สมาชิกที่มีอาชีพทำไร่ ประสบปัญหาฝนแล้ง ฝนแล้งทิ้งช่วงระยะยาว น้ำท่วม ทำให้พืชผลเสียหาย

2. สมาชิกที่มีอาชีพทำนานอกเขตชลประทาน ประสบปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง 2 อย่างในปีการผลิต คือ
 - 2.1 ฝนทิ้งช่วงหลังจากปักดำหรือหว่าน ทำให้เสียหาย
 - 2.2 ฝนตกน้ำท่วม บางรายได้หว่านใหม่เป็นครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงฝนตกน้ำท่วมเสียหายเป็นครั้งที่ 2
3. ที่ดินทำกินขนาดเล็ก คนในครัวเรือนว่างงาน
4. ค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครอบครัวระหว่างปี เช่น เจ็บป่วย ทำให้มีรายจ่ายเพิ่ม ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนดเวลาได้

19. จังหวัดเพชรบูรณ์

สรุปหนี้สินเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร จังหวัดเพชรบูรณ์ ของสำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ เสนอแก่คณะอนุกรรมการฯ

จังหวัดเพชรบูรณ์มีกลุ่มเกษตรกรที่กู้เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร และยังคงชำระหนี้ที่มีจำนวน 6 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรทำไร่กองทูล อ.หนองไผ่ จำนวนเงินต้น 180,000.- บาท ตั้งแต่ปี 2518 ยังมีหนี้ค้างชำระ 15,000.-บาท พร้อมดอกเบี้ย และเบี้ยปรับ
2. กลุ่มเกษตรกรทำไร่กองทูล อ.หนองไผ่ มีหนี้เงินต้น 100,000.-บาทตั้งแต่ปี 2519 ยังคงมีหนี้ค้างชำระ 20,000.-บาท พร้อมดอกเบี้ย และเบี้ยปรับ
3. กลุ่มเกษตรกรทำไร่พุดชาม อ.วิเชียรบุรี มีหนี้เงินต้น 57,000.- บาทตั้งแต่ปี 2519 ยังมีหนี้ค้างชำระ 47,176.86 บาท พร้อมดอกเบี้ย และเบี้ยปรับ
4. กลุ่มเกษตรกรทำไร่ชนแดน อ.ชนแดน มีหนี้เงินต้น 200,000.- บาทตั้งแต่ปี 2519 ยังมียอดหนี้ค้างชำระ 130,000.-บาท พร้อมดอกเบี้ย และเบี้ยปรับ
5. กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ชนแดน อ.ชนแดน มีหนี้เงินต้น 100,000.-บาท ปี 2519 ยังมียอดหนี้ค้างชำระ ชำระหมดแล้วดีมาก
6. กลุ่มเกษตรกรทำไร่บ้านโคก อ.เมืองเพชรบูรณ์ มีหนี้เงินต้น 46,000.-บาท ปี 2519 ยังมีหนี้นียอดค้างชำระ 37,600.-บาท พร้อมดอกเบี้ย และเบี้ยปรับ

สรุปตารางยอดหนี้สิน เงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรของจังหวัดเพชรบูรณ์

ที่	รายละเอียด	จำนวนเงินต้น บาท	ยอดหนี้คงค้าง บาท	หมายเหตุ
1	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองไผ่ อ.หนองไผ่	180,000	15,000	
2	กลุ่มเกษตรกรทำไร่หนองไผ่ อ.หนองไผ่	100,000	25,000	
3	กลุ่มเกษตรกรทำไร่พุดซา อ.วิเชียรบุรี	97,000	47,176.86	
4	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ชนแดน อ.ชนแดน	200,000	130,000	
5	กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ ชนแดน อ.ชนแดน	100,000	-	ชำระหมดแล้ว
6	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ บ้านโคก อ.เมือง	46,000	37,800	
รวมเป็นเงิน		723,000	254,776.86	

หมายเหตุ ศาลได้มีคำพิพากษานำที่ดินที่ค้ำประกันขายทอดตลาด เพื่อนำเงินไปชำระหนี้แล้ว ตาม
รายงานของ จ.เพชรบูรณ์

สรุปปัญหาหนี้สินของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 6 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรทำไร่ชนแดน ศาลได้มีคำพิพากษานำที่ดินเข้าค้ำประกัน ขายทอดตลาด
เพื่อนำเงินไปชำระหนี้ ปัจจุบันจังหวัดขออำนาจจากกรมการปกครองขออนุมัติและแต่งตั้ง นายทวี
ศุภพันธุ์มณี ผู้ช่วยปลัดจังหวัดเพชรบูรณ์ (เจ้าหน้าที่บริหารงานปกครอง 7) ร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ยึดทรัพย์

ของบุคคลดังกล่าวชายทอดตลาดแล้ว

2. ภาวะหนี้สินเกษตรกรของตำบลสักหลง อ.หล่มสัก

2.1 ในรอบปีที่ผ่านมา (2531) ธ.ก.ส.ได้ปล่อยเงินกู้ให้เกษตรกรไป

3,194,000.-บาท เกษตรกรคงค้างชำระเพียง 4 ราย เป็นเงิน 67,637.-บาท เท่านั้น ชำระเงินต้นได้คึกมาก

2.2 ตำบลต้นสักมีสหกรณ์ 3 กลุ่ม รวมสมาชิก 107 คน ขอกู้เงินจากสหกรณ์ทั้งหมด 63 ราย เป็นเงินกู้ระยะสั้น 696,036.-บาท เงินกู้ระยะปานกลาง 304,000.-บาท รวม 1,000,036.-บาท คงค้างชำระ 21 ราย ค้างดอกเบี้ย 30,803.-บาท หนี้สินยังไม่มีปัญหา

3. สหกรณ์การเกษตรหล่มสัก จำกัด อ.หล่มสัก สหกรณ์จดทะเบียนเมื่อวันที่ พฤษภาคม 2520 ดำเนินธุรกิจมาจนถึงปัจจุบัน

3.1 สหกรณ์มีสมาชิก	2,472 คน
มีทุนเรือนหุ้น	4,764,550.- บาท
มีทุนสำรอง	4,066,902.67 บาท
ทุนอื่น ๆ	1,028,299.82 บาท

3.2 แหล่งเงินทุน เงินกู้จาก ธ.ก.ส. 7,500,887.35 บาท

- เงินกู้กรมส่งเสริมสหกรณ์รวบรวมผลผลิต	300,000.- บาท
- เงินกู้กรมส่งเสริมสหกรณ์รวบรวมสร้างฉาง	258,242.79 บาท

การดำเนินธุรกิจมีปีที่ผ่านมา สหกรณ์มีกำไรสุทธิ 841,748.80 บาท สหกรณ์ได้รวบรวมข้าวเปลือกตามโครงการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์ ปี 2531/2532 ได้ทั้งหมด 1,551,630 กก. เป็นเงิน 6,269,863.10 บาท สหกรณ์ได้จำหน่ายข้าวเปลือกให้กับ ธ.ก.ส. เป็นเงิน 3,283,000.-บาท

3.3 ปัญหาการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และข้อเสนอแนะ

ก. สหกรณ์มีทุนดำเนินการไม่เพียงพอ ไม่ว่าจะเงินกู้ หรือเงินเพื่อรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก

ข. ปัญหาหนี้ค้างชำระหลายปี และหนี้นอกแผนไม่สามารถที่จะติดตามได้

ค. ขอให้จัดเงินมาสำหรับหมุนเวียนจ่ายเงินกู้ให้กับสมาชิกให้มากขึ้น จน

พอเพียง รวมทั้งเพื่อรวบรวมผลผลิตด้วย

ง. ควรสร้างฉางข้าวเพื่อเก็บข้าวเปลือกที่รวบรวมจากสมาชิกอีก 1 ฉาง
จุประมาณ 500 เกวียน เป็นอย่างน้อย

20. สรุปปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจังหวัด ขอนแก่น ชัยภูมิ เพชรบูรณ์ พิจิตร พิษณุโลก และ อุตรดิตถ์

ของจังหวัดต่าง ๆ ที่คณะอนุกรรมการศึกษา ได้ออกไปพบเกษตรกรพื้นที่มีดังนี้

1. จังหวัดขอนแก่น

จำนวน 59 ตัวอย่าง (คน) ใน 3 อำเภอ 12 ตำบล

1.1 อำเภอชุมแพ 24 ตัวอย่าง จากตำบลชุมแพ ตำบลหัวเรียง ตำบลหนองทุ่ม
และตำบลโนนหัน

1.2 อำเภอสีชมพู 8 ตัวอย่าง จากตำบลศรีสุขทั้งหมด

1.3 อำเภอภูเวียง 20 ตัวอย่าง จากตำบลภูคธาตุ ตำบลเขาน้อย ตำบลในเมือง
ตำบลบ้านเรือ ตำบลนาชุมแสง ตำบลนาหล้า และตำบลสงฆ์เปือย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ขนาดครัวเรือนของเกษตรกร

- อยู่ระหว่าง 2-10 คน
- เฉลี่ย 5 คนต่อครัวเรือน

(2) การประกอบอาชีพทางการเกษตร

- เกษตรกรทำนาอย่างเดียว 35.19%
- ทำสวนอย่างต่อนื่อง 1.85%
- เกษตรกรทำนาและประกอบอาชีพการเกษตรผสมผสาน 59.26%
- ทำสวน ทำประมง เลี้ยงสัตว์ 3.7%

(3) สภาพการถือครองที่ดิน

- เกษตรกรถือครองที่ดินน้อยกว่า 20 ไร่ มีประมาณ 49.09%
- เกษตรกรถือครองที่ดินระหว่าง 20 ไร่ - 40 ไร่ มีประมาณ
38.18%

- เกษตรกรถือครองที่ดินระหว่าง 41-60 ไร่ มีประมาณ 12.73%
 จากจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมด ปรากฏว่า มีเกษตรกรเช่าที่ดินเพิ่มเติม
 ประมาณ 18.18% โดยแบ่งเป็น

- เช่าที่ดินของญาติ 9.09%
 - เช่าที่ดินของผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติ 9.09%
- การกระจายผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว
- เกษตรกรขนไปขายเอง 48.08%
 - มีคนมารับซื้อ 44.23%
 - เกษตรกรขนไปขายเองและมีคนมารับซื้อ 7.69%

(5) วัตถุประสงค์ของการกู้เงิน

- กู้เพื่อซื้อสินค้าอุปโภค - บริโภค เพียงอย่างเดียว 10%
- กู้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตเพียงอย่างเดียว 66%
- กู้เพื่อการศึกษา 2%
- กู้เพื่อซื้อสินค้าอุปโภค - บริโภค และปัจจัยการผลิต 22%

(6) แหล่งเงินกู้

- ธ.ก.ส. 81.63%
- ธนาคารพาณิชย์ 6.12%
- อ.ต.ก. 2.04%
- สหกรณ์การเกษตร 8.16%
- พ่อค้าและนายทุน 2.04%

(7) สภาพหนี้ของเกษตรกรในวันสัมภาษณ์

- เกษตรกรชำระหนี้หมดแล้ว 14.82%
- เกษตรกรชำระหนี้ยังไม่หมด 85.18%

(8) สาเหตุของการเป็นหนี้

- ภัยธรรมชาติและพืชผลตกต่ำ

(9) อัตราดอกเบี้ย

- ธ.ก.ส. 12.5% ต่อปี
- ธนาคารพาณิชย์ 15% ต่อปี
- หอการค้าและนายทุน 6% ต่อเดือน

2. จังหวัดชัยภูมิ

จำนวน 98 ตัวอย่าง (คน) ใน 4 อำเภอ 13 ตำบล

2.1 อำเภอคอนสวรรค์ 18 ตัวอย่าง จากตำบลบ้านโสก ตำบลโนนสะอาด

2.2 อำเภอบ้านแพน 19 ตัวอย่าง จากตำบลบ้านแพน

2.3 อำเภอเมือง 26 ตัวอย่าง จากตำบลบ้านค่าย ตำบลโนนสำราญ ตำบลกุดคุ่ม

และตำบลห้วยบง

2.4 อำเภอแก้งคร้อ 35 ตัวอย่าง จากตำบลช่องสามหม้อ ตำบลหนองสังข์ ตำบลหนองขาม ตำบลนาหนองทุ่ม ตำบลโคกสูง และตำบลหลุมคา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) ขนาดครัวเรือนของเกษตรกร

- อยู่ระหว่าง 2-9 คน
- เฉลี่ย 6 คนต่อครัวเรือน

(2) การประกอบอาชีพทางการเกษตร

- เกษตรกรทำนาอย่างเดียว 27.5%
- เกษตรกรทำนาและประกอบอาชีพการเกษตร ผสมผสาน 72.5%

(3) สภาพการถือครองที่ดิน

- เกษตรกรถือครองที่ดินน้อยกว่า 20 ไร่ มีประมาณ 36.49%
- เกษตรกรถือครองที่ดินระหว่าง 20-40 ไร่ ประมาณ 43.24%
- เกษตรกรถือครองที่ดินระหว่าง 41-60 ไร่ มีประมาณ 12.16%
- เกษตรกรถือครองที่ดินระหว่าง 61-80 ไร่ มีประมาณ 5.41%
- เกษตรกรถือครองที่ดินมากกว่า 80 ไร่ มีประมาณ 2.70%

จากจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมด ปรากฏว่า มีเกษตรกรเช่าที่ดินเพิ่มเติมประมาณ 17.57% โดยแบ่งเป็น

- เช่าที่ดินของญาติ 8.11%
 - เช่าที่ดินของผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติ 9.46%
- (4) การกระจายผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว
- เกษตรกรขนไปขายเอง 56.34%
 - มีพ่อค้ามารับซื้อ 32.39%
 - เกษตรกรขนไปขายเองและมีคนมารับซื้อ 8.45%
 - เกษตรกรฝากผู้อื่นขายและมีคนมารับซื้อ 1.41%
- (5) วัตถุประสงค์ของการกู้เงิน
- กู้เพื่อซื้อสินค้าอุปโภค-บริโภค เพียงอย่างเดียว 2.86%
 - กู้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตเพียงอย่างเดียว 71.43%
 - กู้เพื่อใช้หนี้ 8.57%
 - กู้เพื่อซื้อสินค้าอุปโภค-บริโภค และปัจจัยการผลิต 17.14%
- (6) แหล่งเงินกู้
- ธ.ก.ส. 60.78%
 - ธนาคารพาณิชย์ 1.96%
 - อ.ต.ก. 7.84%
 - สหกรณ์การเกษตร 7.84%
 - พ่อค้าและนายทุน 17.65%
 - ญาติ 3.93%
- (7) สภาพหนี้ของเกษตรกรในวันสัมภาษณ์
- เกษตรกรชำระหนี้หมดแล้ว 16.67%
 - เกษตรกรชำระหนี้ยังไม่หมด 83.33%
- (8) สาเหตุเป็นหนี้
- ภัยธรรมชาติและพืชผลตกต่ำ
- (9) อัตราดอกเบี้ย
- ธ.ก.ส. 12.5% ต่อปี
 - ธนาคารพาณิชย์ 15% ต่อปี

- ท่อค้าและนายทุน 6-6% ต่อเดือน

3. จังหวัดเพชรบูรณ์

จำนวน 61 ตัวอย่าง จาก 2 อำเภอ 19 ตำบล

3.1 อำเภอหล่มสัก 26 ตัวอย่าง จากตำบลน้ำชุม ตำบลตาลเดี่ยว ตำบลลานอก ตำบลน้ำเข้ ตำบลผายนาแซง ตำบลคักป่า ตำบลท่าจิบุณ ตำบลตากกลอย ตำบลปากช่อง บ้านคิ้ว ตำบลบ้านกลาง และตำบลพุงน้ำเต่า

3.2 อำเภอหล่มเก่า 36 ตัวอย่าง จากตำบลนาแซง ตำบลมะกอก ตำบลหินขาว ตำบลลุ่มเก่า ตำบลบ้านเนิน ตำบลนาเกาะ และตำบลวังบาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ขนาดครัวเรือนของเกษตรกร

- อยู่ระหว่าง 2-10 คน
- เฉลี่ย 5 คนต่อครัวเรือน

(2) การประกอบอาชีพของเกษตรกร

- ทำนาอย่างเดียว 23.63%
- ทำไร่อย่างเดียว 1.82%
- ทำการเกษตรมากกว่า 1 อย่างผสมผสานกัน เช่น ทำนาผสมกับการทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทำการเกษตรนอกพวงการเกษตร 74.55%

(3) ขนาดสภาพการถือครองที่ดิน

- ถือครองที่ดินกว่า 20 ไร่ 47.17%
- ถือครองที่ดินระหว่าง 20-40 ไร่ 28.30%
- ถือครองที่ดินระหว่าง 41-60 ไร่ 16.98%
- ถือครองที่ดินระหว่าง 61-80 ไร่ 5.66%
- ถือครองที่ดินมากกว่า 80 ไร่ขึ้นไป 1.89%

ปรากฏว่า จากจำนวนเกษตรกรที่สัมภาษณ์ทั้งหมดมีเกษตรกรเช่าที่ดินเพิ่มขึ้น

- เช่าที่ดินของญาติ 15.09%
- เช่าที่ดินผู้อื่น 11.32%

- (4) การกระจายผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว
- ขายไปขายเอง 38.78%
 - ผากขาย 4.08%
 - มีพ่อค้ามารับซื้อ 55.10%
 - ทั้งขายไปขายเองและมีคนมารับซื้อ 2.04%
- (5) การกู้ยืมเงินของเกษตรกร
- เกษตรกรร้อยละ 98.18 ตอบว่าเคยกู้เงิน
 - เกษตรกรร้อยละ 1.82 ตอบว่าไม่เคยกู้เงิน
- (6) ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรต้องกู้เงินมาและเป็นหนี้
- ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง แมลงศัตรูพืช
 - ราคาพืชผลตกต่ำ
- (7) วัตถุประสงค์ที่เกษตรกรกู้เงินมา
- เพื่อซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค
 - ซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืช รถไถเดินตาม ปรับปรุงดิน ใช้น้ำ ซื้อยาปราบศัตรูพืช ยาปราบโรคพืช จ้างแรงงาน
- (8) แหล่งเงินกู้
- ธ.ก.ส. 17.46%
 - ธนาคารพาณิชย์ 9.52%
 - พ่อค้าและนายทุน 11.11%
 - อ.ต.ก. 3.17%
 - สหกรณ์การเกษตร 58.73%
- (9) สภาพของการเป็นหนี้
- เกษตรกรชำระหมดแล้ว 13.81%
 - เกษตรกรยังชำระไม่หมด 86.79%
- (10) ยอดหนี้ที่เกษตรกรยังคงค้างชำระอยู่ระหว่าง 5,000-60,000 บาท
- (11) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้
- ธ.ก.ส. 12.5% ต่อปี

- ธนาคารพาณิชย์ 14-15% ต่อปี
- หอการค้าและนายทุน 4-5% ต่อเดือน

4. จังหวัดพิจิตร

จำนวน 3 ตัวอย่าง อำเภอเมือง จากตำบลสากเหล็ก มิได้ทำการวิเคราะห์เพราะมีตัวอย่างน้อย

5. จังหวัดพิษณุโลก

จำนวน 55 ตัวอย่าง จาก 2 อำเภอ 9 ตำบล

5.1 อำเภอเนินมะปราง 35 ตัวอย่าง จากตำบลเนินมะปราง ตำบลบ้านม่วง ตำบลไพร่ย่อย ตำบลวังโพรง ตำบลชุมฆา ตำบลบ้านน้อยชุมสี่เหล็ก ตำบลบ้านน้อย และตำบลวังยาง

5.2 อำเภอวังทอง 20 ตัวอย่าง จากตำบลพันซ์ชาติ ทั้งมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ขนาดครัวเรือนของเกษตรกร

- อยู่ระหว่าง 2-12 คน
- เฉลี่ย 6 คน ต่อครัวเรือน

(2) การประกอบอาชีพของเกษตรกร

- ทำนาอย่างเดี่ยว 16.07%
- ทำนาผสมกับการทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ทำการเกษตรหรือนอกการเกษตร 83.93%

(3) ขนาดการถือครองที่ดิน

- ถือครองที่ดินต่ำกว่า 20 ไร่ 15.09%
- ถือครองที่ดินระหว่าง 20-40 ไร่ 45.28%
- ถือครองที่ดินระหว่าง 41-60 ไร่ 22.64%
- ถือครองที่ดินระหว่าง 61-80 ไร่ 7.55%
- ถือครองที่ดินมากกว่า 80 ไร่ขึ้นไป 9.44%

มีเกษตรกรบางรายเช่าที่ดินเพิ่มเติม

- เช่าที่ดินของญาติ 14.55%
- เช่าที่ดินของคนอื่น 36.36%

- (4) การกระจายผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว
- ขายไปขายเอง 59.62%
 - ฝากขาย 1.92%
 - มีคนมารับซื้อ 38.46%
- (5) การกั๊ยมเงินของเกษตรกร
- ร้อยละ 8.77 ตอบว่าไม่เคยกั๊ยม
 - ร้อยละ 91.23 ตอบว่าเคยกั๊ยม
- (6) ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรต้องกั๊ยมเงินมา
- ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง แมลงศัตรูพืช
 - ราคาพืชผลตกต่ำ
- (7) วัตถุประสงค์ที่เกษตรกรกั๊ยมเงินมา
- เพื่อซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค
 - เพื่อซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืช รถไถ ปรับปรุงดิน
ใช้หนี้ ซ่อมยาปราบศัตรูพืช
- (8) แหล่งเงินกั๊ยม
- ธ.ก.ส. 67.35%
 - อ.ต.ก. 10.20%
 - ธนาคารพาณิชย์ 2.04%
 - พ่อค้าและนายทุน 2.04%
 - สหกรณ์การเกษตร 18.37%
- (9) สภาพของการเป็นหนี้
- เกษตรกรชำระหนี้หมดแล้ว 11.32%
 - เกษตรกรยังชำระหนี้ไม่หมด 88.68%
- (10) ยอดหนี้ที่เกษตรกรค้างชำระอยู่ระหว่าง 4,000-540,000 บาท
- (11) อัตราดอกเบี้ย
- ธ.ก.ส. 12.5% ต่อปี

- ธนาคารพาณิชย์ 15% ต่อปี
- พ้อค้าและนายทุน 4% ต่อเดือน

6. จังหวัดอุตรดิตถ์

จำนวน 58 ตัวอย่าง จาก 5 อำเภอ 1 กิ่ง 22 ตำบล

6.1 อ.พิชัย 6 ตัวอย่าง จากตำบลพญาแมน ตำบลไร่อ่อน ตำบลคอรุม ตำบลบ้านหม้อ และตำบลท่าลำਖမ်

6.2 อำเภอตรอน 13 ตัวอย่าง จากตำบลวังแดง ตำบลน้ำอ่าง ตำบลบ้านแก่ง และตำบลน้ำจ้าว

6.3 อำเภอลับแล 8 ตัวอย่าง จากตำบลชัยชุมพล ตำบลฝายหลวง ตำบลไม้ล้อม และตำบลห้วยยั้ง

6.4 กิ่งอำเภอทองแสงขันธุ์ 11 ตัวอย่าง จากตำบลบ่อทอง ตำบลน้ำกะพี้ และตำบลร่วมจิตร

6.5 อำเภอน้ำปาด 1 ตัวอย่าง จากตำบลแสนตอ

6.6 อำเภอเมือง 19 ตัวอย่าง จากตำบลกึ่งตะเภา ตำบลท่าเสา ตำบลป่าไคร้ ตำบลผาจุก ตำบลน้ำริด และตำบลวังกะพี้ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ขนาดครัวเรือนของเกษตรกร

- อยู่ระหว่าง 2-11 คน
- เฉลี่ย 6 คนต่อครัวเรือน

(2) การประกอบอาชีพของเกษตรกร

- ทำนาอย่างเดียว 16.95%
- ทำสวนอย่างเดียว 3.38%
- ทำไร่อย่างเดียว 10.17%
- เลี้ยงสัตว์อย่างเดียว 1.70%
- ทำการเกษตรหลายอย่างผสมผสานรวมกัน เช่น ทำนา ผสมกับการทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ประมง รับจ้างด้านการเกษตร/นอกการเกษตร 67.8%

(3) ขนาดการถือครองที่ดิน

- ถือครองที่ดินต่ำกว่า 20 ไร่ 45.46%
- ถือครองที่ดินระหว่าง 20-40 ไร่ 43.64%
- ถือครองที่ดินระหว่าง 41-60 ไร่ 5.46%
- ถือครองที่ดินระหว่าง 61-80 ไร่ 3.64%
- ถือครองที่ดินมากกว่า 80 ไร่ 1.80%

สำหรับเกษตรกรรายที่มีที่ดินถือครองต่ำกว่า 40 ไร่ ต้องเช่าที่ดินเพิ่มเติม

- เช่าที่ดินของญาติ 14.55%
- เช่าที่ดินของคนอื่นไม่ใช่ญาติ 36.36%

(4) การกระจายผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว

- ขายสินค้าไปขายเอง 33.96%
- ผักขาย 3.77%
- มีคนมารับซื้อ 41.51%
- ซื้อขายสินค้าล่วงหน้า 3.77%
- ขายไปขายเองและมีคนมารับซื้อ 11.32%
- ผักขายและมีคนมารับซื้อ 5.67%

(5) การกั๊ยมเงินของเกษตรกร

- เกษตรกรร้อยละ 96.61% ตอบว่าเคยกั๊ม
- เกษตรกรร้อยละ 3.39% ตอบว่าไม่เคยกั๊ม

(6) ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรต้องกั๊มเงินมาและเป็นหนี้

- ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง แมลงศัตรูพืช
- ราคาพืชผลตกต่ำในบางปี

(7) วัตถุประสงค์ที่เกษตรกรกั๊มเงินมา

- เพื่อซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค
- ซื้อปัจจัยการผลิต เช่น บุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ซ็อรถไถ ปรับ

ปรุงดิน ใช้หนี้ ซ็อยาปราบศัตรูพืช ยาปราบโรคพืช จ้างแรงงาน

(8) แหล่งเงินกั๊ม

- ธ.ก.ส. 58.93%
 - อ.ค.ก. 3.57%
 - ธนาคารพาณิชย์ 1.79%
 - กู้พ่อค้าและนายทุน 1.79%
 - กู้จากสหกรณ์การเกษตร 33.92%
- (9) สภาพของการเป็นหนี้
- เกษตรกรชำระหนี้หมดแล้ว 12.28%
 - เกษตรกรยังคงเป็นหนี้ 87.72%
- (10) ยอดหนี้ที่เกษตรกรค้างชำระอยู่ระหว่าง 5,000-540,000 บาท
- (11) อัตราดอกเบี้ย
- ธ.ก.ส. 12.5% ต่อปี
 - ธนาคารพาณิชย์ 15% ต่อปี
 - พ่อค้า/นายทุน 5% ต่อเดือน

ตารางที่ 37 การดำเนินงานเงินกู้ของ ธ.ก.ส. ปีบัญชี 2531 จำแนกเป็นรายสาขาและประเภทลูกค้า

สาขา	เกษตรกรรม		อุตสาหกรรม		กลุ่มเกษตรกร		รวม
	จำนวนลูกค้า (คน)	จ่ายเงินกู้ระหว่างปี (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	จ่ายเงินกู้ระหว่างปี (ล้านบาท)	จำนวนเกษตรกร (คน)	จ่ายเงินกู้ระหว่างปี (ล้านบาท)	
ภาคเหนือ							
1. เชียงราย	30,905	256.2	21,825	155.2	1,098	-	53,828
2. เพชรบูรณ์	24,760	386.2	7,068	45.3	773	-	32,601
3. แม่ฮ่องสอน	25,714	305.4	18,796	71.9	1,143	-	45,653
4. สุโขทัย	24,652	268.1	18,637	107.7	2,253	-	45,542
5. นครสวรรค์	42,905	566.7	11,563	83.8	12,293	4.8	66,761
6. เชียงใหม่	38,220	280.3	24,293	147.9	1,481	0.2	63,994
7. พิจิตร	26,264	295.0	15,617	65.4	1,830	2.7	43,711
8. พิษณุโลก	16,971	173.2	3,470	32.3	-	-	20,441
9. ลำปาง	28,684	193.6	12,487	37.3	1,882	-	43,053
10. กำแพงเพชร	33,535	382.5	13,050	65.1	3,306	0.4	49,891
11. ลำพูน	22,504	243.8	10,953	62.3	1,756	-	35,213
12. อุตรดิตถ์	22,600	223.1	13,252	62.3	1,675	2.6	37,527

ตารางที่ 37 (ต่อ)

สาขา	เกษตรกรรม		อุตสาหกรรม		บริการ		รวม	
	จำนวนลูกจ้าง (คน)	จ่ายเงินประกัน (ล้านบาท)	จำนวนลูกจ้าง (คน)	จ่ายเงินประกัน (ล้านบาท)	จำนวนลูกจ้าง (คน)	จ่ายเงินประกัน (ล้านบาท)	จำนวนลูกจ้าง (คน)	จ่ายเงินประกัน (ล้านบาท)
22. นครราชสีมา	41,598	634.6	22,202	208.2	2,675	-	66,475	842.8
23. ชัยภูมิ	45,235	335.5	16,686	61.3	174	-	62,095	396.8
24. สุรินทร์	33,400	345.7	19,585	64.6	111	-	53,096	410.3
25. กาฬสินธุ์	38,110	489.2	15,499	75.3	6,898	-	60,507	564.5
26. เลย	26,443	241.3	10,427	45.5	4,879	-	41,749	286.8
27. สกลนคร	20,025	143.3	4,660	18.4	-	-	24,685	161.7
28. นครพนม	38,812	141.8	13,578	33.0	1,763	-	54,153	174.8
29. ศรีสะเกษ	34,186	235.1	20,022	72.1	1,152	-	55,360	307.2
30. บุรีรัมย์	36,595	356.4	14,288	62.6	-	-	50,883	419.0
31. มหาสารคาม	30,316	291.8	12,441	51.3	522	-	43,279	343.1
32. อุตรดิตถ์	32,675	267.1	25,842	119.1	714	-	59,231	386.2
33. ยโสธร	26,658	203.0	8,080	28.9	11	-	34,749	231.9
34. พะเยา	29,162	382.6	8,505	35.4	71	-	37,738	418.0

ตารางที่ 37 (ต่อ)

สาขา	เกษตรกรรม		อุตสาหกรรม		บริการ		รวม	
	จำนวนลูกหนี้ (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนลูกหนี้ (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนลูกหนี้ (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนลูกหนี้ (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)
35. พืช	20,976	159.4	6,646	37.5	-	-	27.622	196.9
36. ปศุสัตว์	25,550	272.9	16,657	98.1	2,850	0.1	45,057	371.0
37. นอกบัญชี	14,522	128.3	4,764	41.7	96	0.2	19,382	170.2
รวม (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)	631,270	6,170.0	273,354	1,279.9	30,180	0.3	934,804	7,450.2
ภาคกลาง								
38. ทอผ้า	28,638	351.6	16,499	52.0	-	-	45,137	403.6
39. สัตว์	20,096	306.2	10,084	69.8	2,085	-	32,265	376.0
40. อื่นๆ	25,122	357.0	21,651	126.6	34	-	46,807	483.6
41. อื่นๆ	16,334	198.0	14,552	61.4	746	0.1	31,632	259.5
42. อื่นๆ	8,842	323.7	5,689	39.7	635	-	15,166	363.4

ตารางที่ 37 (ต่อ)

สาขา	เกษตรกรรม		อุตสาหกรรม		บริการ		รวม	
	จำนวนลูกจ้าง (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)	จำนวนลูกจ้าง (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)	จำนวนลูกจ้าง (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)	จำนวนลูกจ้าง (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)
43. อ่างทอง	14,265	216.0	8,298	75.4	-	-	22,563	291.4
44. กรุงเทพฯ	12,788	390.9	7,130	40.7	-	-	19,918	431.6
45. ชัยบุรี	7,079	210.8	2,150	20.0	990	-	10,219	230.8
46. สิงบุรี	9,117	180.1	8,331	83.2	989	-	18,437	263.3
รวม (ภาคกลาง)	142,281	2,534.3	94,384	568.8	5,479	0.1	242,144	3,103.2
ภาคตะวันออกเฉียง								
47. ปราจีนบุรี	22,173	392.6	15,847	75.5	4,479	-	42,499	468.1
48. ระยอง	14,244	377.5	13,480	83.3	1,219	2.6	28,943	463.4
49. ฉะเชิงเทรา	18,758	767.2	7,665	54.1	-	-	26,423	821.3
50. นครนายก	14,039	219.5	4,136	44.2	967	-	19,142	263.7
51. จันทบุรี	15,205	451.4	15,153	239.4	1,680	1.4	32,038	692.2

ตารางที่ 37 (ต่อ)

สาขา	เกษตรกรรม		อุตสาหกรรม		กลุ่มเกษตรกร		รวม
	จำนวนลูกค้า (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)	จำนวนเกษตรกร (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)	
52. ชลบุรี	12,827	283.1	3,800	28.1	291	-	16,918
รวม (ภาคตะวันออก)	97,246	2,491.3	60,081	524.6	8,636	4.0	165,963
ภาคตะวันตก							
53. เพชรบุรี	14,024	187.6	13,746	60.5	765	-	28,535
54. สุพรรณบุรี	19,241	412.5	13,546	86.0	2,605	-	35,392
55. นครปฐม	19,682	467.1	7,522	32.9	3,604	0.4	30,808
56. ประจวบคีรีขันธ์	15,729	165.8	6,276	6.4	875	-	22,880
57. ราชบุรี	18,150	292.5	7,522	50.9	1,699	15.3	27,371
58. กาญจนบุรี	18,697	189.6	9,140	51.9	3,924	-	31,761
59. สมุทรสาคร	10,097	569.9	6,105	42.9	496	0.1	16,698

สาขา	เกษตรการสุกักรายคน		สหกรณ์การเกษตร		กลุ่มเกษตรกร		รวม
	จำนวนสุกักร (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	จ่ายเงินระหว่างปี (ล้านบาท)	
60. ส่วนสุกักร	15,781	276.8	14,133	116.5	3,256	-	33,170 393.3
รวม (ภาคะวม)	131,401	2,561.8	77,990	448.0	17,224	15.8	226,615 3,025.6
ภาคใต้							
61. ปัตตานี	18,388	187.9	4,665	13.2	-	-	23,053 201.1
62. นครศรีธรรมราช	38,928	313.1	13,113	45.3	779	-	52,820 358.4
63. ชุมพร	16,320	295.0	8,435	28.8	-	-	24,755 323.8
64. สุราษฎร์ธานี	18,719	240.6	7,446	46.8	-	-	26,165 287.4
65. พะทูนใหญ่	30,635	320.5	14,108	62.5	3,020	-	47,763 383.0
66. พังงู	23,988	266.1	10,451	70.6	2,609	3.2	37,048 339.9
67. นราธิวาส	18,408	117.3	4,897	15.1	-	-	23,305 132.4
68. ตรัง	17,362	229.2	8,673	51.0	529	0.8	26,564 281.0

สาขา	เกษตรกรรม		สหกรณ์การเกษตร		กลุ่มเกษตรกร		รวม
	จำนวนลูกหนี้ (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนลูกหนี้ (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนลูกหนี้ (ล้านบาท)	จำนวนสมาชิก (คน)	
69. พังงา	17,130	157.1	6,517	14.1	385	-	24,032
70. ยะลา	12,218	143.7	3,953	6.0	263	0.4	16,434
71. ปัตตานี	12,248	198.2	2,912	13.0	429	-	15,589
รวม (ภาคใต้)	224,344	2,468.7	85,170	366.4	8,014	4.4	317,528
รวมทั้งประเทศ	1,680,120	21,149.1	803,214	4,313.8	101,442	37.8	2,584,776

ตารางที่ 38 การดำเนินงานเงินทุนด้านเกษตรกรรม จำแนกตามประเภทเงินทุน ปีบัญชี 2527-2531

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเภทเงินทุน แยกตามปีบัญชี	รักษาระดับเงินทุนระหว่างปี		จำนวนเงิน	% การรักษาระดับเงิน ถึงกำหนดชำระ	บุคคลอื่นรับใช้ตามแผน บัญชีเงิน เฉลี่ย	ปี 2527
	ต้นเงินทุนเป็นต้น เมื่อสิ้นปี	จ่ายเงินทุนระหว่างปี				
ระยะสั้น	6,274	9,705	8,195	78.10	14	7,770
ระยะปานกลาง	2,488	1,301	1,156	57.92	6	2,627
เกเรตติเงิน	188	485	328	82.89	-	345
ระยะยาวเพื่อชำระหนี้เงิน	77	2	23	44.08	-	56
ระยะยาวเพื่อการเกษตร	3,172	1,958	1,076	66.09	-	4,054
บุคคลอื่นรับใช้ตามแผนบัญชีเงิน	38	-	12	-	20	46
ลูกหนี้ด้วยเงินเชื่อ อ.ก.ต.	94	74	122	100.00	-	46
รวม	12,331	13,525	10,912	73.98	-	14,944

ประเภทเงินกู้ แยกตามบัญชี	ต้นเงินกู้คงเป็นต้น เมื่อสิ้นปี	จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	รับชำระหนี้เงินกู้ระหว่างปี		บุคคลอื่นทั่วไปใช้เงินของตน ต้นเงินกู้คงเป็นต้น เมื่อสิ้นปี
			จำนวนเงิน	% การรับชำระหนี้เงิน ถึงกำหนดชำระ	
ปี 2528					
ระยะสั้น*	7,816	10,314	9,191	76.24	11
ระยะปานกลาง	2,627	1,222	1,125	56.76	5
เครดิตเงินสด	345	622	487	89.69	-
ระยะยาวเพื่อชำระหนี้เดิม	56	1	14	36.43	-
ระยะยาวเพื่อการเกษตร	4,054	1,984	1,226	61.55	-
บุคคลอื่นทั่วไปใช้เงินของตนกู้เงิน	46	-	12	-	16
รวม	14,944	14,143	12,055	72.50	-
					17,032

หมายเหตุ : รวมเงินกู้ระหว่างราชการขายผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมระหว่างปี

*รวมลูกหนี้ค้ำประกันเงินเชื่อ อ.ค.ก.

ตารางที่ 38 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเภทเงินทุน แยกฉบับบัญชี	ค้ำเงินกู้ยืม ระยะสั้น	ช่วยเงินกู้ยืม ระยะยาว	รักษาระบบเงินกู้ยืมระยะยาว		บุคคลอื่นรับใช้เงิน ระยะสั้น	ค้ำเงินกู้ยืม ระยะสั้น
			จำนวนเงิน	% การรักษาระบบเงิน ระยะยาว		
ปี 2529						
ระยะสั้น	8,928	11,419	10,189	79.71	8	10,150
ระยะปานกลาง	2,719	83	1,135	60.15	2	1,665
เครดิตเงินสด	480	6,290	1,769	89.62	-	5,001
ระยะยาวเพื่อชำระหนี้เดิม	43	1	12	38.27	-	32
ระยะยาวเพื่อการเกษตร	4,812	1,744	1,562	68.30	75	4,919
บุคคลอื่นรับใช้แทนผู้กู้เดิม	50	-	13	21.66	85	122
รวม	17,032	19,537	14,680	77.10	-	21,889

ตารางที่ 38 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเภทเงินทุน แยกฉบับบัญชี	ต้นเงินกู้คงเป็นต้น เมื่อสิ้นปี	จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	รับชำระหนี้เงินกู้ระหว่างปี		ต้นเงินกู้คงเป็นต้น เมื่อสิ้นปี
			จำนวนเงิน	% การรับชำระต่อต้นเงิน ถึงกำหนดชำระ	
ปี 2530					
ระยะสั้น	10,150	8,202	10,638	80.14	7,705
ระยะปานกลาง	1,665	4	698	52.28	968
เครดิตเงินฝาก	5,001	7,561	5,075	88.78	7,486
ระยะยาวเพื่อการเพิ่มเติมเงิน	32	1	.10	40.87	23
ระยะยาวเพื่อการเกษตร	4,919	2,085	1,791	71.24	5,211
บุคลากรที่ใช้ต้นเงินกู้เพิ่มเติม	122	-	16	26.23	121
รวม	21,888	17,853	18,228	79.51	21,514

หมายเหตุ : รวมเงินชำระระหว่างการขายผลิตภัณฑ์ไปเป็นเงินกู้ระยะสั้น

ประเภทเงินกู้ แยกตามบัญชี	รับชำระหนี้เงินกู้ระหว่างปี		จ่ายเงินกู้ระหว่างปี		รับชำระหนี้เงินกู้ระหว่างปี	
	ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ เมื่อต้นปี	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	% การรับชำระต่อต้นเงิน ปีกำหนดชำระ	บุคคลเข้ารับใช้ตามแบบ ผู้กู้เงิน	ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ เมื่อสิ้นปี
ปี 2531						
ระยะสั้น	7,705	9,218	82.08	10		8,097
ระยะปานกลาง	968	459	50.22	2		1,711
เกรตทริเจนทัล	7,486	6,889	89.74	2		7,556
ระยะยาวเพื่อชำระหนี้เงิน กู้	23	9	48.83	-		15
ระยะยาวเพื่อการเกษตร	5,211	2,109	78.05	3		6,462
บุคคลเข้ารับใช้ตามแบบผู้กู้เงิน	121	16	25.89	17		122
รวม	21,514	18,700	82.72	-		23,963

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเภทบัญชีแยกฉบับบัญชี	เงินลงทุนเป็นต้น		จ่ายเงินกู้ระหว่างปี		รับชำระหนี้เงินกู้ระหว่างปี		มูลค่ารับใช้ตามเกณฑ์เดิม	เพิ่มเงินลงทุนเป็นต้น
	เมื่อสิ้นปี	เมื่อต้นปี	จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	รับชำระหนี้เงินกู้ระหว่างปี	จำนวนเงิน	% การรับชำระต่อต้นเงินกู้		
อัตราเพิ่มเฉลี่ย 5 ปี (ร้อยละ)								
ระยะสั้น	6.95 (-24.09)	-2.44 (17.29)	-3.89 (-13.35)	1.50 (2.42)	-0.65 (5.09)	-8.37 (11.11)		
ระยะปานกลาง	-20.90 (-41.86)	-44.44 (30.000)	-20.74 (34.24)	(-3.61) (-3.94)	-17.22 (76.76)	(-23.72) (-33.33)		
เกือบดีเงินสด	172.99 (49.69)	118.71 (-7.94)	132.41 (35.74)	1.50 (1.08)	144.00 (0.94)	-		
ระยะยาวเพื่อชำระหนี้เพิ่ม	-25.74 (-28.13)	-12.95 -	(-19.85) (-10.00)	3.25 (19.48)	-27.82 (-34.78)	-		
ระยะยาวเพื่อการเกษตร	12.60 (5.94)	11.98 (61.30)	18.83 (17.76)	4.91 (9.56)	10.65 (24.00)	-		
มูลค่ารับใช้ตามเกณฑ์เดิม	38.98 (-0.82)	-	9.01 -	-	32.77 (0.83)	-3.82 (13.33)		
รวม	16.12 (-1.71)	11.93 (18.46)	16.08 (2.59)	3.21 (4.04)	12.50 (11.38)	-		

หมายเหตุ : รวมเงินกู้ระหว่างธนาคารพาณิชย์ที่ปลอดภาษีเงินได้กำไรเงินกู้ระยะสั้น
ตัวเลขในวงเล็บ คือ อัตราเพิ่มของปี 2531 จากปี 2530

ตารางที่ 39 การจ่ายเงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก และเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น จำแนกตาม
ประเภทผลิตผล ปีบัญชี 2527-2531

ประเภทผลิตผล	2527		2528		2529		2530		2531	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
ก. การผลิตพืช										
1. ข้าว	4,457	46.87	4,836	46.96	4,327	56.21	4,245	56.99	4,786	56.08
2. มันสำปะหลัง	1,092	11.48	1,126	10.94	852	11.07	881	11.83	1,009	11.82
3. ข้าวโพก	1,045	11.00	1,184	11.50	932	12.11	834	11.20	997	11.68
4. อ้อย	569	5.98	505	4.91	230	2.99	161	2.16	158	1.85
5. ผัก	36	0.38	36	0.35	14	0.18	16	0.21	17	0.20
6. ไม้ยืนต้นและ ผลไม้(ยางพารา มะพร้าว ปาล์ม) กาแฟ ฯลฯ)	336	3.54	401	3.89	326	4.23	363	4.87	494	5.79
7. ยาง	120	1.26	138	1.34	109	1.42	104	1.40	110	1.29
8. สับปะรด	52	0.55	76	0.74	15	0.20	21	0.28	26	0.31
9. กล้วย	125	1.31	162	1.57	75	0.97	54	0.72	51	0.60
10. ถั่ว	151	1.59	168	1.63	149	1.93	129	1.73	147	1.72
11. พืชผักและพืช ไร่อื่น ๆ	337	3.54	289	2.81	239	3.10	280	3.76	312	3.66
รวมรายการ ผลิตพืช	8,320	87.50	8,921	86.64	7,268	94.41	7,088	95.15	8,107	95.00

ตารางที่ 39 (ต่อ)

	2527		2528		2529		2530		2531	
ประเภทผลิตผล	ลำบาท	ร้อยละ	ลำบาท	ร้อยละ	ลำบาท	ร้อยละ	ลำบาท	ร้อยละ	ลำบาท	ร้อยละ
ข. การผลิตสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์										
1. สุกร	494	5.20	438	4.25	70	0.91	67	0.90	73	0.85
2. โค กระบือ	371	3.90	488	4.74	131	1.70	97	1.30	103	1.21
3. สัตว์ปีก และไข่	67	0.70	80	0.78	12	0.16	8	0.11	6	0.07
4. ไก่	1	0.01	1	0.01	1	0.01	1	0.01	13	0.15
รวมรายการผลิตสัตว์	933	9.81	1,007	9.78	214	2.78	173	2.32	195	2.28
ค. การเลี้ยงสัตว์น้ำและการประมง										
1. ปลา	91	0.96	102	0.99	89	1.16	71	0.95	84	0.98
2. ประมง	37	0.39	38	0.37	31	0.40	30	0.40	34	0.40
3. กุ้ง	37	0.39	44	0.43	21	0.27	24	0.32	60	0.70
4. สัตว์น้ำอื่น ๆ	4	0.40	3	0.03	2	0.03	2	0.03	2	0.03
รวมรายการผลิตสัตว์น้ำและการประมง	169	1.78	187	1.82	143	1.86	127	1.71	180	2.11
ง. อื่น ๆ										
1. เกษตร	4	0.04	4	0.04	3	0.04	3	0.04	2	0.03
2. การผลิตอย่างอื่น	83	0.87	178	1.72	70	0.91	58	0.78	50	0.58
รวมรายการผลิตอื่น ๆ	87	0.91	182	1.76	73	0.95	61	0.82	52	0.61
รวมทั้งสิ้น	9,509	100.00	10,292	100.00	7,698	100.00	7,449	100.00	8,534	100.00

ตารางที่ 40 เปรียบเทียบต้นทุนเงินกู้ระยะสั้น (ด้านเกษตรกร) ถึงกำหนดชำระ กับต้นทุนที่ได้รับชำระปีบัญชี 2527-2531

ปีบัญชี	ต้นทุนผู้จำหน่ายชำระ		ต้นทุนผู้ได้รับชำระ		ต้นทุนผู้ชำระ	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
2527	10,493	100	8,195	78.10	2,298	21.90
2528	12,056	100	9,191	76.24	2,865	23.76
2529	12,782	100	10,189	79.71	2,593	20.29
2530	13,274	100	10,638	80.14	2,636	19.86
2531	11,232	100	9,218	82.08	2,014	17.92
อัตราเพิ่ม(ลด)						
เฉลี่ย 5 ปี	2.35	-	3.89	1.50	(3.41)	(5.64)
ร้อยละ						
อัตราเพิ่ม(ลด)						
ปี 2531	(15.38)	-	(13.35)	2.42	(23.60)	(9.77)
จากปี 2530						
(ร้อยละ)						

ตารางที่ 41 เปรียบเทียบต้นทุนเงินกู้ระยะปานกลาง (ด้านเกษตรกร) ถึงกำหนดชำระกับต้นทุนที่
ได้รับชำระปีบัญชี 2527-2531

ปีบัญชี	ต้นทุน ถึงกำหนดชำระ		ต้นทุน ที่ชำระ		ต้นทุนที่ได้รับ อนุมัติให้ลดชำระ		ต้นทุน* ค้างชำระ	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
2527	1,996	100	1,156	57.92	236	11.82	604	30.26
2528	1,982	100	1,125	56.76	256	12.92	601	30.32
2529	1,887	100	1,135	60.15	204	10.81	548	29.04
2530	1,335	100	698	52.28	-	-	637	42.72
2531	914	100	459	50.22	-	-	455	49.78
อัตราเพิ่ม(ลด)								
เฉลี่ย 5 ปี	(17.78)	-	(20.74)	(3.61)	-	-	(4.96)	14.32
(ร้อยละ)								
อัตราเพิ่ม(ลด)								
ปี 2531 จากปี	(31.54)	-	(34.24)	(3.94)	-	-	(28.57)	16.53
2530 (ร้อยละ)								

หมายเหตุ : เปลี่ยนแปลงวิธีคิดจำนวนหนี้ค้างชำระใหม่ตั้งแต่ปีบัญชี 2530 โดยกำหนดให้ต้นทุนเงินกู้
ถึงกำหนดชำระเป็นรายงวดทุกงวด ถ้าไม่ได้รับชำระให้ถือว่าเป็นหนี้ค้างชำระทั้งสิ้น
ซึ่งแต่เดิมจะนับเป็นหนี้ค้างชำระเฉพาะต้นทุนเงินกู้ถึงกำหนดและไม่ได้รับชำระในงวดสุดท้ายเท่านั้น

ตารางที่ 42 การดำเนินงานเงินกู้ด้านสหกรณ์การเกษตร ปีบัญชี 2527-2531

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทเงินกู้แยกตามปีบัญชี	ต้นเงินคงเป็นต้น เมื่อต้นปี	จ่ายเงินกู้ ระหว่างปี	รับชำระคืนเงินกู้ ระหว่างปี	ต้นเงินคงเป็นต้น เมื่อสิ้นปี
2527				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	3,627	2,738	2,619	3,746*
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ การเกษตร	87	116	129	74*
- เพื่อการขายผลผลิตการเกษตร	1	2	2	1
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	77	1	24	54
รวม	3,792	2,857	2,774	3,875
2528				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	3,746	3,113	2,891	3,968*
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ การเกษตร	74	67	83	58*
- เพื่อการขายผลผลิตการเกษตร	1	-	-	1
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	54	1	14	41
รวม	3,875	3,181	2,988	4,068
2529				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	3,968	3,565	3,731	3,802*
- เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตร	58	26	45	39*
- เพื่อการขายผลผลิตการเกษตร	1	66	12	55
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	41	1	15	27
รวม	4,068	3,658	3,803	3,923

หมายเหตุ : * รับโอนหนี้จากกลุ่มเกษตรกรและ/หรือรวมดอกเบี้ยต้น

ตารางที่ 42 (ต่อ)

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทเงินกู้แยกตามปีบัญชี	ต้นเงินคงเป็นหนี้ เมื่อต้นปี	จ่ายเงินกู้ ระหว่างปี	รับชำระคืนเงินกู้ ระหว่างปี	ต้นเงินคงเป็นหนี้ เมื่อสิ้นปี
2530				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	3,802	3,808	4,162	3,448*
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	39	28	37	30*
- เพื่อการขยายผลผลิตการเกษตร	55	76	59	72
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	27	1	14	14
รวม	3,923	3,913	4,272	3,564
2531				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	3,449	4,054	4,466	3,037*
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	30	38	42	26*
- เพื่อการขยายผลผลิตการเกษตร	71	215	82	204
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	14	7	7	14
รวม	3,564	4,314	4,597	3,281
อัตราเพิ่มเฉลี่ย 5 ปี (ร้อยละ)				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	-0.86 (-9.29)	10.37 (6.46)	15.39 (7.30)	-5.45 (-11.92)
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	-24.19 (-23.08)	-26.69 (35.71)	-26.30 (13.51)	-24.05 (-13.33)
- เพื่อการขยายผลผลิตการเกษตร	250.18 (29.09)	- (-)	- (-)	344.28 (183.33)
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	-33.65 (-48.15)	(47.56) (600.00)	-21.84 (-50.00)	-31.44 (0.00)
รวม	-1.11 (- 9.15)	10.86 (10.25)	14.66 (7.61)	-4.54 (-7.94)

หมายเหตุ : * รับโอนหนี้จากกลุ่มเกษตรกร และ/หรือรวมดอกเบี้ยต้น
ตัวเลขในวงเล็บ คือ อัตราเพิ่มของปี 2530 จากปี 2529

ตารางที่ 43 เปรียบเทียบหนี้ถึงกำหนดชำระกับหนี้ที่ได้รับชำระจากสมาชิกสำหรับเงินกู้ เพื่อใช้เป็น
ทุนให้กู้แก่สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรที่กู้เงินจาก ธ.ก.ส. ปีบัญชี 2527-2531

ปีบัญชี	จำนวนสหกรณ์การเกษตร ลูกค้า ธ.ก.ส. (สถาบัน)	หนี้ของสมาชิก ถึงกำหนดชำระ (ล้านบาท)	สมาชิกชำระหนี้ ต่อสหกรณ์ (ล้านบาท)	เปรียบเทียบหนี้ที่ได้รับ ชำระกับหนี้ถึงกำหนด ชำระ (ร้อยละ)
2527	789	6,272.8	2,792.6	44.52
2528	783	6,793.9	2,980.7	43.87
2529	778	7,413.1	3,357.3	45.28
2530	751	8,003.1	3,924.7	49.04
2531	735	8,036.7	4,578.7	57.00
อัตราเพิ่ม (ลด) เฉลี่ย 5 ปี (ร้อยละ)	(1.82)	6.82	13.47	6.24
อัตราเพิ่ม (ลด) ปี 2531 จากปี 2530 (ร้อยละ)	(2.13)	0.42	16.66	16.23

หมายเหตุ : เฉพาะสหกรณ์การเกษตรที่บัญชีได้ภายในวันสิ้นปีบัญชีของ ธ.ก.ส. เท่านั้น

ตารางที่ 44 อัตราการชำระหนี้ของสหกรณ์การเกษตรต่อ ธ.ก.ส. เปรียบเทียบกับการชำระหนี้ของสมาชิกต่อสหกรณ์สำหรับ เงินกู้ยืม ใช้เป็นทุน
ให้กู้แก่สมาชิก ปีบัญชี 2527-2531

อัตราการชำระหนี้ของสหกรณ์ ต่อ ธ.ก.ส. คิดเทียบจากจำนวน สหกรณ์ที่ได้รับภาระหนี้จากสมาชิก (ร้อยละ)	2527	2528	2529	2530	2531					
	จำนวนสหกรณ์	ร้อยละ	จำนวนสหกรณ์	ร้อยละ	จำนวนสหกรณ์	ร้อยละ				
90 ขึ้นไป	366	46.39	383	48.91	505	64.91	449	59.79	385	52.38
81 - 90	156	19.77	154	19.67	117	15.04	140	18.64	146	19.86
71 - 80	105	13.31	99	12.64	73	9.38	72	9.59	87	11.84
61 - 70	66	8.37	53	6.77	29	3.73	37	4.93	54	7.35
51 - 60	43	5.45	34	4.34	16	2.06	21	2.80	21	2.86
41 - 50	25	3.17	22	2.82	9	1.16	8	1.07	20	2.72
31 - 40	9	1.14	17	2.17	8	1.03	5	0.66	10	1.36
21 - 30	8	1.01	5	0.64	5	0.64	10	1.33	5	0.68
11 - 20	2	0.25	9	1.15	5	0.64	5	0.66	3	0.41
0 - 10	9	1.14	7	0.89	11	1.41	4	0.53	4	0.54
รวม	789	100.00	783	100.00	778	100.00	751	100.00	735	100.00

หมายเหตุ : จำนวนสหกรณ์ในตารางเกิดเฉพาะสหกรณ์ที่บัญชีได้ภายในวันสิ้นปีของ ธ.ก.ส. เท่านั้น

ตารางที่ 45 การดำเนินงานเงินกู้ด้านกลุ่มเกษตรกร ปีบัญชี 2527-2531

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทของเงินกู้แยกตามปีบัญชี	ต้นเงินคงเป็นหนี้ยกมา เมื่อสิ้นปี	จ่ายเงินกู้ ระหว่างปี	รับชำระคืนเงินกู้ ระหว่างปี	ต้นเงินคงเป็นหนี้ เมื่อสิ้นปี
2527				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	290.58	39.05	55.09	274.54*
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	2.17	0.71	1.16	1.72*
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	0.88	-	-	0.88
รวม	293.63	39.76	56.25	277.14
2528				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	274.54	25.05	58.21	241.38*
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	1.72	0.59	1.34	0.97*
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	0.88	-	-	0.88
รวม	277.14	25.64	59.55	243.23
2529				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	241.38	22.89	41.55	222.72*
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	0.97	0.50	0.62	0.85*
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	0.88	-	-	0.88
- เพื่อขายผลิตภัณฑ์	-	0.07	-	0.07
รวม	243.23	23.46	42.17	224.52
2530				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	222.72	21.12	35.43	208.41*
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	0.85	0.26	0.32	0.79*
- ระยะเวลาเพื่อการเกษตร	0.88	8.94	-	9.82
- เพื่อขายผลิตภัณฑ์	0.07	-	0.07	-
รวม	224.52	30.32	35.82	219.02

หมายเหตุ : * คุ้มครองดอกเบี้ยต้นและ/หรือดอกเบี้ยให้สหกรณ์การเกษตรไว้ด้วยแล้ว

ตารางที่ 45 (ต่อ)

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทของเงินกู้แยกตามปีบัญชี	ต้นเงินคงเป็นต้นยกมา เมื่อต้นปี	จ่ายเงินกู้ ระหว่างปี	รับชำระคืนเงินกู้ ระหว่างปี	ต้นเงินคงเป็นต้น เมื่อสิ้นปี
2531				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	208	21	35	194*
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	1	1	1	1*
- ระยะยาวเพื่อการเกษตร	10	15	-	25
- เพื่อขายผลิตภัณฑ์	-	1	-	1
รวม	219	38	36	221
อัตราเพิ่มเฉลี่ย 5 ปี (ร้อยละ)				
- เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก	-8.40 (-6.61)	-13.16 (-0.57)	-13.10 (-1.21)	-8.07 (-6.91)
- เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร	-20.18 (17.65)	-1.34 (284.62)	-15.88 (212.50)	-12.10 (26.58)
- ระยะยาวเพื่อการเกษตร	62.59 (1.036.36)	-	-	148.57 (154.58)
รวม	-7.66 (-2.46)	0.77 (25.33)	-13.07 (0.50)	-5.42 (0.90)

หมายเหตุ : * ได้รวมดอกเบี้ยทบต้น และ/หรือดอกเบี้ยให้สหกรณ์การเกษตรไว้ด้วยแล้ว
ตัวเลขในวงเล็บ คือ อัตราเพิ่มของปี 2531 จากปี 2530

ตารางที่ 46 เปรียบเทียบหนังสือกำหนดชำระกับหนังสือที่ได้รับชำระจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรสำหรับเงินกู้
เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก ปีบัญชี 2527-2531

ปีบัญชี	จำนวนกลุ่มเกษตรกร ลูก้า ธ.ก.ส. (สถาบัน)	หนังสือสมาชิกถึง กำหนดชำระ (ล้านบาท)	สมาชิกชำระหนี้ต่อ กลุ่มเกษตรกร (ล้านบาท)	เปรียบเทียบหนังสือที่ได้รับชำระ กับหนังสือถึงกำหนดชำระ (ร้อยละ)
2527	406	142.3	41	28.81
2528	95	63.6	32.9	51.73
2529	150	74.9	30.8	41.12
2530	68	53.1	28.4	53.48
2531	46	39.6	26.8	67.68
อัตราเพิ่ม (ลด) เฉลี่ย 5 ปี (ร้อยละ)	(37.44)	(23.96)	(9.49)	19.02
อัตราเพิ่ม (ลด) ปี 2531 จากปี 2530 (ร้อยละ)	(32.35)	(25.42)	(5.63)	26.55

หมายเหตุ : เฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่บัญชีได้ภายในวันสิ้นปีบัญชีของ ธ.ก.ส. เท่านั้น

ตารางที่ 47 อัตราการชำระหนี้ของกลุ่มเกษตรกรต่อ ธ.ก.ส. เปรียบเทียบกับการชำระหนี้ของสมาชิกต่อกลุ่มเกษตรกรสำหรับเงินกู้ที่ใช้
เป็นเงินทุนให้กู้แก่สมาชิก ปีบัญชี 2527-2531

	2527	2528	2529	2530	2531
อัตราการชำระหนี้ของกลุ่มเกษตรกร ต่อ ธ.ก.ส. คิดเป็นจาก จำนวนที่กลุ่มเกษตรกรได้รับชำระหนี้ จากสมาชิก (ร้อยละ)	จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ	จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ	จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ	จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ	จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ จำนวนกลุ่ม ร้อยละ
90 ขึ้นไป	254 62.56 53 55.79 95 63.34 25 36.77 22 47.82				
81 - 90	34 8.37 16 16.84 11 7.34 10 14.71 5 10.87				
71 - 80	27 6.65 9 9.47 11 7.34 7 10.29 7 15.22				
61 - 70	12 2.96 7 7.37 2 1.33 4 5.88 5 10.87				
51 - 60	12 2.96 5 5.26 2 1.33 3 4.41 2 4.35				
41 - 50	9 2.22 2 2.11 6 4.00 3 4.41 2 4.35				
31 - 40	6 1.48 1 1.05 2 1.33 2 2.94 3 6.52				
21 - 30	5 1.23 2 2.11 2 1.33 - - - -				
11 - 20	8 1.97 - - 2 1.33 1 1.47 - - - -				
0 - 10	39 9.60 - - 17 11.33 13 19.12 - - - -				
รวม	406 100.00 95 100.00 150 100.00 68 100.00 46 100.00				

หมายเหตุ : จำนวนกลุ่มเกษตรกรในตารางนี้ คิดเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่ปกติได้ภายในวันสิ้นปีบัญชีของ ธ.ก.ส. เท่านั้น

ตารางที่ 48 การจัดทำวัสดุอุปกรณ์การเกษตรให้แก่อุ้งฟ้าประจำ ปีบัญชี 2527-2531

ประเภทของวัสดุ อุปกรณ์การเกษตร	ปี 2527		ปี 2528		ปี 2529		ปี 2530		ปี 2531					
	จำนวน	มูลค่า (พันบาท)	จำนวน	มูลค่า (พันบาท)	จำนวน	มูลค่า (พันบาท)	จำนวน	มูลค่า (พันบาท)	จำนวน	มูลค่า (พันบาท)				
1. ปุ๋ย(ต้น)	203,390	824,354	48.1	205,597	848,485	50.2	291,278	790,189	44.7	287,696	1,028,925	44.2	452,898	1,516,186
2. เครื่องยนต์และอุปกรณ์	30,388	438,059	25.6	22,224	392,257	23.2	22,195	419,625	23.7	27,582	562,997	24.2	40,521	867,154
3. รถไถนาเดินตามและ อุปกรณ์	19,875	147,035	8.6	24,654	137,410	8.1	27,584	155,868	8.8	31,005	198,923	8.5	38,052	295,763
4. รถไถนาขังขั้วและ อุปกรณ์	556	29,386	1.7	848	26,168	1.6	1,509	31,899	1.8	1,051	24,544	1.1	1,318	36,206
5. ยานพาหนะการเกษตร และอุปกรณ์	6,988	59,732	3.5	2,612	60,427	3.6	3,131	87,142	4.9	3,877	118,754	5.1	3,884	199,349
6. เครื่องมือทำสีข้าว และอุปกรณ์	815	23,496	1.4	960	20,629	1.2	782	19,708	1.1	642	17,263	0.7	762	39,387
7. เครื่องและอุปกรณ์พ่นยา	4,138	8,474	0.5	4,972	9,206	0.6	8,497	11,756	0.6	12,236	18,170	0.8	12,960	21,260
8. สังกะสีกำจัดมูลและโรคพืช	-	68,728	4.0	-	87,176	5.2	-	100,329	5.6	-	128,592	5.5	-	168,126
9. พันธุ์พืช	-	53,677	3.0	-	52,376	3.1	-	60,182	3.4	-	97,070	4.2	-	117,047
10. พันธุ์สัตว์	-	363	0.1	-	273	-	-	2,807	0.2	-	4,782	0.2	-	8,042
11. อาหารสัตว์ ยารักษาสัตว์	-	12,647	0.8	-	12,528	0.8	-	22,705	1.3	-	29,770	1.3	-	50,285
12. เครื่องมือการเกษตร	-	21,229	1.3	-	3,838	0.2	-	5,164	0.3	-	6,929	0.3	-	8,583

ตารางที่ 48 (ต่อ)

ประเภทของวัสดุ อุปกรณ์การเกษตร	ปี 2527		ปี 2528		ปี 2529		ปี 2530		ปี 2531	
	จำนวน (พันบาท)	ร้อยละ จำนวน (พันบาท)	จำนวน (พันบาท)	ร้อยละ จำนวน (พันบาท)	จำนวน (พันบาท)	ร้อยละ จำนวน (พันบาท)	จำนวน (พันบาท)	ร้อยละ จำนวน (พันบาท)	จำนวน (พันบาท)	ร้อยละ จำนวน (พันบาท)
13. อุปกรณ์เพื่อการเกษตร	-	824 0.1	-	1,047 0.1	-	1,549 0.1	-	1,315 0.1	-	1,545
14. อุปกรณ์สูบน้ำการเกษตร	-	3,748 0.2	-	10,065 0.6	-	10,357 0.6	-	12,082 0.5	-	14,573
15. อุปกรณ์ตัดหญ้า	-	1,286 0.1	-	1,628 0.1	-	2,485 0.2	-	2,264 0.1	-	2,779
16. บริการการเกษตร เช่น ตัดหญ้า เก็บเกี่ยว	-	32 -	-	4,293 0.2	-	6,192 0.4	-	15,687 0.7	-	51,009
17. สิ่งจำเป็น เช่น ข้าวสาร	-	4,456 0.3	-	4,274 0.2	-	15,729 0.9	-	24,248 1.0	-	47,715
18. อื่น ๆ เช่น อุปกรณ์ สร้างโรงเรือน การเกษตร	-	11,906 0.7	-	18,071 1.0	-	24,488 1.4	-	35,830 1.5	-	71,398
รวม	xxxxx	1,709,432 100.0	xxxxx	1,690,156 100.0	xxxxx	1,768,174 100.0	xxxxx	2,328,145 100.0	xxxxx	3,516,407
อัตราเพิ่ม (ลด) ของตัวชี้ (ร้อยละ)		42.3		(1.13)		4.6		31.7		51.0

ตารางที่ 50 โครงการพิเศษที่ดำเนินการก่อสร้างปี 2531

ลำดับที่	ประเภทโครงการ	จำนวนโครงการ	เป้าหมายโครงการ			ผลการดำเนินงานจนถึงปี 2531			อัตรากำหนดระหว่างปี (ล้านบาท)		
			งบ (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่) (ล้านบาท)	วงเงินกู้ (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่) (ล้านบาท)	จ่ายเงินกู้ (ล้านบาท)	คืนเงิน (ล้านบาท)		คืนเงินให้รับ (ล้านบาท)	
1.	โดย	9	1,258	6,090 ไร่	185.78	1,065	5,475 ไร่	150.08	74.16	75.92	65.54
2.	ยางพารา	7	1,352	72,028	635.66	1,961	50,217	215.83	193.94	21.89	100.00
3.	จัดรูป-ปฏิรูป	13	17,478	443,345	1,075.61	7,737	105,687	177.29	72.12	105.17	70.37
4.	ป่าสงวน	4	2,360	47,750	332.74	1,548	35,966	206.40	172.29	34.11	64.79
5.	ไม้ผล-ไม้ยืนต้น	7	2,474	14,862	305.38	1,038	7,786	89.49	83.77	5.72	5.47
6.	แนวป้องกันดิน	15	7,400	53,400	514.17	4,244	31,269	57.06	65.74	1.32	100.00
7.	ทุ่ง-ป่า	9	1,144	18,664	287.46	633	12,807	77.57	28.03	49.54	70.62
		6	480	1,260	107.46	152	397	8.81	8.26	.55	73.33
8.	ชลประทาน	3	2,095	4,440	105.90	1,433	3,673	63.38	44.68	18.70	26.65
9.	คูน้ำ	3	650	2,500 ไร่	17.80	256	953 ไร่	6.01	3.17	2.84	10.17
10.	อื่น ๆ	12	4,319	30,255	303.76	14,579		217.29	140.95	76.34	77.97
รวม		88	43,010	685,974	3,861.72	34,646	247,802	1,269.21	877.11	392.10	50.28
			8,590 ไร่				6,428 ไร่				

ตารางที่ 51 โครงการพิเศษที่เริ่มดำเนินงานในปีบัญชี 2531

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	เป้าหมายโครงการ			ผลการดำเนินงานจนถึงปีบัญชี 2531				
		เกษตรกร (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	วงเงิน (ล้านบาท)	เกษตรกร (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	เงินผู้ (ล้านบาท)	รับชำระ (ล้านบาท)	สิ้นเชิงงบประมาณ (ล้านบาท)
มะม่วงหิมพานต์									
1.	โครงการส่งเสริมการผลิต มะม่วงหิมพานต์ ปานสารรวมสี่ห้า จ.ฉะเชิงเทรา	150	1,000	8.5	68	640	.71	.01	.07
2.	โครงการส่งเสริมการผลิต มะม่วงหิมพานต์ เขตปฏิรูปที่ดิน จ.ศรีสะเกษ	150	1,000	8.59	128	832	.97	-	.97
ไม้ตล-ไม้ยืนต้น									
3.	โครงการส่งเสริมการผลิตไม้ ยืนต้น จ.เลย ระยะ 2	600	3,000	30.57	703	4,014	5.20	.06	5.14
4.	โครงการส่งเสริมการผลิตไม้ จ.หนองคาย	300	2,000	7.10	74	470	.24	.01	.23
5.	โครงการส่งเสริมการผลิตไม้ จ.ชัยภูมิ	120	1,440	17.52	78	936	6.94	-	6.94

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	เป้าหมายโครงการ			ผลการดำเนินงานจนถึงสิ้นปีบัญชี 2531				
		เอกสาร (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	วงเงิน (ล้านบาท)	เอกสาร (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	เงินผู้ (ล้านบาท)	รับชำระ (ล้านบาท)	สิ้นเชิงเป็นต้น (ล้านบาท)
ยางพารา									
6.	โครงการส่งเสริมการปลูก ยางพาราในเขตป่าบ้านนา ป่าทุ่งควายกิน อ.แก่ง จ.ระยอง	1,600	32,000	240.00	82	1,700	1.74	.07	1.67
7.	โครงการส่งเสริมการปลูก ยางพาราเขตป่าชุมชน ป่าจันทาแป๊ะ ทำใหม่ มะขาม จ.จันทบุรี	750	15,000	112.50	51	795	1.26	.07	1.19
ป่าน้ำจืด-กึ่ง									
8.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงกิ้ง ทะเลในเขตสหกรณ์วิสาหกิจผู้ ระยะ 2 จ.สุราษฎร์ธานี	54	540	196.74	14	140	3.52	-	3.52
9.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลา ชะโงกในกระชัง จ.นครสวรรค์	70	-	36.96	23	-	1.45	-	1.45
10.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลา น้ำจืดในกระชัง จ.อุทัยธานี	80	-	7.16	21	-	1.35	.05	1.30

ตารางที่ 51 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	เป้าหมายโครงการ				ผลการดำเนินงานจนถึงมิถุนายน 2531			
		กิจกรรม (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	วงเงิน (ล้านบาท)	เกษตรกร (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	เงินผู้ (ล้านบาท)	รับชำระ (ล้านบาท)	ต้นเงินคงเป็นทุน (ล้านบาท)
11.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลา น้ำจืด จ.นครราชสีมา	200	400	23.10	23	39	0.69	.06	0.63
12.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลา น้ำจืด จ.ร้อยเอ็ด	200	400	22.26	22	29	0.45	.02	0.43
โคมม									
13.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ อ.บ้านโป่ง อ.โพธาราม	100	500 (ตัว)	20.00	100	500(ตัว)	18.48	-	18.48
	จ.ราชบุรี - เกษตรกรรายคน	100	500(ตัว)	20.00	100	500(ตัว)	18.48	-	18.48
	- สถาบันเกษตรกร	-	-	7.80	-	-	3.39	-	3.39
14.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ ในสหกรณ์นิคมวังน้ำเย็น จ.ปราจีนบุรี	200	1,000(ตัว)	40.00	200	1,000(ตัว)	39.88	.32	39.56
	- สถาบันเกษตรกร	-	-	4.80	-	-	0.80	-	0.80
15.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ จ.นครปฐม	100	500(ตัว)	22.00	46	245(ตัว)	10.43	-	10.43
16.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ บ้านปากคิง จ.เชียงใหม่	25	75(ตัว)	3.25	25	75(ตัว)	3.09	-	3.09

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	เป้าหมายโครงการ				ผลการดำเนินงานจนถึงปีบัญชี 2531			
		เกษตรกร (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	วงเงิน (ล้านบาท)	เกษตรกร (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	เงินผู้ (ล้านบาท)	รับชำระ (ล้านบาท)	ค้างเงินคงเป็นหนี้ (ล้านบาท)
17.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม จ.ขอนแก่น	30	150(ตัว)	6.60	30	150(ตัว)	6.05	-	6.05
18.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม - จ.สุพรรณบุรี	30	150(ตัว)	5.95	15	64(ตัว)	2.64	-	2.64
	- อ.สามชุก	30	150(ตัว)	5.95	40	196(ตัว)	8.50	-	8.50
19.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม อ.บ้านบัว จ.สมุทรสาคร	25	125(ตัว)	5.50	20	-	4.07	.07	4.00
20.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม อ.สุวรรณโกสิน จ.สุโขทัย	20	60(ตัว)	2.60	20	-	2.59	.09	2.50
21.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่เดิม อ.มหาสารคาม ระยะ 2 จ.สุพรรณบุรี	100	300(ตัว)	13.50	73	219(ตัว)	9.74	-	9.74
22.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม ทอตะกอนบาท ระยะ 3 จ.สุพรรณบุรี	150	750(ตัว)	32.25	51	254(ตัว)	10.02	.02	9.82
3.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม ในเขตพื้นที่างตนเองลำตะคอง จ.นครราชสีมา ระยะ 2	100	500(ตัว)	22.00	19	95(ตัว)	3.80	-	3.80

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	เป้าหมายโครงการ			ผลการดำเนินงานจนถึงสิ้นปี 2531				
		เอกสาร (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	วงเงิน (ล้านบาท)	เอกสาร (ราย)	ปริมาณงาน (ไร่)	เงินผู้ (ล้านบาท)	รับชำระ (ล้านบาท)	ต้นเงินคงเป็นหนี้ (ล้านบาท)
24.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม รายย่อยเพื่อลดต้นทุนปวง จ.สุพรรณบุรี	100	500(ตัว)	20.00	32	-	5.88	.15	5.73
25.	โครงการเกษตรก้าวหน้าในเขต ปทุมธานี ขอนแก่น	27	81(ตัว)	5.57	27	78(ตัว)	4.00	.02	3.98
26.	โครงการเกษตรก้าวหน้าในเขต ปทุมธานี สุพรรณบุรี	88	264	18.18	49	144(ตัว)	9.04	-	9.04
ประเภทอื่น ๆ :									
27.	โครงการเกษตรก้าวหน้า	1,500	-	-	146	-	6.72	.48	6.24
28.	โครงการนิคมเกษตรการเพื่อ การส่งออก ราชบุรี	90	552	73.18	80	565	2.56	-	2.56
29.	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ กระหนัง ร่วมกับบริษัทกรุงเทพ โปรตีนส์ สุพรรณบุรี สุพรรณบุรี อยุธยา สุพรรณบุรี	350	-	107.45	32	-	7.90	.06	7.84
รวม		7,339	57,596 ไร่	1,127.60	2,292	9,224 ไร่	184.10	1.74	181.73
			4,841 ตัว			3,020 ตัว			

ตารางที่ 52 มูลค่าเป็นงานและอัตราส่วนของมูลค่าเป็นงานของ ส.ก.ส. ณ วันสิ้นปีบัญชี 2527-2531

หน่วย : ล้านบาท

แหล่งที่มา	2527		2528		2529		2530		2531		อัตราการเพิ่มเฉลี่ย ต่อปี (ร้อยละ)
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ส่วนของผู้อุปถัมภ์ ¹	2,331	9.17	2,657	9.05	1,849	5.29	1,978	5.64	3,218	8.04	8.40
2. เงินฝากจากประชาชน	4,498	17.69	5,548	18.90	7,118	20.38	8,812	25.11	11,459	28.62	26.34
3. เงินฝากจากธนาคาร พาณิชย์	9,647	37.49	10,685	36.39	11,113	31.82	13,540	38.59	14,395	35.95	10.52
4. เงินกู้	5,352	21.05	6,369	21.69	7,808	22.36	7,133	20.33	7,043	17.59	7.11
5. เงินกู้จากธนาคาร แห่งประเทศไทย	3,000	11.80	3,500	11.92	6,348	18.18	3,000	8.55	3,000	7.49	.00
6. อื่น ๆ	601	2.36	600	2.04	687	1.97	626	1.78	927	2.31	11.44
รวม	25,429	100.00	29,359	100.00	34,923	100.00	35,089	100.00	40,042	100.00	12.02
² อัตราดอกเบี้ยจ่ายต่อเงินทุน 8.24	-	-	7.75	-	6.82	-	6.47	-	6.52	-	-
โดยส่วนรวมแล้วเฉลี่ย (ร้อยละ)											

1 รวมผลกำไร (ขาดทุน) จากการบริหารท รอกการค้กับบัญชีและกำไรสุทธิประจำปีไว้แล้ว

2 รวมประมาณการความเสี่ยงในอัตราแลกเปลี่ยนเป็นจำนวนเงิน 171 ล้านบาท

ตารางที่ 53 ส่วนของผู้ถือหุ้นของ ธ.ก.ส. ๗ วันที่ 31 ธันวาคม 2527-2531

ประเภท	2527		2528		2529		2530		2531		อัตราการเพิ่มเฉลี่ย ต่อปี
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้ว	1,605	68.85	1,605	60.41	1,605	86.80	1,605	81.14	2,105	65.41	7.01
- กระทรวงการคลัง	(1,588)	(68.13)	(1,588)	(59.71)	(1,588)	(85.88)	(1,588)	(80.28)	(2,088)	(64.89)	-
เดี่ยวน											
- สถาบันและเอกชนถือหุ้น	(17)	(.17)	(17)	(.64)	(17)	(.92)	(17)	(.80)	(17)	(.53)	-
2. กำไรสะสม ¹	1,122	48.13	1,231	46.33	1,366	73.88	1,524	77.05	1,700	52.83	10.95
3. ส่วนเกินทุน	166	7.12	348	13.10	535	28.93	765	38.68	1,001 ²	31.11	42.22
4. ผลกำไร(ขาดทุน)	(562)	(24.11)	(527)	(19.83)	(1,657)	(89.62)	(1,916)	(96.87)	(1,588)	(49.35)	44.44
จากการบริวรรค											
รายการตัดบัญชี											
รวม	2,331	100.00	2,657	100.00	1,849	100.00	1,978	100.00	3,218	100.00	8.40

¹รวมกำไรสุทธิประจำปีและเงินสำรอง

²รวมส่วนเกินจากการบริวรรค ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากประชาชนยุโรป จำนวน 957 ล้านบาท และเงินเพิ่มจากรัฐบาลระหว่างดำเนินการ จำนวน 34 ล้านบาท

ตารางที่ 54 เงินกู้คงเป็นหนี้ที่ ธ.ก.ส. กู้จากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ แยกตามสัญญาเงินกู้ ณ วันสิ้นปี
บัญชี 2530 และ 2531

แหล่งเงินกู้	2530 (ล้านบาท)	2531 (ล้านบาท)	เพิ่ม/ลด(-) (ล้านบาท)
1. เงินกู้จากกระทรวงการคลัง			
- งบประมาณปี 2516	50.0	50.0	.0
- เงินช่วยเหลือเปลี่ยนแปลงหนี้ของเกษตรกร	26.9	23.1	-3.8
- โครงการฟื้นฟูอาชีพการเลี้ยงปลาสำหรับเกษตรกร ผู้เลี้ยงปลาที่ได้รับความเสียหายจากโรครวม สัตว์น้ำจืดปี 2525/2526	.1	.1	.0
- โครงการเร่งรัดฟื้นฟูการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (กทศ.)	54.9	57.4	2.5
- โครงการพัฒนาโคเนื้อและผลิตโคเนื้อ	-	34.3	34.3
2. เงินกู้จากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร			
- โครงการผลิตทางการเกษตรอย่างอื่นแผนการ ปลูกอ้อย	52.5	-	-52.5
- โครงการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวเกษตรกร ที่ยากจนโดยวิธีทำไร่นาสวนผสม	7.5	7.5	.0
- โครงการฟื้นฟูการทำสวนไม้ยืนต้นและยางพารา ที่ได้รับความเสียหายจากอุทกภัยปี 2526/2527	1.0	1.0	.0
- โครงการปลูกพืชขึ้นแทนต้นสำปะหลังปี 2527/2528	5.7	4.3	-1.4
3. เงินกู้จากธนาคารพาณิชย์และธนกิจ	3.1	3.1	.0
4. เงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	.3	.3	.0
5. เงินกู้จากธนาคารที่ดิน	.3	.4	.1
6. เงินกู้ตามโครงการปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย	2.7	2.6	-.1
7. เงินกู้ตามโครงการส่งเสริมการปลูกยางพารา ในเขตจังหวัดสระบุรีโครงการเชื่อมเขี้ยวถาวร	4.0	4.0	.0
8. เงินกู้จากสหรัฐอเมริกา			
- เงินกู้ตามโครงการรัฐบาลกู้ 480	97.6	93.9	-3.7
- เงินกู้เพื่อพัฒนาการเกษตร (AID)	94.1	92.1	-2.0
- เงินกู้ตามโครงการเร่งรัดการผลิตและจำหน่ายไหม (AID)	13.1	12.8	-.3

ตารางที่ 54 (ต่อ)

แหล่งเงินทุน	2530 (ล้านบาท)	2531 (ล้านบาท)	เพิ่ม/ลด(-) (ล้านบาท)
9. เงินกู้จากธนาคารโลก (IBRD)			
- สัญญครั้งที่ 1	344.3	321.7	-22.6
- สัญญครั้งที่ 2	2,920.8	2,681.1 ¹	-239.7
10. เงินกู้จากกองทุนระหว่างประเทศเพื่อพัฒนา การเกษตร (IFAD)	482.7	448.0	-34.7
11. เงินกู้จากธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB)	52.0	47.5 ²	-4.5
12. เงินกู้จากรัฐบาลญี่ปุ่น (OECF)			
- สัญญครั้งที่ 1	228.1	183.8	-44.3
- สัญญครั้งที่ 2	502.9	416.5	-86.4
- สัญญครั้งที่ 3	370.7	370.7	.0
- สัญญครั้งที่ 4	395.3	395.3	.0
- สัญญครั้งที่ 5	363.6	363.6	.0
- สัญญครั้งที่ 6	546.9	546.9	.0
- สัญญครั้งที่ 7	217.5	217.5	-.3
- สัญญครั้งที่ 8	122.7	477.5	354.8
13. เงินกู้จากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (KfW)	-	14.6	14.6
รวมเงินกู้ (ข้อ 1. - ข้อ 13.)	6,961.3	6,871.2	-90.1
14. ประมาณการความเสี่ยงในอัตราแลกเปลี่ยน	171.9	171.9	-.0
รวมเงินกู้คงเป็นต้นเมื่อสิ้นปี	7,133.2	7,043.1	-90.1

¹รวมประกันมูลค่าหนี้เงินกู้ภายใต้ระบบ Exchange Risk Pooling จำนวน 890 ล้านบาท

²รวมประกันมูลค่าหนี้เงินกู้ภายใต้ระบบ Exchange Risk Pooling จำนวน 15 ล้านบาท

21. รายละเอียดของตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้าชิคาโก (The Chicago Mercantile Exchange (CME))

1. สินค้าที่ซื้อขายในตลาดล่วงหน้า

ตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้าครอบคลุมสินค้า 4 ประเภท คือ

- 1.1 สินค้าเกษตร เช่น ข้าว, ข้าวโพค, ถั่วเหลือง, สุกกร ฯลฯ
- 1.2 เงินตราต่างประเทศ
- 1.3 อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินต่าง ๆ
- 1.4 ครรชนในตลาดหลักทรัพย์
- 1.5 ทอง

ตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้าเป็นบริษัทจำกัด ซึ่งจะต้องดำเนินงานตามกฎหมายและแนวทางกำหนดโดยคณะกรรมการของรัฐบาลกลางซึ่งเรียกว่า **The Commodity Futures Trading Commission** นอกจากนี้ ตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้ายังมีกฎหมายของตนเอง ซึ่งผู้เป็นสมาชิกและผู้ลงทุนจะต้องปฏิบัติตาม การซื้อขายในตลาดนี้เป็นการซื้อขายสัญญาล่วงหน้า (อนาคต) หรือสัญญาที่มีทางเลือก โดยผู้ซื้อผู้ขายจะทำการซื้อขายโดยวิธีประมูลในบริเวณที่กำหนดซึ่งเรียกว่า "Pits" ในการเข้ามาลงทุนในตลาดนี้จะสั่งซื้อหรือขายก็ได้ หลักการง่าย ๆ ในการทำกำไรก็คือ ซื้อถูกขายแพงนั่นเอง

อาจมีคำถามว่า ผู้ขายจะขายในสิ่งที่ไม่ได้เป็นเจ้าของได้อย่างไร โดยทั่วไปถ้าจะขายของสิ่งหนึ่งซึ่งผู้ขายไม่มีของนั้นอยู่ในมือ ถ้าหากผู้ขายไม่ผลิของอย่างนั้นขึ้นมา เขาก็ต้องเข้าคุก แต่ในการซื้อขายล่วงหน้า เมื่อมีการขายสัญญาล่วงหน้า(อนาคต) ผู้ขายสามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ ทางใดทางหนึ่ง กล่าวคือ โดยการส่งของที่สัญญาว่าจะขายให้เขาไปหรือซื้อสัญญาล่วงหน้าซึ่งวันเวลาตรงกันกับสัญญาขายล่วงหน้าขึ้นมา ด้วยวิธีนี้ก็เท่ากับได้มีการยกเลิกสัญญาที่จะส่งของให้ผู้ซื้อแล้ว ทั้งนี้ **The Exchange's Clearing House** จะเป็นผู้ทำหน้าที่นี้แทน ส่วนผู้ขายก็หลุดพ้นจากข้อผูกพันใด ๆ ใน

ได้จากคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ได้เดินทางไปศึกษาดูงาน เมื่อวันที่ 16-24 สิงหาคม 2532.

การกระทำดังกล่าว การจะได้กำไรหรือขาดทุนก็ขึ้นอยู่กับราคาขายและราคาซื้อ ถ้าขายแพงซื้อถูกก็ได้กำไร ถ้าขายถูกซื้อแพงก็ขาดทุน ดังนั้น เมื่อจะตัดสินใจขายสัญญาล่วงหน้าเวลาใด นับตั้งแต่เวลานั้นจนถึงเวลาที่ซื้อสัญญาล่วงหน้ากลับคืน ต้องคาดว่าราคาจะต้องลดลง จึงจะได้กำไรในทางตรงข้าม ถ้าตัดสินใจซื้อสัญญาล่วงหน้าเวลาใด นับตั้งแต่เวลานั้นจนถึงเวลาที่ขายสัญญาล่วงหน้าไป ต้องคาดว่าราคาจะต้องสูงขึ้นจึงจะได้กำไร มีวิธีสั้น 2 วิธีที่จะต้องจำไว้

1. ขายแพงซื้อของถูกกลับคืน หรือ
2. ซื้อถูกขายแพง

2. สมาชิกผู้ซื้อขายล่วงหน้า

ผู้ที่ จะเข้ามาทำหน้าที่ซื้อขายในตลาดไม่ใช่ผู้ลงทุนแต่เป็นผู้ที่เป็นสมาชิกของตลาด สมาชิกของตลาด นอกจากจะมีสิทธิ์ซื้อขายในตลาดแล้วยังมีสิทธิ์ที่จะออกเสียงในการประชุมหรือการเลือกตั้งใด ๆ รวมถึงการเข้าไปเป็นคณะกรรมการของตลาด ในการสมัครเป็นสมาชิกของตลาด จะต้องผ่านการตรวจสอบ ทดสอบความรู้ในการซื้อขาย ถ้าสอบผ่านก็มีสิทธิ์เข้าเป็นสมาชิกของตลาด ในปัจจุบัน ตลาดมีสมาชิก 2,700 ราย ซึ่งแยกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

2.1 เป็นสมาชิกของ **CME** ซึ่งมีสิทธิ์ซื้อขายล่วงหน้าสัญญาใด ๆ ก็ได้ที่มีบัญชีสินค้า อยู่ในตลาด

2.2 เป็นสมาชิกใน **The International Monetary Market (IMM) division** ซึ่งมีสิทธิ์ซื้อขายล่วงหน้าเฉพาะเรื่องเงินตราต่างประเทศ อัตราดอกเบี้ย

2.3 เป็นสมาชิก **An Index and Options Market (IOM) division** ซึ่งมีสิทธิ์ซื้อขายล่วงหน้า เฉพาะเรื่องครรชนิตลาดหลักทรัพย์, ไม้ซุง และสัญญาซึ่งมีทางเลือกทั้งหลาย

ค่าเป็นสมาชิกตลาดเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยต่าง ๆ เช่น ภาวะทางเศรษฐกิจ, กิจกรรมของตลาด ในปี 1988 (2531) ค่าสมาชิก **CME** มากกว่า \$ 520,000 ค่าสมาชิก **IMM** \$ 417,000 ค่าสมาชิก **IOM** \$ 175,000 ตลอดชีพ

ในปัจจุบัน สมาชิก 1,200 ราย ได้ให้ผู้อื่นเช่าสิทธิ์ไป ถ้าเราเช่าสิทธิ์จากผู้อื่นเราก็มีสิทธิ์ที่จะเข้าไปซื้อขายในตลาดได้ การให้เช่าสิทธิ์เป็นเรื่องที่ทำได้ระหว่างสมาชิกตลาด & ผู้อยากเข้ามาซื้อขาย

ผู้ที่เข้ามาซื้อขายในตลาดหลาย ๆ คน ถือว่าอาชีพการซื้อขายในตลาดเป็นอาชีพที่สองของเขา บางคนก็เป็นนายความ, คนขับรถรับจ้าง, นักเป่าทรมโบน, คนงานก่อสร้าง, นักธุรกิจ, หัวหน้าเผ่า, และแม้แต่ผู้อยู่ในวงการโฆษณา มีหลายคนเริ่มต้นจากเป็นผู้ส่งข่าวสารในห้องซื้อขาย และไต่เต้าขึ้นมาเป็นระดับบริหารของบริษัทของเขา หรือจนสามารถซื้อสิทธิ์หรือเช่าสิทธิ์ เป็นสมาชิกตลาดได้

นอกจากผู้เข้ามาซื้อขายในตลาดแล้ว ยังมีนายหน้า (Broker) เข้ามาซื้อขายในตลาดแทนลูกค้า นายหน้าต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐบาลกลางในการเข้ามาซื้อขายแทนลูกค้า นายหน้า (Broker) แตกต่างจากผู้เข้ามาซื้อขายในตลาด (Trader) ตรงที่ผู้เข้ามาซื้อขายในตลาด (Trader) ซื้อขายล่วงหน้าเพื่อตนเอง เขาซื้อขายแทนลูกค้าอื่นไม่ได้ ขณะที่นายหน้า (Broker) สามารถซื้อขายให้ตนเองหรือแทนลูกค้าอื่นได้ อย่างไรก็ตาม หน้าที่ความรับผิดชอบลำดับแรกของนายหน้าก็คือทำตามที่ถูกคำสั่ง CMS มีกฎที่เข้มงวดและมีระบบตรวจสอบโดยคอมพิวเตอร์ป้องกันไม่ให้นายหน้า ซื้อขายเพื่อตนเองก่อนซื้อขายให้ลูกค้า เช่น ถูกคำสั่งให้นายหน้าซื้อตั๋วเงินคลัง (Treasury Bill) ล่วงหน้า 5 ใบและนายหน้าก็ต้องการซื้อตั๋วเงินคลัง (Treasury Bill) ล่วงหน้า 5 ใบ เพื่อตนเองด้วย เขาจะต้องซื้อให้ลูกค้าก่อน

3. วิธีการซื้อขาย

ผู้ที่เข้ามาซื้อขายในบริเวณซื้อขาย (Pits) จะต้องติดแถบสัญลักษณ์สมาชิก CME ติดแถบสีทอง สมาชิก IMM ติดแถบสีเขียว สมาชิก IOM ติดแถบสีน้ำเงินที่ เสื้อ (Trading Jackets) โดยมีอักษรย่อแสดงชื่อของผู้นั้นด้วย เมื่อ Traders ซื้อขายกันเสร็จแล้วเขาก็จะจกดชื่อย่อของกันและกันลงในบัตรซื้อขายเพื่อแสดงว่าสัญญาใครซื้อใครขาย

สมาชิกแต่ละคนเลือกอักษรย่อของตนเองลงในแถบสัญลักษณ์ อักษรย่อมีได้ตั้งแต่ 2 ถึง 4 ตัว แต่ว่าแต่ละคนจะต้องไม่ใช่อักษรย่อเหมือนกัน

ผู้ที่เข้าไปอยู่ในห้องซื้อขายจะต้องสวมเสื้อสีต่าง ๆ (Trading Jackets) เพื่อทราบว่าเขาเป็นใครมีหน้าที่อะไร ผู้สวมเสื้อสีแดง (Red Jackets) แสดงว่าเป็นสมาชิกของตลาด เสื้อสีน้ำเงินอ่อนเป็นเจ้าของหน้าห้อง CME เสื้อสีเขียวซึ่งมีแถบดำด้านหลังเป็นเสมือนของบริษัทสมาชิก ซึ่งช่วยแก้ไขข้อแย้งบางประการที่อาจเกิดขึ้นในการซื้อขาย เสื้อสีทองเป็นพนักงานของบริษัทสมาชิก ทำ

หน้าที่รับโทรศัพท์, ติดต่อข่าวสาร รับส่งคำสั่งซื้อขาย

4. กฎระเบียบการซื้อขาย

ในห้องซื้อขายท่านจะเห็นว่า มีการตะโกนซื้อขายกันเอ็ดคอง อย่างไรก็ตาม เขามีกฎว่า ถ้าจะซื้อห้ามเสนอราคาซื้อต่ำกว่าคนที่เสนอซื้อไปแล้ว หรือถ้าจะขายห้ามเสนอราคาขายสูงกว่า คนที่เสนอขายไปแล้ว ราคาซื้อขายล่วงหน้า และราคาซื้อขายที่มีทางเลือกกำหนดขึ้นมาจากผู้ซื้อและผู้ขาย หรืออีกนัยหนึ่งจากอุปทาน (Supply) และอุปสงค์ (Demand) ในระบบตลาดเสรี ราคากำหนดโดยสิ่งที่ผู้ขายจะได้จากผู้ซื้อ กล่าวคือถ้าผู้ซื้ออยากจะซื้อมากกว่าที่ผู้ขายอยากจะขายราคาก็สูงขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าผู้ขายอยากจะขายมากกว่าผู้ซื้ออยากจะซื้อราคาก็ลดลง มีวลีสั้น ๆ ที่ควรจำ "มีคนซื้อมาก ราคาก็สูง"

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในราคาซื้อขายล่วงหน้า ข่าวสารส่งไปที่คอมพิวเตอร์ ซึ่งจะบันทึกราคาไว้และแสดงให้ทราบที่บอร์ด จากนั้นก็จะแพร่กระจายไปทั่วโลก

5. ประเภทของผู้ซื้อขาย

ในการซื้อขายล่วงหน้า อาจจำแนกผู้ซื้อขายออกได้ 2 ประเภท

5.1 เป็นนักเก็งกำไร (Speculators) ซึ่งเข้ามาซื้อขายด้วยจุดประสงค์เดียว คือ ทำเงิน (Make Money) เขาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การเก็งตลาดของเขา

5.2 ผู้ประกอบการเฮดเจอร์ (Hedgers) ซึ่งเป็นบริษัทหรือสถาบันการเงิน ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต กล่าวโดยย่อ นักเก็งกำไร (Speculators) คือ ผู้ที่ต้องการเสี่ยง เฮดเจอร์ (Hedgers) คือ ผู้ที่หลีกเลี่ยงการเสี่ยง คนทั้ง 2 ประเภทนี้ทำให้เกิดการซื้อขายล่วงหน้า ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งตลาดซื้อขายล่วงหน้าก็เกิดขึ้นไม่ได้

6. ประโยชน์ของตลาดซื้อขายล่วงหน้า

ตลาดซื้อขายล่วงหน้ามีประโยชน์สำคัญ 2 ประการด้วยกันคือ

6.1 ลดความเสี่ยงทางธุรกิจ, อุตสาหกรรมและการค้า จึงมีผลทำให้ต้นทุนการผลิต ต่ำ

ลง ราคาสินค้าขายแก่ผู้บริโภคนกลาง สามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้

6.2 ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น และรัฐเก็บภาษีรายได้เพิ่มขึ้น ในชิคาโกแห่งเดียวมีการจ้างงานถึง 20,000 ตำแหน่ง จ่ายเงินเดือนเจ้าหน้าที่หนึ่งถึง 250 ล้านเหรียญ โดยตัวตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้าเองได้จ้างพนักงานไว้ถึง 8,000 คน ซึ่งจ่ายภาษีเงินได้ให้แก่รัฐปีหนึ่งประมาณ 24 ล้านเหรียญ

7. คำศัพท์ที่ใช้ในตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้า

1. **Bear** เป็นลักษณะตลาดในขณะที่ราคาสินค้ามีแนวโน้มต่ำลง
2. **Broker** บุคคลซึ่งทำหน้าที่ซื้อขายตามที่ลูกค้าสั่ง (นายหน้า) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "Order filler"
3. **Bull** เป็นลักษณะตลาดในขณะที่ราคาสินค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
4. **Contract** สัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือสัญญาซื้อขายนั้นอาจเป็นพืชผล, สัตว์เงินตราต่างประเทศ ก็ได้
5. **Floor Broker** สมาชิกของตลาดซึ่งทำหน้าที่ซื้อขายล่วงหน้า หรือซื้อขายแบบมีทางเลือกให้แก่ลูกค้า โดยได้รับเงินค่าตอบแทนเป็นเปอร์เซ็นต์จากเงินซื้อขาย สมาชิกผู้นี้ต้องได้รับใบอนุญาตจาก **The Commodity Futures Trading Commission** ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐบาลกลางดูแลในเรื่องการซื้อขายล่วงหน้า
6. **Floor Trader** สมาชิกของตลาดผู้ซึ่งทำการซื้อขายเข้าบัญชีตนเอง หรือเข้าบัญชีซึ่งเขาควบคุม บางครั้งเรียกกันว่า "**Locals**"
7. **Futures Exchange** สถานที่ซึ่งมีการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือซื้อขายที่มีทางเลือกระหว่างผู้ซื้อขาย
8. **Hedging** เมื่อเราอยู่ในธุรกิจ เราจะ "**hedge**" โดยการซื้อหรือการขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าโดยมีจุดประสงค์หลักในการที่จะป้องกันความเสี่ยงทางธุรกิจ ไม่ใช่การทำกำไรจากการซื้อขาย

- ล่วงหน้า
9. **Long** ขณะที่เราซื้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้า และเรายังถือสัญญานั้นอยู่
 10. **Option** สัญญาซึ่งให้สิทธิ (ไม่ใช่เป็นการบังคับ) ในการที่จะซื้อหรือขายสินค้าในราคาที่ระบุภายในเวลาที่กำหนดล่วงหน้า
 11. **Position** ท่านอยู่ตำแหน่งไหนในตลาด เป็น "long" (ซื้อสัญญา) หรือ "short" (ขายสัญญา)
 12. **Short** ขณะที่เราขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งเรามีหน้าที่ที่จะต้องส่งมอบสินค้านั้นเมื่อถึงกำหนดเวลา
 13. **Speculate** การคาดคะเนว่า ราคาจะขึ้นลงในทิศทางใด เพื่อทำการซื้อหรือขาย ทำกำไรจากการเคลื่อนไหวของราคาในตลาด
 14. **Trader** ผู้ซื้อขายในตลาด เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "scalper" เป็นสมาชิกของตลาด ของตลาดซึ่งทำการซื้อขายเข้าบัญชีตนเอง
 15. **Trading** การซื้อหรือการขาย

22. สรุปหนี้สินเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2529/30
ฝ่ายวิจัยธุรกิจและสังคมเกษตรกร กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สรุปสาระและประเด็นปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับหนี้สินของเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2529/30

เพื่อประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและผู้ที่สนใจในปัญหาหนี้สินของเกษตรกร จึงใคร่ขอสรุปสาระสำคัญและประเด็นปัญหาบางประการที่ได้จากการสำรวจข้อมูลภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในรอบปีเพาะปลูก 2529/30 ไว้ดังต่อไปนี้

1. ณ วันที่ 31 มีนาคม 2530 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของปีเพาะปลูก 2529/30 มีครัวเรือนเกษตรกรรวมทั้งประเทศเป็นหนี้คิดเป็นร้อยละ 22.45
2. ครัวเรือนเกษตรกรในภาคกลางมีสัดส่วนการเป็นหนี้สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 29.39 ของครัวเรือนทั้งหมดในภาคนี้ รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

และภาคใต้ เป็นหนี้คิดเป็นร้อยละ 23.81 20.15 และ 18.94 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดของภาคนั้น ๆ ตามลำดับ ตารางที่ 55

3. เกษตรกรผู้เป็นหนี้ที่กล่าวข้างต้น มีหนี้สินเฉลี่ย 16,819.49 บาทต่อครัวเรือน
4. เกษตรกรในภาคกลางเป็นหนี้สูงสุดเฉลี่ย 30,677.51 บาทต่อครัวเรือน รองลงมา ได้แก่เกษตรกรในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นหนี้เฉลี่ย 16,395.65 15,386.01 และ 10,146.45 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ
5. หนี้สินของเกษตรกรเฉลี่ยทั่วประเทศ 16,819.49 บาทต่อครัวเรือน ดังกล่าวประกอบด้วย เงินต้น 15,554.66 บาท (ร้อยละ 92.48) และดอกเบี้ย 1,264.83 บาท ร้อยละ 7.52
6. เจ้าหนี้ของเกษตรกร พิจารณาจากมูลค่าของหนี้เฉลี่ยทั่วประเทศ 16,819.49 บาทต่อครัวเรือน พบว่าเกษตรกรเป็นหนี้กับแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันการเงินเฉลี่ย 12,303.45 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 73.15 ที่เหลือจำนวน 4,516.03 บาทต่อครัวเรือน หรือร้อยละ 26.85 เป็นหนี้กับแหล่งสินเชื่อที่มีใช่สถาบันการเงิน
7. สถานภาพของหนี้ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2530 หนี้สินของเกษตรกรเฉลี่ย 16,819.49 บาท/ครัวเรือน นั้น สามารถจำแนกตามสถานภาพการชำระคืนได้ดังนี้
 - 7.1 หนี้สินเลยกำหนดชำระคืน เป็นเงิน 1,084.86 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.45 ของหนี้สินทั้งหมด หนี้สินส่วนนี้พิจารณาได้ว่าเป็นหนี้ที่เลยกำหนดชำระคืนตามสัญญาเรียบร้อยแล้ว ไม่น้อยกว่า 1 ปี นับถึงวันที่ 31 มีนาคม 2530
 - 7.2 หนี้สินถึงกำหนดชำระคืนระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30(ระหว่าง 1 เมษายน 2529-31 มีนาคม 2530) เป็นเงิน 11,265.69 บาท/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.98ของหนี้สินทั้งหมด
 - 7.3 หนี้สินที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระคืน เป็นเงิน 4,468.94 บาท/ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.57 ของหนี้สินทั้งหมด

จากข้อมูลสถานภาพของหนี้ที่กล่าวข้างต้น เป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญในการสะท้อนภาพ ปัญหา

หนี้สินของเกษตรกรไทย โดยหลักการแล้วการประกอบอาชีพใด ๆ หากเป็นการทำเพื่อการค้าย่อมจะต้องมีการลงทุน และเงินลงทุนนั้นส่วนหนึ่งนอกเหนือจากส่วนที่เจ้าของกิจการมีอยู่เองแล้ว จะได้มาโดยวิธีการกู้ยืมจากภายนอก ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาของการดำเนินการผลิตเพื่อการค้า และผู้ทำการผลิตทางการเกษตร ซึ่งหมายถึงเกษตรกรก็ย่อมตกอยู่ในสภาพเดียวกับผู้ประกอบการอื่น ๆ โดยทั่วไปและเมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มนโยบายพัฒนาการเกษตรของประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งมุ่งเน้นให้เกษตรกรปรับปรุงการผลิตโดยพยายามส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้มากขึ้นเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพการผลิตจากการเลี้ยงชีพ เป็นการผลิตเพื่อการค้าซึ่งการดำเนินการผลิตทางการเกษตรในลักษณะตามแนวโน้มนโยบายนี้เกษตรกรย่อมต้องการเงินลงทุนมากขึ้น จึงเป็นการยากที่เกษตรกรจะหลีกเลี่ยงวิธีการหาเงินกู้ยืม

ปัญหาสำคัญของการกู้ยืมเงินเพื่อเป็นการเป็นหนี้ที่ต้องพิจารณาคือ ผู้กู้หรือผู้เป็นหนี้มีความสามารถที่จะชำระคืนได้ตามเวลาที่กำหนดโดยไม่กระทบกระเทือนการดำเนินกิจการของตนหรือไม่ ในประเด็นนี้ หากพิจารณาถึงหนี้สินของเกษตรกร พบว่าร้อยละ 6.45 ของหนี้สินทั้งหมด เป็นหนี้ที่เกษตรกรไม่สามารถชำระคืนได้ตามกำหนด ซึ่งเป็นหนี้สินของเกษตรกรที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหานี้พอสมควรจะหยิบยกขึ้นมาพิจารณาและให้ความสำคัญสูงสุด การกำหนดนโยบายหรือมาตรการให้ความช่วยเหลือเป็นกรณีเร่งด่วนต่อไป

8. อัตราดอกเบี้ย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อที่เกษตรกรต้องจ่ายระหว่างแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งแหล่งสำคัญที่สุดสำหรับสินเชื่อเพื่อการเกษตรนั้น ได้จากแหล่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด ซึ่งธนาคารแห่งนี้นอกจากจะให้สินเชื่อแก่เกษตรกรรายบุคคลโดยตรงแล้ว ยังให้กู้ยืมแก่สถาบันเกษตรกรต่าง ๆ ได้แก่สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร เพื่อนำไปให้เกษตรกรสมาชิกของตน ๆ กู้ยืมอีกทอดหนึ่ง อัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรภายใต้ระบบนี้ต้องจ่ายมีหลายอัตรา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของเงินกู้และระยะเวลา ชำระคืน กล่าวโดยรวมจะอยู่ระหว่างร้อยละ 12.5-14.5 ต่อปี ส่วนที่เกษตรกรกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อนอกสถาบันการเงิน จะแตกต่างกันไปตามแหล่งสินเชื่อและห้องที่ต่าง ๆ ของประเทศ อย่างไรก็ตามอัตราดอกเบี้ยจากแหล่งสินเชื่อสถาบันการเงินทุกแห่งทั่ว ประเทศร้อยละ 39.16 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าจากแหล่งสถาบันการเงินประมาณ 3 เท่า

ข้อมูลส่วนนี้สะท้อนสภาพปัญหาสินเชื่อเพื่อการเกษตรของประเทศไทยอีกลักษณะหนึ่งกล่าวคือ

เกษตรกรบางส่วนต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราสูงมาก และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยร้อยละ 39.16 ต่อปีดังกล่าวกับผลตอบแทนการลงทุนเพื่อการผลิตทางการเกษตร ภายใต้สภาพการเกษตรของไทย ซึ่งโดยทั่วไปไม่มีความเสี่ยงและความไม่แน่นอนสูงเพราะยังต้องอาศัยพึ่งพา ธรรมชาติและใช้เทคโนโลยีระดับต่ำ ซึ่งเป็นการยากที่จะให้ผลตอบแทนมากพอกับอัตราดอกเบี้ยที่สูงนี้ได้ ผลก็คือเกษตรกรไม่สามารถชำระคืนได้และมีหนี้ค้างผิดสัญญาชำระคืนตามไปด้วย

สาเหตุสำคัญของปัญหาดอกเบี้ยเงินกู้จากแหล่งสินเชื่อสถาบันการเงินสูงมากนี้ เป็นที่ทราบและยอมรับกันโดยทั่วไปมานานแล้วว่า เนื่องจากปริมาณสินเชื่อเพื่อการเกษตรจากแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันการเงินซึ่งรัฐสามารถควบคุมได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรหรือตลาดการเงินในชนบท และได้ใช้ความพยายามที่จะแก้ไขปัญหานี้ตลอดมา ทั้งนี้พิจารณาได้จากการที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา ได้กำหนดให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรเป็นนโยบายสำคัญ เสมอมา อย่างไรก็ตามจนถึงปัจจุบันนี้ แม้ปัญหาดังกล่าวจะได้เบาบางลงเมื่อเทียบกับทศวรรษที่ผ่านมา ก็ต้องยอมรับว่าปัญหาดังกล่าวยังคงมีอยู่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกันนโยบายทางการเกษตรของประเทศ คาดหวังว่ารัฐบาลที่จะเข้ามาบริหารประเทศในโอกาสข้างหน้าคงจะให้ความสำคัญและสนใจต่อการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหานี้ โดยกำหนดให้สินเชื่อเกษตรเป็นนโยบายสำคัญอันหนึ่งของรัฐบาล

ตารางที่ 55 สัดส่วนของจำนวนครัวเรือนเกษตรผู้เป็นหนี้ หนี้สินเฉลี่ย สถานภาพของหนี้และแหล่ง
สินเชื่อ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2530 รายภาค

รายการ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	ทั้งประเทศ
สัดส่วนครัวเรือนเกษตรผู้เป็นหนี้เทียบกับครัวเรือนเกษตรทั้งหมดในท้องถิ่น ๑ (%)	20.15	23.80	29.39	18.94	22.45
หนี้สินเฉลี่ย (บาทต่อครัวเรือน)	10,146.45 (100)	16,395.65 (100)	30,677.51 (100)	15,386.01 (100)	16,819.49 (100)
องค์ประกอบของหนี้					
- เงินต้น	9,569.12 (94.31)	14,943.00 (91.14)	28,382.83 (92.42)	14,145.90 (91.94)	15,554.66 (92.48)
- ดอกเบี้ย	577.33 (5.69)	1,752.65 (8.86)	2,294.68 (7.58)	1,240.11 (8.06)	1,264.83 (7.52)
แหล่งสินเชื่อ					
- สถาบันการเงิน ¹	8,379.95 (82.59)	11,242.50 (68.57)	20,728.79 (67.57)	12,998.10 (84.48)	12,303.45 (73.15)
- นอกสถาบันการเงิน ²	1,766.50 (17.41)	5,153.15 (31.43)	9,948.72 (32.43)	2,387.91 (15.52)	4,516.03 (26.85)
สภาพของหนี้					
- ไม่ถึงกำหนดชำระ	3,354.42 (33.06)	2,702.00 (16.48)	7,617.22 (24.83)	8,031.50 (51.20)	4,468.94 (26.57)
- ถึงกำหนดชำระ	6,263.40 (61.73)	12,865.67 (78.47)	20,474.67 (66.74)	6,006.70 (39.04)	11,265.69 (66.98)

ตารางที่ 55 (ต่อ)

รายการ	ภาคตะวันออก เฉิงเหิน	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	ทั้งประเทศ
- เลยกำหนดชำระ	528.63 (5.21)	827.98 (5.05)	2,586.12 (8.43)	1,347.82 (8.76)	1,084.86 (6.45)

¹ สถาบันการเงิน หมายถึง นิติบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมาย อาทิ ธ.ก.ส. ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร เป็นต้น

² นอกสถาบันการเงินหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ใช้สถาบันการเงิน ตามข้อ (1)

ตารางที่ 56 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ครัวเรือนเกษตรกรผู้มีหนี้ค้างชำระปลายทางและหนี้สิ้น
เฉลี่ย ปีเพาะปลูก 2529/30 รายภาค เขตและจังหวัด

ภาค/เขต/จังหวัด	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร		หนี้สิ้นเฉลี่ยปลายปี (บาท/ครัวเรือน)		
	รวมทั้งหมด	ผู้เป็นหนี้	ร้อยละของครัวเรือนผู้เป็นหนี้	ต่อครัวเรือนทั้งหมด	ต่อครัวเรือนผู้เป็นหนี้
รวมทั้งประเทศ	5,030,273	1,129,091	22.45	3,775.29	16,819.49
ภาคตะวันออกเฉิงเหิน	2,227,689	448,769	20.15	2,044.01	10,146.45
ภาคเหนือ	1,331,412	316,836	23.80	3,901.67	16,395.65
ภาคกลาง	812,144	238,694	29.39	9,016.31	30,677.51
ภาคใต้	659,029	124,792	18.94	2,913.45	15,386.01
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 1	523,452	65,481	12.51	1,535.64	12,275.90
จังหวัดนครพนม	64,154	9,705	15.13	1,589.66	10,508.01
จังหวัดสกลนคร	94,098	12,798	13.50	1,394.62	10,330.76

ตารางที่ 56 (ต่อ)

ภาค/เขต/จังหวัด	จำนวนครัวเรือนเกษตร		หนี้เงินเฉลี่ยปลายปี (บาท/ครัวเรือน)		
	รวมทั้งเขต	ผู้เป็นหนี้	ร้อยละของครัวเรือนผู้เป็นหนี้	ต่อครัวเรือนทั้งหมด	ต่อครัวเรือนผู้เป็นหนี้
จังหวัดหนองคาย	74,273	16,823	22.65	3,323.52	14,672.96
จังหวัดอุดรธานี	177,024	18,384	10.38	1,389.35	13,378.74
จังหวัดเลย	86,436	7,318	8.47	867.36	10,244.55
จังหวัดมุกดาหาร	27,468	548	1.99	104.03	5,215.32
เขตเกษตรเศรษฐกิจ ที่ 2	261,774	58,044	22.17	2,020.82	9,113.79
จังหวัดยโสธร	66,261	16,905	25.51	1,495.24	5,860.85
จังหวัดอุบลราชธานี	195,514	41,139	21.04	2,198.95	10,450.47
เขตเกษตรเศรษฐกิจ ที่ 3	584,430	184,928	31.64	3,222.71	10,184.32
จังหวัดกาฬสินธุ์	134,380	59,991	44.64	5,043.42	11,297.39
จังหวัดขอนแก่น	190,458	52,069	27.34	2,784.84	10,186.34
จังหวัดมหาสารคาม	108,961	54,990	50.47	5,048.32	10,002.99
จังหวัดร้อยเอ็ด	150,605	17,878	11.87	831.07	7,001.17
เขตเกษตรเศรษฐกิจ ที่ 4	493,131	101,185	20.52	1,673.89	8,157.78
จังหวัดบุรีรัมย์	157,772	32,475	20.58	1,901.64	9,238.61
จังหวัดศรีสะเกษ	185,342	29,054	15.68	1,577.92	10,065.92
จังหวัดสุรินทร์	150,017	39,656	26.43	1,552.93	5,874.68
เขตเกษตรเศรษฐกิจ ที่ 5	364,929	39,132	10.72	1,402.38	13,078.08

ตารางที่ 56 (ต่อ)

ภาค/เขต/จังหวัด	จำนวนครัวเรือนเกษตร		หนังสือพิมพ์ (บาท/ครัวเรือน)		
	รวมทั้งเขต	ผู้เป็นหนี้	ร้อยละของครัวเรือนผู้เป็นหนี้	ต่อครัวเรือนทั้งหมด	ต่อครัวเรือนผู้เป็นหนี้
จังหวัดชัยภูมิ	128,490	13,734	10.69	1,406.50	13,158.75
จังหวัดนครราชสีมา	236,439	25,398	10.74	1,400.15	13,034.46
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 6	250,452	92,579	36.96	9,067.24	24,529.34
จังหวัดนครสวรรค์	94,935	44,982	47.38	14,776.02	31,184.87
จังหวัดเพชรบูรณ์	116,572	30,005	25.74	3,989.75	15,500.38
จังหวัดอุทัยธานี	38,945	17,592	45.17	10,349.33	22,911.44
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 7	99,819	38,812	38.88	10,761.14	27,676.30
จังหวัดลพบุรี	66,151	25,057	37.88	10,806.49	28,529.52
จังหวัดสระบุรี	33,668	13,755	40.85	10,672.05	26,121.99
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 8	245,430	75,870	30.91	4,592.59	14,856.38
จังหวัดกำแพงเพชร	86,838	28,121	32.38	4,210.51	13,002.09
จังหวัดตาก	34,996	2,274	6.50	426.09	6,557.79
จังหวัดพิจิตร	47,774	20,826	43.59	4,670.98	19,891.19
จังหวัดพิษณุโลก	75,823	24,650	32.51	4,383.53	13,483.61
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 9	350,330	77,260	22.05	2,860.98	12,972.93
จังหวัดน่าน	52,252	13,296	25.45	1,816.23	7,137.73
จังหวัดแพร่	81,156	22,616	27.87	4,043.25	14,509.01
จังหวัดลำปาง	106,493	22,423	21.06	1,747.93	8,301.25

ตารางที่ 56 (ต่อ)

ภาค/เขต/จังหวัด	จำนวนครัวเรือนเกษตร		หนี้สินเฉลี่ยปลายปี (บาท/ครัวเรือน)		
	รวมทั้งภาค	ผู้เป็นหนี้	ร้อยละของครัวเรือนผู้เป็นหนี้	ต่อครัวเรือนทั้งหมด	ต่อครัวเรือนผู้เป็นหนี้
จังหวัดสุโขทัย	71,334	17,089	23.96	4,787.83	19,985.26
จังหวัดอุตรดิตถ์	39,097	1,836	4.70	1,319.27	28,095.00
เขตเกษตรเศรษฐกิจ ที่ 10	485,199	71,126	14.66	1,637.20	11,168.47
จังหวัดเชียงใหม่	133,387	19,002	14.25	1,727.09	12,123.55
จังหวัดเชียงราย	180,047	21,637	12.02	1,172.65	9,757.82
จังหวัดน่าน	18,307	1,600	8.74	539.73	6,175.53
จังหวัดลำพูน	70,067	22,299	31.82	3,587.94	11,274.04
จังหวัดพะเยา	83,392	6,589	7.90	1,098.33	13,901.82
เขตเกษตรเศรษฐกิจ ที่ 11	289,160	63,523	21.97	9,212.66	41,936.30
จังหวัดชัยนาท	42,203	5,848	13.86	1,568.76	11,322.23
จังหวัดนครนายก	18,548	6,723	36.25	6,279.45	17,322.93
จังหวัดนครปฐม	37,285	9,336	25.04	12,199.09	48,722.35
จังหวัดนนทบุรี	18,641	2,395	12.85	5,629.08	43,818.46
จังหวัดปทุมธานี	16,227	1,430	8.81	3,024.49	34,324.99
จังหวัดอยุธยา	32,269	6,744	20.90	5,022.94	24,034.13
จังหวัดสิงห์บุรี	19,341	9,936	51.37	16,006.60	31,156.97
จังหวัดสุพรรณบุรี	61,404	10,953	17.84	17,443.27	97,792.67
จังหวัดอ่างทอง	24,711	8,062	32.63	10,202.15	31,269.89
จังหวัดกรุงเทพฯ	18,531	2,097	11.32	4,184.30	36,968.60

ตารางที่ 56 (ต่อ)

ภาค/เขต/จังหวัด	จำนวนครัวเรือนเกษตร		หนี้สินเฉลี่ยปลายปี (บาท/ครัวเรือน)		
	รวมทั้งเขต	ผู้เป็นหนี้	ร้อยละของครัวเรือนผู้เป็นหนี้	ต่อครัวเรือนทั้งหมด	ต่อครัวเรือนผู้เป็นหนี้
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 12					
จังหวัดกาญจนบุรี	66,346	31,403	47.33	15,550.26	32,853.55
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	26,924	10,108	37.54	9,098.74	24,234.97
จังหวัดเพชรบุรี	34,271	11,922	34.79	5,804.89	16,686.36
จังหวัดราชบุรี	44,089	5,320	12.07	1,934.39	16,032.24
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 13					
จังหวัดฉะเชิงเทรา	33,515	5,058	15.09	4,965.05	32,897.44
จังหวัดปราจีนบุรี	71,985	21,379	29.70	6,101.67	20,544.70
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 14					
จังหวัดสมุทรปราการ	9,610	2,431	25.29	12,954.10	51,218.63
จังหวัดสมุทรสาคร	9,464	3,099	32.74	7,178.95	21,925.38
จังหวัดสมุทรสงคราม	8,635	3,114	36.06	13,585.06	37,673.39
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 15					
จังหวัดชลบุรี	30,014	9,413	31.36	7,053.99	22,492.28
จังหวัดระยอง	30,606	7,969	26.04	5,828.63	22,384.69
เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 16					
จังหวัดฉะบุรี	57,707	25,143	43.57	12,443.51	28,559.06
จังหวัดฉะบุรี	39,282	15,052	38.32	11,227.35	29,301.04

ตารางที่ 56 (ต่อ)

ภาค/เขต/จังหวัด	จำนวนครัวเรือนเกษตร		พื้นที่เฉลี่ยปลายปี (บาท/ครัวเรือน)		
	รวมทั้งหมด	ผู้เป็นหนี้	ร้อยละของครัวเรือนผู้เป็นหนี้	ต่อครัวเรือนทั้งหมด	ต่อครัวเรือนผู้เป็นหนี้
จังหวัดตราด	18,425	10,092	54.77	15,036.37	27,452.40
เขตเกษตรเศรษฐกิจ ที่ 17	402,396	73,990	18.39	2,826.88	15,374.06
จังหวัดสมุทร	47,670	13,338	27.98	5,361.14	19,160.95
จังหวัดนครศรีธรรมราช	141,651	16,642	11.75	1,449.13	12,334.16
จังหวัดชลบุรี	48,940	12,587	25.72	3,461.93	13,459.97
จังหวัดสงขลา	86,203	11,811	13.70	2,059.75	15,032.52
จังหวัดสุราษฎร์ธานี	77,932	19,611	25.16	4,230.69	16,812.55
เขตเกษตรเศรษฐกิจ ที่ 18	128,925	21,334	16.55	3,916.05	23,665.46
จังหวัดกระบี่	34,398	4,694	13.52	7,175.39	53,089.82
จังหวัดศรีสะเกษ	42,321	7,317	17.29	3,471.97	20,081.13
จังหวัดพังงา	13,816	2,276	16.47	1,591.67	9,663.21
จังหวัดภูเก็ต	5,599	381	6.81	840.35	12,338.60
จังหวัดระนอง	8,899	492	5.53	121.64	2,200.00
จังหวัดสตูล	23,892	6,219	26.03	3,488.23	13,402.06
เขตเกษตรเศรษฐกิจ ที่ 19	127,709	29,468	23.07	2,174.05	9,421.97
จังหวัดนราธิวาส	50,273	5,769	11.48	1,097.18	9,561.32
จังหวัดปัตตานี	43,319	10,882	25.12	2,589.05	10,306.87
จังหวัดยะลา	34,117	12,817	37.57	3,233.93	8,608.01

ตารางที่ 57 หนี้สินค้างชำระปลายปีของเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตามแหล่งสินเชื่อ
รายภาค

หน่วย : ร้อยละ

แหล่งสินเชื่อ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	ทั้งประเทศ
นอกสถาบันการเงิน					
ญาติพี่น้อง	8.02	6.47	8.93	6.31	7.78
เพื่อนบ้าน	4.04	4.17	7.29	6.46	5.57
เจ้าของที่ดิน	0.29	0.23	0.08	0.80	0.24
พ่อค้าคหบดี	5.01	18.31	15.41	1.85	12.34
เจ้าของโรงสี	0.00	0.12	0.06	0.00	0.05
เจ้าของโรงงาน	0.00	0.16	0.11	0.00	0.09
อื่น ๆ	0.05	1.97	0.54	0.10	0.77
รวม	17.41	31.43	32.43	15.52	26.85
สถาบันการเงิน					
ธ.ก.ส.	51.67	41.33	28.78	58.29	40.68
ธนาคารพาณิชย์	8.36	10.10	23.91	10.50	15.05
ธนาคารออมสิน	0.00	0.00	0.07	0.00	0.03
บริษัทเงินทุน	0.00	0.04	0.02	0.08	0.03
สหกรณ์	18.11	16.26	13.81	14.52	15.58
กลุ่มเกษตรกร	1.06	0.12	0.77	0.21	0.61
อื่น ๆ	3.39	0.72	0.21	0.90	1.18
รวม	82.59	68.57	67.57	84.48	73.15
รวมทั้งหมด	100	100	100	100	100

ตารางที่ 58 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตามแหล่งสินเชื่อ
ระยะเวลาการกู้ยืม และชนิดสินเชื่อทั้งประเทศ

หน่วย : ร้อยละ

แหล่งสินเชื่อ	ระยะเวลาการกู้ยืม				ชนิดสินเชื่อ		รวมทั้งหมด
	ไม่เกิน 1 ปี	มากกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 5 ปี	มากกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปี	ไม่มีกำหนด แน่นอน/ไม่ ชัดเจน	เงินสด	สิ่งของ	
ญาติพี่น้อง	3.30	0.60	-	3.60	7.42	0.08	7.50
เพื่อนบ้าน	2.34	1.03	-	1.24	4.44	0.18	4.61
เจ้าของที่ดิน	0.23	0.02	-	0.20	0.45	-	0.45
พ่อค้าคนคี่	13.89	0.95	0.03	1.10	13.52	2.46	15.98
เจ้าของโรงสี	0.25	0.03	-	0.06	0.31	0.04	0.35
เจ้าของโรงงาน	0.02	-	-	0.07	0.09	-	0.09
อื่น ๆ นอกสถาบัน	0.57	0.01	-	-	0.56	0.01	0.57
รวมนอกสถาบันการเงิน	20.60	2.64	0.03	6.28	26.79	2.76	29.55
ธ.ก.ส.	36.06	8.16	1.25	0.06	44.70	0.83	45.53
ธนาคารพาณิชย์	5.35	3.22	0.50	1.44	10.48	0.03	10.51
ธนาคารออมสิน	0.03	-	-	-	0.03	-	0.03
บริษัทเงินทุน	0.01	-	-	-	0.01	-	0.01
สหกรณ์	8.08	4.16	0.23	0.35	12.71	0.11	12.82
กลุ่มเกษตรกร/ชาวนา	0.86	-	-	-	0.79	0.07	0.86
อื่น ๆ ในสถาบัน	0.21	0.41	-	0.06	0.69	-	0.69
รวมในสถาบันการเงิน	50.60	15.96	1.98	1.91	69.41	1.04	70.45
รวมทั้งหมด	71.20	18.60	2.01	8.19	96.20	3.80	100.00

หมายเหตุ 1) แหล่งสินเชื่อนอกสถาบันการเงิน หมายถึงไม่มีกำหนดแน่นอน

2) แหล่งสินเชื่อในสถาบันการเงิน หมายถึง ข้อมูลไม่ชัดเจน กลุ่มเครือ/ไม่มีค่าตอบแทนปรากฏในแบบสอบถาม

ตารางที่ 59 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตามแหล่งสินเชื่อ
ระยะเวลาการกู้ยืมและชนิดสินเชื่อ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : ร้อยละ

แหล่งสินเชื่อ	ระยะเวลาการกู้ยืม				ชนิดสินเชื่อ		รวมทั้งหมด
	ไม่เกิน 1 ปี	มากกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 5 ปี	มากกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปี	ไม่มีกำหนด แน่นอน/ไม่ ชัดเจน	เงินสด	สิ่งของ	
ญาติพี่น้อง	2.72	0.58	-	3.83	7.09	0.04	7.13
เพื่อนบ้าน	3.04	1.98	-	0.35	4.77	0.60	5.37
เจ้าของที่ดิน	-	-	-	-	-	-	-
พ่อค้าคนคี่	9.04	2.06	0.07	0.65	7.91	3.91	11.82
เจ้าของโรงสี	-	-	-	-	-	-	-
เจ้าของโรงงาน	0.01	-	-	-	0.01	-	0.01
อื่น ๆ นอกสถาบัน	0.04	-	-	-	0.03	0.01	0.04
รวมนอกสถาบันการเงิน	14.86	4.62	0.07	4.83	19.82	4.56	24.38
ธ.ก.ส.	43.99	7.01	0.27	0.08	50.57	0.78	51.35
ธนาคารพาณิชย์	5.65	1.25	-	3.06	9.96	-	9.96
ธนาคารออมสิน	-	-	-	-	-	-	-
บริษัทเงินทุน	-	-	-	-	-	-	-
สหกรณ์	7.85	2.11	-	1.08	11.02	0.02	11.04
กลุ่มเกษตรกร/ชาวนา	1.52	-	-	-	1.34	0.18	1.52
อื่น ๆ ในสถาบัน	0.61	1.14	-	-	1.74	-	1.75
รวมในสถาบันการเงิน	59.62	11.51	0.27	4.22	74.63	0.99	75.62
รวมทั้งหมด	74.48	16.13	0.34	9.05	94.45	5.55	100

ตารางที่ 60 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตามแหล่งสินเชื่อ
ระยะเวลาการกู้ยืมและชนิดสินเชื่อ ภาคเหนือ

หน่วย : ร้อยละ

แหล่งสินเชื่อ	ระยะเวลาการกู้ยืม				ชนิดสินเชื่อ		รวมทั้งหมด
	ไม่เกิน 1 ปี	มากกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 5 ปี	มากกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี	ไม่มีกำหนด แน่นอน/ไม่ ชัดเจน	เงินสด	สิ่งของ	
ญาติพี่น้อง	6.02	0.70	-	1.02	7.55	0.19	7.74
เพื่อนบ้าน	2.24	0.19	-	0.26	2.70	-	2.70
เจ้าของที่ดิน	0.46	-	-	0.12	0.58	-	0.58
พ่อค้าคนดี	22.74	0.08	0.03	1.06	21.44	2.47	23.91
เจ้าของโรงสี	-	-	-	-	-	-	-
เจ้าของโรงงาน	0.01	-	-	0.20	0.21	-	0.21
อื่น ๆ นอกสถาบัน	1.37	0.01	-	-	1.39	-	1.39
รวมนอกสถาบันการเงิน	32.84	0.99	0.03	2.66	33.86	2.67	36.53
ธ.ก.ส.	36.91	6.51	1.68	-	44.91	0.18	45.09
ธนาคารพาณิชย์	4.08	1.21	-	-	5.29	-	5.29
ธนาคารออมสิน	-	-	-	-	-	-	-
บริษัทเงินทุน	-	-	-	-	-	-	-
สหกรณ์	7.50	4.10	0.63	0.07	12.23	0.07	12.30
กลุ่มเกษตรกร/ชาวนา	0.25	-	-	-	0.20	0.05	0.25
อื่น ๆ ในสถาบัน	0.10	0.25	-	0.19	0.54	-	0.54
รวมในสถาบันการเงิน	48.84	12.07	2.31	0.26	63.17	0.30	63.47
รวมทั้งหมด	81.68	13.06	2.34	2.92	97.03	2.97	100

ตารางที่ 61 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตามแหล่งสินเชื่อระยะเวลาการกู้ยืม และชนิดสินเชื่อ ภาคกลาง

หน่วย : ร้อยละ

แหล่งสินเชื่อ	ระยะเวลาการกู้ยืม				ชนิดเงินกู้ยืม		รวมทั้งหมด
	ไม่เกิน 1 ปี	มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี	มากกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี	ไม่มีกำหนด แน่นอน/ไม่ ชัดเจน	เงินสด	สิ่งของ	
ญาติพี่น้อง	1.09	0.04	-	6.22	7.35	-	7.35
เพื่อนบ้าน	1.95	1.08	-	3.08	6.10	0.01	6.11
เจ้าของที่ดิน	0.23	0.08	-	0.05	0.36	-	0.36
พ่อค้าคนค้า	10.31	1.11	-	1.84	11.78	1.48	13.26
เจ้าของโรงสี	0.86	0.09	-	0.21	1.04	0.12	1.16
เจ้าของโรงงาน	0.05	-	-	-	0.05	-	0.05
อื่น ๆ นอกสถาบัน	0.28	-	-	-	0.25	0.02	0.28
รวมนอกสถาบันการเงิน	14.76	2.40	-	11.41	26.93	1.64	28.57
ธ.ก.ส.	32.89	7.06	0.38	0.03	39.23	1.14	40.37
ธนาคารพาณิชย์	7.61	4.92	0.28	1.87	14.59	0.09	14.68
ธนาคารออมสิน	0.09	-	-	-	0.09	-	0.09
บริษัทเงินทุน	0.04	-	-	-	0.04	-	0.04
สหกรณ์	9.57	5.50	-	0.04	14.99	0.12	15.11
กลุ่มเกษตรกร/ชาวนา	1.13	-	-	-	1.11	0.02	1.13
อื่น ๆ ในสถาบัน	-	-	-	-	-	-	-
รวมในสถาบันการเงิน	51.32	17.50	0.66	1.95	70.05	1.38	71.43
รวมทั้งหมด	66.09	19.89	0.66	13.36	96.98	3.02	100.00

ตารางที่ 62 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตามแหล่งสินเชื่อ ระยะ
 เวลาการกู้ยืมและชนิดสินเชื่อ ภาคใต้

หน่วย : ร้อยละ

แหล่งสินเชื่อ	ระยะเวลาการกู้ยืม				ชนิดเงินกู้ยืม		รวมทั้งหมด
	ไม่เกิน 1 ปี	มากกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 5 ปี	มากกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปี	ไม่กำหนด* แน่นอนไม่ ชัดเจน	เงินสด	สิ่งของ	
ญาติพี่น้อง	1.68	2.57	-	4.19	8.44	-	8.44
เพื่อนบ้าน	1.58	1.07	-	1.86	4.51	-	4.51
เจ้าของที่ดิน	-	-	-	2.07	2.07	-	2.07
พ่อค้าคนคี่	5.51	-	-	-	4.96	0.55	5.51
เจ้าของโรงสี	-	-	-	-	-	-	-
เจ้าของโรงงาน	-	-	-	-	-	-	-
อื่น ๆ นอกสถาบัน	-	-	-	-	-	-	-
รวมนอกสถาบันการเงิน	8.76	3.64	-	8.13	19.98	0.55	20.54
ธ.ก.ส.	12.48	26.-	6.98	0.37	42.89	2.94	45.83
ธนาคารพาณิชย์	0.68	14.13	5.98	-	20.79	-	20.79
ธนาคารออมสิน	-	-	-	-	-	-	-
บริษัทเงินทุน	-	-	-	-	-	-	-
สหกรณ์	5.49	7.17	0.18	-	12.25	0.54	12.84
กลุ่มเกษตรกร/ชาวนา	-	-	-	-	-	-	-
อื่น ๆ ในสถาบัน	-	-	-	-	-	-	-
รวมในสถาบันการเงิน	18.65	47.30	13.15	0.36	75.92	3.54	79.46
รวมทั้งหมด	27.42	50.94	13.15	8.49	95.91	4.09	100.00

ตารางที่ 63 สินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตามประเภทสัญญา
สัญญาค้ำประกัน

รวมทั้งประเทศ

หน่วย : ร้อยละ

แหล่งสินเชื่อ	ประเภทสัญญา		การค้ำประกัน		รวมทั้งหมด
	ลายลักษณ์อักษร	วาจา	บุคคล	หลักทรัพย์	
ญาติพี่น้อง	1.54	5.96	4.86	2.64	7.50
เพื่อนบ้าน	2.71	1.90	2.71	1.90	4.61
เจ้าของที่ดิน	0.15	0.30	0.34	0.11	0.45
พ่อค้าคนัก	9.76	6.21	12.38	3.60	15.98
เจ้าของโรงสี	0.19	0.16	0.28	0.07	0.35
เจ้าของโรงงาน	0.09	-	0.07	0.02	0.09
อื่น ๆ นอกสถาบัน	0.56	0.01	0.57	.01	0.57
รวมนอกสถาบันการเงิน	15.01	14.54	21.21	8.34	29.55
ธ.ก.ส.	45.53	-	27.27	18.26	45.53
ธนาคารพาณิชย์	10.51	-	0.31	10.20	10.51
ธนาคารออมสิน	0.03	-	-	0.03	0.03
บริษัทเงินทุน	0.01	-	-	0.01	0.01
สหกรณ์	12.82	-	4.46	8.35	12.82
กลุ่มเกษตรกร/ชาวนา	0.86	-	0.52	0.35	0.86
อื่น ๆ ในสถาบัน	0.69	-	0.46	0.23	0.69
รวมในสถาบันการเงิน	70.45	-	33.02	37.43	70.45
รวมทั้งหมด	85.46	14.54	54.23	45.77	100.00

ตารางที่ 64 อัตราดอกเบี้ยเงินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมระหว่างปีเพาะปลูก 2529/30 จำแนกตาม
แหล่งเงินเชื่อนอกสถาบันการเงิน

หน่วย : ร้อยละ/ปี

รายการ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	ทั่วประเทศ
ญาติพี่น้อง	24.85	30.32	19.76	19.49	26.01
เพื่อนบ้าน	50.38	45.76	30.19	69.38	46.17
เจ้าของที่ดิน	50.38	60.34	33.90	69.38	56.06
พ่อค้าคนดี	36.51	45.77	38.57	24.00	41.08
เจ้าของโรงสี	13.00	45.77	41.37	24.00	37.26
เจ้าของโรงงาน	13.00	17.66	60.05	24.00	36.80
อื่น ๆ	102.39	22.74	11.89	24.00	54.00
เฉลี่ย	38.23	42.27	32.26	49.07	39.16

ตารางที่ 65 การส่งออกผลิตภัณฑ์การเกษตรที่สำคัญปี 2531 เปรียบเทียบกับปี 2530

ประเภทสินค้า	มูลค่า (ล้านบาท)		อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	ปริมาณ (ล้านตัน)		อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
	ปี 2530	ปี 2531		ปี 2530	ปี 2531	
1. ข้าว	22,703	33,043	+45.54	4.44	4.78	+7.66
2. ยางพารา	20,539	26,374	+28.41	0.88	0.89	+1.14
3. มันสำปะหลังโรงงาน	20,661	21,610	+ 4.59	6.21	8.11	+30.59
4. น้ำตาล	8,573	9,788	+14.17	2.02	1.88	- 6.93
5. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	3,928	3,542	- 9.83	1.65	1.18	-28.48
6. กาแฟ	1,090	1,212	+11.19	22,703(ตัน)	27,095(ตัน)	+19.34
7. ข้าวฟ่าง	353	76	-78.47	0.14	0.02	-85.71
8. ถั่วเหลือง	1.45	0.64	-55.86	142(ตัน)	23.79(ตัน)	-83.25

ที่มา : กรมศุลกากร

ตารางที่ 66 มูลค่าส่งออก นำเข้า การค้าสินค้าเกษตรกรรมและนอกการเกษตร

ปี	สินค้าเกษตรกรรม			สินค้านอกเกษตรกรรม						
	ส่งออก	มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตร คำนวณค่าส่งออกทั้งหมด (ร้อยละ)	นำเข้า	การค้า	ส่งออก	นำเข้า	การค้า	สินค้าส่งออก ทั้งหมด	สินค้านำเข้า ทั้งหมด	การค้า
2520	51,821	73.50	12,988	38,833	18,642	83,017	-64,375	70,463	96,005	-25,542
2521	56,341	68.50	17,255	39,086	25,910	93,536	-67,626	82,251	109,956	-27,705
2522	72,058	67.40	24,255	47,803	34,823	129,679	-94,856	106,881	153,734	-47,053
2523	81,443	61.70	23,999	57,444	50,597	166,026	-115,429	132,040	190,025	-57,985
2524	101,475	67.60	27,871	73,604	48,743	188,129	-139,386	150,218	216,000	-65,782
2525	107,820	68.60	24,796	83,024	49,383	168,544	-119,161	157,203	193,340	-36,137
2526	96,669	66.60	23,930	66,739	48,407	204,383	-155,976	145,076	234,313	-89,237
2527	112,620	64.90	33,504	79,116	60,900	208,812	-147,912	173,520	242,316	-68,796
2528	114,976	60.00	36,509	78,467	76,727	216,866	-140,139	191,703	253,375	-61,672
2529	133,228	58.10	40,133	93,095	96,096	205,717	-109,261	229,324	245,850	-16,526
2530	149,953	50.30	50,988	98,965	146,547	291,212	-144,665	298,099	341,920	-43,821
2531*	190,720	47.41	-	-	211,599	-	-	402,319	513,114	-110,795

* กรมศุลกากร

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย

* ข้อมูลเบื้องต้น

ตารางที่ 67 การใช้ที่ดินของประเทศไทย ปี 2518-2529

หน่วย : พันไร่

ปี	พื้นที่ทั้งหมด ¹	พื้นที่ป่าไม้ ²	พื้นที่ถือครองทาง การเกษตร	พื้นที่ไม่ได้จำแนก ³
2518	320,679 (100)	130,762 (40.77)	112,211 (34.99)	77,724 (24.24)
2519	320,697 (100)	124,011 (36.67)	113,112 (35.27)	83,574 (26.06)
2520	320,697 (100)	116,574 (36.35)	113,796 (35.48)	90,327 (28.17)
2521	320,697 (100)	109,515 (34.15)	116,441 (36.31)	94,741 (29.54)
2522	320,697 (100)	106,393 (33.18)	117,603 (36.67)	96,701 (30.15)
2523	320,697 (100)	103,419 (32.25)	118,999 (37.11)	98,279 (30.64)
2524	320,697 (100)	100,582 (31.36)	121,294 (37.82)	98,821 (30.82)
2525	320,697 (100)	97,984 (30.55)	123,587 (38.54)	99,126 (30.91)
2526	320,697 (100)	96,267 (30.02)	124,230 (38.74)	100,200 (31.24)
2527	320,697 (100)	94,695 (29.52)	125,314 (39.08)	100,688 (31.40)
2528	320,697 (100)	93,156 (29.05)	128,604 (40.10)	98,935 (30.85)
2529	320,697 (100)	91,655 (28.58)	129,845 (40.49)	99,197 (30.93)

หมายเหตุ : ¹ กรมแผนที่ทหาร ² พื้นที่ป่าไม้จากภาพถ่ายดาวเทียมปี 2519, 2521 กรมป่าไม้
³ พื้นที่ไม่ได้จำแนก ได้แก่ ตัวเมือง แม่น้ำ ทางหลวง ทางรถไฟ ไร่เลื่อนลอย ไร่ร้าง และอื่น ๆ
 นอกจากที่แบ่งไว้แล้ว (....) ร้อยละ

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2525/26 และ 2529/30

ตารางที่ 68 อัตราส่วนเปรียบเทียบเนื้อที่ชลประทานต่อเนื้อที่การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร

หน่วย : ไร่

ปี	ภาค	เนื้อที่ถือครองทาง การเกษตร	เนื้อที่ชลประทาน	ร้อยละ
2526	ตะวันออกเฉียงเหนือ	53,270,087	2,958,689	5.55
2527		54,079,838	3,265,336	6.04
2528		55,363,790	3,619,034	6.54
2529		56,195,523	3,746,218	6.67
2530		57,179,160	3,880,895	6.79
2526	เหนือ	27,939,894	5,110,960	18.29
2527		28,346,289	5,442,949	19.20
2528		29,170,082	5,841,073	20.02
2529		29,000,258	6,104,077	21.05
2530		30,329,280	6,317,804	20.83
2526	กลาง	28,665,539	11,593,532	40.44
2527		28,599,512	12,060,482	42.17
2528		28,987,361	12,172,712	41.99
2529		29,363,429	12,254,217	41.73
2530		28,847,990	12,526,168	43.42
2526	ใต้	14,354,730	1,992,940	13.88
2527		14,288,125	2,097,355	14.68
2528		15,082,239	2,256,329	14.96
2529		15,258,803	2,342,565	15.33
2530		15,360,970	2,450,865	15.96
2526	รวมทั้งประเทศ	124,230,250	21,656,124	17.43
2527		125,313,764	22,866,122	18.25
2528		128,603,472	23,889,148	18.58

ตารางที่ 68 (ต่อ)

หน่วย : ไร่

ปี	ภาค	เนื้อที่ถือครองทาง การเกษตร	เนื้อที่ชลประทาน	ร้อยละ
2529		129,845,013	24,447,077	18.83
2530		131,607,900	24,975,732	18.98

ที่มา : 1. สถิติการเกษตรของประเทศไทย
2. กองแผนงาน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 69 แสดงแหล่งน้ำของประเทศไทย

ประเภทของแหล่งน้ำ	จำนวนแห่ง	พื้นที่น้ำ(ไร่)	ร้อยละ	หมายเหตุ
แม่น้ำ	86	864,934	51.96	ได้รับการสำรวจข้อมูล ทางอุทกวิทยาแล้ว
หนองบึง	10,233	799,793	48.04	
- ขนาดใหญ่	7	264,010	15.86	จากการสำรวจของกอง
- เนื้อที่ 100 ไร่ขึ้นไป	751	344,677	20.70	ผู้ครองและส่งเสริม
- เนื้อที่น้อยกว่า 100 ไร่	9,465	191,111	11.48	กรมประมง
แหล่งน้ำสำคัญทั้งประเทศ	10,309	1,664,727	100	

ตารางที่ 70 พื้นที่ป่าชายเลน พ.ศ. 2504-2529

หน่วย : ไร่

ภาค	2504		2518		2522		2529	
	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ
ภาคกลาง	n.a.	-	246.87	12.63	209.70	11.68	10.98	0.89
ภาคตะวันออก	n.a.	-	287.50	14.71	261.40	14.56	170.26	13.87
ภาคใต้ฝั่งตะวันออก	n.a.	-	215.00	11.00	202.40	11.27	122.77	10.20
ภาคใต้ฝั่งตะวันตก	n.a.	-	1,205.00	61.66	1,122.17	62.49	923.67	75.24
รวมทั้งประเทศ	2,299.37	100	1,954.37	100	1,795.67	100	1,227.67	100

ที่มา : กรมป่าไม้

ตารางที่ 71 เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเกษตรเป็นรายภาค

หน่วย : ไร่

ภาค	ปี 2524				ปี 2528				ปี 2529			
	เนื้อที่ถือครองต่อครัวเรือน				เนื้อที่ถือครองต่อครัวเรือน				เนื้อที่ถือครองต่อครัวเรือน			
	ของ ตนเอง	เช่า	อื่น ๆ	รวม	ของ ตนเอง	เช่า	อื่น ๆ	รวม	ของ ตนเอง	เช่า	อื่น ๆ	รวม
ตะวันออกเฉียงเหนือ	26.12	0.99	0.99	28.10	24.08	1.61	1.39	27.07	23.70	1.56	1.74	27.00
ภาคเหนือ	18.13	3.12	1.30	22.55	16.31	4.30	2.07	22.68	15.94	4.57	1.86	22.37
ภาคกลาง	22.56	8.99	0.74	32.29	22.15	8.11	1.73	32.35	20.70	10.38	1.41	32.49
ภาคใต้	21.30	0.99	0.62	22.91	21.87	0.66	0.63	23.16	21.46	1.10	0.64	23.20
รวมทั้งประเทศ	22.68	3.11	0.97	26.76	21.45	3.39	1.52	26.36	20.82	3.89	1.57	26.28

ที่มา : กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 72 การจําแนกใช้ที่ดินทางการเกษตร

หน่วย : ล้านไร่

ปี	พื้นที่ เกษตรกรรม ทางการเกษตร	ที่นา		ที่ไร่		ไม้ผลและไม้ยืนต้น		อื่น ๆ	
		พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ
2518	112,211	71,317	63.6	19,953	17.8	10,413	9.3	10,528	9.3
2519	113,112	71,239	63.0	21,361	18.9	10,290	9.1	10,222	9.0
2520	113,796	71,497	62.8	23,325	20.5	10,075	8.9	8,899	7.8
2521	116,441	73,270	62.9	23,759	20.4	11,425	9.8	7,987	6.9
2522	117,603	72,857	61.9	25,257	21.5	11,044	9.4	8,445	7.2
2523	118,999	73,563	61.8	25,758	21.6	11,142	9.4	8,536	7.2
2524	121,294	73,523	60.6	27,385	22.6	11,412	9.4	8,974	7.4
2525	123,587	73,222	59.2	29,285	23.7	11,873	9.6	9,207	7.5
2526	124,230	73,635	59.3	29,428	23.7	11,906	9.6	9,261	7.4
2527	125,314	73,909	59.0	30,033	24.0	12,059	9.6	9,313	7.4
2528	128,604	73,902	57.5	31,605	24.6	13,464	10.5	9,633	7.5
2529	129,845	74,233	57.2	32,076	24.7	13,910	10.7	9,626	7.4

ที่มา : ศูนย์สถิติการเกษตร

ตารางที่ 73 จำนวนประชากรทั้งหมดและประชากรในวัยทำงาน ปี 2520-2531

หน่วย : พันคน

ปี	จำนวนประชากร			จำนวนประชากรในวัยทำงาน		
	สาขาเกษตรกรรม และการเกษตร	สาขา ทั้งหมด	สาขาเกษตรกรรม ทั้งหมด	สาขาเกษตรกรรม ทั้งหมด	สาขาอาชีพ ทั้งหมด	สาขาเกษตรกรรม ทั้งหมด
2520	30,195	13,675	43,870	68.83	16,048	8,380
2521	30,746	14,365	45,111	68.16	16,443	8,823
2522	31,321	15,075	46,396	67.51	16,838	9,271
2523	31,922	15,801	47,723	66.89	17,233	9,726
2524	32,546	16,548	49,094	66.29	17,628	10,187
2525	32,863	17,138	50,002	65.72	17,841	10,548
2526	33,195	17,733	50,928	65.18	18,050	10,909
2527	36,539	18,332	51,871	64.66	18,253	11,270
2528	33,896	18,933	52,829	64.16	18,454	11,631
2529	34,261	19,377	52,638	63.87	18,658	11,894
2530	34,624	19,814	54,438	63.60	18,854	12,153
2531	34,982	20,440	55,222	63.35	19,043	12,406

ที่มา : กองวิจัยเศรษฐกิจและการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 74 จำนวนผู้มีงานทำและจำนวนผู้ว่างงานในสาขาเกษตรกรรม

หน่วย : พันคน

ปี	จำนวนแรงงาน ทั้งประเทศ	จำนวนแรงงาน นอกระบบเกษตร	แรงงานสาขาเกษตรกรรม				
			รวม	การว่างงาน			รอดฤดูกาลเกษตร
				ผู้มีงานทำเต็มที่	ไม่มีงานทำ	ทำงานไม่เต็มที่	
2520	24,428	8,380	16,048	7,443	128	3,994	4,483
2521	25,266	8,823	16,443	7,626	132	4,093	4,592
2522	26,109	9,271	16,838	7,805	135	4,192	4,706
2523	26,959	9,726	17,233	7,992	138	4,291	4,812
2524	27,815	10,187	17,628	8,180	141	4,389	4,918
2525	28,389	10,548	17,841	8,282	143	4,443	4,973
2526	28,959	10,909	18,050	8,371	145	4,493	5,041
2527	29,523	11,270	18,253	8,466	146	4,543	5,098
2528	30,085	11,631	18,454	8,559	148	4,593	5,154
2529	30,552	11,894	18,658	8,654	149	4,644	5,211
2530	31,007	12,153	18,854	8,772	153	4,709	5,220
2531	31,448	12,406	19,043	8,853	156	4,770	5,264

ที่มา : กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 75 จำนวนครัวเรือนเกษตรแยกเป็นรายภาค

หน่วย : ครัวเรือน

ปี	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
2518	1,675,650	1,054,521	826,505	563,370	4,120,046
2519	1,705,145	1,064,341	843,932	573,291	4,186,709
2520	1,740,386	1,117,175	867,978	587,752	4,313,291
2521	1,754,760	1,147,130	868,463	607,260	4,377,613
2522	1,772,033	1,137,153	881,156	615,577	4,405,919
2523	1,786,465	1,162,618	891,620	626,844	4,467,547
2524	1,840,184	1,181,594	887,930	622,643	4,532,351
2525	1,945,713	1,236,449	878,827	624,466	4,685,455
2526	1,944,263	1,253,521	879,974	635,291	4,713,049
2527	1,975,599	1,256,666	876,080	632,089	4,740,434
2528	2,044,520	1,286,286	896,046	651,152	4,878,004
2529	2,081,293	1,296,662	903,849	658,812	4,940,616

ที่มา : ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 76 รายได้เฉลี่ยต่อคนของประชากรเกษตรและนอกรเกษตร

หน่วย : บาท : คน : ปี

ปี	ราคาประจำปี		ราคาปี 2515			
	รายได้ของประชากร		รายได้ของประชากร		รายได้ของประชากร	
	สาขาเกษตรกรรม	สาขานอกรเกษตร	สัดส่วนของรายได้	สาขาเกษตรกรรม	สาขานอกรเกษตร	สัดส่วนของรายได้
2525	4,773	38,695	1:8.11	2,041	15,422	1:7.56
2526	5,592	40,852	1:7.31	2,111	16,091	1:7.62
2527	5,223	43,543	1:8.34	2,206	16,734	1:7.59
2528	5,012	44,605	1:8.90	2,317	16,668	1:7.19
2529	5,393	47,209	1:8.75	2,324	17,184	1:7.39
2530*	5,634	51,891	1:9.21	2,242	18,384	1:8.20

หมายเหตุ : * ประมาณการ

- ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
2. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 77 รายได้เฉลี่ยต่อคนของประชากรสาขาเกษตรกรรมและนอกรเกษตรแยกเป็นรายภาค

หน่วย : บาท : คน : ปี

ปี	สาขาเกษตรกรรม				รวมทั้งประเทศ	สาขานอกรเกษตร ทั้งประเทศ
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้		
2525	3,143	5,752	9,576	7,306	5,743	38,356
2526	3,830	6,065	8,903	8,825	6,159	40,627
2527	3,230	5,883	8,251	8,614	5,703	43,508
2528	3,121	5,106	7,510	8,233	5,267	45,572
2529	3,028	5,123	7,557	8,881	5,393	47,201
อัตราเพิ่มเฉลี่ย	-2.75	-2.96	-6.23	3.26	-2.97	5.46

ที่มา : กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

28. รายงานสรุปสถิติการเงินของสหกรณ์แต่ละประเภท ประจำปี 2530

สหกรณ์ เป็นนิติบุคคลที่เกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลที่ประกอบอาชีพในลักษณะคล้ายคลึงกันมาประกอบการทางธุรกิจอย่างหนึ่ง และต้องจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2524 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือระหว่างสมาชิกในทางเศรษฐกิจ ถือหลักช่วยตนเองและหมู่คณะ มิได้มุ่งหวังผลกำไรเป็นหลักสำคัญ แต่จำเป็นต้องมีรายได้เพียงพอ เพื่อการดำรงอยู่และขยายบริการแก่สมาชิก สำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์นั้นได้แตกต่างกันไปตามประเภทของสหกรณ์และเพื่อให้ทราบถึงฐานะการเงินและข้อมูลต่าง ๆ ในรอบปีที่ผ่านมา จึงได้จัดทำสรุปสถิติการเงินของสหกรณ์แต่ละประเภท คือ

ก. สหกรณ์ประเภทการเกษตร

- สหกรณ์การเกษตร
- ชุมชุมสหกรณ์การเกษตร

ข. สหกรณ์ประเภทนิคม

ค. สหกรณ์ประเภทประมง

ง. สหกรณ์ประเภทร้านค้า

จ. สหกรณ์ประเภทบริการ

ฉ. สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์

การดำเนินงานและฐานะการเงินรวมของสหกรณ์ทุกประเภท สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 เมษายน 2529 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2530 ดังนี้

1. จำนวนสหกรณ์

สหกรณ์ทุกประเภทมีทั้งสิ้นจำนวน 2,527 สหกรณ์ ปี 2529 มีจำนวน 2,403 สหกรณ์ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 124 สหกรณ์ หรือร้อยละ 5.16 ของจำนวนสหกรณ์ปีก่อน

2. จำนวนสมาชิก

สหกรณ์ทุกประเภทมีทั้งสิ้นจำนวน 2,720 สหกรณ์ 2,631,832 คน ปี 2529 มีจำนวน 2,626 สหกรณ์ 2,460,382 คน

3. การดำเนินงาน

สหกรณ์ทุกประเภทได้รับการตรวจสอบประจำปี 2530 จำนวน 2,331 สหกรณ์ มีการดำเนินธุรกิจจำนวน 2,278 สหกรณ์ และไม่ดำเนินธุรกิจจำนวน 53 สหกรณ์ ปรากฏผลการดำเนินธุรกิจด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การให้เงินกู้

สหกรณ์ทุกประเภทให้เงินกู้แก่สมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 24,773.36 ล้านบาท ปี 2529 ให้เงินกู้จำนวน 19,932.08 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 4,841.28 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 24.29

3.2 การจัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิก

สหกรณ์ทุกประเภทให้จัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 3,472.65 ล้านบาท ปี 2529 จัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิกจำนวน 3,485.37 ล้านบาท ลดลงจากปีก่อนจำนวน 12.72 ล้านบาท หรือลดลงจากปีก่อนร้อยละ 0.36

3.3 การรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก

สหกรณ์ทุกประเภทได้รวบรวมพืชผลผลิตจากสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 2,389.27 ล้านบาท ปี 2529 รวบรวมผลผลิตจำนวน 2,254.73 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 134.54 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 5.97

3.4 การให้บริการการส่งเสริมการเกษตร

สหกรณ์ทุกประเภทได้จัดหาการบริการด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 238.79 ล้านบาท ปี 2529 ได้ค่าบริการต่าง ๆ จำนวน 107.94 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 130.85 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 121.22

3.5 การให้บริการด้านอื่น ๆ

สหกรณ์ทุกประเภทได้ให้บริการด้านอื่น ๆ ทั้งสิ้นจำนวน 97.61 ล้านบาท ปี 2529 ให้บริการด้านอื่น ๆ จำนวน 48.49 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 49.12 ล้านบาทหรือเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 101.29

3.6 เงินรับฝาก

สหกรณ์ทุกประเภทรับฝากเงินจากสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 5,194.41 ล้านบาท

เป็นเงินรับฝากออมทรัพย์จำนวน 2,987.80 ล้านบาท และเงินฝากประจำจำนวน 2,206.61 ล้านบาท

ปี 2529 รับฝากเงินจากสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 3,792.34 ล้านบาท การรับฝากเงินเพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 1,402.07 ล้านบาท หรือ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 36.97

4. ผลการดำเนินงาน

สหกรณ์ทุกประเภท ค่าดำเนินงานในรอบปีมีรายได้ทั้งสิ้นจำนวน 9,204.79 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นจำนวน 6,989.58 ล้านบาท สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจทั้งสิ้นจำนวน 2,278 สหกรณ์มีผลกำไรสุทธิประจำปีจำนวน 2,215.21 ล้านบาท แยกเป็นกำไรสุทธิประจำปีจำนวน 1,931 สหกรณ์ เป็นเงินจำนวน 2,310.19 ล้านบาท และขาดทุนสุทธิประจำปีจำนวน 347 สหกรณ์ เป็นเงินจำนวน 95.92 ล้านบาท

ปี 2529 มีกำไรสุทธิประจำปีทั้งสิ้นจำนวน 1,848.49 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 366.72 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 19.84

5. ฐานะการเงิน

5.1 สินทรัพย์

สหกรณ์ทุกประเภทมีสินทรัพย์ทั้งสิ้นจำนวน 31,196.92 ล้านบาทประกอบด้วย

5.1.1 เงินสดและเงินฝากธนาคาร

สหกรณ์ทุกประเภทมีเงินสดและเงินฝากธนาคารทั้งสิ้นจำนวน 2,189.49 ล้านบาท เป็นร้อยละ 7.02 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.2 สหกรณ์ทุกประเภทมีลูกหนี้เงินให้กู้ ลูกหนี้การค้าและอื่น ๆ จำนวน 25,438.50 บาท เป็นร้อยละ 81.54 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.3 ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับสุทธิ

สหกรณ์ทุกประเภทมีดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับจำนวน 607.23 ล้านบาท เป็นร้อยละ 1.95 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.4 สินค้ำคงเหลือ

สหกรณ์ทุกประเภทมีสินค้ำคงเหลือจำนวน 770.79 ล้านบาท เป็นร้อยละ 2.47 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.5 วัสดุคงเหลือและอื่น ๆ

สหกรณ์ทุกประเภทมีวัสดุคงเหลือและอื่น ๆ จำนวน 949.97 ล้านบาท เป็นร้อยละ 3.04 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.6 สินทรัพย์ถาวร-สุทธิ

สหกรณ์ทุกประเภทมีสินทรัพย์ถาวรทั้งสิ้นจำนวน 919.63 ล้านบาท เป็นร้อยละ 2.95 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.7 สินทรัพย์อื่น

สหกรณ์ทุกประเภทมีสินทรัพย์อื่นจำนวน 321.31 ล้านบาท เป็นร้อยละ 1.03 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.2 หนี้สิน

สหกรณ์ทุกประเภทมีหนี้สินทั้งสิ้นจำนวน 11,856.37 ล้านบาท เป็นร้อยละ 38.01 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น หนี้สินประกอบด้วย

- เงินกู้ยืมและเบิกเกินบัญชีธนาคาร	5,921.71 ล้านบาท
- เงินรับฝาก	3,729.56 ล้านบาท
- หนี้สินอื่น	2,205.10 ล้านบาท

5.3 ทุนของสหกรณ์

สหกรณ์ทุกประเภทมีทุนของสหกรณ์จำนวน 19,340.55 ล้านบาท เป็นร้อยละ 61.99 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น ทุนของสหกรณ์ประกอบด้วย

- ทุนเรือนหุ้น	14,835.88 ล้านบาท
- เงินสำรอง	2,153.82 ล้านบาท
- ทุนสะสมต่าง ๆ	504.11 ล้านบาท
- ขาดทุนสะสม	(368.47) ล้านบาท
- กำไรสุทธิประจำปี	2,215.21 ล้านบาท

6. แหล่งเงินทุนของสหกรณ์

เงินทุนของสหกรณ์ทุกประเภทส่วนใหญ่เป็นเงินทุนของตนเอง ที่ใช้ในการดำเนินการประกอบธุรกิจแต่ละด้าน การดำเนินงานนี้จำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียน เพื่อก่อให้เกิดความคล่องตัว

จึงได้กู้ยืมจากภายนอกและการส่งเสริมการออมทรัพย์ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล ตามแผนงานที่กำหนดไว้ ซึ่งในระหว่างปีได้กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 4,883.09 ล้านบาท เงินเบิกเกินบัญชีธนาคารคงเหลือสิ้นปีจำนวน 258.98 ล้านบาท และเงินรับฝากระหว่างปีจำนวน 5,194.41 ล้านบาท

สำหรับรายละเอียดการดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละประเภท มีดังต่อไปนี้

ก. สหกรณ์ประเภทการเกษตร

สหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตร (ยกเว้นชุมนุมสหกรณ์การเกษตร) เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่สมาชิกที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในทางเศรษฐกิจ โดยถือหลักช่วยตนเองและช่วยหมู่คณะมิได้มุ่งหวังผลกำไร เป็นหลักสำคัญ

สหกรณ์ประเภทการเกษตร ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง นพค.สหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษ และสหกรณ์หาทุน

วัตถุประสงค์การจัดตั้งสหกรณ์ประเภทการเกษตร พอสรุปได้ดังนี้

- จัดหาทุนให้สมาชิกกู้ยืม เพื่อนำไปลงทุนประกอบอาชีพและใช้จ่ายในครอบครัว โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราที่เหมาะสม
 - ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ โดยวิธีรับฝากเงินจากสมาชิกทั่วประเทศ เงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์
 - จัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนสิ่งของอื่นที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก ในราคายุติธรรม
 - ดำเนินการด้านการตลาด โดยรวบรวมพืชผลของสมาชิกเพื่อจัดจำหน่ายให้ได้ราคาดี
 - ให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกด้านวิชาการเกษตรแผนใหม่ เพื่อให้สมาชิกรู้จักใช้พันธุ์พืชที่เหมาะสม วิธีการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชซึ่งจะทำให้ได้รับผลผลิตเพิ่มขึ้น
- การดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์การเกษตร สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 เมษายน

2529 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2530 ดังนี้

1. จำนวนสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรมีจำนวนทั้งสิ้น 1,076 สหกรณ์ (ยกเว้นชุมนุมสหกรณ์การเกษตร)

- สหกรณ์การเกษตรทั่วไป	836 สหกรณ์
- สหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษ	97 สหกรณ์
- สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง นพค.	29 สหกรณ์
- สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช.	6 สหกรณ์
- สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดิน	86 สหกรณ์
- สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ	22 สหกรณ์

2. จำนวนสมาชิก

สหกรณ์การเกษตรมีสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 839,912 คน ปีก่อนมีจำนวน 829,681 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 10,213 คน

3. การดำเนินงาน

สหกรณ์การเกษตรได้รับการตรวจสอบบัญชีประจำปี 2530 จำนวน 1,054 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจจำนวน 1,020 สหกรณ์ และไม่ดำเนินธุรกิจจำนวน 34 สหกรณ์ ปรากฏผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การให้เงินกู้ สหกรณ์ได้ให้เงินกู้แก่สมาชิกระหว่างปีจำนวน 3,956.58 ล้านบาท

3.2 การจัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิก สหกรณ์ได้จัดหาสินค้ามาจำหน่ายทั้งสิ้นจำนวน 793.32 ล้านบาท ได้แก่ บัญย จำนวน 330.92 ล้านบาท ยาปราบศัตรูพืชจำนวน 34.01 ล้านบาท อุปกรณ์การเกษตรจำนวน 58.37 ล้านบาท อาหารสัตว์จำนวน 139.72 ล้านบาท ข้าวสารจำนวน 63.11 ล้านบาท พันธุ์พืชจำนวน 25.68 ล้านบาท และอื่น ๆ จำนวน 141.51 ล้านบาท

3.3 การรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก สหกรณ์ได้รวบรวมพืชผลผลิตจากสมาชิกจำนวน 1,874.12 ล้านบาท ได้แก่ ข้าวเปลือกจำนวน 312.10 ล้านบาท นมดิบจำนวน 124.37 ล้านบาท ยางพาราจำนวน 726.19 ล้านบาท สุกร์จำนวน 329.20 ล้านบาท สับปะรดจำนวน 91.68 ล้านบาท อ้อยจำนวน 59.30 ล้านบาท ข้าวโพคจำนวน 49.13 ล้านบาท ถั่วชนิดต่างๆ จำนวน 22.18

ล้านบาท ใบชาจำนวน 22.89 ล้านบาท และอื่น ๆ จำนวน 137.08 ล้านบาท

3.4 การให้บริการอื่น ๆ สหกรณ์ได้ให้บริการอื่นแก่สมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 30.76 ล้านบาท

3.5 เงินรับฝาก สหกรณ์มีเงินรับฝากระหว่างปีจำนวน 1,046.29 ล้านบาท ได้แก่ เงินรับฝากออมทรัพย์จำนวน 693.43 ล้านบาท และเงินรับฝากประจำจำนวน 352.86 ล้านบาท

4. ผลการดำเนินงาน

4.1 รายได้ สหกรณ์มีรายได้ทั้งสิ้นจำนวน 3,757.93 ล้านบาท ปีก่อนมีรายได้จำนวน 3,468.82 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 289.11 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.33

4.2 ค่าใช้จ่าย สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นจำนวน 3,428.08 ล้านบาท ปีก่อนมีค่าใช้จ่ายจำนวน 3,187.28 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 240.80 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.55

4.3 กำไรสุทธิประจำปี สหกรณ์มีกำไรสุทธิประจำปีจำนวน 329.85 ล้านบาทหรือร้อยละ 8.78 ของรายได้ทั้งสิ้น (กำไรสุทธิประจำปีจำนวน 832 สหกรณ์ เป็นเงิน 359.91 ล้านบาท ขาดทุนสุทธิประจำปีจำนวน 188 สหกรณ์เป็นเงิน 30.06 ล้านบาท) ปีก่อนมีกำไรสุทธิประจำปีจำนวน 281.54 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน จำนวน 48.31 ล้านบาท

5. ฐานะการเงิน

5.1 สินทรัพย์ สหกรณ์มีสินทรัพย์ทั้งสิ้นจำนวน 8,526.04 ล้านบาท ประกอบด้วย

5.1.1 เงินสดและเงินฝากธนาคาร สหกรณ์มีเงินสดและ เงินฝากธนาคารจำนวน 415.78 ล้านบาท เป็นร้อยละ 4.88 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.2 ลูกหนี้สุทธิ สหกรณ์มีลูกหนี้เงินให้กู้ ลูกหนี้การค้าและอื่น ๆ จำนวน 6,716.22 ล้านบาท เป็นร้อยละ 78.77 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.3 คอกเบี้ยค้างรับสุทธิ สหกรณ์มีคอกเบี้ยเงินกู้ค้างรับจำนวน 553.34 ล้านบาท เป็นร้อยละ 6.49 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.4 สินค้าคงเหลือ สหกรณ์มีสินค้าคงเหลือจำนวน 295.71 ล้านบาท เป็นร้อยละ 3.47 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.5 วัสดุคงเหลือและอื่น ๆ สหกรณ์มีวัสดุคงเหลือและอื่น ๆ จำนวน

11.70 ล้านบาท เป็นร้อยละ 0.14 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.6 **สินทรัพย์อาวร-สุทธิ** สหกรณ์มีสินทรัพย์อาวรสุทธิจำนวน 363.64

ล้านบาท เป็นร้อยละ 4.27 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.7 **สินทรัพย์อื่น** สหกรณ์มีสินทรัพย์อื่นจำนวน 169.65 ล้านบาท เป็น

ร้อยละ 1.98 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.2 **หนี้สิน** สหกรณ์มีหนี้สินทั้งสิ้นจำนวน 5,293.62 ล้านบาท เป็นร้อยละ 62.09

ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น หนี้สินทั้งสิ้นประกอบด้วย

- เงินกู้ยืมและเบิกเกินบัญชีธนาคาร	4,004.25 ล้านบาท
- เจ้าหนี้การค้า	316.42 ล้านบาท
- เงินรับฝาก	621.16 ล้านบาท
- หนี้สินอื่น	351.79 ล้านบาท

5.3 **ทุนของสหกรณ์** สหกรณ์มีทุนของตนเองจำนวน 3,232.42 ล้านบาทเป็นร้อย

ละ 37.91 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น ทุนของสหกรณ์ประกอบด้วย

- ทุนเรือนหุ้น	1,614.20 ล้านบาท
- เงินสำรอง	1,137.98 ล้านบาท
- ทุนสะสมต่าง ๆ	231.89 ล้านบาท
- ขาดทุนสะสม	(81.50) ล้านบาท
- กำไรสุทธิประจำปี	329.85 ล้านบาท

6. แหล่งเงินทุนของสหกรณ์

เงินทุนของสหกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการดำเนินงานธุรกิจด้านต่าง ๆ นั้น สหกรณ์ใช้เงินซึ่งส่วนใหญ่ได้จากการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอก ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล ตามแผนงานที่กำหนดไว้ ระหว่างปีสหกรณ์ได้กู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 3,663.43 ล้านบาท

นอกจากเงินกู้ยืมแล้วยังมีเงินเบิกเงินเกินบัญชีธนาคาร เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียน ในการดำเนินงาน วันสิ้นปีสหกรณ์มีเงินเบิกเงินเกินบัญชีธนาคารทั้งสิ้นจำนวน 61.20 ล้านบาท ส่วนเงินทุนของสหกรณ์เมื่อวันสิ้นปี สหกรณ์มีเงินทุนของตนเองเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียน จำนวนทั้งสิ้น 3,232.42

ล้านบาท และเงินรับฝากจากสมาชิกจำนวน 621.16 ล้านบาท

- **ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร** ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรเป็นสหกรณ์ประเภทการเกษตรที่ตั้งขึ้นในหมู่สมาชิกที่เป็นสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ มีบางชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเท่านั้น ที่มีสมาชิกเป็นบุคคลธรรมดา ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแบ่งเป็นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับชาติ และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับจังหวัด มีการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือหมู่สมาชิกสหกรณ์ให้มีอำนาจต่อรองในด้านต่าง ๆ ได้ดีกว่าสหกรณ์แต่ละสหกรณ์จะดำเนินงานกันเองตามลำพัง โดยมีวัตถุประสงค์พอสรุปได้ดังนี้

- ช่วยเหลือในด้านการจัดหาแหล่งเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืม โดยเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ

- รับฝากเงินจากสมาชิกสหกรณ์เป็นเงินรับฝากออมทรัพย์และประจำ

- ดำเนินงานด้านตลาด โดยรวบรวมผลิตผลจากสหกรณ์สมาชิก เพื่อจัดจำหน่ายหรือนำมาแปรรูปแล้วนำออกจำหน่าย

- ช่วยเหลือในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรและสิ่งของอื่นที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก

- ช่วยเหลือและส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์สมาชิกในด้านต่าง ๆ ตลอดทั้งการให้บริการให้สหกรณ์สมาชิก เพื่อให้สหกรณ์สมาชิกได้รับประโยชน์สูงสุด

การดำเนินงานและฐานะการเงินของชุมนุมสหกรณ์การเกษตร สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 เมษายน 2529 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2530 ดังนี้

1. **จำนวนชุมนุมสหกรณ์** ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรมีทั้งสิ้นจำนวน 77 ชุมชุมสหกรณ์เท่ากับปีก่อน แยกเป็นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับชาติ 4 ชุมชุมสหกรณ์ และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับจังหวัด 73 ชุมชุมสหกรณ์

2. **จำนวนสมาชิก** ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรมีสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 2,041 สหกรณ์และ 1,653 คน ปีก่อนมีจำนวน 1,989 สหกรณ์ และ 1,662 คน

3. **การดำเนินงาน** ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรได้รับการตรวจสอบบัญชีประจำปี 2530 จำนวน 77 ชุมชุมสหกรณ์ ดำเนินธุรกิจทุกชุมนุมสหกรณ์ ปรากฏผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 **การให้เงินกู้** ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรได้ให้เงินกู้แก่สหกรณ์สมาชิก ระหว่าง

ปีเป็นเงินจำนวน 216.08 ล้านบาท ปีก่อนให้เงินกู้จำนวน 3.43 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 212.65 ล้านบาท

3.2 การจัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิก ชุมชมสหกรณ์การเกษตรได้จัดหาสินค้ามาจำหน่ายทั้งสิ้นจำนวน 76.71 ล้านบาท ได้แก่ บัญ จำนวน 27.47 ล้านบาท ยาปราบศัตรูพืชจำนวน 3.89 ล้านบาท อุปกรณ์การเกษตรจำนวน 4.00 ล้านบาท พันธุ์พืชจำนวน 3.11 ล้านบาท ข้าวสารจำนวน 23.44 ล้านบาท และสินค้าอื่น ๆ 5.80 ล้านบาท

ปีก่อนจำหน่ายสินค้า จำนวน 126.10 ล้านบาท ปีนี้จำหน่ายสินค้าลดลง จากปีก่อนจำนวน 58.39 ล้านบาท

3.3 การรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก ชุมชมสหกรณ์ได้รวบรวมพืชผลผลิตผล จากสหกรณ์สมาชิก จำนวน 420.03 ล้านบาท ได้แก่ข้าวเปลือก จำนวน 403.52 ล้านบาท และอื่น ๆ 16.51 ล้านบาท

ปีก่อนรวบรวมผลผลิตผลจำนวน 294.56 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 125.47 ล้านบาท

3.4 การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ชุมชมสหกรณ์ได้ให้บริการ ระหว่างปีจำนวน 196.51 ล้านบาท ปีก่อนจำนวน 64.84 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน จำนวน 131.67 ล้านบาท

3.5 เงินรับฝาก ชุมชมสหกรณ์รับฝากเงินระหว่างปี 2530 จำนวน 4.72 ล้านบาท ปีก่อนจำนวน 5.21 ล้านบาท ลดลงจากปีก่อนจำนวน 0.49 ล้านบาท

4. ผลการดำเนินงาน

4.1 รายได้ ชุมชมสหกรณ์การเกษตรมีรายได้ทั้งสิ้นจำนวน 478.74 ล้านบาท ปีก่อนมีรายได้จำนวน 400.09 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 78.65 ล้านบาท

4.2 ค่าใช้จ่าย ชุมชมสหกรณ์การเกษตรมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นจำนวน 528.97 ล้านบาท ปีก่อนมีค่าใช้จ่ายจำนวน 413.21 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 115.76 ล้านบาท

4.3 กำไรสุทธิประจำปี ชุมชมสหกรณ์การเกษตรดำเนินงานมีผลขาดทุนสุทธิ ประจำปีจำนวน 50.23 ล้านบาท (กำไรสุทธิประจำปีจำนวน 32 ชุมชมสหกรณ์เป็นเงินจำนวน 6.00

ล้านบาท) และขาดทุนสุทธิประจำปี จำนวน 45 ชุมชุมสหกรณ์ เป็นเงิน จำนวน 56.30 ล้านบาท) ปีก่อนขาดทุนสุทธิประจำปีจำนวน 13.12 ล้านบาท

5. ฐานะการเงิน

5.1 **สินทรัพย์** ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรมีสินทรัพย์ทั้งสิ้นจำนวน 840.23 ล้านบาท ประกอบด้วย

5.1.1 **เงินสดและเงินฝากธนาคาร** ชุมชุมสหกรณ์มีเงินสดและเงินฝากจำ-
จำนวน 164.73 ล้านบาท เป็นร้อยละ 19.60 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.2 **ลูกหนี้สุทธิ** ชุมชุมสหกรณ์มีลูกหนี้เงินให้กู้ ลูกหนี้การค้า และอื่น ๆ
จำนวน 230.45 ล้านบาท เป็นร้อยละ 27.43 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.3 **คอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับสุทธิ** ชุมชุมสหกรณ์มีคอกเบี้ยเงินให้กู้ ค้าง
รับจำนวน 0.29 ล้านบาท เป็นร้อยละ 0.03 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.4 **สินค้างเหลือ** ชุมชุมสหกรณ์มีสินค้างเหลือจำนวน 80.55 ล้าน
บาท เป็นร้อยละ 9.59 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.5 **วัสดุคงเหลือและอื่น ๆ** ชุมชุมสหกรณ์มีวัสดุคงเหลือและอื่น ๆ จำนวน
164.17 ล้านบาท เป็นร้อยละ 19.54 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.6 **สินทรัพย์ถาวรสุทธิ** ชุมชุมสหกรณ์มีสินทรัพย์ถาวรสุทธิจำนวน 138.95
ล้านบาท เป็นร้อยละ 16.54 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.1.7 **สินทรัพย์อื่น** ชุมชุมสหกรณ์มีสินทรัพย์อื่นจำนวน 61.09 ล้านบาท
เป็นร้อยละ 7.27 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

5.2 หนี้สิน

ชุมชุมสหกรณ์มีหนี้สินทั้งสิ้นจำนวน 1,016.59 ล้านบาท เป็นร้อยละ 120.98
ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น หนี้สินทั้งหมดประกอบด้วย

เงินกู้ยืมและเบิกเกินบัญชีธนาคาร	479.56 ล้านบาท
เจ้าหนี้การค้า	154.50 ล้านบาท
เงินรับฝาก	16.89 ล้านบาท
หนี้สินอื่น ๆ	272.02 ล้านบาท

5.3 ทนของสหกรณ์

ชุมนุมสหกรณ์มีเงินค้างขาดทุนจำนวน 176.36 ล้านบาท เป็นร้อยละ 20.98 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น ทุนของชุมนุมสหกรณ์ประกอบด้วย

ทุนเรือนหุ้น	108.58 ล้านบาท
เงินสำรอง	20.44 ล้านบาท
ทุนสะสมต่าง ๆ	15.11 ล้านบาท
ขาดทุนสะสม	(270.26) ล้านบาท
ขาดทุนสุทธิประจำปี	(50.23) ล้านบาท

6. แหล่งเงินทุนของชุมนุมสหกรณ์

เงินทุนของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ นั้นใช้เงินทุนซึ่งส่วนใหญ่ได้จากการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอก เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล ตามแผนงานที่กำหนดไว้ ระหว่างปีชุมนุมสหกรณ์ได้กู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ เป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 225.12 ล้านบาท

นอกจากเงินกู้ยืมแล้วยังมีเงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานอีกด้วย วันสิ้นปีสหกรณ์มีเงินเบิกเกินบัญชีธนาคารทั้งสิ้นจำนวน 31.21 ล้านบาท

ตารางที่ 78 จำนวนสมาชิกประจำปี 2530 และ 2529

ประเภทสหกรณ์	2530		2529	
	สหกรณ์	คน	สหกรณ์	คน
1. ประเภทสหกรณ์การเกษตร	2,041	841,565	1,989	831,343
- สหกรณ์การเกษตร	-	839,912	-	829,681
- ชุมชมสหกรณ์การเกษตร	2,041	1,653	1,989	1,662
2. สหกรณ์นิคม	9	76,270	-	81,306
3. สหกรณ์ประมง	-	4,083	-	3,922
4. สหกรณ์ร้านค้า	174	560,401	171	507,525
5. สหกรณ์บริการ	-	74,163	-	68,256
6. สหกรณ์ออมทรัพย์	496	1,075,348	466	968,030
รวม	2,720	2,631,832	2,626	2,460,382

ตารางที่ 79 แสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ประจำปี 2530 และ 2529

(ล้านบาท)

ประเภทสหกรณ์	ปี 2530			ปี 2529				
	กำไรสุทธิประจำปี		ขาดทุนสุทธิประจำปี	กำไรสุทธิประจำปี		ขาดทุนสุทธิประจำปี		
	จำนวนสหกรณ์	จำนวนเงิน	จำนวนสหกรณ์	จำนวนเงิน	จำนวนสหกรณ์	จำนวนเงิน		
1. สหกรณ์ประเภทการเกษตร	864	365.98	233	86.36	846	327.39	241	58.97
-สหกรณ์การเกษตร	832	359.91	188	30.06	816	310.68	197	29.14
-กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	32	6.07	45	56.30	30	16.71	44	29.83
2. สหกรณ์โคนม	72	22.25	14	1.33	76	23.96	15	1.78
3. สหกรณ์ประมง	14	3.11	3	0.33	14	2.35	3	0.74
4. สหกรณ์ร้านค้า	217	75.43	52	4.44	215	82.56	51	9.11
5. สหกรณ์บริการ	170	11.84	33	2.95	161	10.94	31	7.80
6. สหกรณ์ออมทรัพย์	594	1,831.58	12	0.53	564	1,480.12	14	0.43
รวม	1,931	2,310.19	347	95.92	1,876	1,927.32	355	78.83

ตารางที่ 80 ฐานะการเงินของสหกรณ์ ประจำปี 2530 และปี 2529

(ล้านบาท)

รายการ	ปี 2530							ปี 2529	
	ชุมนุมฯ	การเกษตร	รวม	นิคม	ประมง	ร้านค้า	บริการ	ออมทรัพย์	รวม
สินทรัพย์หมุนเวียน									
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	164.73	415.78	580.51	53.08	6.40	228.84	65.53	1,255.13	2,189.49
ลูกหนี้ - การค้า	230.99	350.47	581.46	43.63	10.85	82.12	392.46	-	1,110.52
- เงินกู้	105.43	6,293.22	6,398.65	339.28	6.82	0.16	16.66	17,175.69	23,927.26
- อื่น ๆ	29.70	235.02	264.72	46.27	2.76	33.83	5.46	380.43	733.47
หัก ค่าเสื่อมจะสูญ	(135.67)	(162.49)	(298.16)	(19.15)	(0.95)	(16.36)	(8.13)	-	(342.75)
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	3.47	658.66	662.13	59.36	2.11	0.02	0.60	-	724.22
หัก ค่าเสื่อมจะสูญ	(3.18)	(105.32)	(108.50)	(7.92)	(0.20)	-	(0.37)	-	(116.99)
สินค้าคงเหลือ	80.55	295.71	376.26	14.91	1.60	196.15	181.72	0.15	770.79
วัสดุคงเหลือ	0.74	8.97	9.71	0.67	0.03	3.25	0.42	5.99	20.07
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	163.43	2.73	166.16	23.66	2.00	12.01	7.38	718.69	929.90
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	640.19	7,992.75	8,632.94	553.79	13.42	540.02	661.73	19,536.08	29,955.98
									25,673.33

31

ตารางที่ 81 เงินกู้ยืมและเงินเบิกเกินบัญชีของธนาคาร ประจำปี 2530

(ล้านบาท)

ประเภทสหกรณ์	ต้นปี	คู่ระหว่างปี	ชำระระหว่างปี	คงเหลือ	เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร
1. ประเภทการเกษตร	4,926.72	3,888.55	4,423.69	4,391.58	92.23
- สหกรณ์การเกษตร	4,063.10	3,663.43	3,785.30	3,943.23	61.02
- ศูนย์สหกรณ์การเกษตร	861.62	225.12	638.39	448.35	31.21
2. สหกรณ์คณ	300.26	127.47	133.77	289.96	2.40
3. สหกรณ์ประมง	10.89	3.41	6.05	8.25	3.98
4. สหกรณ์ร้านค้า	62.54	20.03	15.39	67.18	22.86
5. สหกรณ์บริการ	259.69	22.91	41.70	240.90	20.61
6. สหกรณ์ออมทรัพย์	414.56	820.72	586.19	649.09	116.72
รวม	5,974.66	4,883.09	5,210.79	5,646.96	258.80

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ภาพกิจกรรม

กิจกรรมของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
ในการพิจารณาศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สัมนาประชาชนสืบของทางราชการ
คณะกรรมการการเกษการและสงการณ สภาผู้แทนราษฎร
23-24 มิถุนายน 2532

พิธีเปิดสัมมนาโดย

ประธานสภาผู้แทนราษฎร นายบัญญัติ เกสรทอง

เกษตรกรผู้เข้าร่วมสัมมนาจากทั่วประเทศ

การลงทะเบียนสัมมนา
ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

การบรรยายทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ

สัมมนาปรัชญาทฤษฎีสืบของเกษตรกรรม
คณะกรรมการจัดการเกษตรและสหกรณ์

ผลจากการสัมมนาเพื่อนำเผยแพร่ทางสื่อมวลชน

ขอเชิญรับ
 คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ และ
 คณะกรรมการบริหารศึกษาที่เขตก่อตั้งเขตภาคใต้ของเกษตร สถานศึกษา
 ด้วยความยินดี
 7 กรกฎาคม 2532

การออกเยี่ยมเยียนเกษตรกร
 และศึกษาข้อมูลในพื้นที่
 จังหวัดอุดรธานี

ข้อคิดเห็นจาก เกษตรกร
จังหวัดพิษณุโลก

**ชาวหล่มสัก ขอต้อนรับ
คณะกรรมการการเกษตร และสาธารณสุข
สภามหาวิทยาลัย
ด้วยความยินดียิ่ง
8 ก.ค. 32**

สัมภาษณ์จากใจจริงของ เกษตรกร

จังหวัด เพชรบูรณ์

โรงเรียนบ้านสากเหล็ก
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองตาก

สภาพชีวิตเกษตรกรของไทย

ขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนในการจัดพิมพ์หนังสือ

1. ธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด
2. ธนาคารไทยพาณิชย์
3. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
4. ธนาคารกรุงไทย จำกัด
5. บริษัทไบเออร์ไทย จำกัด
6. บริษัทอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไทย จำกัด
7. บริษัทไฟเซอร์อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
8. บริษัท เอ.ไอ.พี. จำกัด
9. บริษัทเบ็ทเทอร์ฟาร์มมา จำกัด
10. บริษัทยูนิโกลอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
11. บริษัท เอ.เอฟ.อี จำกัด
12. บริษัทเจริญโภคภัณฑ์และบริษัทในเครือ
13. บริษัทศรีไทยปศุสัตว์ จำกัด
14. ธนาคารไทยทุน จำกัด
15. บริษัทนุญรอกบรีวเวอรี่ จำกัด

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

11369

รภ
06
7.33364
2532

รัฐสภา. สภาผู้แทนราษฎร. คณะ
กรรมาธิการการเกษตรและ
เกษตรกร
รายงานการศึกษาปัญหาหนี้สิน
เกษตรกร

1 มีนาคม 2533

พิมพ์ที่ กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

นายแฉั่ว หมู่หยัคซ์ ผู้พิมพ์โฆษณา โทร. 2826181-99 ต่อ 211

